



T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KİTÂBU TECVÎD FÎ KELÂM-I KUR'ÂNİ'L-MECÎD
[GİRİŞ-İNCELEME (FİLLER)-METİN-SEÇMELİ SÖZLÜK-TIPKIBASIM]

İNAN GÜMÜŞ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. OSMAN YILDIZ

ISPARTA 2013



T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Tez Savunması 1

Tarih: 28/04/2013

Enstitü Yönetim Kurulunun 05/04/2013 tarih ve 93389805/302.14.05/696 sayılı kararıyla oluşturulan jürimiz Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS öğrencisi İnan GÜMÜŞ'ün "Et-Tecriid Fi İrabi Kelimetit-Tevhîd (Giriş-İnceleme-Metin-Seçmeli Sözlük)" başlıklı tezini incelemek ve değerlendirmek üzere 28/04/2013 tarihinde saat 10.00'da toplanmış ve adayı tez savunmasına almıştır.

Lisansüstü Yönetmeliği Madde 25 uyarınca adaya 95 dakika süreyle teziyle ilgili Ek'te sunulan sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tezinin aşağıda belirtilen sebeplerle,

Tezin kabul edilmesine
(Öğrenci, varsa jüri tarafından gerekli görülen düzeltmeleri yaparak, tezinin onaylı son şeklini bir (1) ay içinde Enstitü'ye teslim etmelidir.)

Tezde düzeltme verilmesine
(Öğrenci, tezde gerekli görülen düzeltmeleri yaptıktan sonra üç (3) ay içinde savunmasını yineleyecektir.)

Tezin reddedilmesine
(Öğrenci, yeni tez konusu belirlemelidir.)

*Tez adı değişikliği yapıldı/yapılmadı.

oy birliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.
Gereği için arz olunur.

Yeni Tez Adı: KİTÂBU TECVİD Fİ KELÂM-I KUR'ÂNİ'L-MECİD
[Giriş-İnceleme (Filler)-Metin-Seçmeli Sözlük-Tipki basım]

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman :	Prof. Dr. Osman YILDIZ	
Üye :	Prof. Dr. Zikri TURAN	
Üye :	Yrd. Doç. Dr. Vedat KARTALCIK	

Ek : Herbir jüriye ait tez değerlendirme jüri raporları

Enstitü Yönetim Kurulu Kararı	Tarih:	Karar No:
Bu form danışman tarafından düzenlenerek 3 gün içerisinde ilgili Anabilim Dalı aracılığı ile Enstitüye teslim edilir.		

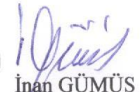


T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü



Yemin Metni

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Kitâbu Tecvîd fî Kelâm-ı Kur’ânî'l-Mecîd [Giriş-İnceleme (Fiiller)-Metin-Seçmeli Sözlük-Tıpkıbasım]” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.


İnan GÜMÜŞ

26.04.2012

ÖN SÖZ

Bugünkü Türkiye Türkçesinin gramer yapısını tam olarak ortaya çıkarabilmek için tarihî dönemlerle mukayeseler yapmak zarurîdir. Özellikle gramerimizin problemleri alanlarının aydınlatılmasında tarihî dönemlerin katkısı tartışılmaz. Bu sebeple Türkiye Türkçesinin atası konumundaki Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi dönemine ait harekeli eserler, Türkiye Türkçesinin tarihî gelişimini izlemek bakımından büyük önem taşımaktadır.

Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait doyurucu monografik çalışmalar olmasına rağmen, Osmanlı Türkçesi dönemi bütünüyle incelenmiş değildir. Eski Anadolu Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasında geçiş aşamasını oluşturması bakımından Osmanlı Türkçesi dönemine ait eserlerin layıkıyla incelenmesi gerekir. Özellikle edebî iddiası olmayan, daha çok halk için yazılmış harekeli eserler, Türkiye Türkçesinin hem morfolojik hem de fonetik gelişiminin takip edilebilmesi açısından oldukça önemlidir. Biz de bu sebeple *Klasik Osmanlı Türkçesi*¹ ya da *Orta Osmanlıca*² olarak isimlendirilen devreye ait, tecvit konusunu ele alan “Kitâbu Tecvîd fî Kelâm-ı Kur’âni’l-Mecid” isimli eseri incelemeye karar verdik.

Çalışma, “Giriş – İnceleme (Fiiller) – Metin – Seçmeli Sözlük – Tıbbıbasım” bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde eserin müellifi ve telif tarihi, nüshaları, konusu ve dönemin genel dil özellikleri üzerinde durulmuştur.

İnceleme bölümünde, kelime türlerinden “*Fiil*” konusu ele alınmıştır. Fiil konusunu seçmemizdeki en önemli sebep metinde -fiiller dışında kalan diğer kelime türlerinde- çokça yabancı kökenli kelimenin kullanılmasıdır. Eser dinî bir muhtevaya sahip olduğu için özellikle Arapça kelimelerin fazlalığı göze çarpmaktadır. Yaptığımız istatistik de bu kanaatimizi doğrular niteliktedir. Arapça ibareler (ayet, hadis, beyit vs.) dışında, Türkçe söz dizimi içerisinde yer alan kelimelerin kökenlerine göre dağılımı şu şekildedir: **Arapça:** % 64,8 (734 kelime); **Türkçe:** % 30,7 (348 kelime); **Farsça:** % 2,2 (25 kelime); **Arapça-Türkçe:** % 1,85 (21 kelime); **Farsça-Türkçe:** % 0,45 (5 kelime).

Yapılan istatistikten de anlaşıldığı üzere metnimiz Türkçe unsurlar bakımından zengin bir malzeme sunmamaktadır. Türkçeye farklı kategorilerden kelimelerin

¹ Mustafa Özkan, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2000, s. 43.

² Hayati Develi, *Evlîya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar*, TDK Yay., Ankara 1995, s. 1.

girmesine karşın fiillerin Türkçenin temel kelime türü olması, metnimizde de fiillerin bolca kullanılması çalışmada “*Fiil*” konusunun seçilmesindeki başlıca etken olmuştur. Fiil konusu verilirken Türkiye Türkçesinin morfolojik gelişimini görmek açısından özellikle Eski Anadolu Türkçesi ve günümüz Türkiye Türkçesi ile mukayeseler yapılmış, gerektiği yerde Eski Türkçe devresine de müracaat edilmiştir.

Metin bölümünde, “Türk ilmi Transkripsiyon Sistemi” esas alınmak suretiyle metin çeviri yazılı olarak yeni yazıya aktarılmıştır. Transkripsiyonlu metin, Manisa İl Halk Kütüphanesinde 45 Ak Ze 75/1 arşiv numarası ile kayıtlı nüsha esas alınarak oluşturulmuştur. Metin transkribe edilirken noktalama işaretleri ve özel isimler dışında büyük harf kullanılmamıştır. Metinde geçen Arapça ibareler (ayet, hadis, beyit, Arapça kelime örneği) orijinal hâliyle yazıya aktarılmıştır. Ayet numaraları ve tespit edebildiğimiz hadis kaynakları dipnotlarda verilmiş, metin içerisinde bu kısımların Türkçe çevirileri yer aldığı için, ayrıca anlamlandırma yapılmamıştır.

Seçmeli Sözlük bölümünde, eserin anlamlandırılmasına yardımcı olması amacıyla bugün için anlamı az bilinen ya da tamamen kullanımdan düşmüş kelimeler alfabetik olarak sıralanmış ve metinde geçen anlamları varak ve satır numarasıyla birlikte verilmiştir.

Çalışmamızın son bölümünde, çeviri yazılı metnin kontrolünün yapılabilmesi için eserin tıpkıbasımı yer almaktadır.

Metni çeviri yazıya aktarmada karşılaştığım problemleri çözme hususunda benden yardımlarını esirgemeyen Okt. Ahmet Akgül ve Arş. Gör. Kamile Çetin’e, tezimi okuyup görüş ve önerileriyle katkıda bulunan Yrd. Doç. Dr. Vedat Kartalcık’a, metinde geçen Arapça ibarelerin aktarılmasında yardımcı olan Okt. Önder Saatçi, Aynur Erginekin, Mohssin Loukili ve Youssef Hbibi’ye çok teşekkür ederim.

Ayrıca 2136-YL-10 proje numarasıyla bu tezi maddî yönden destekleyen Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimine teşekkürü borç bilirim.

Çalışmam süresince olumlu görüş ve önerileriyle benden yardımlarını esirgemeyen, yapıcı eleştirileriyle her zaman ufuk açan değerli danışman hocam Prof. Dr. Osman Yıldız’a çok teşekkür ederim.

İnan GÜMÜŞ

Isparta 2013

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI.....	ii
YEMİN METNİ.....	iii
ÖN SÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTIMA VE İŞARETLER.....	x
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ.....	xii
ÖZET.....	xiii
ABSTRACT.....	xiv
GİRİŞ.....	2
1. ESERİN MÜELLİFİ VE TELİF TARİHİ.....	2
2. ESERİN NÜSHALARI.....	2
3. ESERİN KONUSU.....	5
4. DÖNEMİN GENEL DİL ÖZELLİKLERİ.....	6
İNCELEME (FİLLER).....	8
I. FİLLER.....	9
1. YAPILARI BAKIMINDAN FİLLER.....	9
1. 1. Basit Fiiller.....	9
1. 1. 1. Tek Ünlüden İbaret Olan Basit Fiiller.....	10
1. 1. 2. Ünlü + Ünsüz.....	10
1. 1. 3. Ünsüz+Ünlü.....	10
1. 1. 4. Ünlü+Ünsüz+Ünlü.....	10
1. 1. 5. Ünsüz + Ünlü + Ünsüz.....	10
1. 1. 6. Ünlü + Ünsüz + Ünsüz.....	11
1. 1. 7. Ünsüz + Ünlü + Ünsüz + Ünsüz.....	11
1. 1. 8. Ünsüz + Ünlü + Ünsüz + Ünlü + Ünsüz.....	11
1. 2. Türemiş Fiiller.....	11
1. 2. 1. İsimden Türemiş Fiiller.....	11
1.2.1.1. +A-.....	11
1.2.1.2. +Al-.....	12
1.2.1.3. +lA-.....	12
1.2.1.4. +lAn-.....	13
1.2.1.5. +te-.....	14
1.2.1.6. +r-.....	14

1. 2. 2. Fiilden Türemiş Fiiller	14
1.2.2.1. -mA-.....	15
1.2.2.2. -t-.....	15
1.2.2.3. -dUr- / -dIr -	15
1.2.2.4. -der- :.....	16
1.2.2.5. -It-	16
1.2.2.6. -Ar-.....	16
1.2.2.7. -I ₄ r-.....	16
1.2.2.8. -(I ₄)ş-	17
1.2.2.9. -(I ₄)n-.....	17
1.2.2.10. -(I ₄)l-.....	17
1.2.2.11. -y-.....	18
1.3. Birleşik Fiiller	18
1.3.1. Bir Tarafı İsim Bir Tarafı Fiil Olan Birleşik Fiiller (Asıl Yardımcı Fiillerle)	18
1.3.1.1. eyle-.....	18
1.3.1.2. it-.....	19
1.3.1.3. kıl-.....	20
1.3.2. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller (Aslı Yardımcı Fiil Olmayan Fiillerle).....	22
1.3.2.1. bul-.....	22
1.3.2.2. dut-.....	22
1.3.2.3. getür-.....	22
1.3.2.4. işle-.....	22
1.3.2.5. ur-.....	22
1.3.2.6. vir-.....	23
1.3.3. İki Tarafı Fiil Olan Birleşik Fiiller (Tasvir Fiilleri).....	23
1.3.3.1. Yeterlilik fiili	23
2. FİLLERDE ÇEKİM.....	23
2.1. Fiil Çekiminde Şahıs.....	23
2.1.1. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri	24
2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman Çekiminde.....	24
2.1.1.2. Şart Çekiminde.....	24
2.1.2. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri.....	25
2.1.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekiminde.....	25
2.1.2.2. Geniş Zaman Çekiminde.....	25

2.1.2.3. İstek Çekiminde	26
2.1.3. Emir Şahıs Ekleri	26
2. 2. Şekil ve Zaman Ekleri.....	27
2. 2. 1. Bildirme Kipleri	27
2.2.1.1. Görülen geçmiş zaman: -d+	27
2.2.1.2. Öğrenilen geçmiş zaman: -mİş, -ipdür.....	28
2.2.1.3.1. Geniş zaman: -(A/U)r:	30
2.2.1.3.2. Olumsuz Geniş Zaman: -mAz.....	31
2.2.2. Tasarlama Kipleri.....	32
2.2.2.1. İstek Kipi: -(y)A.....	32
2.2.2.2. Gereklilik Kipi: -mAK gerek/ lâzım	33
2.2.2.3. Şart Kipi: -sA	34
2.2.2.4. Emir Kipi: Ø	35
3. FİİLLERİN İKİ KİPLİ ÇEKİMİ.....	35
3.1. Hikâye	36
3.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi.....	36
3.1.2. İsteğin Hikâyesi.....	37
3.2. Şart	37
3.2.1. Geniş Zamanın Şartı.....	37
3.2.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı.....	37
4. FİİLLERDE SORU: +mI.....	38
5. İSİM-FİİL	38
5.1. -mAK	38
5.2. -mAKIİK.....	39
5.3. -ş.....	40
6. SIFAT-FİİL.....	40
6.1. Geniş Zaman Sıfat-Fiili.....	40
6.1.1. -(y)An.....	40
6.1.2. -(A/U)r.....	41
6.2. Görülen Geçmiş Zaman Sıfat-Fiili: -dUK / -dİK.....	41
6.3. Gelecek Zaman Sıfat-Fiili: -ecek	42
7. ZARF-FİİL.....	43
7.1. Hâl zarf-fiilleri	43
7.1.1. -A	43

7.1.2. -yü	43
7.1.3. -mİşcA.....	44
7.2. Zaman Zarf Fiilleri.....	44
7.2.1. -(y)IcAK.....	44
7.2.2. -dıkda	45
7.2.3. -yIncA	45
7.2.4. -dUKdAn sonra	45
7.2.5. mişden sonra	45
7.2.6. +ken.....	46
7.3. Bağlama Zarf-Fiilleri	46
7.3.1. -(y)Up.....	46
7.3.2. -uban	47
7.3.3. -meden.....	47
7.3.4. -medin	47
8. FİİL-TAMLAYICI İLİŞKİSİ	48
METİN.....	51
SEÇMELİ SÖZLÜK.....	102
SONUÇ	117
TIPKIBASIM.....	119
KAYNAKÇA.....	220
ÖZ GEÇMİŞ	226

KISALTMA VE İŞARETLER

A.	: Arapça
age.	: Adı geçen eser
agm.	: Adı geçen makale
A. T.	: Arapça-Türkçe
bk.	: Bakınız
C.	: Cilt
Ç.	: Çokluk
Çev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
ET	: Eski Türkçe
F.	: Farsça
F. T.	: Farsça-Türkçe
Haz.	: Hazırlayan
S.	: Sayı
s.	: sayfa
şh.	: şahıs
T.	: Teklik
TDAY-B	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TKAE	: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
Yay.	: Yayınları
()	: Parantez içindeki sesin ihtiyarî olduğunu gösterir.
-	: Fiil veya fiile bağlanmayı gösterir.
+	: İsme bağlanmayı gösterir.
A	: a, e
G	: g, ğ

I	: ı, i
I ₄	: ı, i, u, ü
K	: k, g veya ötümlüleşme esnasında k'nin g olabileceğini gösterir.
Ƙ	: ƙ, ğ veya ötümlüleşme esnasında ƙ'nın ğ olabileceğini gösterir.
T	: t, d
U	: u, ü
~	: alternans, değişken şekil
x >	: Aslî şekil, bu şekilden gelir.
x >>	: Aslî şekil, bu şekilden birden fazla değişme ile başka bir şekle geçiş.
*	: Tespit edilememiş, tahmine dayalı şekil
∅	: Fonksiyonu olduğu hâlde şekli olmayan sıfır değer

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ا	:a, ā, e, ʾ	ص	:ş
ب	:b	ض	:ḍ
پ	:p	ط	:ṭ
ت	:t	ظ	:ẓ
ث	:ṯ	ع	:ʿ
ج	:c	غ	:ġ
چ	:ç	ف	:f
ح	:ḥ	ق	:q
خ	:ḫ	ك	:g, k, ŋ
د	:d	ل	:l
ذ	:ẓ	م	:m
ر	:r	ن	:n
ز	:z	و	:o, ö, v, u, ū, ü
ژ	:j	ه	:h
س	:s	ی	:y, ı, i, Ī
ش	:ş		

ÖZET

Kitâbu Tecvîd fî Kelâm-ı Kur'âni'l-Mecid

[Giriş-İnceleme (Fiiller)-Metin-Seçmeli Sözlük-Tıpkıbasım]

İnan GÜMÜŞ

Süleyman Demirel Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,

Yüksek Lisans Tezi, 240 sayfa, Nisan 2013

Danışman: Prof. Dr. Osman YILDIZ

Çalışmamızda Klasik Osmanlı Türkçesi dönemine ait “Kitâbu Tecvîd fî Kelâm-ı Kur'âni'l-Mecid” isimli eser ele alınmıştır. Çalışmaya Klasik Osmanlı Türkçesi döneminin konu edilmesinin başlıca sebebi, bu dönemin Türkiye Türkçesine geçiş aşamasında önemli bir devreyi teşkil etmesidir.

Çalışmada Manisa İl Halk Kütüphanesinde 45 Ak Ze 75/1 arşiv numarası ile kayıtlı nüsha esas alınmıştır. Dönem ve eserle ilgili bilgileri ihtiva eden “Giriş” bölümünden sonra, “Fiiller” konusunu kapsayan “İnceleme” kısmı bulunmaktadır. Burada hem tarihî lehçelerle (öncelikle Eski Anadolu Türkçesi olmak üzere) hem de günümüz Türkiye Türkçesiyle mukayeseler yapılmıştır. Böylelikle eserin hem kendi dönemindeki yeri hem de Türkiye Türkçesinin tarihî gelişimine olan katkısı belirlenmeye çalışılmıştır.

“Türk İlmî Transkripsiyon Sistemi” esas alınarak metnin transkripsiyonu yapılmış, eserin daha iyi anlaşılması için “Seçmeli Sözlük” bölümü ilave edilmiştir. Yapılan bütün incelemelerden hareketle ortaya çıkan özellikler “Sonuç” başlığı altında maddeler hâlinde sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Klasik Osmanlı Türkçesi, Fiiller, Tecvit, 17. Yüzyıl, Kitâbu Tecvîd fî Kelâm-ı Kur'âni'l-Mecid, Mukayese.

ABSTRACT

Kitâbu Tecvîd fî Kelâm-ı Kur'âni'l-Mecid

[İntroduction-Research (Verbs)-Text-Optional Dictionary-Same Print]

İnan GÜMÜŞ

Süleyman Demirel University, Department of Turkish Language and Literature, Master

Thesis, 240 Pages, April 2013

Supervisor: Prof. Dr. Osman YILDIZ

The work called “Kitâbu Tecvîd fî Kelâm-ı Kur'âni'l-Mecid”, which belongs to Classical Ottoman Turkish, has been discussed in our study. The main reason of mentioning the period of Classical Ottoman Turkish in the study is that this period constitutes an important period in the process of transition to the Turkey Turkish.

In the study, the copy being registered with the archive number of 45 Ak Ze 75/1 in Manisa Provincial Public Library has been discussed. After the part of ‘Introduction’ including the information about the period and the work, the part of ‘Analysis’ being composed of ‘ Verbs’ takes place. In this part, comparisons have been made with both the historical dialects (primarily Old Anatolian Turkish) and today’s Turkey Turkish. Thus, both the place of the work in its own period and its contribution to the Turkey Turkish have been tried to be determined.

Transcription of the text has been made by being based on ‘System of Turkish Scientific Transcription’ and the part of ‘Optional Dictionary’ has been added to make the work better understandable. With reference to all the studies which have been made, the features, which have occurred, have been arranged in items under the title of ‘Result’.

Key Words: Classical Ottoman Turkish, Verbs, Science of reading, 17th Century, Kitâbu Tecvîd fî Kelâm-ı Kur'âni'l-Mecid, Comparison.

GİRİŞ

1. ESERİN MÜELLİFİ VE TELİF TARİHİ

Eserin müellifi ve mütercimi ile ilgili bilgileri metnin 101b numaralı sayfasının 2 ve 11 numaralı satırları arasında yer alan ifadelerden öğrenmekteyiz. Bunun dışında kaynaklarda müellif ve mütercimle ilgili herhangi bir bilgiye ulaşamadık. Metnin zikredilen kısımlarında şu ifadeler geçmektedir:

“(2-11) Bu tecvid kitabı Mecid ve Melik olan Allah’ın inayetiyle ve kulların en zayıfı (âcizi) Mustafa oğlu Ahmed eliyle tamamlandı (yazıldı). Allah onun, annesinin ve babasının günahlarını bağışladı ve kendisine, ana babasına ve diğer bütün müslümanlara ihsanda bulundu. Âmin. Ey âlemlerin Rabb’i, ben Mecid olan Allah’ın kelamının hürmetiyle bu tecvid kitabının tercümesiyle uğraştım. Allah’ın bağışlaması ve hidayetiyle kitabın yazılmasına duacıyım. (Bu kitabın yazılmasında Allah’ın hidayeti ve bağışlaması vesile olmuştur.) İsyân yolunu terk edip Rahman olan Allah’a sığındım. Allah senin ruhunu iman üzre kabzetsin ve elçisi, yaratılmışların efendisi olan Muhammed Mustafa’ya, onun ehl-i beytine, ashabına ve Kur’an toplayıcısı olan Hz. Osman’a komşu kılsın.”

Bu ifadelerden eserin Ahmed bin Mustafa isimli bir müellif tarafından yazıldığı anlaşılmaktadır. “*Ey âlemlerin Rabb’i, ben Mecid olan Allah’ın kelamının hürmetiyle bu tecvid kitabının tercümesiyle uğraştım.*” cümlesinden de eserin tercüme olduğunu anlıyoruz. Ayrıca 102a numaralı sayfada geçen “*Seyyid Muhammed’in çalışması (işi)*” cümlesinden hareketle eserin Seyyid Muhammed adında bir mütercim tarafından tercüme edildiğine şahit oluyoruz. Dolayısıyla eser Ahmed bin Mustafa tarafından yazılmış, Seyyid Muhammed tarafından da tercüme edilmiştir.

Eserin tercüme tarihi de 101b numaralı sayfanın 12. satırında geçmektedir. “*1079 senesinin sefer ayının başlarında yazıldı.*” Miladi takvime göre bu tarih, 1668 yılına karşılık gelmektedir.

2. ESERİN NÜSHALARI

Eser, “<http://www.yazmalar.gov.tr>” adresinde “Et-Tecrid fi İrabi Kelimeti’t-Tevhid” ismiyle kayıtlıdır. Fakat bu isimdeki eserler Kelime-i Tevhid’in şerhiyle ilgili

olup³ tecvit konusuyla bağlantılı değildir. Ayrıca eserin başındaki “Hazâ Kitâbu Tecvîd fî Kelâm-ı Kur’âni’l-Mecîd” ibaresi de eserin adının yanlış kaydedildiğini gösteriyor. Dolayısıyla eserin adını “Kitâbu Tecvîd fî Kelâm-ı Kur’âni’l-Mecîd” olarak değerlendirdik.

Metnimizin tespit edebildiğimiz iki nüshası vardır. İncelemesini yaptığımız nüshanın bulunduğu kütüphane ve kayıt bilgileri şunlardır:

Bulunduğu Yer: Manisa İl Halk Kütüphanesi

Koleksiyon: Manisa Akhisar Zeynelzade Koleksiyonu

Arşiv Numarası: 45 Ak Ze 75/1

Konu: İslam

Telif Tarihi: Hicri (Miladi) 1079 (1668)

Nüshanın özellikleri ise şu şekildedir:

Boyut (Dış-İç): 205x145-130x75 mm

Yaprak: 1b-101b

Satır: 11

Yazı Türü: Arap-Nesih

Kâğıt Türü: Daire filigranlı kâğıt

Ayrıca metnin orijinal şeklini edindiğimiz Kültür Bakanlığına ait “<http://www.yazmalar.gov.tr>” sitesinde eserle ilgili şu bilgiler kayıtlıdır:

"Çaharkuşe kahverengi meşin, miklebi ciltten düşük hatip ebru kâğıt kaplı bir cilt içindedir. Söz başları ve keşideler kırmızı. Eser adı serlevha ve konudan alındı.

³ Ahmed Bin Muhammed Gazali, *Et-Tecrîd Fî Kelimeti't-Tevhîd Risâlesi ve Şerhi*, (Çev.: El-Haz Üs Seyyid Muhammed, Kitsan Yay., İstanbul (tarih yok).

Başta Çili Zelnel b. Hacı Aliye ait 1200/1785; 1212/1797 tarihli vakıf mühürleri vardır."⁴

Diğer nüshanın tanıtımı ise şöyledir:

Bulunduğu Yer: Milli Kütüphane-Ankara

Koleksiyon: Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu

Arşiv Numarası: 06 Mil Yz A 7825

DVD Numarası: 505

Konu: -

Telif Tarihi: Hicri (Miladi) 0 (0)

İstinsah Tarihi: 1035 (1625)

Nüshanın özellikleri ise şu şekildedir:

Boyut (Dış-İç): 150x100 - 110x60 mm

Yaprak: 115

Satır: 9

Yazı Türü: Harekeli Nesih

Kâğıt Türü: Suyolu filigranlı kâğıt

Ayrıca verilen nüshayla ilgili şu bilgiler kayıtlıdır:

*“Gömme salbek şemseli zencirekli, köşebentli, miklebli kahverengi meşin kaplı, mukavva cilt. Eser, Kuran okuma adabı hakkındadır. Çizgi ve noktalar kırmızıdır, Sırtı dağınaktır, Rutubet lekeli. Eser adı sondan alındı. Bağış; Aksungur Abay; 1994. B.N. 1994/2-5002.”*⁵

⁴ http://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=28090 (16.03.2011).

⁵ http://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=128703 (16.03.2011).

3. ESERİN KONUSU

Eserin konusunu “tecvit” ilmi oluşturur. Kur’an-ı Kerim’i usulüne bağlı kalarak okuma ilmi⁶ olan tecvitle ilgili “Dini Kavramlar Sözlüğü” şu tanıma yer vermiştir: “*Yerine göre uzatmak (med), lazım gelen yerlerde durmak (vakf), sesleri birbirine katmak (idgam) veya kesmek (sekte), titremek (kalkale), ayırmak (izhar) ve tutmak (ihfa) gibi Kur’an’ı düzgün ve güzel okuma kurallarını öğreten bilim dalının adıdır.*”⁷ Tanımdan da anlaşıldığı gibi, tecvit ilmi temel olarak Kur’an-ı Kerim’in doğru ve kurallarıyla okunmasını konu edinir. Eserde Kur’an-ı Kerim’i usulüne göre okumanın gerekliliği, tecvit ilmini bilmeden hatalı okunacağı ve tecvidin hangi aşamalardan meydana geldiği ile ilgili şu bilgiler yer almaktadır:

“*Bilgil kim tecvīdile oqumaq farīzadur Qur’ān’ı. Nitekim Qur’ān’da gelür: “وَرَتِلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيْلًا” Tecvīd ‘ilmin bilmeyen tālī Qur’ān’ı lahn oqur.*” (2a/9-10)

Bilgil kim Qur’ān’ı tecvīdile oqumaq **on merātib** (dereceler) üzeredir:

evvelki mertebe: احكام النون الساكنة والتنوين (sakin nun ve tenvinin hükümleri)

ikinci: medlerdür (uzatma, çekme)

üçüncü merātib: maqşūlāt-dur (anlamı tespit edilemedi.)

dördüncü merātib: mufaḥḥamāt (anlamı tespit edilemedi.)

beşinci merātib: muraqqaqāt-dur (inceltme)

altıncı merātibde: vaşlı eylemekdür (ulama, birleştirme)

yedinci merātib: vaqf eylemekdür (bir kelimenin sonunu harekesiz okuma)

sekizinci merātib: revm-dür (Kelimedeki sükûndan ayırt edilemeyecek derecede gizli ve belirsiz olan hareke.)

toğuzuncü merātib: işmām-dur (harfin sesini vurgulama)

onuncü merātib: maḥāric-i ḥurūfdur ve anuḥ şıfatları-dur (harflerin çıkarılış noktaları) (25b/1-11)

Tecvit ilminin konusunu teşkil eden harflerle bunların mahreç ve sıfatları Arap diltleriyle kıraat âlimlerinin ilgi alanına girdiğinden onlar tarafından da işlenmiş, tacvit

⁶ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2004; *Türkçe Sözlük*, TDK Yay., Ankara 2009.

⁷ Komisyon, *Dini Kavramlar Sözlüğü*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara 2006.

müstakil bir bilim alanı hâline gelmeden önce tecvit meseleleri Arapça dilbilgisi ve kıraat kitaplarında ele alınmıştır. Tecvidin müstakil bir bilim hâlinde ortaya çıkışı IX. yüzyılın ikinci yarısı ile X. yüzyılın ilk yarısında gerçekleşmiştir.⁸

4. DÖNEMİN GENEL DİL ÖZELLİKLERİ

Türklerin XIII. yüzyıla kadar tek bir yazı dili (Köktürk, Uygur, Karahanlı) kullandıkları görülmektedir. XIII. yüzyıldan sonra Türklerin çeşitli coğrafyalara dağılmalarıyla birlikte farklı Türk yazı dilleri ortaya çıkmıştır. Batı'ya göç eden Oğuz Türkleri de bir süre sonra kendi yazı dillerini meydana getirmişlerdir. Faruk Kadri Timurtaş, Batı Türkçesini başlangıcından itibaren şu dönemlere ayırmıştır:

I. Tarihî Türkiye Türkçesi (XIII.-XX. yüzyıllar)

1. Eski Türkiye Türkçesi (XIII.-XV. yüzyıllar)

a. Eski Anadolu Türkçesi (XIII. yüzyıl)

b. Eski Osmanlı Türkçesi (XIV.-XV. yüzyıl)

2. Osmanlı Türkçesi

a. Klâsik Osmanlı Türkçesi (XVI.-XIX. yüzyıl)

b. Yeni Osmanlı Türkçesi (XIX.-XX. yüzyıl)

II. Yeni Türkiye Türkçesi (XX. yüzyıl)⁹

Timurtaş'ın tasnifinde 17. yüzyıl Osmanlı Türkçesi, Klâsik Osmanlı Türkçesi olarak değerlendirilmiştir. Bu devir, Osmanlı Devletinin genişlemesine paralel olarak dilde de bazı değişmelerin ortaya çıktığı bir dönemdir. Özellikle sanat gayesi taşıyan edebî eserlerin dili Arapça ve Farsça kelime ve terkiplerle daha anlaşılabilir hâle gelmiştir. Bunun yanında halk için yazılmış çeşitli eserlerde dil, sadeliğini korumaktaydı.¹⁰ Özellikle hareketli olarak yazılan bu eserlerden Türk dilinin tarihî seyrini takip edebiliyoruz.

Batı Türkçesinin tarihî seyri içerisinde en az araştırılmış dönem, Klâsik Osmanlı Türkçesi dönemidir. Türkiye Türkçesinin tarihî birer şekilleri olan Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi, bugünkü gramerimize ait çeşitli sorunların aydınlatılması için başvurulması zarurî dönemlerdir. Klâsik Osmanlı Türkçesi de Eski Anadolu Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasında köprü vazifesi görmesi ve Türkiye

⁸ Abdurrahman Çetin, "Tecvid", *DİA*, C. 40, s. 254.

⁹ Faruk Kadri Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, Akçağ Yay., Ankara 2005, s. 12.

¹⁰ Mustafa Özkan, *age.*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2000, s. 43-45.

Türkçesinden önceki dönem olması dolayısıyla daha da önem kazanmaktadır. Bilhassa dudak uyumunun gelişme sürecini¹¹ bu dönemle birlikte müşahede edebiliyoruz. 16. yüzyılın sonlarında başlayan bir geçiş dönemiyle 18. yüzyılda küçük ünlü uyumuna ulaşıldığı kabul edilebilir. Ayrıca damak n'si 17. yüzyılda ortadan kalkmaya başlamış, 18. yüzyıl ortalarında ortadan kalkmıştır.¹²

¹¹ Hayati Develi, *age*, TDK Yay., Ankara 1995, s. 3. (Hayati Develi söz konusu dönemi Orta Osmanlıca olarak isimlendirmiştir.)

¹² Ahmet Bican Ercilasun, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yay., Ankara 2005, s. 462.

İNCELEME (FİLLER)

I. FİLLER

Fiiller, Türkçenin temel kelimeleridir. Yabancı dillerden birçok kelime alan Türkçe, fiiller söz konusu olunca kendi yapısından beslenmiştir. Fiilleri bir oluş, kılış, durum ve hareketi karşılayan kelimeler olarak tarif edebiliriz.¹³ Bu noktada fiiller, varlıkların ve nesnelere hareketlerine bağlı kelimelerdir.

Metnimizde geçen fiiller Ahmet Bican Ercilasun'un Kutadgu Bilig Grameri-Fiil¹⁴ adlı eserindeki sraya göre tasnif edildi. Kanaatimizce isim-fiil ekleri fiille ilgilidir. Bundan dolayı Ercilasun'dan ayrı olarak onun tasnifinde yer almayan isim-fiil¹⁵ konusu da bu çalışmaya eklendi. Fiiller, yapıları bakımından *basit, türemiş, birleşik*; çekim özellikleri bakımından *şahıs ekleri, şekil ve zaman ekleri, iki kipli çekim, soru eki ve çekimsiz şekiller* (isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil) olmak üzere fonksiyonlarıyla birlikte ele alındı. Ayrıca Türkiye Türkçesinin tarihî dönemleriyle bugünü arasında söz dizimi bakımından mukayese imkânı sağlayan *fiil-tamlayıcı ilişkisi* de çalışmaya ilave edildi.

1. YAPILARI BAKIMINDAN FİLLER

1. 1. Basit Fiiller

Basit fiil daha küçük parçalarına ayrılamayan kök hâlindeki fiildir. Türkçedeki bütün köklerin (dolayısıyla fiil köklerinin) tek heceli olduğu kanaati daha yaygındır. Basit fiil olduğu şüpheye yer bırakmayacak şekilde kabul edilebilecek fiiller, ancak tek ünlüden ya da bir ünsüz ve bir ünlüden meydana gelmiş olan fiillerdir.¹⁶ Biz de çalışmamızda fiilleri taşıdıkları sesler bakımından bir sınıflandırmaya tâbi tuttuk.

¹³ Fiil terimiyle ilgili olarak bk. Leylâ Karahan, "Fiil Terimi Üzerine", *Türk Dili Üzerine İncelemeler*, Akçağ Yay., Ankara 2011, s. 245-248.

¹⁴ Ahmet Bican Ercilasun, *Kutadgu Bilig Grameri-Fiil*, Gazi Üniversitesi Yay., Ankara 1984.

¹⁵ İsim-fiil konusu kaynaklarda farklı başlıklar altında verilmiştir. Ergin ve Banguoğlu, fiilden isim türeten ekler başlığında vermiş, Korkmaz ise sıfat-fiil ve zarf-fiillerle birlikte "Çekimsiz Fiiller" başlığı altında ele almıştır. Bk. Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara 2007, s. 261-270; Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yay., 185-187; Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yay., Ankara 2007, s. 863-864.

¹⁶ Ahmet Bican Ercilasun, *age.*, s. 11; Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992, s. 17-31.

1. 1. 1. Tek Ünlüden İbarete Olan Basit Fiiller

i-¹⁷ (42a/5).

1. 1. 2. Ünlü + Ünsüz

aç- (94a/1), aç- (25a/3), al- (59a/4, 96a/7), az- (18b/5), ev- “acele etmek” (66b, 3), in- (23b/4, 25a/2, 80a/2), ir- “yetişmek” (18a/1), it- “etmek, yapmak” (2b/3, 3a/2, 4b/1, 5b/9, 6a/9, 8b/9, 10a/6, 11b/3, 12b/6, 14b/2, 35a/9, 88a/8), ol- (3a/4, 4a/7, 4a/9, 6a/10, 7a/10, 8b/2, 10b/4, 12a/7, 16b/3, 34a/5, 77b/4, 88b/3), ur- “vurmak” (14a/4).

1. 1. 3. Ünsüz+Ünlü

de- (12a/3, 13b/6, 35b/3, 100a/9, 100a/10) ~ di-¹⁸ “demek, söylemek” (2a/11, 2b/1, 2b/2, 3b/8, 4a/1, 4a/2, 4a/7, 5b/3, 16b/5, 30a/4, 38a/1, 77b/8, 40b/1, 97a/8, 27b/1), ço- “koymak, bırakmak” (21a/4, 70a/10).

1. 1. 4. Ünlü+Ünsüz+Ünlü

oğu- “okumak” (2b/1, 3a/7, 3a/10, 3b/3, 5b/8, 6a/3, 21b/9) ~ oğu-¹⁹ (2a/9, 3b/2, 3b/7, 3b/8, 6a/8, 7b/6, 8a/1, 8a/2, 8b/8, 12a/6, 12b/1, 20b/2, 24b/9, 37b/8, 62b/3, 63a/7, 63a/9), uyu- (13b/8).

1. 1. 5. Ünsüz + Ünlü + Ünsüz

bağ- (24b/6), bil- (2a/9, 6b/7, 7a/3, 7a/5, 12b/5, 13b/6, 22a/7, 29b/2, 88b/3), boz- (98b/3), bul- (17b/8, 18a/1, 77b/6), büz- (63a/1), çek- (44b/8, 79a/2), çık- (62b/7, 63a/1, 95a/3), del- (24b/11), dık- “tıkmak, bir şeyin içine koymak” (77b/11), diz- (11b/7), döğ- “ezmek, dövmek” (50a/11), dök- (2a/8), dön- (65a/8, 94b/11), dur- (17a/11), dut-

¹⁷ Metnimizde sadece bir yerde geçmekte olup ek-fiil çekiminde kullanılmıştır: “Ammā ādem aşlında ā‘ dem idi.” (42a/4, 42a/5)

¹⁸ Metnimizde bazı kelimelerin kök vokalinde e~i alternansı bulunmaktadır: de- ~ di-, yer~yir gibi. Konuyla ilgili olarak bk. Reşit Rahmeti Arat, “Türkçe Metinlerde e/i Meselesine Dair” TKAE Yay., Makaleler, C. I, (Haz.: Osman Fikri Sertkaya), Ankara 1987, s. 334-341; Musa Duman, “Klasik Osmanlı Türkçesi Döneminde i/e Meselesine Dair”, *Makaleler-Eski Türkiye Türkçesinden Osmanlı Türkçesine*, Kesit Yay., İstanbul 2008, s. 41-74; Çok şekillilik tarihî lehçelerde olduğu gibi Anadolu ağızlarında da canlı bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Konuyla ilgili olarak bk. Vedat Kartalcık-İnan Gümüş, “Burdur Ağzında Çok Şekilli Kelimeler”, *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs 2012, S. 25, s. 179-184.

¹⁹ Metnimizde bazı kelimelerin hem düz hem de yuvarlak ünlülü şekillerinin bulunması (okı- “8 yerde” / oku- “175 yerde” vb.) dudak uyumu sürecinin yaşandığını göstermektedir. Bu konuyla ilgili olarak bk. Osman Yıldız, “Ahval-i Kıyamet’te Dudak Uyumu”, *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 5/1*, Winter 2010, s. 105-136; Abdurrahman Özkan, “Mehekkü’l-İlim ve’l-Ulema İsimli Eserde Dudak Uyumu”, *I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu (23-26 Ekim 2007) Bildirileri*, Isparta 2008, s. 479-496.

“tutmak” (19b/10, 24b/4, 80a/7, 89a/4), düş- (96/7), geç- (10b/3, 19b/11), gel- (2a/9, 2b/8, 3b/9, 4a/3, 6a/10, 12b/6, 36a/11, 41b/3, 52a/10), gir- (15a/3), git- (18b/4, 64b/5), kar- “karıştırmak” (96b/9), kaç- (80a/6), kıl- (4a/10, 4b/2, 5b/9, 14b/7, 17b/9, 42a/8), koş- (81b/7), sat- (14a/8), sev- (13b/7), şor- (3a/11, 3b/6, 6a/6, 20a/11, 21a/5, 21a/6, 99a/2), toğ- “doğmak, ortaya çıkmak” (91a/6, 91a/7, 91a/9, 91a/11), tur- (55a/2, 64b/7), var- (14b/6, 22a/4), vir- “vermek” (2a/6, 3a/5, 6b/5, 8b/5, 14a/3, 24a/11, 29b/2, 35b/2), yaz- (21a/6, 67b/7), yet- “yetişmek, ulaşmak” (18a/3).

1. 1. 6. Ünlü + Ünsüz + Ünsüz

art- (17a/6, 20a/4, 98a/10).

1. 1. 7. Ünsüz + Ünlü + Ünsüz + Ünsüz

korq- (22a/8, 82b/2).

1. 1. 8. Ünsüz + Ünlü + Ünsüz + Ünlü + Ünsüz

buyur- (5a/9).

1. 2. Türemiş Fiiller

Türemiş fiiller isimlere ya da fiillere getirilen yapım ekleriyle meydana gelmiş fiillerdir.

1. 2. 1. İsimden Türemiş Fiiller

İsimler üzerine getirilen eklerle meydana gelen fiillerdir. Eklemeli bir dil olan Türkçede birçok fiilin bu yolla meydana gelmiş olması tabiidir.²⁰ Metnimizde görülen isimden fiil türeten ekler şunlardır:

1.2.1.1. +A-²¹

Ünsüzle biten isim kök ya da gövdelerine gelen bir ektir. “Bu ek; *n*, *l* gibi akıcı; *d*, *p* gibi patlayıcı ve *ş*, *z* gibi sızıcı ünsüzlerle biten tek heceli ad köklerinden geçişli ve geçişsiz fiiller türeten bir ektir. Çok seyrek de olsa iki hecelilere geldiği örnekler vardır. Ancak bunlarda ikinci hecenin ünlüsü düşmüştür.”²² Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

²⁰ Türkçede isimden fiil türetmeyle ilgili olarak bk. Mustafa Öner, “Türkçede İsimden Fiil Yapımı Üzerine Notlar”, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S. 1 (Mart 2006), s. 60-76.

²¹ Çalışmamızda eklerin morfepleri verilirken metnimizde geçtiği örnekler esas alınmıştır. Örneğin “dönder-” fiilinde yer alan ettirgenlik ekinin başka şekli bulunmadığı için “-der-” biçiminde verilmiştir.

²² Zeynep Korkmaz, *age*, s. 111-112.

İsimlerden olma bildiren geçişli fiiller türetmiştir: (til-e- >) dil+e- (7b/8, 98a/10, 98b/10).

İsimlerden yapma bildiren “geçişsiz fiiller türetmiştir: beñiz+e- (4a/10, 24b/3), (oğur+a- “zaman manasındaki *oğur*”dan >>) uğra-²³ (32a/1).

1.2.1.2. +A1-

+A ekiyle edilgenlik bildiren -l- ekinin kaynaşmasından meydana gelmiş,²⁴ genellikle de sıfatlardan olma bildiren fiiller türetmiştir.²⁵

(çoğ+al->>) çoğal- (6a/5), țar+al- “daralmak” (64b/7).

1.2.1.3. +IA-

Türkçedeki en işlek isimden fiil türeten ektir. Eski Türkçeden bu yana bütün tarihî şivelerimizde ve bugünkü Türkçede çok yaygın bir şekilde kullanım alanı bulmuştur. Ekin işlekliliği hem eklendiği kelimenin türünde (ad, sıfat, zarf) hem de eklendiği kelimelere farklı farklı manalar yüklemesinde kendini gösterir.²⁶ Metnimizde bu ekin oluşturduğu kelimeler ve işlevleri şunlardır:

1. İsmi gösterdiği nesne veya niteliği başka bir nesneye yönelten, o nesneden etkilenen geçişli fiiller türetir: iş+le- (98b/5), ‘ayb+la- (98a/10), *bek+le-²⁷ (6b/6, 23a/4), ek+le- (7a/7), muştı+la- “müjdelemek” (14a/3), *şak+la-²⁸ (4b/9, 4b/10, 11a/2, 12a/1, 17a/2, 17a/3, 17a/8, 32a/6, 44a/9), yarağ+la- “hazırlamak” (24a/9).

2. Sıfat üzerine gelerek, o niteliği üzerinde bulunduran ve “olma” bildiren geçişsiz fiiller türetir: baş+la- (35a/9, 70b/11, 77b/4, 88b/1).

3. Ses yansımali birincil köklere gelerek yansımali geçişsiz fiiller türetir: ğor+la- (7a/7, 7a/8, 62b/3).

²³ Ahmet Bican Ercilasun, *age.*, s. 16.

²⁴ Zeynep Korkmaz, *age.* s. 171; Necmettin Hacıeminoğlu, *age.*, s. 213.

²⁵ Muharrem Ergin, *age.*, s. 181.

²⁶ Konuyla ilgili olarak bk. Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 116-119; Osman Yıldız, “Dâsitân-ı Sultân Mahmûd Mesnevisi’nde Fiiller”, *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs 2007, S. 15, s. 132; Şükrü Halûk Akalın, “+IA- Ekinin Çatı Ekleriyle Kullanılışı Konusundaki Görüşler ve Ekin Yabancı Kaynaklı Kelimelere Getirilişi Üzerine”, *Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim 1993)*, Ankara 2004, 92-99.

²⁷ Tuncer Gülensoy, *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, 1. C., TDK Yay., Ankara 2011.

²⁸ ET. *sa- ‘saymak’ + k ‘dikkat, dikkatli’ + la- ‘dikkat etmek’: Tuncer Gülensoy, *age.*

4. Yalın hâlini kaybetmiş bazı isimlerle kaynaşmış örnekleri vardır: Bu örneklerde ek, geçişli fiiller türetmiştir: (tıñ+la- >>) diñle- (7a/3, 22a/1), (söz+le- >>) söyle-²⁹ (10a/4, 11a/3).

5. Yalın hâlini kaybetmiş bir isimden geçişsiz fiiller türetir: (yog “cenaze merasimi, yas, yağ” → *yığ+la- “ağlamak” >>) ağla-³⁰ (10b/7, 20a/6).

1.2.1.4. +lAn-

İsimden fiil türeten +lA- ekiyle fiilden fiil türeten -n- ekinin kaynaşmasından meydana gelmiş birleşik bir ektir. Bu ekin ayrı ayrı değerlendirilmesi de mümkündür fakat dönüşlülük ekini çıkardığımızda geriye anlamlı bir kelime kalmadığı için (ayak+lan- örneğinde ayak+la-, ev+len- örneğinde ev+le- gibi) ekin bölünmemesi daha doğrudur. Muharrem Ergin, “-la- , -le- eki ile yapılan bazı fiiller bu şekilleri ile kullanılmayıp veya kullanıstan düşüp sonlarına bir fiilden fiil yapma eki olarak o şekilleri kullanım sahasında görünürler. Böyle fiillerde -la-, -le- ile fiilden fiil yapma eki birleşerek tek bir ek hâline gelmiş hissini verirler: can-la-n-, hoş-la-n-, küf-le-n-, et-le-n-, iç-le-n-, hasta-la-n-, dalga-la-n-, bir-le-ş-, yak-la-ş-, ak-la-ş-, kır-la-ş-, iri-le-ş-, kir-le-t-, dar-la-t- misallerinde olduğu gibi.”³¹ diyerek kesin bir görüş ifade etmemiş, “tek bir ek hâline gelmiş hissini verir” ifadesini kullanarak konuyla ilgili ayrıntıya girmemiştir. Zeynep Korkmaz da konuya “Ne var ki, işlevi bakımından bir yandan fiilden genişletilmiş bir çatı eki olma özelliği taşıırken, bir yandan da fiilden özel anlamda fiil türeten bir ek niteliği kazanmıştır.” şeklinde yaklaşarak Ergin’in görüşünü biraz daha genişletmiştir. Bunun dışında Banguoğlu³², Gencan³³, Bilgegil³⁴, Koç³⁵, Hengirmen³⁶, Hatiboğlu³⁷ gibi araştırmacılar, çatı ekleriyle genişletilen bu eki ayrı bir ek olarak; Adalı³⁸, Demircan³⁹ gibi araştırmacılar da çatı ekleriyle genişletilen bu ekleri farklı ekler olarak görmektedirler. Metnimizde bu ekin geçtiği fiiller şunlardır:

²⁹ Reşit Rahmeti Arat, *Edib Ahmed B. Mahmud Yükneki Atabetü'l-Hakayık*, TDK Yay., Ankara 1992, s. 102; Ayrıca bu gruba giren örnekler için bk. Tahsin Banguoğlu, *age*, s. 215.

³⁰ Osman Yıldız, *agm.*, s. 132; Osman Yıldız, *Yüksek Lisans Ders Notları*, Isparta 2012-2013 Eğitim-Öğretim Dönemi.

³¹ Muharrem Ergin, *age.*, s. 180.

³² Tahsin Banguoğlu, *age.*, s. 218-221.

³³ Tahir Nejat Gencan, *Dilbilgisi*, TDK Yay., Ankara 1979, s. 303-304.

³⁴ Kaya Bilgegil, *Türkçe Dilbilgisi*, Dergâh Yay., İstanbul 1984, s. 282-283.

³⁵ Nurettin Koç, *Yeni Dilbilgisi*, İnkılâl Kitabevi, İstanbul 1990, s. 101-102.

³⁶ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yay., Ankara 2005, s. 300.

³⁷ Vecihe Hatiboğlu, *Türkçenin Ekleri*, TDK Yay., Ankara 1973, s. 91-94.

³⁸ Oya Adalı, *Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler*, TDK Yay., Ankara 1979, s. 31.

³⁹ Ömer Demircan, *Türkiye Türkçesinde Kök-Ek Birleşmeleri*, TDK Yay., Ankara 1977, s. 81.

‘ar+lan- (22a/5), hareket+len- (35b/1), nür+lan- (17b/3).

1.2.1.5. +te-

İsimlerden geçişli fiiller yapar. Fonetik bir hadise sonucu kökle ekin kaynaştığı tek örnekte karşımıza çıkmaktadır:

(iz+de- >>) iste-⁴⁰ (64b/7, 85a/8).

1.2.1.6. +r-

Geçişli fiil yapmıştır. Tek örnekte (gör-) kelimeyle kaynaşmış olarak karşımıza çıkar. Bu örnekte ihtilaflı olan nokta kökün isim kökü mü, fiil kökü mü olduğudur. Hacıeminoğlu, kö-r- (kö- fiil köküne getirilen fiilden fiil yapma eki olarak) şeklinde değerlendirmiştir. kö- “bağlamak”, kö-r- “nesne ile bağ kurmak, görmek” şeklinde izah etmiştir.⁴¹ Osman Yıldız ise kökün fiil değil isim olduğunu, yapmış olduğu mukayese sonucu ortaya koymuştur: “Ancak ‘gör- < kör-’ fiili ‘göz < köz’ kelimesiyle ilgilidir. Bu organ ismindeki ‘+z’, asıl anlatımını Eski Türkçeden beri kaybetmiş *ikilik* (dual) ekidir; ikili organ isimlerinde bulunur ve isim köklerinden isim gövdeleri türetir: boyun+uz, om+uz, göğ+üz (<<kög+üz), ben+iz (<beñ+iz) örneklerinde olduğu gibi. O hâlde +r eki, ‘kö-’ fiil köküne değil, ‘*kö+’ isim köküne getirilen bir isimden isim türetme eki olmalıdır.⁴²

(*kö+r- >>) gör- << (18a/1, 18b/1, 24b/10, 88a/7).

1. 2. 2. Fiilden Türemiş Fiiller

Fiil kök veya gövdelerinden türeyen fiillerdir. Zeynep Korkmaz, fiilden fiil türeten ekleri nitelikleri bakımından iki gruba ayırmıştır:

A. Birinci grupta yer alanlar, fiilin çatısını etkilemeyen ve tıpkı öteki yapım ekleri gibi, eklendiği fiilde köklü birer anlam değişikliği yaparak eskisinden farklı anlamda yeni fiiller türeten eklerdir: -A-, -AlA-, -I/U-, -k-, -mA-, -p gibi: tık-a-, serp-ele-, kalk-ı-, kan-ık-, otur-ma-, ser-p-, örneklerinde bu durum açıkça görülmektedir.

B. İkinci grupta yer alanlar ise, eklendikleri fiillerin temel anlamlarında değişiklik yapmayan, fiilin özne nesne ile olan bağlantısında yalnızca biçim ve durum

⁴⁰ Kelimenin “izde-“ şekli için bk. A. Von Gabain, *Eski Türkçenin Grameri*, (Çev.: Mehmet Akalın), TDK Yay., Ankara 2007, s. 276; Ahmet Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 2011, s. 102.

⁴¹ Necmettin Hacıeminoğlu, *age.*, s. 29.

⁴² Osman Yıldız, “Dâsitân-ı Sultân Mahmûd Mesnevisi’nde Fiiller”, *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs 2007, S. 15, s. 132.

değişikliği yapan ekler, çatı ekleridir.⁴³ Gürer Gülsevin de yapmış olduğu ek tasnifinde çatı eklerini yapım (türetme) eki olarak almamış, “işletme ekleri” başlığı altında “öğeleri belirleyiciler” başlığında vermiştir.⁴⁴ Biz burada, klasik gramer kitaplarındaki tasnifi esas alacağız. Metnimizde geçen fiilden fiil türeten ekler şunlardır:

1.2.2.1. -mA-⁴⁵

İşleklik derecesi en geniş olan ektir. i- fiili dışında bütün fiil kök veya gövdelerinin olumsuz şeklini yapar.⁴⁶ Metnimizde olumsuzluk ekinin geçtiği fiiller şunlardır:

it-me- (4a/11, 4b/1), yaradıl-ma- (5b/2), ev-me- (6b/3), bil-me- (6b/7), ol-ma- (7a/4, 8b/10), vir-me- (8b/5), karşıdur-ma- (8b/11), karşı-ma- (9a/10), gel-me- (9b/9), ayrıl-ma- (15a/3), geç-me- (11a/9), şakla-ma- (11a/4, 44a/9), anla-ma- (10b/7), gir-me- (15a/3), gör-me- (18b/1, 88a/7), oğu-ma- (24b/9), ço-ma- (21a/4).

1.2.2.2. -t-⁴⁷

Türkçede sık kullanılan ettirgenlik eklerindedir. Metnimizde bu çatı ekiyle kurulmuş örnekler şu şekildedir:

Ünlü ile biten iki heceli geçişli ve geçişsiz fiillere doğrudan eklenir: eski-t- (25a/1), dinle-t- (22a/1), ile-t- (14a/1), oğu-t- (14a/11).⁴⁸

1.2.2.3. -dUr- / -dİr -

İki ayrı ettirgenlik ekinin kaynaşmasından oluşan bir ektir.⁴⁹ Ünsüz ile biten geçişli ya da geçişsiz fiiller üzerine gelir. Metnimizde ekin ünlüsü dudak uyumu bakımından tam bir birlik göstermez. Düz ünlülü bir fiile yuvarlak şekliyle (bil-dür-)

⁴³ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 123.

⁴⁴ Gürer Gülsevin, “Türkçede ‘Sıra Dışı Ekler’ ve Eklerin Tasnif-Tanımlama Sorunu Üzerine”, *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı*, Ankara 2004, s. 1267-1283.

⁴⁵ Gürer Gülsevin olumsuzluk ekini; sözlüksel kelime türetmemesi, tür değişikliği yapmaması ya da cümle içinde öge belirlemek ve ilişki kurmak gibi bir fonksiyona sahip olmaması gibi sebepler dolayısıyla türetme ekleri içinde almamış, “Kategori Ekleri” bölümünde değerlendirmiştir. Bk. Gürer Gülsevin, *agm.*, s. 1279-1280. Ayrıca Şinasi Tekin, -mA olumsuzluk ekinin vurguyu önündeki heceye atmasından dolayı Toharcadan alıntı bir edattan eklediğini söylemektedir. Bk. Şinasi Tekin, “Türkçede -mA- Olumsuzluk Eki İle -DİK+ Eki Nereden Geliyor” *İştikakçının Köşesi Türk Dilinde Kelime ve Eklerin Hayatı Üzerine Bir Deneme*, Simurg Yay., İstanbul 2001, s. 43-58.

⁴⁶ Ekin etimolojisiyle ilgili olarak bk. Talat Tekin, “Olumsuzluk Eki -ma/-me’nin Etimolojisi Üzerine”, *Makaleler I-Altayistik*, Grafiker Yay., Ankara 2003, s. 247-252.

⁴⁷ Fiillerin ettirgenlik eklerini almasıyla ilgili kurallar için bk. Osman Nedim Tuna, “Türkçede Transitive-Causative ‘Geçişli-Ettirgen’ Fiiller Bunlarla İlgili Morfoloji ve Öğretim Meselelerinin Çözümü”, *Türk Dili Ve Edebiyatı Dergisi*, C. 24-2, 1980-1986, s. 381-428.

⁴⁸ Ekin Türkçedeki kullanımıyla ilgili olarak bk. Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 134-135.

⁴⁹ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 126.

gelebileceği gibi, yuvarlak ünlülü bir fiile de düz şekliyle (dön-dir-) gelebilir. Metnimizde ekin “in-dir-” örneği dışında dudak uyumuna giren misalleri yoktur.

Eserde bu ekle oluşturulmuş fiiller şunlardır: in-dür- (25a/2, 23b/4, 80a/2), az-dur- (18b/5, 22a/7), bil-dür- (50a/7), in-dir- (80a/2), nūrlan-dur- (17b/3), karşış-dur- (8b/11, 9a/2), gey-dür- (14a/5), kıın-dur- “teşvik etmek” (13b/4, 22a/7) (kel-tür- >>) getür-⁵⁰ (22b/4, 43b/4, 92a/4), dön-dir-il- (65a/8).

1.2.2.4. -der- :

İşlek olmayan ettirgenlik eklerinden biridir. -dır-, -dir- ekinin fonksiyonuna yakındır. -dur-, -dür-’ün düzleşmesi ile ortaya çıkabileceği düşünülebilir.⁵¹ Metnimizde bir yerde karşımıza çıkmaktadır:

dön-der- (65a/8).

1.2.2.5. -It-

İşlek olmayan ettirgenlik eklerinden biridir. Fonksiyonunu kaybederek kökle kaynaşmıştır. Metnimizde iki örnekte görülür: ay-it- >> eyit- “söylemek, demek” (2b/7, 3a/7, 3b/7, 4a/6, 4b/2, 11a/1, 13b/6, 20b/1, 24b/6, 98b/8), geçişsiz fiil üzerine gelerek “yapma” bildiren fiil türetmiştir: kırk-ut- (22a/8).

1.2.2.6. -Ar-

İşlek olmayan ettirgenlik ekidir. Banguoğlu, bu ekin, -ir- ettiren fiillerinin eski bir değişimi gibi görüldüğünü⁵² ifade eder. Ergin ise, bu ekin eski -gar-, -ger’den geldiğini ifade eder fakat Eski Türkçe devresinde bu hâliyle görülmediğini hatırlatır.⁵³ Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

Geçişsiz fiil üzerine gelerek “yapma” bildiren fiiller türetmiştir: git-er- > gider- (15a/1, 64b/5, 98a/6), çık-ar- (62b/7, 63a/1, 95a/4).

1.2.2.7. -Iır-

Bu ek de, -ar-, -er ekiyle hemen hemen aynı fonksiyondadır. Ancak bu ekin kullanılışı -ar-, -er’e göre daha işlektir.⁵⁴

⁵⁰ Tuncer Gülensoy, *age.*, C.I, s. 367.

⁵¹ Muharrem Ergin, *age.*, s. 213.

⁵² Tahsin Banguoğlu, *age.*, s. 278.

⁵³ Muharrem Ergin, *age.*, s. 213-214.

⁵⁴ Ayşe İlker, *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil*, TDK Yay., Ankara 1997, s. 84.

Ünsüzle biten geçişli ve geçişsiz fiillere gelerek ettirgen anlamlı fiiller türetir: art-ır- (20b/7), geç-ir- (15a/3), toy-ur- (14b/10).

Ettirgenlik fonksiyonunu yitirerek yeni bir anlam meydana getirir: ay-ır- (39a/7, 39a/10, 96b/11).⁵⁵

1.2.2.8. -(I₄)ş-

İşteş fiil çatıları oluşturur. Eylemin ortaklaşa ya da karşılıklı yapıldığını bildirmesinin yanında “kendiliğinden oluş” bildiren fiiller de türetir.⁵⁶ Metinde daha çok kendiliğinden oluş anlamını içeren fiiller türetmiştir. Ayrıca ekin yardımcı ünlüsünün dudak uyumuna girdiğini de görmekteyiz:

ir-iş- (18a/1, 25a/5, 25a/6, 25a/8), qar-iş- (8b/11, 9a/2, 9a/10, 96b/9), ol-uş- (79a/11), yet-iş- (18a/3).

1.2.2.9. -(I₄)n-

“Batı grubunda en çok kullanılan aslî dönüşlülük ekidir. Uzun bir kullanılış sürecinden sonra mana olarak da genişlemiş, esas dönüşlülük işlevinden başka bir de pasiflik ve meçhullük işlevi kazanmıştır.”⁵⁷ Metinde geçtiği örnekler ve fonksiyonları şu şekildedir:

1. Yapılan eylemin yapana dönüşünü bildirir: ögre-n- (23b/7), şakla-n- (17a/8).

2. Edilgenlik: zıkr ol-un- (7b/5, 7b/6, 17a/10, 20b/10, 34a/5, 39b/11, 57b/5, 60a/2, 93b/11), (eyit-in-il >>) eydinil- “söylenmek” (7b/6), oğu-n- (7b/6, 23/5, 68b/2), sor-un-ul- (16b/8), di-n-il- “söylenmek” (30a/4).

1.2.2.10. -(I₄)l-

Türkiye Türkçesinde en işlek kullanılan fiilden fiil türetme eklerindedir. Fiile kattığı anlam edilgenliktir.

(adır-ıl- > ayır-ıl- >) ayrıl- (15a/3), boz-ul- (98b/3), büz-ül (63a/1), dık-ıl- (77b/11), di-n-il- “söylenmek” (30a/4), eyit-in-il > eydinil-⁵⁸ “söylenmek” (7b/6), döndir-ıl-⁵⁹ (65a/8), yarat-ıl- > yaradıl- (5b/2).

⁵⁵ Ekin kullanımıyla ilgili olarak bk. Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 131.

⁵⁶ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 132.

⁵⁷ Ayşe İlker, *age.*, s. 67.

⁵⁸ dinil- ve eydinil- fiillerinde iki çatı eki üst üste gelmiştir. Burada aslî olarak dönüşlülük eki olan -n-’nin edilgenlik fonksiyonunda kullanılması fakat -l- eki kadar sağlam olmaması dolayısıyla üzerine asıl edilgenlik eki olan -l- ekinin gelmesi söz konusudur. Bu konuyla ilgili olarak bk. Muharrem Ergin, *age.*, s. 204-207.

1.2.2.11. -y-

Pekiştirme fonksiyonuyla kullanılan bu ek bugün canlılığını yitirmiştir. -d- >> -y- değişimi⁶⁰ neticesinde oluşmuştur. Tek heceli fiil kökleri üzerine gelir:

(to-d- >>) to-y- (14b/10).

1.3. Birleşik Fiiller

Birleştirme, Türkçede yeni kelime oluşturmada sıkça başvurulan yollardan biridir. Birleşik fiiller, bir isim ile bir yardımcı fiil; iki ayrı fiil ya da bir isim ile bir esas fiilin birleşip kaynaşmasından meydana gelir ve tek bir oluşu veya kılışı karşılar. Nasıl ki basit fiiller ya da türemiş fiiller tek bir kavrama karşılık geliyorsa birleşik fiiller de tek bir kavrama karşılık gelir.⁶¹

1.3.1. Bir Tarafı İsim Bir Tarafı Fiil Olan Birleşik Fiiller (Asıl Yardımcı Fiillerle)

Fiil + Yardımcı Fiil kuruluşundaki bu yapılar, Türkçede isimleri fiilleştirmede sıkça başvurulan bir yoldur.⁶² Metnimizde, bu yapıdaki birleşik fiillerin isim tarafını yabancı kökenli kelimeler oluşturmuştur. Türkçenin ilk dönemlerinde isim unsurunun Türkçe kökenli kelimelerden meydana gelmesi daha çok karşımıza çıkarken,⁶³ sonraki dönemlerde yabancı kökenli kelimelerin dilimize daha çok girmesiyle birlikte isim unsurunun genellikle yabancı kökenli kelimelerden oluştuğunu görüyoruz.

1.3.1.1. eyle-

Geçişli yardımcı fiildir. Eski Anadolu Türkçesinde oldukça geniş olarak karşımıza çıkan bu fiil varlığını yavaş yavaş kaybetmeye başlamıştır.⁶⁴ Metnimizdeki kullanımı da et- fiiline göre oldukça dardır:

işaret eyle- (90a/1)

⁵⁹ Burada ek, ettirgenlik ekinden sonra gelmiştir. Bk. Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 127.

⁶⁰ “Patlayıcı ünsüzlerin yerine akıcı ünsüzlerin geçmesi hadisesidir. Bu ses olayına açıklık benzeşmesi de denilebilir. Y ünsüzü, ünlüler gibi akıcıdır ve açık alanda oluşur. Burada ünlü+y benzeşmesi vardır. Benzeşmenin sebebi, en az çaba sarf etme kanunu, dilde estetikleşme ve sık kullanımdır.” Bk. Volkan Coşkun, *Türkçenin Ses Bilgisi*, IQ Yay., İstanbul 2008, s. 95.

⁶¹ Birleşik fiil konusuyla ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bk. Naciye Karahan, *Eski Anadolu Türkçesinin Selçuklu Dönemine Ait Bazı Eserlerde Birleşik Fiiller (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Isparta 2012; Ayşe İlker, *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil*, TDK Yay., Ankara 1997., Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1992.

⁶² Hem tarihî lehçelerimizde hem de günümüz Türkçesinde fiil yapma üzerine ayrıntılı bilgi için bk. Mustafa Öner, *agm.*, s. 60-76.

⁶³ Ahmet Bican Ercilasun, *age.*, s. 56-83.

⁶⁴ Kelimenin tarihî gelişimi ve kullanımıyla ilgili olarak bk. Dilek Herkmen, “Eyle- Yardımcı Fiili”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yaz 2010, S. 3, s. 238-249.

hîç eyle- “yok saymak” (4b/3, 4b/4)

terk eyle- (40a/3, 77b/1)

vasl eyle- (88b/2).

1.3.1.2. it-

Metnimizde en çok kullanılan geçişli yardımcı fiildir. Türkçenin bütün tarihî devirlerinde ve sahalarında karşımıza çıkan bu yardımcı fiilin⁶⁵ metnimizdeki kullanımları şunlardır:

rivāyet it-: (3a/1, 3a/2, 13b/2, 14b/2)

nefy it-: (4a/6)

beyān it-: (3a/3, 6b/4, 8b/9, 49b/11)

ta^ç dīl-i erkān it-: (4a/10)

inkār it-: (4a/9)

la^ç net it-: (4b/2, 5b/8, 5b/9)

taḥsīn it- (4b/7)

terk it- (6a/9, 29b/6, 29b/8)

müdāvement it- (12b/5, 12b/6)

istiḥfāf it- (7a/4)

ḥor zelīl it- (7a/6)

pāre pāre it- (7a/5)

fāsīd it- (7a/10)

mülāzemet it- (13b/7, 13b/8)

vaḳf it- (8a/10, 8a/11, 8b/1, 8b/2, 35a/9, 38a/5)

ç amel it- (14a/10, 25a/10)

āzād it- (14b/8)

taḥlīs it- (10a/9)

āşikāre it- (10a/11)

taḥfīf it- (10b/1)

terk-i dūnyā it- (16a/10)

tesbīh it- (16a/11)

ṣāḳīl it- (10b/6)

⁶⁵ Konuyla ilgili geniş bilgi için bk. Gülsel Sev, *Etmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller ve Tamlayıcılarla Kullanılışı*, TDK Yay., Ankara 2001.

fikr it- (16b/2)
 aleb it- (16b/5)
 temkīn it- (11b/3)
 arc it- (17a/5, 17a/6)
 memzūc it- (12a/3)
 vefāt it- (17b/10)
 cehd it- (18b/5)
 idgam it- (29b/1)
 ziyāde yā noqṣān it- (20b/11, 22a/3)
  itāb it- (21a/1)
 iṣbāt it- (37b/10)
  arz it- (21b/9)
 naql it- (42b/2)
 telaffuz it- (63a/2)
 ihtiyāt it- (78b/9)
 besmele it- (81a/10)
 vasl it- (87b/10)
 derc it- (87b/11)
 meyl it- (94b/7)
 sāz it- (98a/7)
 Çok it- (20a/1)
 eksik it- (20b/7).

1.3.1.3. kıl-

“kıl-” yardımcı fiili geçişli ve geçişsiz fiiller yapar. Metnimizdeki kullanımı “et-” fiiline göre oldukça sınırlıdır:

 amel kıl- (20a/7)
 du‘ ā ve istiġfār kıl- (87b/1, 87/2)
 müşerref kıl- (101a/7)
 namāz kıl- (4a/10, +b/1, 4b/2, 16a/11)
 su ‘āl kıl- (18a/2)
 teḥīl kıl- (17b/9)
  umre kıl- (14b/7).

1.3.1.4. ol-

Eski Türkçedeki “bol-” fiilinin Batı Türkçesindeki hâlidir. Geçişsiz yardımcı fiil olan “ol” fiili⁶⁶ metnimizde geniş ölçüde kullanılmıştır:

- ḥāşıl ol- (2b/6)
- tamām ol- (3a/4)
- kāfir ol- (4a/9)
- merdud ol- (4b/5)
- ḫabūl ol- (4b/5)
- farz ol- (7a/4)
- muḥtāc ol- (13b/5)
- hikāyet olun- (7b/5, 7b/6)
- dürüst ol- (7a/10, 12a/7))
- fāsīd ol- (7b/7, 12a/7)
- ḫāzır ol- (8b/9)
- memzūc ve maḥlūt ol- (8b/10)
- ḫalb ol- (9a/11)
- ziyāde ol- (10b/4)
- işbā^c ol- (11a/10)
- ḫisāb olun- (17a/10)
- nefir ol- (12a/6)
- helāk ol- (17b/1, 18a/5)
- meşğūl ol- (17b/5, 17b/6, 18a/4)
- maḫbūl ol- (25a/11)
- āzād ol- (20a/5)
- zıkr olun- (34a/5, 60a/2, 57b/5)
- beyān olun- (93b/11)
- muvāfiḫ ol- (88b/3)
- vaḫiy olun- (20b/10)
- müstaḫaḫ ol- (20b/3)
- bulur ol-⁶⁷ (77b/6)

⁶⁶ Esra Karabacak, “Olmak Fiili Üzerine”, *Zeynep Korkmaz Armağanı*, TDK Yay., Ankara 2004, s. 235-248.

horlamış ol-⁶⁸ (62b/3)

inkār itmiş ol- (4a/8)

hor eylemiş ol- (7a/7).

1.3.2. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller (Aslı Yardımcı Fiil Olmayan Fiillerle)

Bu yapıdaki birleşik fiillerde, fiil unsuru yardımcı fiilden meydana gelmez. Asıl fiillerle kurulan bu yapılarda, fiil unsuru isim unsuruyla kaynaşarak tek bir kavrama karşılık gelir.⁶⁹ Metnimizde “bul-, dut-, getir-, işle-, ur-, vir-” asıl fiilleriyle birleşik fiil oluşturulmuştur:

1.3.2.1. bul-

fażl- ı kerem ve mağfîret ve raḥmet ve şefa‘ at bul- (17b/7, 17b/8)

hidāyet bul- (23b/11)

mağfîret bul- (23b/10, 23b/11)

necāt bul- (18a/1, 18a/9, 23b/10)

ma‘ nā bul- (77b/6).

1.3.2.2. dut-

oruc dut- (19b/9, 19b/10)

evlā dut- (89a/4).

1.3.2.3. getir-

zuhūra getir- (22b/4)

1.3.2.4. işle-

vaḳf işle- “vakf etmek” (98b/5).

1.3.2.5. ur-

başına ur- (14a/4).

⁶⁷ bulur ol- örneğinde bir sıfat fiil ile “ol-” yardımcı fiilinin birleşimi söz konusudur. Burada fiilin alışkanlık hâlinde sürdüğü anlamı vardır (Alışkanlık Fiilleri). Bu konuyla ilgili olarak bk. Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 151.

⁶⁸ horlamış ol-, inkār itmiş ol-, hor eylemiş ol-örneklerinde bir sıfat fiil ile “ol-” fiilinin birleşimi söz konusudur. Burada birleşik fiilin içinde bulunduğu zamandan daha önce gerçekleştiği anlamı vardır (Öncelik Fiilleri). Bu konuyla ilgili olarak bk. Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 151.

⁶⁹ Konuyla ilgili olarak bk. Deniz Öztürk, *Türkiye Türkçesinde Anlamca Kaynaşmış-Deyimleşmiş Birleşik Fiiller*, TDK Yay., Ankara, 2008;

1.3.2.6. vir-

cevāb vir- (18a/3)

fetvā vir- (7a/1)

haber vir- (13b/3)

haḫlu haḫḫın vir- (8b/5)

‘ivāz vir- (29b/2)

oḫumaḡa vir- (14b/4).

1.3.3. İki Tarafı Fiil Olan Birleşik Fiiller (Tasvir Fiilleri)

İki fiilin birleşmesinden meydana gelen birleşik fiillerdir. Bir esas fiil, esas fiile ilave edilen bir zarf fiil eki ve esas fiilin anlamını tasvir eden, ona yeni bir anlam katan bir yardımcı fiilden oluşur. Metnimizde tasvir fiillerinden sadece yeterlilik fiilinin olumsuz çekimi bulunmaktadır:

1.3.3.1. Yeterlilik fiili

Yeterlilik fiilleri ya bir eylemin gerçekleşme yeterlilik ve imkânını ya da olasılığını ifade eder. Eski Anadolu Türkçesinde olumlu yeterlilikte, “bil-“ yardımcı fiili kullanılırken, olumsuz yeterlilikte “u-” yardımcı fiiliyle meydana getirilen şekiller kullanılmıştır.⁷⁰ Metnimizde yeterlilik fiili bir yerde karşımıza çıkmaktadır. Olumsuz yeterlilik olarak karşımıza çıkan bu kullanımda da “u-” fiiliyle oluşturulmuş şekil yerine “bil-” fiilinin olumsuz şekline (bilme-) yer verilmiştir:

tālī idebilmedüm (13b/6).

2. FİLLERDE ÇEKİM

2.1. Fiil Çekiminde Şahıs

Fiil çekiminde yüklem bildirdiği işi yapan ya da o işe konu olan şahsı göstermek için şahıs ekleri kullanılır. Türkçede şahıs ekleri; iyelik kökenli şahıs ekleri (görülen geçmiş zaman ve şart çekiminde), zamir kökenli şahıs ekleri (geniş zaman,

⁷⁰ Bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Osman Yıldız, “Eski Anadolu Türkçesindeki Yeterlilik Fiillerinin Fonetik Durumu”, *Turkish Studies-İnternational Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, *Volum 7/4, Fall 2012*, s. 233-252; Zeynep Korkmaz, “Türkiye Türkçesinde ‘İktidar’ ve ‘İmkân’ Gösteren Yardımcı Fiiller ve Gelişmeleri”, *TDAY-B 1959*, s. 107-124.

şimdiki zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, istek ve gereklilik çekiminde) ve emir şahıs ekleri (emir çekiminde) kullanılır.

2.1.1. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Görülen geçmiş zaman ve şart çekiminde kullanılır. Metnimizde geçen iyelik kökenli şahıs ekleri şunlardır:

2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman Çekiminde

T. 1. şh.: +Um ~ +Im: tālī idebilme-d+üm (13b/6), necāt bul-d+um (18a/9), işit-d+üm (80a/10), yaradıl-d+ım (5b/2).

T. 2. şh.: +Uḡ: uyumaz-d+uḡ (13b/8), mülāzemet ider-d+üḡ (13b/7), sever-d+üḡ (13b/7), bil-d+üḡ mi (13b/6), şakla-d+uḡ+sa (4b/9).

T. 3. şh.: +I: vaḥiy olun-d+ı (20b/10), zıkr olun-d+ı (34a/5), sorunul-d+ı (16b/8), eydinil-d+i (7b/6), hikāyet olun-d+ı (7b/5, 7b/6), çoḡal-d+ı (6a/5), ḡal-d+ı (6a/6), yaradıl-d+ı (4b/3), yaradılma-d+ı (5b/2), eyit-d+i (3b/7)

Ç. 1. şh.: +dUk ~ +dIk: beyān it+dük (49b/11), di-dük (24a/4), ‘amel itme+dük (14a/10), di+dik (27b/1).

Ç. 2. şh.: +UḡUz: okut-d+uḡuz (14a/11).

Ç. 3. şh.: +IIAr: rivāyet it-d+iler (16a/8, 16a/9), görme-d+iler (88a/7), kaç-d+ılar (80a/6), şor-d+ılar (3a/11, 3b/6, 20a/11), di-d+iler (16b/5), vir-d+iler (7a/1).

2.1.1.2. Şart Çekiminde

T. 1. şh.: Örnek yok.

T. 2. şh.: Örnek yok.

T. 3. şh.: - : dile-se (7b/8), terk it-se (6a/9), eyit-se (4a/6), inkār it-se (4a/9), di-se (4a/7, 5b/3), okun-sa (7b/6), virme-se (8b/5), karışır-sa (9a/10), şaklama-sa (11a/4), gel-se (52a/10).

Ç. 1. şh.: Örnek yok.

Ç. 2. şh.: Örnek yok.

Ç. 3. şh.: +IAr: vaḡf it-se+ler (8a/10, 8a/11), sat-sa+lar (14a/8).

İyelik kökenli şahıs ekleriyle ilgili şu özellikler dikkat çekmektedir:

1. Görülen geçmiş zamanın birinci teklik ve birinci çokluk şahıs çekiminde, ekin hem dudak uyumuna aykırı (tālī idebilmed+üm; didük) hem de uyumlu (yaradıld+ım;

di+dik) şekilleri bulunmaktadır. Bu da metnimizde Eski Anadolu Türkçesine⁷¹ nazaran dudak uyumunun daha ileri bir seviyede olduğunu gösterir.

2. Görülen geçmiş zamanın ikinci teklik şahıs çekiminde, dudak uyumu daima bozuktur.

3. Görülen geçmiş zamanın üçüncü teklik ve çokluk şahıs çekiminde, Türkçenin diğer tarihî lehçelerinde olduğu gibi, metnimizde de ekin ünlüsü sürekli düz-dardır.

4. Şart kipinde sadece üçüncü teklik ve çokluk şahıs çekimi görülmektedir.

2.1.2. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Metnimizde zamir kökenli şahıs eklerinin kullanıldığı bütün fiil çekimleri yoktur. Sadece öğrenilen geçmiş zaman, geniş zaman ve istek çekimi bulunmaktadır. Buralardaki kullanımları şöyledir:

2.1.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekiminde

T. 1. **şh.**: +am: meşgül ol-mış+am (18a/8).

T. 2. **şh.**: Örnek yok.

T. 3. **şh.**: -ø : iriş-miş (18a/1), gör-miş (18a/1),

Ç. 1. **şh.**: Örnek yok.

Ç. 2. **şh.**: Örnek yok.

Ç. 3. **şh.**: +Örnek yok.

2.1.2.2. Geniş Zaman Çekiminde

T. 1. **şh.**: Örnek yok.

T. 2. **şh.**: +sın: oğu-r+sın (24b/7).

T. 3. **şh.**: ø: şakla-r (17a/2), bildür-ür (50a/7), başla-r (35a/9), vakf id-er (35a/9), eyd-ür (4b/2, 20b/1), beñze-r (24b/3), fâsid ol-ur (7b/7), haber vir-ür (13b/3), gel-ür (3b/9, 6a/10, 8a/7), yara-r (6a/4), buyur-ur (6a/2), la^ç net id-er (4b/2, 5b/8), kâfir ol-ur (4a/7).

Ç. 1. **şh.**: +üz: ^ç itâb id-er-üz (21a/1).

Ç. 2. **şh.**: Örnek yok.

Ç. 3. **şh.**: +lAr: yaz-ar+lar (67b/7), dut-ar+lar (89a/4), ^ç arlan-ur+lar (22a/5), di-r+ler (38a/1), oğu-r+lar (37b/11), işbât id-er+ler (37b/10), eyd-ür+ler (11a/11).

⁷¹ Eski Anadolu Türkçesindeki durum için bk. Gürer Gülsevin, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, TDK Yay., Ankara 2007, s. 79-114.

2.1.2.3. İstek Çekiminde

T. 1. şh.: +m: oğuma-ya-m (24b/9).

T. 2. şh.: +sIn: ziyāde yā noqşān id-e+sin (20b/11), kıl-a+sın (25a/11).

T. 3. Şh.: ø: diz-e (11b/7), temkīn id-e (11b/3), getürme-ye (43b/4), görme-ye (18b/1), de-ye (12a/3), şakla-ya (11a/2), ayır-a (10a/10), qarışdurma-ya (8b/11, 9a/2), beyan id-e (6b/4, 8b/9), hāzır ol-a (8b/9), vir-e (6b/5, 8b/5), oğu-ya (8b/8), iled-e (14a/1), eyid-e (13b/6), farz olma-ya (7a/4), bekle-ye (6b/6), evme-ye (6 b/3).

Ç. 1. şh.: -elüm: gel-elüm (80b/11).

Ç. 2. şh.: Örnek yok.

Ç. 3. şh.: +lAr: kıl-a+lar (42a/8), oğu-ya+lar (12a/6), geydür-e+ler (14a/5), başına ur-a+lar (14a/4), oğı-ya+lar (6a/3).

Zamir kökenli şahıs ekleriyle ilgili şu özellikler dikkat çekmektedir:

1. Öğrenilen geçmiş zaman ve istek çekiminde karşımıza çıkan birinci teklik şahıs eki olan +Am, bugün yerini +(y)l4m şekline bırakmıştır.

2. İkinci teklik şahıs ekinin ünlüsü sürekli düz-dardır (+sIn) ve dudak uyumunu bozmaktadır (oğur+sın).

3. Birinci çokluk şahıs çekimi sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde +Uz ; +vUz⁷² şekillerinde karşımıza çıkan bu ek, metnimizde +üz şeklinde geçmektedir ve bu hâliyle dudak uyumunu ihlal etmektedir.

2.1.3. Emir Şahıs Ekleri

Türkçede emir çekiminde özel bir şahıs eki yoktur. Kip ve şahıs kavramı tek bir ekte toplanmıştır. Metnimizde geçen emir çekimi örnekleri şunlardır:

T. 1. şh.: Örnek yok.⁷³

T. 2. şh.: -ø, -gil⁷⁴: boş ol (77b/11), oğı (2b/1, 3a/7, 21b/9), bil-gil (2a/9, 12b/5, 22a/7, 29b/2, 77b/9, 88b/3), it-gil (10a/6).

⁷² Mustafa Özkan, *age.*, s. 135.

⁷³ Emir kipinin birinci şahıs çekiminin olup olmadığı tartışmalıdır. Bu çekimlerin emir kipine mi, yoksa istek kipine mi ait olduğu konusunda araştırmacılar farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Ahmet Bican Ercilasun bu farklı görüşlerin bir toparlamasını yaparak insanın kendi kendisine emredebileceği kanaatini taşır. Bk. Ahmet Bican Ercilasun, “Türkçede Emir ve İstek Kipi Üzerine”, *Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim 1993)*, Ankara 2004, s. 63-66.

⁷⁴ Türkçenin bütün tarihî lehçelerinde karşımıza çıkan -gIl ekinin, Osman Fikri Sertkaya tarafından bir emir eki olmayıp kuvvetlendirme fonksiyonu olan bir ek olduğu ortaya konulmuştur: Osman Fikri Sertkaya, “Bolsungıl Tep Tediler”, *Uluslararası Türk Dili Kongresi*, 26 Eylül 1988 – 3 Ekim 1988, s. 135-142.

T. 3. Şh.: -sUn, -sUŋ: hîç eyle-sün (4b/4), şakla-suŋ (4b/10), tefhîm ol-sun (35b/3).

Ç. 1. şh.: Örnek yok.

Ç. 2. şh.: (U)ŋ: āgāh ol-uŋ (16b/3), oċu-ŋ (63a/7), bil-üŋ (85a/7), iste-ŋ (85a/8), bul-uŋ (85a/8).

Ç. 3. şh.: Örnek yok.

Emir çekiminde dikkati çeken özellikler şunlardır:

1. Teklik üçüncü şahısta ekin ünlüsü sürekli dar-yuvarlaktır ve dudak uyumunu bozmaktadır. Ayrıca ekin hem damak n’li (şakla-suŋ) hem de diş n’li (hîç eyle-sün) şekli kullanılmıştır.

2. İkinci çokluk şahıs çekiminde bugünkü Türkiye Türkçesinde aslı olan “U” ünlüsü metnimizde yardımcı ünlü olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. 2. Şekil ve Zaman Ekleri

2. 2. 1. Bildirme Kipleri

2.2.1.1. Görülen geçmiş zaman: -d+

Görülen geçmiş zaman eki daima “d” olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla ünsüz uyumuna (ötümlülük-ötümsüzlük) bağlı değildir.

T. 1. şh.: işit-d+üm (80a/10), necāt bul-d+um (18a/9), idebilme-d+üm (13b/6), yaradıl-d+ım (5b/2).

T. 2. şh.: bil-d+üŋ mi (13b/6).

T. 3. şh.: vahiy olun-d+ı (20b/10), zıkr olun-d+ı (34a/5), muşğül ol-d+ı (17b/10), sorunul-d+ı (16b/8), eydinil-d+i (7b/6), hikāyet olun-d+ı (7b/5), yaradıl-d+ı (5b/3), ģal-d+ı (6a/6), çoğal-d+ı (6a/5), eyit-d+i (3b/7).

Ç. 1. şh.: beyān it-dük (49b/11), di-dik (27b/1), di-dük (24a/4), ‘amel itme-dük (14a/10).

Ç. 2. şh.: oċut-d+uŋuz (14a/11).

Ç. 3. şh.: şor-d+ılar (3b/6, 20a/11, 99a/2), görme-d+iler (88a/7), kaç-d+ılar (80a/6), di-d+iler (16b/5), rivāyet it-d+iler (16a/8), vir-d+iler (7a/1).

Görülen geçmiş zaman ekinin işlevleri:

1. Geçmişte gerçekleşen eyleme nakleden tarafından şahit olunduğunu ya da bu eylemin kesin olarak bilindiğini ifade eder. Görülen geçmiş zaman ekinin temel fonksiyonu budur ve metnimizde de genellikle bu ifadesi ile yer almıştır:

“*Ben cebrā ’il ‘aleyhi’s-selāmdan işitdüm.*”

“*Meşgūl olduğımıçun necāt buldum didi.*”

“*Eydür ki yā Muhammed şol nesne kim saña vahiy olundı.*”

“*Yuğaruda zıkr olundı.*”

“*Bu hulleyi bize niçün virdiler, buña lāyık ‘amel itmedük deyeler.*”

“*Feriştehler eyideler: ‘Bu ol hayrdan kim dünyāda oğullaruñuza Qur’an okutduğuz’ deyeler.*”

2. Art arda sıralanan cümlelerde -(y)Up zar-fil işleviyle kullanılır.⁷⁵

“*Ötrü ve lāmı lām içinde idgām itdiler teşdīd lāmdan ‘ivāz virdiler Allāhu oldı.*”

“*Teñil kılduğdan sonra iki yıl tilāvet-i Qur’āna meşgūl oldı ba‘de-hū vefāt itdi.*”

3. Sebep-sonuç ilişkisi bulunan cümlelerde görülen geçmiş zamandan önce anlamı daha da pekiştirmek için *anuñıçun* “onun için” edat grubu ile kullanılabilir:

“*Anuñıçun kim bu zamānda lemñānlar çoğaldı, mücevvidler az kaldı.*”

“*Benden dañı yegdür, anuñıçun kim ben yaradıldım, Qur’an yaradılmadı.*”

4. “*kaçan*” ibaresinden sonra kullanılan görülen geçmiş zaman çekimi -(y)IncA zarf-filinin fonksiyonunu verir:

“*Kaçan Allāh Tebāreke ve Te‘ālā Muhammed ‘itāb idicek girü kalan halk kanda kaldı kim Qur’an yazarken harf eksük ola veyā kelime eksük ola müşkildür.*”

2.2.1.2. Öğrenilen geçmiş zaman: -mİş, -ipdür

Bu zamanın belirgin özelliği, geçmişte meydana gelen olayın söyleyen tarafından bizzat görülmemiş olmasıdır.

Metnimizde öğrenilen geçmiş zaman çekimi için iki ek kullanılmıştır. En sık kullanılan -mİş eki Eski Anadolu Türkçesinde de olduğu gibi sürekli düz-dar ünlülüdür. Dolayısıyla dudak uyumunu ihlal eder. Metnimizde öğrenilen geçmiş zaman için “-ipdür” eki de kullanılmıştır. Sadece bir örnekte görülen bu ek 3. teklik şahıs çekiminde geçmektedir.⁷⁶ Bu şekil, günümüz Türkiye Türkçesinde bulunmamakla

⁷⁵ Görülen geçmiş zaman ekinin bu işleviyle ilgili olarak bk. Leylâ Karahan, “Görülen Geçmiş Zaman Eki ‘-DI/-Dİ’ nin Tarz ve Bağlama Fonksiyonuna Dair”, *Türk Dili Üzerine İncelemeler*, Akçağ Yay., Ankara 2011, s. 186-191.

⁷⁶ Bk. Güner Gülsevin-Erdoğan Boz, *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi, Ankara 2004, s. 117-120.

birlikte, çağdaş lehçeler içerisinde yine bir Oğuz grubu yazı dili olan Türkmen Türkçesinde karşımıza çıkmaktadır.⁷⁷ Metnimizde öğrenilen geçmiş zamanın şahıslara göre çekimi şöyledir:

T. 1. **şh.**: meşğül ol-mış+am (18a/4, 18a/8).

T. 2. **şh.**: Örnek yok.

T. 3. **şh.**: vir-ibdür (2a/6), gel-miş-dür (5a/5), gelme-miş-dür (9b/9), gör-miş (18a/1), necât bul-mış (18a/1), gör-miş-dür (24a/10), işit-miş-dür (24a/10), dut-miş-dur (24b/).

Ç. 1. **şh.**: di-miş-ler (97a/8).

Ç. 2. **şh.**: Örnek yok.

Ç. 3. **şh.**: Örnek yok.

Öğrenilen geçmiş zamanın kullanımı metnimizde şu şekillerde karşımıza çıkmaktadır:

1. Görülen geçmiş zaman olarak: Türk dilinde öğrenilen geçmiş zamanın birinci şahıslar için kullanılması düşünülemez. Eğer birinci şahıslar için kullanım söz konusu olursa, burada öğrenilme ya da başkasından duyma değil, müşahede ya da sonradan fark edilme durumu ortaya çıkar. Metnimizde geçen örnekte bu duruma ek olarak şart bildirme işlevi de karşımıza çıkmaktadır.

“*Beyt ma‘nāsı budur kim eger iki yıl tilāvet-i Qur‘āna meşğül olmuşam helāk olurum dir.*”

2. Öğrenilen geçmiş zaman olarak: Burada ekin aslî işlevini görmekteyiz. Geçmişte meydana gelen olayın anlatan kişi tarafından bizzat görülmemiş olması, olayı başkasından duymuş olması söz konusudur.

“*Şulehādan birisi vākı‘ada görmiş kim necāt bulmuş.*”

“*Hadīs ma‘nası budur kim Resūl Hāzret-i ‘Aleyhi ve Sellem buyurur Qur‘ānı oquñ ‘arab-ı feşāhat gibi ya‘nī lafzınun nāzūklūgi (9) gibi oquñ dir ve hem Kurra Rahimehumu ‘llāh dīmīşler kim...*”

3. Sebep-sonuç ilişkisi içerisinde kuvvetlendirme ve kesinlik bildirir. Burada -miş eki -dür bildirme ekiyle birlikte kullanılır. Üçüncü şahıslarda karşımıza çıkar.

“*Kur‘ānun fazīleti anlardan dahı artuğdur niteki hadīşde gelmişdür.*”

“*Niteki kelām-ı ‘Arab‘da şağır harf yoğdur, gelmemişdür.*”

⁷⁷ Ayşe İlker, *age.*, s. 101-104.

“*Ya‘nī ol dürre benzer ki kaplu şadef içindedür, ne gözler anı görmişdür ve ne eller anı dutmuşdur.*”

“*Ve dahı haberde gelür kim Peygamber Hazret-i Şalla’llāhu ‘Aleyhi ve Sellem buyurur eydür: Her kim ki Qur‘ān’a mülāzimet itse ya‘nī dāyim Qur‘ān okusa Allāh Tebāreke ve Te‘ālā Celle Celālühü ol kula yarın uçmağda şol nesnelere yarağladı kim ne gözler anı görmişdür ve ne kulaklar anı işitmişdür.*”

“*Ve dahı Allāh Tebāreke ve Te‘ālā ol Muhammed Muşafā’yı tarīķ-ı sedād ve şevāb üzerine viripdür.*”

2.2.1.3.1. Geniş zaman: -(A/U)r:

Geniş zaman, fiilin her zaman ortaya çıktığını ya da çıkacağını bildirir. Geçmiş zamanda başlayıp şimdiki zamanda devam eden ve devamlılık özelliği kazanmış fiiller için geniş zaman kullanılır. Geniş zaman ekinin kullanımı Türkçenin tarihî devirlerinde ve günümüz Türkiye Türkçesinde bir birlik göstermediği gibi metnimizde de tam bir sistem dâhilinde değildir. Ünlüyle biten fiillere doğrudan “-r” şeklinde gelirken ünsüzle biten fiillere “-ar, -er” ya da “-ır, -ir, -ur, -ür” şeklinde gelir. Tek heceli fiiller genellikle -Ar (bil-, al-, bul-, gel-, kal-, ol-, öl-, dur-, gör-, var-, ver-, vur- fiilleri istisna.) morfemini alırken çok heceli ve türemiş fiiller ise -I₄r morfemini alır.⁷⁸ Metnimizde geniş zaman kipinin kullanımı şu şekildedir:

1. Ünlü ile biten fiillerde: oku-r-sın (24b/7), oku-r (37b/8), beñze-r (24b/3), şağla-r (17a/2), yara-r (6a/4), başla-r (35a/9), yıldıra-r “parlar” (2a/7), di-r+ler (38a/1).
2. Ünsüz ile biten tek heceli fiillerde;
 - a. -Ar ile: art-ar (98a/10), vağf id-er (35a/9), dök-er (2a/8). yaz-ar+lar (67b/7).
 - b. -Ur ile: al-ur (96a/7), şur-ur (55a/2), gel-ür (12b/6, 36a/11), fāsıd ol-ur (12a/7), haber vir-ür (13b/3).

Bir örnekte bugünkü Türkçeden farklılık görülmektedir. Bugün -Ar ile çekimlenen “kıl-” fiili Türkçenin diğer tarihî dönemlerinde olduğu gibi metnimizde de -Ur morfemi ile çekimlenmiştir:

“*Feriştelere aña çok çok du‘ā ve istiğfār kılurlar.*”

Ünsüz ile biten çok heceli fiillerde;

⁷⁸ Tahir Nejat Gencan, “Türkçede Geniş Zaman Kipi”, *I. Milletlerarası Türkoloji Kongresi-Tebliğler*, İstanbul 1979, s. 451-456; Ahmet Bican Ercilasun, “Geniş Zaman Ekine Dair Bazı Düşünceler”, *Makaleler (Dil-Destan-Tarih-Edebiyat)*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007, s. 359-363.

c. -Ur ile: bozul-ur (98b/3), (eyit-ür>>) eydür (20b/1, 98b/8), büzül-ür (63a/1), bildür-ür (50a/7), nūrlandur-ur (17b/3), buyur-ur (6a/2), ‘ arlan-ur+lar (22a/5).

hareketlen-ir (35b/1) örneğinde ekin ünlüsü düz-dar (-Ir) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hâliyle dudak uyumuna giren ekin, metnimiz için dudak uyumu sürecini yaşadığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Metnimizde geniş zaman ekinin şahıslara göre çekimi şu şekildedir:

T. 1. şh.: Örnek yok.

T. 2. şh.: oğu-r-sın (24b/7).

T. 3. şh.: bozul-ur (98b/3), (eyit-ür>>) eydür (20b/1, 98b/8), art-ar (98a/10), al-ur (96a/7), büzül-ür (63a/1), tur-ur (55a/2), bildür-ür (50a/7), oğu-r (37b/8), gel-ür (12b/6, 36a/11), hareketlen-ir (35b/1), başla-r (35a/9), vaqf id-er (35a/9), beñze-r (24b/3), nūrlandur-ur (17b/3), fāsīd ol-ur (12a/7), şaqla-r (17a/2), haber vir-ür (13b/3), yara-r (6a/4), buyur-ur (6a/2), di-r (4b/5), kāfir ol-ur (4a/9), yıldıra-r “parlar” (2a/7), dök-er (2a/8).

Ç. 1. şh.: ‘ itāb id-er-üz (21a/1).

Ç. 2. şh.: Örnek yok.

Ç. 3. şh: dut-ar+lar (89a/4), eydürler (11a/11), işbāt id-er+ler (37b/10), di-r+ler (38a/1), ‘ arlan-ur+lar (22a/5), yaz-ar+lar (67b/7), istiğfār kı-l-ur-lar (87b/3).

2.2.1.3.2. Olumsuz Geniş Zaman: -mAz

Olumsuz geniş zaman çekimi Eski Anadolu Türkçesi ve günümüz Türkiye Türkçesiyle paralel bir yapı gösterir. -mAz şeklinde karşımıza çıkan bu ekin, metnimizde sadece 3. teklik ve çokluk şahıslar için çekimi bulunmaktadır:

T. 3. şh.: it-mez (81a/2), gel-mez (41b/3), helak ol-maz (17b/1), dürüst ol-maz (7a/10, 12a/7), şaqla-maz (17a/3), kabül ol-maz (4b/5), tamam ol-maz (3a/4), gerek-mez (4a/7).

Ç. 3. şh.: it-mez+ler (90b/4)

Geniş zaman çekiminin metnimizde geçen fonksiyonları şu şekildedir:

1. Ekin esas fonksiyonu olan, eylemin her zaman yapıldığını bildirir:

“Her bir harf mizānından çıkarsa **büzülür**, lahn olur.”

“Anuñıçun kim her bir harf haqlı haqqın **alur**.”

“Ya ‘nī sākin harfi kaçan hareketlense kesrile **hareketlenir**.”

“‘İlm göñli **nūrlandurur**.”

“*Ebū ‘Ömri ve ‘Āşım ve Hamza ve Kisāyi’ Raḥimehumu’llāh revmile işmām üzerine vaḳf itmek-ligi evlā dutarlar.*”

2. Şimdiki zaman fonksiyonunda:

“*‘Osmān Raḥīya’llāhu ‘Anhu Ḳur’ān’ı dāyim baḳa oḳurđı, yārenleri eyitdiler kim: Niçün baḳa oḳursın Ḳur’ān ḥod ezberinđedür didiler.*”

3. Gelecek zaman fonksiyonunda:

“*Saḳa ‘itāb iderüz kuvvetümüzle dir, ḥarf ne olur bir noḳta yā artuḳ yā eksük olsa ma‘nā taḳyir olur.*”

4. Hikāye üslubunda geçmişteki bir anekdot aktarılırken geniş zaman kullanılabilir:

“*Cemī‘-i ḳurrā raḥimehumu’llāh eydürler.*”

“*İbn-i ‘Abbās raḳıya’llāhu ‘anhu eydür: Bu āyetden murād beyāndur.*”

“*Ya‘nī ḥadıḳ ma‘nası budur ki Resūlu’llāh Şalla’llāhu ‘Aleyhi ve Sellem buyurur eydür: Ḳur’ānuḳ bir ḥarfi yegdür dünyādan ve daḳı dünyānuḳ içindekinden.*”

“*Ḥāzret-i Resūlu’llah Şalla’lāhu ‘Aleyhi ve Sellem eydür: Āgāh oluḳ kim kulavuzlarım sizi abtāllar ‘ameli üzerine eyitdiler.*”

“*‘Alī raḳıya’llāhu ‘anhu buyurur eydür. her kim erte namazından sonra on bir kez ihlāş sūresin okusa āḳirete imānıla gide ve daḳı şeytān-ı la‘in ol gün ol kişiyi azdurmaya.*”

2.2.2. Tasarlama Kipleri

2.2.2.1. İstek Kipi: -(y)A

İstek kipi, Eski Türkçede gelecek zaman eki olan -GA(y) ekinden gelişen bir ektir. Metnimizde, Eski Anadolu Türkçesi ve bugünkü yazı dilimizde de kullandığımız -(y)A eki istek kipini karşılamaktadır. Eserde ikinci teklik şahıs ve üçüncü teklik ve çokluk şahıs çekimleri yer almaktadır:

T. 1. **şh.**: oḳuma-ya-m (24b/9).

T. 2. **şh.**: ziyade yā noḳşān id-e+sin (20b/11), ḳıl-a+sın (25a/11).

T. 3. **şh.**: bekle-ye (6b/6), farz olma-ya (7a/4), eyide (13b/6), iled-e (14a/1), vir-e (8b/5), oḳu-ya (8b/8), ḥāzır ol-a (8b/9), beyan id-e (8b/9), ḳarışdurma-ya (8b/11), ḳurtar-a (10a/10), ayır-a (10a/10), geḳ-e (10b/3), şaḳla-ya (11a/2, 12a/1), diz-e (11b/7), tamkīn id-e (11b/3), de-ye (12a/3), görme-ye (18b/1), azdurma-ya (18b/5), muvafık ol-a

(88b/3), gör-e (90a/1), karışma-ya (96b/9), getürme-ye (43b/4), çek-e (44b/8), evme-ye (6b/3), beyan id-e (6b/4), vir-e (6b/5).

Ç. 1. şh.: gel-elüm (80b/11).

Ç. 3.şh.: oğu-ya+lar (87a/10), başına ur-a+lar (14a/4), muştıla-ya+lar (14a/3), geydür-e+ler (12a/6), kı1-a+lar (42a/8), oқи-ya+lar (6a/3).

Metnimizde geçen istek kipinin fonksiyonları⁷⁹ şu şekildedir:

1. İstek, dilek bildirir. Tasarlanan fiilin istendiğini ifade eder:

“*Ya‘nī dālī kāf-ı medden ve hemzedden şaklaya, zarāfetile söyleye, nāzūkligile diye.*”

“*Receb ayında ihlāş sūresin çok okuyalar.*”

2. Geniş zaman fonksiyonunda:

“*Tecvīd ‘ilmin bilmek niçün farz olmaya.*”

“*Telyīn şağīr oldığıçun beyān ide, hurūfi bir birine karışdurmaya, incü dizer gibi dize.*”

“*Ya‘nī her kim Tebāreke sūresin her gece okusa kabir ‘azābın görmeye.*”

“*Her kim erte namazından sonra on bir kez ihlāş sūresin okusa āhīrete imānla gide ve dağı şeytān-ı la‘īn ol gün ol kişiyi azdurmaya.*”

3. Gelecek zaman fonksiyonunda:

“*Ebed beşāretin şolından muştılayalar, sultānlık tācın başına uralar ve dağı atasına anasına ikişer hulle geydüreler.*”

2.2.2.2. Gereklilik Kipi: -mAK gerek/ lāzım

Bir eylemin yapılması ya da gerçekleşmesi gerektiğini bildiren veya tasarlanan eylemin zorunluluk hâlinde olduğunu bildiren kiptir. Metnimizde gereklilik fonksiyonu -mAk isim-fiil eki ile birlikte “gerek” ya da “lazım” kelimelerinin kullanımıyla sağlanmıştır. Sadece üçüncü teklik şahısta karşımıza çıkan bu kullanım gereklilikle birlikte gelecek zaman ve geniş zaman kategorilerine kapsamaktadır:

“*Qur‘ān‘da çokdur, haqqı cezm-dür, ya‘nī tālī telaffuz idicek cizm kes-mek gerek.*” (96a/11)

“*Lā-vaqıf ol-mağ lāzım gelür.*” (71a/3)

⁷⁹ İstek ekinin fonksiyonlarıyla ilgili olarak bk. Mustafa Özkan, “Tarihî Türkiye Türkçesi Metinlerinde İstek Eki -A / -E’nin Kullanılışı Üzerine”, *Uluslararası Eski Türkiye Türkçesi Toplantısı Bildirileri*, TDK Yay., Ankara 2007, s. 83-113.

2.2.2.3. Şart Kipi: -sA

Şart kipi, fiilin şart şeklinde tasarlandığını, hareketin gerçekleşmesinin şarta bağlı olduğunu bildirir. Türk gramerinin en tartışmalı konularından biri olan şart kipinin fonksiyonu konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bunda şart kipinin bitmiş, yargılı bir cümle oluşturmaktan ziyade, temel cümledeki yüklemnin gerçekleşmesini bir şarta bağlayan yan cümleler oluşturmasının payı büyüktür.

Gürer Gülsevin, -sA ekiyle oluşturulan şekillerin kiplerden daha çok zarf-fiil ekleriyle benzerlik gösterdiği için, gramerlerin gerundiumlar (zarf-fiiller) bölümünde yer alması gerektiğini ifade eder.⁸⁰

Leylâ Karahan da -sA morfeminin bir zarf-fiil olduğunu savunur ve bu görüşünü, “Zarf-ı yapıları ne şekilde olursa olsun- vurgu isteyen kelimelerdir. Türkçede sesle yapılan vurgunun yeterli olmadığı durumlarda şekil vurgusuna (gramatikal vurgu) başvurulur ve kelimelerin yeri değiştirilerek, kelime başına veya sonuna bazı pekiştirici ögeler eklenerek vurgu sağlanır.” şeklinde izah eder. Şart ekindeki vurguyu sağlayan sesin de “r” sesi olduğunu ifade eder. Dolayısıyla Eski Türkçe’deki -sAr ekinde görülen “r” sesinin de türeme bir ses olduğu ifade edilir.⁸¹

Hayati Develi, bu iki görüşe itiraz ederek, -sA morfeminin zarf-fiil eki değil, bir kip eki olduğunu ileri sürer. Develi, yazmış olduğu makalesinde, -sA ekli teşkillerin cümlede sadece zarf-fiil ve şekil ve zaman eki olarak görev yapmadığı, fail, nesne, hâl tamlayıcısı, yer tamlayıcısı gibi vazifeleri dolayısıyla -sA morfeminin zarf-fiil eki olamayacağını ifade eder.⁸² Metnimizde -sA morfemi, tek başına bir yargı bildirmeyen, temel cümledeki yargıyı bir şarta bağlayan yardımcı bir öge olarak geçmektedir:

T. 3. şh.:

“Bir kişi ‘avratına **eyitse** benden boş ol **dise** dağı fi’l-hâl **dıķılsa** yā **akırsısa** andan **şonra** inşā’allāhu **dise** ol istişnāsı dūrüstdür.” (4a/6)

“Kaçan bir kimse **Qur’ān’a inkār itse** kāfir olur.” (4a/9)

“Ya‘nī bir kimse **Qur’āna maħlūkdur dise** kāfir olur.” (4a/7, 5b/3)

“Kaçan her kim ki mefrūzatdan birisin ve yarısın **terk itse** günāh-kār olur.” (6a/9)

⁸⁰ Gürer Gülsevin, “-sA Şart Gerundiumu Üzerine”, *Türk Dili Dergisi*, TDK Yay., Ankara 1990, s. 276-279.

⁸¹ Leylâ Karahan, “Zarf-Fiil Eklerinde Genişleme Eğilimi ve -sA(r) Ekinin Yapısı”, *Türk Dili Üzerine İncelemeler*, Akçağ Yay., Ankara 2011, s. 192-200.

⁸² Hayati Develi, “-sA Eki Nedir? Kip mi, Zarf-fiil mi?”, *İlmî Araştırmalar*, İstanbul 1995, 89-94.

“Eydinildi ki eger *Ḳur’ān*’da lahn **okunsa** anuḡ namāzı fāsıd olur.” (7b/6)

“*Ḳaçan* bir kişi *Ḳur’ān* okumaḡ **dilese** daḡı *Ḳur’ānı* lahn okusa anuḡ namāzı fāsıd olur.” (7b/8)

“Eger haḡlu haḡḡın **virmese** lahn-ı haḡı olur.” (8b/5)

“*Ḳaçan* medden ve hemzededen **şaklamasa** müfsıd şalavāt olur.” (11a/4)

“*Ammā tālī* bu zikir olunanları hemze-siz **okusa** lahn celī olur.” (12b/1, 40a/1)

“*Hareketlen-se ya‘nī sākin* harḡı *kaçan* **hareketlense** kesrile hareketlenir.” (35b/1)

“*Ḳanda gelse* üç yirde elifile-dür.” (52a/10)

“*Ḳaçan kārī* her bir har(f) mizanından **çıķarsa** büzülür lahn olur.” (63a/1)

“Bir kişi bir kiřinüḡ evinden **çıķsa** anı kim görse **ķabül** itmez.” (95a/3)

Ç. 3. şh.:

şat-sa+lar (14a/8): kaçan dünyāda **olsa** şatsalar.

vaķf it-se+ler (8a/10, 8a/11): ya‘nī şunlar kim sükün üzerine **vaķf** itseler dürüstdür.

2.2.2.4. Emir Kipi: Ø⁸³

T. 1. şh.: örnek yok.

T. 2. şh.: -, -gIl: boş ol (77b/11), oķı (2b/1, 3a/7, 21b/9), bil-gil (2a/9, 12b/5, 22a/7, 29b/2, 77b/9, 88b/3), it-gil (10a/6).

T. 3. şh.: -sUn, -sUḡ: hiç eyle-sün (4b/4), şakla-suḡ (4b/10), tefḡīm ol-sun (35b/3).

Ç. 1. şh.: örnek yok

Ç. 2. şh.: (U)ḡ: āgāh ol-uḡ (16b/3), oķu-ḡ (63a/7), bil-üḡ (85a/7), iste-ḡ (85a/8), bul-uḡ (85a/8).

Ç. 3. şh.: örnek yok

3. FİİLLERİN İKİ KIPLİ ÇEKİMİ

Fiillerin iki kipli çekimi arka arkaya getirilen iki çekimli fiil ile yapılır. Sonra gelen i- fiili (<<er-) görülen geçmiş zaman, şart ve öğrenilen geçmiş zaman kalıplarıyla birleşik çekimlerin hikāye, şart ve rivayetini oluşturur. Metnimizde iki kipli

⁸³ Emir kipiyle ilgili değerlendirmeler “Fiil Çekiminde Şahıs” bölümünde “Emir Şahıs Ekleri” başlığı altında verildiği için burada tekrar etme gereği duyulmamıştır.

çekimlerden, hikâye ve şart çekimi bulunmaktadır. Ayrıca ikinci çekimi oluşturan i- fiili de düşerek birinci çekimle eklemiştir. Metnimizde geçen birleşik çekimler ve örnekleri şunlardır:

3.1. Hikâye

3.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi

Geçmişte meydana gelen eylemin süreklilik hâlinde yapıldığını anlatan birleşik çekimdir. Metnimizde hem olumlu hem de olumsuz geniş zamanın hikâye çekimi vardır:

T. 1. Şh.: -urdum

“*Āhîr iki yıl tilâvet-i Qur’ân’a meşgûl olmuşam **helâk olurdum** didi.*” (18a/5).

T. 2. Şh.: -erdün / -mazduñ

“*Qur’ân deye: Dünyâda beni **severdün**, baña mülâzımat iderdün geçeler uyumazduñ benüm eclümiçün deye.*” (13b/7)

“*Qur’ân deye: Dünyâda beni **severdün**, baña **mülâzımat iderdün** geçeler uyumazduñ benüm eclümiçün deye.*” (13b/7,8)

“*Qur’ân deye: Dünyâda beni **severdün**, baña mülâzımat iderdün geçeler uyumazduñ benüm eclümiçün deye.*” (13b/8)

T. 3. Şh.: -(A/U)rdı / -mAzdı

“*‘Osmân Razıya’llâhu ‘Anhu Qur’ân’ı dâyim bağa **oğurdı.***” (24b/6)

“*Şalla’llâhi ‘Aleyhi ve Sellem eyitdi: Serden serden **oğurdı** ya’nî ferden ferden ya’nî bir bir **oğurdı.***” (3b/2, 3b/7, 3b/8, 24b/6), 45a/6)

“*Qur’ân’ı yılda bir kez Cabrâ’il’e ‘arz iderdi ya’nî **diñledürdi.***” (22a/1)

“*Qur’ân’ı yılda bir kez Cabrâ’il’e ‘arz iderdi ya’nî **diñledürdi.***” (22a/1)

“*Peygamber ‘Aleyhi’s-selâm anı şādıla **söylemezdi.***” (10a/4)

“*Ya’nî sizcileyin **okumazdı**, be-gâyet tertil oğurdı.*” (3b/2)

Ç. 3. Şh.: -(u)rlardı

“*Şeyh Şamâ’il ihlâş sūresin mürîdlerile ve muhiblerile Recep ayınuñ evvelinden āhîrine degin gice gündüz dâyim **oğurlardı** ve Şa’bân ayında şalavâta meşgul olurlardı ve ramazân ayında gice ve gündüz istiğfara meşgûl olurlardı.*” (19a/3)

“Şeyh Şamā‘il ihlāş sūresin mürīdlerle ve muhiblerle Recep ayının evvelinden āhīrine degin gice gündüz dāyim okurlardı ve Şa‘bān ayında şalavāta **meşgul olurlardı** ve ramazān ayında gice ve gündüz istiğfara **meşgūl olurlardı.**” (19a/3, 19a/4, 19a/5)

3.1.2. İsteğin Hikāyesi

Geçmişte meydana gelen eylemin istek hâlinde dile getirildiğini bildiren birleşik çekimdir.

T. 3. Şh.: -aydı

“Başladıķda **olaydı.**” (77b/4)

3.2. Şart

3.2.1. Geniş Zamanın Şartı

Bir eylemin gerçekleşmesi durumunda sonucunun ne olacağını bildiren birleşik kiptir. Daha çok temel cümlenin yan cümlesi konumunda karşımıza çıkar:

T. 3. Şh.: -(A/U)rsA / -mAzsA

“Birbirine karışdırmaya, eger **karışdırursa** tağyir olur laħn olur.” (9a/3)

“Tā ki şına karışmaya, eger **karışırsa** cīmi şına kalb olur.” (9a/10)

“Ya‘nī sūrenūñ āhīr ħarfini her ne hālde **olursa** vaşl olur, eger sākin **olursa** kesrile vaşl eyleye, meftūħ **olursa** fetħile vaşl eyleye.” (87b/6, 87b/7, 87b/8)

“Tālī ħareketden şaklaya, eger **şaklamazsa** laħn olur.” (32a/6)

“Ya‘nī dāldan tīz geçe, eger tīz **geçmezse** tālinūñ telaffuzundan bir sākin vāv ziyāde olur.” (10b/3)

3.2.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

Geçmişte şarta bağlı olarak gerçekleşen eylemin sonucunun ne olduğunu bildirmek için kullanılan birleşik kipli çekimdir. Metnimizde ikinci ve üçüncü teklik şahıs çekimi vardır. İkinci teklik şahıs çekiminde, şahıs eki günümüz yazı dilinden farklı olarak birinci çekimden sonra gelmiştir. Üçüncü teklik şahısta ise “i-” fiili tam olarak ekleşmemiştir.

T. 2. Şh.: -dUşsA

hiç eyledünşe (4b/4): “Ya‘nī sen nice **hiç eyledünşe** Allāħ Te‘ālā seni **hiç eylesün.**”

şakladuŋsa (4b/9): “*Ya‘nī sen beni nice şakladuŋsa Allāh Te‘ālā seni öyle şaklasuŋ dünyā belālarından ve āhiret ‘azāblarından dir.*”

T. 3. Şh.: -dıyısa

oldıyısa (2b/4): “*Kaçan böyle oldıyısa tertilen de tecvīden vāhiddür.*”

4. FİLLERDE SORU: +mI

Eski Batı Türkçesinin genel özelliğine uygun olarak metnimizde de fiillerin soru şekli +mI eki ile yapılır. Bu ek hem isimlerin hem de fiillerin soru şeklini yapar. Soru eki günümüz yazı dilinde +mI₄ şeklinde dudak uyumuna tâbiyken metnimizde henüz dudak uyumuna tâbi olmamıştır.

bildüŋ mi (13b/6): “*Halāyıklar muhtāc olıcağ Kur‘ān gele, ehline yaŋşı şūretile eyide ki beni bildüŋmi deye.*”

5. İSİM-FİİL

Fiiller üzerine gelerek fiilin geçici olarak isim şeklini yapan eklere isim-fiil ekleri, fiilin geçici isim hâline de isim-fiil adı verilir. Bazı isim-fiillerin kalıcı isim olarak kullanılması söz konusu olsa da (yemek, dolma, dikiş...) isim-fiil ekleri kalıcı isim türetmezler.

İsim-fiillerde kişi kavramı olmadığı için eylem çekimine girmezler, ancak ad gibi çekimlenebilirler.⁸⁴ Metnimizde isim-fiil ekleri, örnekleriyle şu şekilde sıralanmıştır:

5.1. -mAK

Bu ekle kurulan isim-fiillere fiilleri geçici olarak isim hâline getirmesi ve asıl isim-fiil eki olmasından dolayı *ağır eylemlik* de denilmektedir.⁸⁵ Metnimizde bu ekin üzerine vasıta (durmağıla, harc itmegile), yönelme (oğumağa), bulunma (virmekte-dür) ve bildirme ekinin (āşikāre itmekdür, dimekdür) geldiğini görmekteyiz. Esas itibarıyla hareket isimleri yapan bu ekin metnimizdeki örnekleri şunlardır:

“*Ömür artmağ kavmine kezem varmağdur.*” (20a/4)

“*Namāz kılmak ümmiler ‘amelidür.*” (16a/11)

⁸⁴ Neşe Atabay-İbrahim Kutluk-Sevgi Özel, *Sözcük Türleri*, TDK Yay., Ankara (tarihsiz), s. 263-264.

⁸⁵ Neşe Atabay-İbrahim Kutluk-Sevgi Özel, *age.*, s. 264.

“Sekizinci delil oldur kim māl çok **durmağıla** helāk olur.” (17a/11)

“İlm harc **itmegile** artar.” (17a/6)

“Her kimse kim oğlını **okumağa** virse veyā kendü oğusa veyā öğretse Allāh tebāreke ve te‘ālā ol kişiye on biñ kez Ka‘beye varmışca sevāb vire-ler.” (14b/4)

“Kur‘ān’ı lafzıyla **okumağ** ve anuñ hükmiyle ‘amel kıılmağ-lık farzdur.” (20a/6)

“Ma‘ahazā farz **istihfāf itmek** küfürdür.” (7a/4)

“Tevvīd ‘ilmin **bilmek** niçün farz olmaya.” (7a/3)

“Bilgil kim Kur‘ān’ı tevvīdile oğuyup ve **müdāvemmet itmek** efdal-i ‘ameldür.” (12b/6)

“Luğat ma‘nī **āşikāre itmekdür.**” (2b/3)

“Yā Muhammed Kur‘ānı tevvīdile oğı **dimekdür.**” (2b/1)

“Ömür artmağ kavmine kezem **varmağdur.**” (20a/4)

“Allāh’uñ rızāsı çok şadağa **virmeğde-dür.**” (20a/3)

“Otdan āzād olmağlık Tağrı qorqusından çok çok **ağlamağdur**” (20a/6)

5.2. -mAKIİK

Bu ek, -mAK isim-fiil eki ile +IİK isimden isim yapma ekinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Eski Anadolu Türkçesinden itibaren sıklıkla karşımıza çıkan bu ek, Türkiye Türkçesinin başlangıcına ait eserlerde nadiren görülse de günümüzde kullanımdan düşmüştür.⁸⁶ Hareket isimleri yapar. Metnimizde bu ekle kurulmuş çok sayıda isim-fiil bulunmaktadır. Örnekleri şunlardır:

Ebū ‘Ömri ve ‘Āşım ve Ĥamza ve Kisāyi’ raḥimehumu’llāh revmile işmām üzerine vağf itmek-ligi (4) evlā dutarlar. (89a/3)

“Şırāṭı geñez **geçmek-lik** beş vağt namāzı cemā‘atile kıılmağdur.” (19b/11)

“Ölüm acısından **rāḥat olmağlık** dāyim Kur‘ān oğumağdur.” (19b/7)

“Kābir **nūr olmağlık** dāyim dün namāzın kıılmağdur.” (19b/8)

“Su‘āl kıılmış kim sizün bu mertebeye **yetişmek-ligünüze** sebab ne oldı?” (18a/3)

“Zeccāc raḍıya’llāhu ‘anhu eydür Kur‘ān’ı te‘cil-lamağ-lığıla beyān tamām olmaz illā her ḥarfün ḥağlı ḥağkını **virmeğligile.**” (3a/5)

“Bu āyetden murād Kur‘ān’ı **beyān itmek-likdür.**” (3a/3)

“Ya‘nī eydür kim Kur‘ān **okumağlık** terk-i dünyā idenler ‘amelidür.” (16a/10)

⁸⁶ Nesrin Bayraktar, *age.*, s. 19-23.

“*Luġat ma‘nī āşikāre itmekdür ve tecvidüñ luġat ma‘nī yolıncaġ itmek-likdür.*”
(2b/4)

“*Zeccāc rağıya’llāhu ‘anhu eydür: Ķur’ān’ı te‘cil-lamaġ-lıġıla beyān tamām olmaz.*” (3a/4)

5.3. -ş

Fiiller üzerine gelerek genellikle tarz bildiren isimler yapar. Metnimizde bir yerde geçmektedir. Burada dikkat çeken nokta, ekin yardımcı ünsüz almadan doğrudan fiille eklenmesidir.⁸⁷ Metnimizde yer alan örneği şu şekildedir:

“*Ya‘nī Peyġamber ‘aleyhi’s-selām okışından ‘Āyişe anaya şordılar.*” (3a/10)

6. SIFAT-FİİL

Sıfat-fiiller, fiillere belirli ekler getirilerek oluşan kelimelerdir. Fiili geçici olarak sıfat (vasıf ismi) fonksiyonuna sokar. Cümle içerisinde sıfat ve isim olarak karşımıza çıkar. Onlardan farkı bir zamana bağlı oluşlarıdır. İsmi alabileceği tüm çekim eklerini alabilirler. Bu özellikleri dolayısıyla sıfat-fiil yerine daha şümulü olarak isim-fiil terimini kullananlar da vardır.⁸⁸ Metnimizde geniş zaman (iki ek), ve görülen geçmiş zaman sıfat-fiilleri bulunmaktadır:

6.1. Geniş Zaman Sıfat-Fiili

6.1.1. -(y)An

En yaygın kullanılan geniş zaman sıfat-fiil eklerindedir. Eski Türkçedeki -GAn sıfat-fiil ekinin başındaki “G” sesinin düşmesiyle meydana gelmiştir. Eski Anadolu Türkçesinin başlangıç dönemini oluşturan birkaç eser dışında kalan eserlerde ve takip eden Batı Türkçesi dönemlerinde -(y)An biçiminde karşımıza çıkar.⁸⁹ Metnimizde geçen örnekleri fonksiyonlarıyla birlikte şu şekilde sıralanabilir:

1. İsim tamlamasında tamlayan ögesini oluşturur:

“*Ammā bilgil kim iki süre arasında besmele idenlerüñ üç vechi vardır.*” (81a/10)

“*Ya‘nī eydür kim Ķur’ān okumaġlık terk-i dünyā idenler ‘amelidür.*” (16a/10)

⁸⁷ Eski Anadolu Türkçesinde -(y)I₄ş biçiminde karşımıza çıkan bu ek, ünlü ile biten bazı fiillerde (oynaş gibi) kalıplaşmış olarak yardımcı ünsüz almadan kullanılmıştır. Bk. Nesrin Bayraktar, *age.*, s. 37.

⁸⁸ Kemal Eraslan, *Eski Türkçede İsim-Fiiller*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1980, s. 1-6.

⁸⁹ Nesrin Bayraktar, *age.*, s. 74-81.

2. Özne fonksiyonunda kullanılır:

“Niteki *Qur’ân*’ı **horlayanlar** *bed-rüstî Allâh te‘âlâyı hor eylemiş olur.*” (7a/7)

“*Kaçan **dinleyen** ‘ışkıla cānı kulağıla dinlese ve illâ ‘ışkıla dinlemese gelecei itse sevâb olmaz.*” (7a/3)

“*Kaçan ki Peygamber ‘aleyhi’s-selâm Qur’ân’ı okıyıcak **işidenler** harfini saylar sayarlardı.*” (3b/3)

“*Ve dağı yirde, gökde, dünyâda ve âhîretde Qur’ân’dan şerîf ‘azîz nesne yokdur ve Qur’ân’ı ‘ışkıla **okuyan ve dinleyen**, Tanrı te‘âlâ katında ‘azîzdür ve hem uludur.*” (7a/2,3)

3. Yönelme durumu ekini alarak cümlede yer tamlayıcısı olarak görev yapar:

“***Okuyanlara** rahmet-dür.*” (22a/9)

“*Ve hem ancılayın Qur’ân dağı la‘net ider lahn **okıyana.***” (5b/8)

4. Sıfat tamlaması içinde tamlayan ögesi olarak görev yapar:

“*Qur’ân’da vaqf-ı lâzım **gelen** yerde kaçdıla vaqf eylemese namâzı fâsid olur.*”

“*Bu **zikir olunan** kelimelerün ittifâk-ı ihtilâf mecmû‘ı rā‘iyyetinün metnidür.*” (57b/5)

“*Kaçan Allâh tebâreke ve te‘âlâ, Muhammed ‘itâb idicek girü **kalın** halk kanda kaldı kim Qur’ân yazarken harf eksük ola veyâ kelime eksük ola müşkildür.*” (21a/5)

“*Ve dağı tecvîd ‘ilmin **bilmeyen** tâlî Qur’ân’ı lahn okur.*” (6b/7)

6.1.2. -(A/U)r

Bu geniş zaman sıfat-fiilinin kullanımı metnimizde şu şekillerde karşımıza çıkmaktadır:

1. Edat grubunda isim unsuru olarak:

“*Hurûfi bir birine karşıdurmaya incü **dizer** gibi dize.*” (11b/7)

“*Allâh tebâreke ve te‘âlâ **görür** gibidür.*” (24b/10)

2. Alışkanlık ifadesi veren birleşik fiillerde isim unsuru olarak:

“*Kelime-i tevhîdede nefyile işbât arasında tâlî ma‘nâ **bulur** olsa dağı kaçdıla vaqf eylese müşkildür, haţâdur.*” (77b/6)

6.2. Görülen Geçmiş Zaman Sıfat-Fiili: -dUK / -dIK

Eski Türkçeden beri en yaygın kullanılan sıfat-fiil eklerinden biridir. Ekin ünsüzü sürekli ötümsüz olduğu için ünsüz uyumunu ihlal eder. Dudak uyumu

bakımından ekte bir birlik yoktur. Ekin ünlüsü genellikle yuvarlak iken “ol-” fiili ile düz-dar olarak (oldığı) kullanılmıştır. Metnimizde geçen örnekleri fonksiyonlarıyla birlikte şu şekilde sıralanmıştır:

1. İyelikli çekimi ile cümlede özne görevinde bulunur:

“*Ya‘nī emir-i vücūb **didügi** farz dimekdür.*” (4a/1)

2. “*İçün*” edatının ekleşmiş şekilleriyle kullanılarak cümlede zarf tümleci görevinde bulunur:

“**Ḳurb-ı mahrec oldığıçun** teşdīd bedel virdiler.” (10a/10, 28a/4 35a/3, 36b/3, 59a/1)

“Bir teşdīdi **terk itdükleriçün** kāfir oldılar.” (29b/11)

“Ḳur‘ān’a meşğūl olmuşam helāk olurдум dir, **meşğūl oldığımiçun** necāt buldum didi.” (18a/9)

3. İsim tamlamasında tamlayan unsur olarak karşımıza çıkar:

“Ammā ḥālet-i vaşlında mīme fetḥa **virdüklerinün** sebebi budur ki ismu’llāhi tefḥīm olsun deyü fetḥa virdiler.” (35b/2)

4. Sıfat tamlamasında tamlayan unsur olarak görülebilir:

“Ammā **vefāt itdügi** yıl iki kez ‘arz eyledi.” (22a/2)

5. Edat grubunda isim unsuru olarak bulunur:

“Ve hem ancılayın Ḳur‘ān daḥı la‘net ider laḥn oқыana ya‘nī namaz yanlış kılana **la‘net itdügi** gibi.” (35b/2)

6.3. Gelecek Zaman Sıfat-Fiili: -ecek

Tarihî metinlerimizde Kıpçak Türkçesi döneminden itibaren görülmeye başlamıştır. Eklendiği fiile gelecek zaman anlamı veren sıfat-fiil ekleri içinde en işlek olanıdır.⁹⁰ Türkiye Türkçesinin tarihî gelişimi içerisinde Eski Anadolu Türkçesi döneminden itibaren kullanılmıştır. Metnimizde bir kez kullanılmış, burada da sıfat tamlamasında sıfat unsurunu oluşturmuştur:

“*Vaḳf didiğümüz oldur kim tenvīni ve i‘rābı tağyir idüp **giderecek** yerdür.*” (64b/5)

⁹⁰ Nesrin Bayrakta, *age.*, s. 100.

7. ZARF-FİİL

Zarf-fiiller, kişi ve zaman kavramına bağlanmadan fiile bazı ekler getirilerek oluşturulan kelimelerdir. Zarf-fiiller cümlede genellikle zarf tümleci olarak bulunurlar ya da yardımcı fiillerle birlikte kullanılarak birleşik fiiller oluştururlar.⁹¹ Metnimizde geçen zarf-fiil ekleri anlamlarına bağlı olarak aşağıda sıralanmıştır:

7.1. Hâl zarf-fiilleri

7.1.1. -A

Metnimizde bu zarf-fiil şeklinin iki örneği vardır. Birincisinde fiile gelerek cümlede hâl bildiren zarf-fiil oluşturmuş, ikincisinde ise esas fiilden sonra gelerek yardımcı fiille birlikte birleşik fiil (yeterlilik fiili) oluşturmuştur. Günümüz Türkçesinde birinci fonksiyonuyla sadece ikilemelerde karşımıza çıkan bu zarf-fiil ekinin metnimizde bir kelimedede geçmesi, ekin yavaş yavaş kullanımdan düşmeye başladığını göstermektedir:

“*Ve dahı emîri’l-mü’minîn ‘Osmân razıya’llâhu ‘anhu Qur’ân’ı dâyim **bağa** oğurdi. Yârenleri eyitdiler kim: Niçün **bağa** oğursın, Qur’ân hod ezberindedür didiler. ‘Osmân Razıya’llâhu ‘Anhu eyitdi: Rabb’üm menşurdur ya ’nî niçün **bağa** oğumayam did.i Ma’-hazâ **bağa** oğumağ Allâh tebâreke ve te’âlâ görür gibidür.”* (24b/6, 24b/7, 24b/9)

“*Halâyıklar muhtâc olıcağ Qur’ân gele, ehline yahşı şüretile eyide ki beni bildüğmi deye **tâli idebilmedüm** Qur’ân deye.”* (13b/6)

7.1.2. -yü

Metnimizde bir yerde geçmektedir. Dudak uyumuna girmeyen bu ekin metnimizdeki örneği şu şekildedir:

“*Ammâ hâlet-i vaşlında mîme fetħa virdüklerinüñ sebebi budur ki ismu’llâhi tefhîm olsun **deyü** fetħa virdiler.”* (35b/3)

⁹¹ Nesrin Bayraktar, *age.*, s. 137.

7.1.3. -mIşcA

“-mIş” sıfat-fiil eki ile “-cA” eşitlik hâli ekinin birleşiminden⁹² meydana gelen bu ek, üzerine geldiği fiile “-mIş gibi” anlamı katar. Bu hâliyle günümüz yazı dilinde kullanılmayan bu ek metnimizde bir yerde, arka arkaya sıralan paralel cümlede geçmektedir:

“*Ba‘zı hadîşde gelür: Enes İbn-i Mâlik radıya’llâhu ‘anhu rivâyet ider Peygâmberden şalla’llâhu‘aleyhi ve sellem. Ya‘nî her kimse kim oğlunu oğumağa virse veyâ kendü okusa veyâ öğretse Allâh tebâreke ve te‘âlâ ol kişiye on biş kez Ka‘be’ye varmışca şevâb vire-ler ve on biş ‘umre kılmışca şevâb vire ve on biş Müsülmânlar âzâd itmışce şevâb vire ve on biş kerre gâzâya varmışca şevâb vire ve on biş Müsülmânlar açın toyurmışca şevâb vire.*” (14b/7), (14b/6), (14b/10), (14b/8).

7.2. Zaman Zarf Fiilleri

7.2.1. -(y)IcAK

Bugünkü yazı dilimizde kullanılmayan bir zarf-fiil ekidir. -(y)IncA fonksiyonundadır. Ekin kökeni konusunda kesin bir fikir yoktur. Ekin ilk ünlüsünün sürekli düz-dar (I) olması dolayısıyla dudak uyumunu ihlal etmektedir. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

“*Kaçan ki Peygamber ‘aleyhi’s-selâm Kur‘ân’ı okuyıcağ işidenler harfîni şaylar şayarlardı.*” (3b/3)

“*Ya‘nî bâyı tahfîf ide tâ katında, ya‘nî yumşak ide, katı-rağ itmeye, **katırak idicek** şağır olur.*” (9b/8)

“*Ya‘nî dürüst **okuyıcağ** şevâblar müstaḥaḥ olur.*” (20b/2)

“*Ya‘nî zâluḡ nokḡtasın **komayıcağ** dâl olur.*” (21a/4)

“*Ammâ kârîye gerekdür kim her bir ḡarfî **telaffuz idicek** lafzı nâzük ‘Arab lafzı gibi ide.*” (63a/2)

“*Allâhu tebâreke ve te‘âlâ besmeleyi **indiricek** heybetile indürdi.*” (80a/2)

⁹² Gürer Gülsevin, bu tip yapıları şöyle tanımlamaktadır: “*Aslen zarf-fiil olarak doğmamış ekler ile eklerin ve/veya edatların düzenli ve kurallı bir biçimde birleşip fiillere ulanarak geçici zarf oluşturduğu yapılara quasi gerundium (birleşik zarf-fiil) denir.*” Bk. Gürer Gülsevin, “Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-Fiiller”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, SAYI 5, 2000, s.122-143. Metnimizde “mişden sonra, -dUKdAn sonra, -dıkda, -mIşcA” gibi birleşik zarf-fiiller mevcuttur.

7.2.2. -dıkda

“-dIK” sıfat-fiil eki ile “-dA” bulunma ekinin birleşmesinden meydana gelmiş birleşik zarf-fiildir. Ölçünlü Türkiye Türkçesindeki “-DI₄ğI₄ndA” zarf-fiiliyle aynı işlevdedir. “-dığı zaman” anlamıyla yüklem meydana geldiği zamanı verir. Metnimizde ekin tek örneği vardır ve bu örnekte de dudak uyumuna girmiştir:

“*Vağfi idüp **başladıkda** olaydı.*” (77b/4)

7.2.3. -yInçA

Eklendiği fiillere “-dığı zaman” anlamı katar. Eski Türkçede “-GIInçA” biçiminde olan ekin birleşik zarf-fiil görünümünde olduğu bellidir. Fakat ekin kökeni konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür.⁹³

“*Amma bu didüklerimiz ri‘āyet olmaz hattā tālī lafzın i‘bāretin be-ğāyet nāzūk-ligile **şaklamayınca.***” (44a/9)

“*Ve dağı Qur‘ān ol kıldan ayrılmaya ol kişi uçmağa **girmeyince.***” (15a/3)

7.2.4. -dUKdAn sonra

Bu şekil; -DUk zarf-fiil eki, -dAn ayrılma hâli eki ve *şonra* edatının birleşmesiyle meydana gelmiştir. Zaman bakımından, asıl fiildeki hareketin kendinden sonra gerçekleştiğini bildiren bir zarf-fiil türüdür.⁹⁴ Metnimizdeki kullanımları şunlardır:

“*Ve dağı **şahādet itdüğümüzden şonra** kim Muhammed Muştafā şalla‘llāhu ‘aleyhi ve sellem Allāh‘uñ kılıdur hem resūlidür ve dağı Allāh tebāreke ve te‘ālā ol Muhammed Muştafā‘yı tarīk-ı sedād ve şevāb üzerine viripdür.*” (2a/2)

“*Niteki İmām-ı Nefer rahmetu‘llāhi ‘aleyhi mecmū‘i ‘alūmı tehil **kılduğdan şonra** iki yıl tilāvet-i Qur‘ān’a meşgūl oldı.*” (17b/9)

7.2.5. mişden sonra

“-dUkdAn sonra” zarf-fiil şekliyle aynı fonksiyondadır. “-mİş” sıfat-fiil eki, -dAn ayrılma hâli eki ve “şonra” edatının birleşiminden müteşekkildir. Metnimizde bir yerde geçmektedir:

“*Ammā Hafş rahimehumu‘llāh bir yerde sekte **itmişden şonra** dir.*” (33b/4)

⁹³ Nesrin Bayraktar, *age.*, s. 181.

⁹⁴ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 1030.

7.2.6. +ken

İçerisinde hâl ifadesi de barındıran bir zaman zarf-fiilidir. +ken zarf-fiil eki esasen, i- fiilinin zarf-fiil ekidir. Zamanla i- fiilinin düşmesiyle ekleşme meyli göstermiştir. Metnimizde geniş zaman çekimli fiillerde karşımıza çıkmaktadır:

“*Bu şuna benzer ki bir kimse **namâz kılar**ken ta‘dîl-i erkân itmese ya‘nî ruķû‘ların secdelerin yerlü yerince itmese evediyıla itse ol namâz kılanı la‘net ider.*” (4a/10)

“*Tertîl oldur ki tâlî Kur‘ân’ı **okur**ken evmeye.*” (6b/3)

“*Tâlî Kur‘ân’ı **okur**ken vaķf-ı lâzım bilmek farzdur.*” (71b/7)

“*Resûl ģazreti buyurur eydür bir kimse mü‘ezzîn **bekler**ken yâ ‘ilim yâ Kur‘ân okunurken geleci itse ģorķu vardur.*” (23a/4)

“*Resûl ģazreti buyurur eydür bir kimse mü‘ezzîn beklerken yâ ‘ilim yâ Kur‘ân **okunur**ken geleci itse ģorķu vardur.*” (23a/5)

“*Ķaçan Allah tebâreke ve te‘âlâ Muhammed ‘itâb idicek girü ģalan ģalķ ģanda ģaldı kim Kur‘ân **yazar**ken ģarf eksük ola veyâ kelime eksük ola müşkildür.*” (21a/6)

“*Ammâ meşâyiģler raģimeģumu‘llâh **dir**ken iģtiyât idüp illallâh dirler.*” (78b/8).

7.3. Bağlama Zarf-Fiilleri

7.3.1. -(y)Up

En çok kullanılan zarf-fiil eklerinden biridir. Üzerine geldiği fiili yüklemeye bağlar. Bağlama fonksiyonunun yanında eklendiği fiile tarz anlamı da katabilir. Eski Türkçede ünlüyle biten fiillere yardımcı ünsüz almadan bağlanır: “ança tip tabgaç kaganka yağı bolmuş” Eski Anadolu Türkçesinden itibaren bağlanma ünlüsü eke dâhil olmuş, ünlüyle biten fiillere “-y” yardımcı ünsüzüyle bağlanmıştır.⁹⁵ Metnimizde dudak uyumuna girdiği örnekler vardır (okuyup, dutup). -(y)Up zarf-fiilinin metnimizdeki örnekleri şunlardır:

“*Ammâ bilgil kim Kur‘ân’ı tecvîdile **okuyup** ve müdâvemet itmek efđal-i ‘ameldür.*” (12b/5)

“*Ķur‘ân’ı tecvîdile **okuyup** ve anuģ ģükmile ‘amel idüp ģazretünģde maģbûl olmış-lardan ģılasın.*” (25a/10)

⁹⁵ Nesrin Bayraktar, *age.*, s. 138-145.

“*Ḳur’ān’ı tecvīdile oḡuyup ve anuḡ ḥūkmile ‘amel idūp ḥazretūnde maḡbūl olmuř-lardan kılasın.*” (25a/10)

“*Ḳur’ān yaḡlıř oḡuyup ḥorlamıř olur.*” (62b/3)

“*Ḳur’ān’ı laḡn okurlar, ziyāde noḡsān idūp ḥaḡā iderler.*”

“*Ḳulak dutup dikildiler.*” (80a/7)

“*Ḳur’ān’ı bu resme oḡuyanları dūnyāda ve āḡiretde mūkerrem ve mu‘azzam ve mūřerref kılup uḡmaḡ ḥulle-leriyle ḡil‘at-laya.*” (101a/7)

7.3.2. -uban

“-(y)Up” zarf-fiil ekinin genişletilmiş şeklidir. Eski Anadolu Türkçesi döneminde çokça kullanılan bu ek metnimizde bir fiilde geçmektedir. Günümüz Türkçesinde ise kullanımdan düşmüştür:

“*Anuḡıḡun kim ol yālaruḡ mā-ḡablinūḡ ḡareketin tizrek geḡmese iřbā‘ oluban.*” (11a/10)

7.3.3. -meden

Yapı bakımından -(y)Ip/-(y)Up zarf-fiilinin olumsuzudur. Dolayısıyla olumlu yapıdaki fiiller üzerine gelir.⁹⁶ Metnimizde bir yerde geçmektedir:

“*Ammā lā ilāhe illallāḡ dimeden aḡsırsa yā geḡirse nesne olmaya.*” (77b/8)

7.3.4. -medin

Yapı bakımından -(y)Ip/-(y)Up zarf-fiilinin olumsuzudur. Orhun Yazıtları’nda ekin -mAtI ve -mAtIn şekillerine rastlanmıştır.⁹⁷ Metnimizde bir yerde geçen bu zarf-fiil ekinin fonksiyonu iki fiili birbirine bağlamaktır:

“*Tecvīd ‘ilmin bilmedin Ḳur’ān pāre pāre ideler ḡor zelil ideler.*” (7a/5)

⁹⁶ Zeynep Korkmaz, -madan/-meden zarf-fiil şeklinin ekin sonundaki -dın/-din ögesinin ayrılma hâli eki -dın/-din şekliyle karıştırılması yüzünden zamanla -madan/-meden şeklinde kullanılmış olduğunu belirtir. Bk. Zeynep Korkmaz, “Türkiye Türkçesindeki -madan / -meden < -madın / -medin Zarf-Fiil (Gerundium) Ekinin Yapısı Üzerine”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, I. C., TDK Yay., Ankara 2005, s. 151-159.

⁹⁷ Nesrin Bayraktar, *age.*, s.190-191; Zeynep Korkmaz, *agm.*, s. 151-159.

8. FİİL-TAMLAYICI İLİŞKİSİ

Fiillerin kullanışa çıkmasını sağlayan, onun ifade ettiği anlamı tamamlayan unsur veya unsurlara fiilin tamlayıcısı adını vermekteyiz. Fiilin tamlayıcıları fiilin etki ettiği varlığı veya nesneyi, yerini veya yönünü, durumunu veya zamanını vb. özelliklerini belirtirler.⁹⁸

Genel olarak gramer kitaplarımızda fiil-tamlayıcı ilişkisi söz konusu olunca geçişli fiil-geçişsiz fiil sınıflandırması yapılır. Bu da fiilin nesne alıp almamasına göre yapılan bir sınıflandırmadır. Türkçede fiillerin kullanım alanına girmesi, özne dışında başka bir tamlayıcıya ihtiyaç duymasına bağlıdır. Bu tamlayıcı da fiilin anlamına göre değişebilmektedir. Bundan dolayı Türkçedeki fiilleri ihtiyaç duydukları tamlayıcı bakımından iki gruba ayırmak mümkündür:

1. Tamlayıcısız Fiiller
2. Tamlayıcılı Fiiller⁹⁹

Geçişli fiiller-geçişsiz fiiller sınıflandırmasının fiilin sadece nesne alıp alamamasına göre yapılan bir sınıflandırma olduğunu söylemiştik. Fakat bir fiilin kullanım alanına girmesi için nesne dışında başka bir ögeye de zorunlu olarak ihtiyaç duyduğu görülmektedir. Sözelimi gönder- fiili, hem +(y)A ekli hem de +(y)I₄ ekli bir tamlayıcıya ihtiyaç duymaktadır: “*Mektubu ona gönderdi.*” Bunun yanında öl- fiili ise bir tamlayıcıya ihtiyaç duymadan kullanılabilir: “*Adam öldü.*”

Tamlayıcıların fiile göre hâl ekleriyle çekimlenmesine *istem* adı verilir.¹⁰⁰ Zaman içinde fiilin aldığı hâl ekli tamlayıcının değişmesi ve bazı hâl eklerinin özellikle bazı fiillerle birlikte farklı fonksiyonlarda kullanılması söz konusu olabilir. Burada fiil-tamlayıcı ilişkisinin şeklini ve niteliğini fiilin anlamı belirlediği gibi, o dili konuşanlar da belirler.¹⁰¹

Fiil-tamlayıcı ilişkisinde fiilin aldığı tamlayıcının değişmesinde fiilin anlamına göre de değişebilmektedir. “*(adam) çocuk bakıyor, (sepet) elma dolsa, merdiveni indim,*

⁹⁸ Abdurrahman Özkan, *Şirvanlı Mahmud-Tarih-i İbn-i Kesir Tercümesi (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)*, TDK Yay., Ankara 2009, s. 49.

⁹⁹ Leylâ Karahan, “Fiil-Tamlayıcı İlişkisi Üzerine”, *Türk Dili Üzerine İncelemeler*, Akçağ Yay., Ankara 2011, s. 251.

¹⁰⁰ Tahsin Banguoğlu, *age.*, s. 386.

¹⁰¹ Abdurrahman Özkan, “Türkçede Fiil-Tamlayıcı İlişkisi ve Fiillerin İstem Değiştirmesi”, *Arayışlar-İnsan Bilimleri Araştırmaları*, S. 1, Isparta 1999, s. 130.

geri almasını yalvarırmış” cümlelerinde yer alan fiiller geçişsiz olmasına rağmen nesne almışlardır.¹⁰² Burada fiilin anlamındaki değişme etkili olmuştur.

Metnimizde bugünkü Türkiye Türkçesine göre farklı hâl eki alan fiiller şunlardır:

inkār it- : Günümüz Türkçesinde +(y)I₄ ekli tamlayıcı alan *inkār it-* fiili metnimizde +(y)A ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır. Bu fiilin Eski Anadolu Türkçesinde de sürekli +(y)A ekli tamlayıcıyla kullanıldığı görülmektedir.¹⁰³

“*Ya‘nī bir kişi eyitse kim tertīl gerekmez dise kāfir olur anıñçun kim Qur‘ān‘a inkār itmiş olur.*” (4a/8)

“*Kaçan bir kimse Qur‘ān‘a inkār itse kāfir olur.*” (4a/9)

şor-: Günümüz Türkçesinde genellikle +(y)I₄ ve +(y)A ekli¹⁰⁴ tamlayıcılar alan *şor-* fiili metnimizde hem +(y)A ekli hem de +dAn ekli olarak karşımıza çıkmaktadır:

“*Ya‘nī bir kez dağı ümmü‘l-mümināne ‘Āyişe anadan rağıya‘llāhu ‘anha şordılar.*” (3b/5)

“*‘Āyişe anaya şordılar.*” (3a/11)

“*Ya‘nī Hāzret-i resūle şordılar .*”(20a/11)

şorunul-: Metnimizde sorul- manasında +dAn ekli tamlayıcıyla kullanılan *şorunul-* fiili günümüzde (sorul- şekliyle) genellikle +(y)A ekli, bazen de +DAn ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

“*Nitekim mü‘minler pāk-i ‘Alī‘den kerema‘llāhü vechü şorunuldı kim ‘ilm-mi yegdür yoğsa mālmi yegdür.*” (16b/8)

meşğül ol-: Günümüzde daha çok +IA ekli bir tamlayıcıya ihtiyaç duyan meşğül ol- fiili metnimizde Eski Anadolu Türkçesine¹⁰⁵ paralel olarak sürekli +(y)A ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır:

“*Ve dağı her kimse ki Qur‘ān‘a meşğül olsa ya‘nī lafzıla okusa.*” (17b/5,6)

“*Niteki İmām-ı Nefer rahmetu‘llāhi ‘aleyhi mecmū‘i ‘alūmı teħil kılduğdan şonra iki yıl tilāvet-i Qur‘ān‘a meşğül oldı.*” (17b/10)

“*Şa‘bān ayında şalavāta meşğül olurlardı.*” (19a/3,4)

¹⁰² Tahir Kahraman, *Çağdaş Türkiye Türkçesindeki Fiillerin Durum Ekli Tamlayıcıları*, TDK Yay., Ankara 1996, s. 99, 138, 181, 290.

¹⁰³ Abdurrahman Özkan, agm., s. 132.

¹⁰⁴ sor- fiili +DAn ekli tamlayıcı da alabilmektedir: “kimden soracaktı”, “bende soruyordu” gibi. Bk. Tahir Kahraman, *age.*, s. 256-257.

¹⁰⁵ Abdurrahman Özkan, agm., s. 132-133.

“*Ramazān ayında gice ve gündüz istiğfāra meşgūl olurlardı.*” (19a/4,5)

“*Ve dağı her kimse Kurʿān’a meşgūl ola sekerātü’l-mevt aya āsān ola.*” (19a/5,6)

tır-: Günümüzde genellikle +DA ekli¹⁰⁶ tamlayıcıya ihtiyaç duyan tır- fiili metnimizde +(y)A ekli tamlayıcıyla bir yerde karşımıza çıkmaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde de genellikle +(y)A ekli tamlayıcıyla kullanılan bu fiilin zaman zaman +dA ekli tamlayıcıyla da kullanıldığı görülmektedir.¹⁰⁷

“*Ammā meftūh olsa hīç bir nesneyle muşavver olmaz, aşı üzerine tırur.*” (55a/2)

Metnimizdeki diğer fiillerin aldığı tamlayıcılar, günümüz Türkçesindeki tamlayıcılarla paralellik göstermektedir.

¹⁰⁶ Günümüzde dur- fiilinin +(y)A ekli tamlayıcıyla kullanıldığı örnekler de vardır: “boğaza durmak” gibi. Bk. Tahir Kahraman, *age.*, s. 141.

¹⁰⁷ Abdurrahman Özkan, *agm.*, s. 136-137.

METİN

[1b]

(1-2-3-4-5-6-7-8-9-10)

هذا كتاب تجويد في كلام قران المجيد

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله الذي انزل عبده الكتاب ووعد من تلاه وعمل به جزيل الثواب احمده حمد موقن
بيوم الحساب وأشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له شهادة سالمة من الارتياح واشهد ان محمدا عبده ورسوله
ارسله باوضح طريق السداد والصواب صلى الله عليه وعلى اله مالمع السراب وهطل السحاب اما بعد

ya' nī Allahuḡ vaḡdāniyyetine (11) ḡamd idüp ṡahādet itdükden sonra

[2a]

(1) Ḥaḡ Te' ālaya kim له لثاني واحد لا ثاني له (2) ṡahādet itdügümüzdēn sonra kim
Muḡammed (3) Muṡtafā ṡallallāhu 'aleyhi ve sellem Allāhuḡ ḡulıdır (4) hem resülıdır
ve daḡı Allāh tebāreke ve te' ālā (5) ol Muḡammed Muṡtafāyı ṡarīḡ-ı sedād ve (6) ṡevāb
üzerine virıpdür_ve daḡı Allāhuḡ (7) ṡalavātı ve selāmı anuḡ üzerine mā-dām ki yıldırır
(8) serāb ve yaḡmur döker ṡeḡāb (9) ya' nī bilgil kim tecvīdile oḡumaḡ farīzadır
Ḳur'ānı (10) nitekim Ḳur'ānda gelür ¹⁰⁸ورتل القرآن ترتیلا (11) tertīlen ey tecvīden
dimekdür ve-rettil emirdür Ḳur'ān

[2b]

(1) yā Muḡammed Ḳur'ānı tecvīdile oḡı dimekdür ya' nī (2) dürüst dimekdür retılüḡ
luḡat ma' nī (3) āṡikāre itmekdür ve tecvīdüḡ luḡat ma' nī (4) yolıncaḡ itmek-likdür
ḡaçan böyle oldıyısı (5) tertīlen de tecvīden vāḡiddür ya' nī bir ma' nādur (6) ikisinden
zuhūriyyet ḡāṡıl olur anıḡçun kim (7) İbn-i 'Abbās raḡıya'llāhu 'anhu eydür bu āyetden
(8-9-10-11) murād beyāndur niteki tefsīrde gelür قال عطاء عن ابن عباس رضي الله عنهما بينه
بيانا قال الزجاج رضي الله عنه والبيان لا يتم بان يعجل في القران انما يتم بان يبين جميع

[3a]

(1) ya' nī rivāyet (2) ider İbn-i 'Abbās raḡıya'llāhu 'anhu bu
āyetden murād (3) Ḳur'ānı beyān itmek-likdür ammā Zeccāc raḡıya'llāhu 'anhu (4)
eydür Ḳur'ānı te' cil-lamaḡ-lıḡıla beyān tamām olmaz illā (5) her ḡarfüḡ ḡaḡlı ḡaḡḡını
virmekligile ammā İmām-ı Daḡḡak (6) raḡıya'llāhu 'anhu eydür ورتل القرآن ترتیلا یعنی اقرأه
(7) ya' nī Ḳur'ānı bir bir ḡarf oḡı dimekdür (8) nitekim 'Āyiṡe anadan
raḡıya'llāhu 'anhüma سلم الله عليه وسلم (9) ḡırā'at-ı resüli'llāhi
ṡalla'llāhi 'aleyhi ve sellem ya' nī (10) Peyḡamber 'aleyhi's-selām oḡıṡından 'Āyiṡe
(11) انما لا كسر دكم هذا فقالت لا كسر دكم هذا

¹⁰⁸ Müzzemmil 73/4.

[3b]

(1) *لو أراد السامع أن يعدّ حروفه لعدّها* ya' nī (2) sizcileyin okumazdı be-gāyet tertil okurdu kaçan ki Peygamber 'aleyhi's-selām Qur'ānı okıyıcak işidenler (4) harfini saylar sayarlardı ve def'atün vāhidetün (5) ya' nī bir kez daḥı ümmü'l-müminīne 'Āyişe anadan raḍıya'llāhu (6) 'anha şordılar Resūlu'llāhuḥ kara'ātinden şalla'llāhi (7) 'aleyhi ve sellem eyitdi serden serden okurdu ya' nī (8) ferden ferden ya' nī bir bir okurdu dimekdür niteki tefsīrde (9-10-11) gelür *قال صاحب الكتاب ترتيبا تأتيلا تأكيد في اجاب الامر وانه* ya' nī tertil ki te'kiddür

[4a]

(1) emr-i vücūbdur ya' nī emr-i vücūb didügi farz (2) dimekdür ya' nī farz muḳābelesinde vācibdür (3) niteki fiḳihda gelür *واجبة الزكوة* ma' ahazā (4) farzdur ya' nī farz muḳābilinde liye vācibdür (5) ammā ol daḥı tertil evvelā tāliye farzdur (6) nefy itmek ḥod küfürdür ya' nī bir kişi eyitse (7) kim tertil gerekmez dise kāfir olur anıñçun kim Qur'āna (8) inkār itmiş olur kaçan bir kimse Qur'āna (9) inkār itse kāfir olur ittifākī ve daḥı (10) bu şuḡa beñzer ki bir kimse namāz kıılırken ta' dīl-i (11) erkān itmese ya' nī ruḳū'ların secdelerin

[4b]

(1) yerlü yerince itmese evediyile itse ol namāz (2) kıılana la'net ider ne'üzü bi'llāhi eydür *ضيعك الله كما ضيعتني* (3) ya' nī sen beni nice hiç (4) eyledünşe Allāh te'ālā seni hiç eylesün ve ol (5) namāz merdūd olur ḳabül olmaz dir ammā ta' dīl-i (6) erkān itse ya' nī ruḳū'ların secdelerin tesbīhlerin (7) yerlü yerince itse namāz taḥsīn ider (8) eydür *حفظك الله كما حفظتني* dir ya' nī (9) sen beni nice şaḳladuñsa Allāh te'ālā seni (10) öyle şaḳlasuñ dünyā belālarından ve āḫiret 'azāblarından (11) dir ve namāzın kıılanlara

[5a]

(1) Allāh tebārek ve te'ālā yarlıgar dir niteki (2) şavm, şalat, ḥac, zekat daḥı bunlardan (3) her birinüñ fażīleti Allāh te'ālā ḳatında (4) iñen çoḳdur belki Qur'ānuñ fażīleti anlardan (5) daḥı artuḳdur niteki ḥadışde gelmişdür (6) *قال رسول الله صلى الله عليه وسلم* (7) *حرف من القرآن خير من الدنيا وما فيها* (8) ya' nī ḥadış ma' nası budur ki Resūlu'llāh (9) şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem buyurur eydür Qur'ānuñ (10) bir harfı yegdür dünyādan ve daḥı dünyānuñ içindekinden (11) eyitdiler yā Resūlu'llāh sen daḥı dünyā içindesin

¹⁰⁹ Nuri Tabarsi, Müstedrikü'l-Vesāil.

[5b]

(1) senden daḥı yeglidür eyitdi belı benden (2) daḥı yegdür anuḥçun kim ben yaradıldım
 Ẕurʿān yaradılmadı (3) her kim Ẕurʿān yaradıldı dise kāfir olur (4) قولة تعالى قرآنا عربيا
 (5) عوج¹¹⁰ غير ذي (6) yaʿnī bir
 kimse Ẕurʿāna maḥlūḫdur dise (7) kāfir olur neʿuzü bi'l-lahi ve hem ancılayın Ẕurʿān
 (8) daḥı laʿnet ider laḥn oḫıyana yaʿnī namāz (9) yaḥlış kılına laʿnet itdügi gibi niteki
 ḥadıṣde (10) gelür عن النبي عليه السلام أنه قال ربّ تالي القرآن والقرآن يُلَعْنَةُ (11) yaʿnī ḥadıṣ

[6a]

(1) maʿnası Ḥazret-i Resūlu'llāhdan şalla'llāhu (2) ʿaleyhi ve sellem buyurur kim az ola
 Ẕurʿānı yaḥlış (3) oḫıyalar daḥı Ẕurʿān aḥa laʿnet ide ve rubbe taḫlil (4) maʿnisine-dür
 ammā bu zamānda tekşir demek yarar (5) anuḥçun kim bu zamānda lemḥānlar çoḡaldı
 (6) mücevvidler az ḫaldı niteki namāzı cemīʿ-i erkānıla (7) kılmak nice farīza ise
 Ẕurʿān daḥı cemīʿ-i (8) ḫavāʿ idile oḫumak farīzadur ḫaçan her kim ki (9) mefrūzatdan
 birisin ve yarısın terkitse (10) günāh-kār olur niteki Keşşāfda (11) gelür الترتيل التالي وتبين
 الحروف والحركات من اعطاء حقوقها من المخرج والصفة والقوة والضعف

[6b]

yaʿnī demek olur tertil (3) oldur ki tālī Ẕurʿānı oḫurken evmeye ve daḥı (4) beyān ide
 ḫurūf ve iʿrāb yaʿnī her ḫarfūḫ (5) ḫaḫlu ḫaḫḫın vire maḥrecden ve şıfa(t)dan ve daḥı
 (6) tefhīm ve terkik bekleye ve daḥı tecvīd (7) ʿilmin bilmeyen tālī Ẕurʿānı laḥn oḫur
 ögredür şevāb (8) olmaz günāh-kār olur niteki Dāmıḫda gelür (9-10-11) beyt: وذو القرآن
 ياʿnī beyt بألحانٍ عاصي وسامعه كتابيه الفصول وفي تحسينه بالكفر يُفي به أفيتكم بعض الفحول

[7a]

(1) maʿnāsı budur kim baʿzı ʿālimler fetvā virdiler laḥni (2) okuyanun küfrine ve daḥı
 Ẕurʿānı laḥn oḫuyan ve anı (3) dinleyen Allāha ʿaşı olur tecvīd ʿilmin bilmek niçün (4)
 farz olmaya maʿahazā farz istiḫfāf itmek küfürdür (5) yaʿnī iyli gerek kim tecvīd ʿilmin
 bilmedin Ẕurʿān pāre pāre (6) ideler ḫor zelil ideler niteki Ẕurʿānı (7) ḫorlayanlar bed-
 rüstī Allāh teʿālāyı ḫor eylemiş olur (8) Allāh ḫorlayan Allāḫun laʿneti anlarıun üzerine
 olur (9) ḫayriʿ-d-dünyā veʿl-āḫire olurlar ve daḥı Ẕurʿānı (10) laḥn oḫumak fāsıd ider
 yaʿnī dürüst olmaz niteki (11) Tefsir-i Kevāşide gelür وحكي عن ابي عمر

¹¹⁰ Zümer 39/28.

[7b]

وابن العلاء رضي الله عنهما قالوا اللحن في القراءة تفسد الصلوة لان اللحن ليست من كلام الله (1-2-3-4) (5) *ya' nī bunuḡ* ma' nāsı budur kim Ebū ' Amrın ve İbn-i ' Alādan hikāyet (6) olundu eydinildi ki eger Qur'ānda lahn oḡunsa (7) anuḡ namāzı fāsıd olur niçün anuḡıçun kim lahn kelāmü'llahdan (8) degüldür kaçan bir kiři Qur'ān oḡumak dilese (9) daḡı Qur'ānı lahn oḡusa anuḡ namāzı fāsıd olur (10) *ya' nī dūrüst* olmaz ammā lahn didigümüz iki nev' dü(r) biri (11) lahn-ı celīdür ve biri lahn-ı ḡafīdür ammā lahn-ı celī

[8a]

(1) oldur kim i' rābı taḡyir itse ve daḡı meddi kaçır oḡusa (2) *yā ' aksin* oḡusa ve müşeddedi muḡaffef oḡusa (3) ve tefḡımi terḡıḡ oḡusa *yā ' aksin* oḡusa iḡfāyı (4) idḡām oḡusa *yā ' aksin* oḡusa *yā ' irāb* (5) üzerine *yā tenvīn* üzerine vaḡf eylese lahn-ı (6) celīdür *ya' nī* uludur nitekim Tefsīr-i Kevāşide (7-8-9) gelür *وقد روي عن القراء رحمهم الله* (10) *يقفون على السكون لان السكون في الوقف فهو اصل ومن وقف على الحركة فهو لحن* ¹¹² *ya' nī* şunlar kim sükün üzerine vaḡf (11) itseler dūrüstdür niçün anuḡıçun kim vaḡıfdan

[8b]

(1) sükün aşıldur ve eger ḡareket üzerine vaḡıf (2) itseler Qur'ān lahn olur ammā lahn-ı ḡafī oldur kim (3) her bir ḡarfün ḡaḡlu ḡaḡḡı ki vardur maḡrecde (4) ve şıfatda tāliye vācibdür ki her ḡarfün (5) ḡaḡlu ḡaḡḡın vire eger ḡaḡlu ḡaḡḡın virmese lahn-ı (6-7) ḡafī olur mişāli *فترى الودق وشردهم فتهجد به ويدخلوا وتدلوا بها وشبهها* (8) ve daḡı tāliye vācibdür ki te'ennīle oḡuya ḡurūf (9) üzerine ḡāzır ola *ya' nī dālı* beyān ide tābıla (10) memzūc ve maḡlūḡ olmaya *ya' nī* birbirine (11) ḡarışdırmaya *ويغنى فاعشيناها*

[9a]

(1) *يا' nī ḡayn* (2) ḡāyı beyān ide birbirine ḡarışdırmaya eger (3) ḡarışdırsa taḡyir olur lahn olur *ورجسا* (4) *الى رجسهم وعنهم الرجز وعنا الرجز وشبهها* (5) *ya' nī cīmi* beyān ide sini *zāyı* taḡfif (6) ide *ya' nī* sini ve *zāyı* teşdıdle itmeye eger (7) teşdıdle itse idḡām olur lahn olur ma' a (8-9) haza maḡalli iḡḡardur *ويختبي فاجتبيه والذين* (9) *يا' nī cīm* beyān (10) ide tā ḡatında tā ki şına ḡarışmaya eger (11) ḡarışırsa cīmi şına kalb olur ma' nī

¹¹¹ Muvaffakuddin El-Kevaşi, Et-Telhis Tefsiri.

¹¹² Muvaffakuddin El-Kevaşi, Et-Telhis Tefsiri.

[9b]

(1) tağyir olur ya' nī فاشتباه olur ومفسد صلوة (2) olur ya' nī namāz dürüst olmaz والجان حتى (3) يلج الجمل والجبل الاولين ya' nī lāmı beyān (4) ide cīmi atında فاصفح عنهم ya' nī hāyı beyān (5) ide 'aynı atında ولا تزغ قلوبنا ya' nī ğaynı beyān (6) kāfı taħfif ide illā الابتغاء (7) وهو الايتر ya' nī bāyı taħfif ide tā atında ya' nī yumşak (8) ide atı-raq itmeye atıraq idicek şağır olur (9) niteki kelām-ı 'Arabda şağır ħarf yodur gelmemişdir (10) eger varmısaydı Resūlu'llāh şalla'llāhu (11) 'aleyhi ve sellem bir şığır cīm şāda alb itmisydi

[10a]

(1) niteki ħadīřde gelir ¹¹³ عن النبي صلى الله عليه وسلم انه قال اطلبوا العلم ولو كان بالصين (2) eger (3) kelām-ı 'Arabda şağır ħarfın varmısa Peyğamber 'aleyhi's-selām (4) anı şādıla söylemezdi ya' nī ħadīřün (5) ma'nāsı böyle demek olur kim beyt (6) her ne kim var-ısa 'ilmün içindedür itgil 'ilmi (7) eger Ćindedür واصطفى واصطبر وبسطة (8) ya' nī şağır ħarfını şāfi ide tāyı taħfif (9) ide şādı ve sini taħliř ide ya' nī bir birine (10) urtara ayıra telyīn şağır olduğıçun beyān ide (11) ya' nī āřikāre ide فمن اضطر ya' nī dādı beyān

[10b]

(1) ide tāyı taħfif ide ulhüvallahü aħad (2) lehüve ve hüve'llezi ve innehü hüve ya' nī bu vāvlaruñ (3) mā-abli maźmümdür hādan tez geçe eger tīz geçmezse (4) bir sākin vāv ziyāde olur tālinün telaffuzundan (5) ve na' büdü ya' nī bā ħarfı teřdiddür (6) taħfif ide tīzce līnetile ide şākil itmeye (7) maħrec içinde tazğit itmeye ya' nī anlamaya (8) واعد واياك ya' nī dāldan tīz geçe eger tīz (9) geçmezse tālinün telaffuzundan bir sākin vāv (10) ziyāde olur meftūh vāv müředded olur (11) ma' ahazā vāv telyīn gerekdür tālinün telaffuzundan

[11a]

(1) egerçi vāv meftūh'dur aşında zammedür ve'l-ħamdü (2) ve iyyeke ya' nī dālı kāf-ı medden ve hemzedden şaqlaya (3) zārāfetile söyleye nāzükligile diye açan medden (4) ve hemzedden şaqlamasa müfsid şalavāt olur (5) ya' nī namāz dürüst olmaz ولاشيه فيها ودية (6) والغاشية وحامية وحافية وشبهها (7) ya' nī bu yālaruñ mā-ablinün ħareketin iħtilās (8) ide ya' nī tīzrek geçe anuñıçun kim ol yālaruñ (9) mā-ablinün ħareketin tīzrek geçmese (10) işbā' oluban iki yā evvelā nitekim urrā raħimehumu'llāh (11) Allāh eydürler kim iħtilāsıla işbā' arasında

¹¹³ Nisaburi, Fevaid (2/241).

[11b]

(1-2) fark şaddur وفي يوسف وفي يوم كان و ارايت الذي يكذب و الذي يوسوس (3-4) yāyı temkīn ide yāyı taḥfīf ide (5) فلنحيينه حياة طيبة وان وليي الله وان يحيي الموتى (6) beyān ide ya' nī āşikāre ide ḥurūfī bir birine (7) ḫarışdurmaya incü dizer gibi dize ya' nī evvelki (8) hareketin beyān ide ya' nī āşikāre ide (9) وهاجروا وجاهدوا وصبروا وصابروا ورابطوا واتقوا الله (10) ya' nī evvelki vāvı temkīn ide (11) s̄ānī vāvı taḥfīf ide ya' nī temkīnün ḫaddi

[12a]

(1) bir elif-cedür ومن العذاب (2) nitekim her tāliye vācibdür ki her bir ḫarfün (3) maḥrecin mīzānında deye memzūc idüp ḫaddinden (4) tecāvüz (teḫāvüz) itmeye ya' nī her bir ḫarfün ḫaḫlu (5) ḫaḫkın vire ḫarışdurmaya (ḫarışdurmaya) ḫurūfa ve 'irāba (6) ḫāzır ola ḫazerle oḫuyalar ammā iḡyār (aḡyār) nefir olmaḫlıḡa (7) namāz fāsīd olur ya' nī dürüst olmaz ammā (8-9) bir vāvıla kāfir olur كما (10) meftūḫdur ya' nī hemze (11) inna'llāhe kesir hemzeyile oḫusa (12) ve lām maẓmūmdur ya' nī resūlihi kesri lāmıla

[12b]

(1) oḫusa küfürdür ḫaçan kesri lāmıla oḫusa 'aḫf-ı (2) müşrikīn olsa kāfir olur¹¹⁵ وقتل داود (3) dāl maẓmūmdur meftūḫ oḫusa ve Cālūt ya' nī (4) tā meftūḫ-dur maẓmūm oḫusa kāfir olur ammā (5) bilgil kim Ḫur'ānı tecvīdile oḫuyup ve müdāvemet (6) itmek efḫal-i 'ameldür nitekim ḫadīşde gelür (7-8-9-10-11) قال انه قال (7-8-9-10-11) عن ابي امامة الباهلي رضي الله عنه انه قال (7-8-9-10-11) حدثنا رسول الله صلى الله عليه وسلم على تعلم القرآن واخبرنا عن فضله فقال ان القرآن ياتي اهله يوم القيامة حين احوج ما يكون اليه فيقدم على صاحبه في

[13a]

(1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) احسن صورة فيقول له اتعرفني فيقول من انت فيقول له انا الذي كنت تحبه (1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) وتلزم به وكنت شهر ليلك لاجلي وتذهب نهارك في فيقول له لعلك القرآن فيقول نعم انا القرآن فيقدم به على ربه فيعطي الملك بيمينه والجلد بشماله ويضع تاج الملك على راسه ويلبس والديه المسلمين حلتين بما يقوم بهما الدنيا واضعافها فيقولان من انزلنا هذا الفضل ولم تكن نبغاه باعمالنا في الدنيا فيقول هذا فضل ولدكما بقرأة القرآن اعطيها هذا جميعه¹¹⁶ ya' nī ḫadīş ma' nāsı budur kim ḫazret-i

¹¹⁴ Tevbe 9/3.

¹¹⁵ Bakara 2/251.

¹¹⁶ Müslim 804.

[13b]

(1) Resūlden şalla'lāhu 'aleyhi ve sellem Ebū Umāme (2) rağıya'llāhu 'anhu rivāyet ider resūl ḥazret (3) bize ḥaber virür Qur'anun faẓiletinden ya'nī Qur'an (4) oğumağ üzerine bizi kındurmağıçun kıyāmet güninde (5) ḥalāyıklar maḥtāc (muḥtāc) olıcağ Qur'an gele ehline yaḥşı (6) şüretile eyide ki beni bildünmi deye tālī idebilmedüm (7) Qur'an deye dünyāda beni severdün baña mülāzımat (mülāzemet) (8) iderdün geçeler uyumazduñ benüm eclümiçün deye (9) daḥı kendüzünı benüm üzerime ḥarf iderdün (10) deye tālī ide sen Qur'an-mısun deye ne'am Qur'anum (11) deye ve daḥı Qur'an tālī'llāhu te'ālā ḥazretine

[14a]

(1) ilede celle celālühü ve daḥı ḥağ sübhānehü ve te'ālā bī-çāre (2) kıllarına faẓl-ı kerem ide uçmağ memleketin şağından (3) vireler ebed beşāretin şolından muştılayalar (4) sulṭānlıq tācın başına uralar ve daḥı atasına (5) anasına ikişer ḥulle geydüreler kaçan müsülmānlar olıcağ (6) ve daḥı ḥulle şol nesne-dür ki dünyā aña bedel (7) olmaya ya'nī dünyā mālından artuğ bahā ideydi (8) kaçan dünyāda olsa şatsalar ve daḥı atası (9) ve anası ideler bu ḥulleyi bize niçün virdiler buña (10) lāyık 'amel itmedük deyeler ferişteḥler eyideler bu ol (11) ḥayrdan kim dünyāda oğullaruñuza Qur'an oğutduñuz

[14b]

(1) deyeler ba'zı ḥadīşde gelür Enes İbn-i Mālik (2) rağıya'llāhu 'anhu rivāyet ider peygāmberden şalla'llāhu (3) 'aleyhi ve sellem ya'nī her kimse kim oğlını (4) oğumağa virse veyā kendü oğusa veyā öğretse (5) Allāh tebāreke ve te'ālā ol kişiye on biñ kez (6) Ka'beye varmışca şevāb vire-ler ve on biñ (7) 'umre kılmışca şevāb vire ve on biñ (8) müsülmānlar āzād itmişce şevāb vire ve on(9) biñ kerre ğazāya varmışca şevāb vire ve on (10) biñ müsülmānlar açın toyurmuşca şevāb (11) vire ve daḥı Qur'anun her bir ḥarfine

[15a]

(1) ḥasenāt vire on günāhın gidere ve daḥı (2) Qur'an ol kişinün ḳabrine yoldaş ola ve 'ameli (3) daḥı terāzūda ağır gele ve şırātı daḥı tiz geçre (4) ve daḥı Qur'an ol kıldan ayrılmaya ol kişi uçmağa (5) girmeyince nitekim ba'zı ḥadīşde gelür (6) وعن ابراهيم عن علقمه عن عبد الله رضوان الله عليهم اجمعين عن النبي صلى الله عليه وسلم انه قال اعمال المكفوفين قراءة القران والصلوات اعمال الاعاجم والصوم اعمال الفقراء والتسبيح اعمال النساء والصدقة اعمال الاسخياء والتفكر اعمال الضعفاء الا اد لكم على عمل الابطال قيل

[15b]

يارسول الله وما عمل الابطال قال طلب العلم فانه نور المؤمن في الدنيا (1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) والاخرة وسئل عن امير المؤمنين علي ابن ابي طالب رضي الله عنه العلم افضل ام المال قال العلم افضل بدليل عشرة الاول العلم ميراث الانبياء و المال ميراث قارون وهامان وفرعون والثاني المال يحرسه والعلم يحرسك والثالث لصاحب المال عدو كثير ولصاحب العلم صديق كثير والرابع المال ينقص بالتصرف فيه والعلم يزيد به والخامس صاحب المال يبخل وصاحب العلم ينسب الى الكرم والسادس المال يحفظ

[16a]

من السارق والعلم لا يحفظ منه والسابع صاحب المال يحاسب يوم القيامة وصاحب العلم يشفع (1-2-3-4-5-6) يوم القيامة والثامن المال يندرس بطول المكث والعلم لا يندرس به والتاسع المال يقسي القلب والعلم ينور القلب ¹¹⁷ya' nī (7) ḥadīṣ ma' nāsī budur ki İbrāhīm-i 'Alqamdan 'Abdu'llāhdan (8) rıdvanu'llahi te'ālā 'aleyhim ecma'in ya'nī bunlar rivāyet (9) itdiler Resūlu'llāh ḥazretinden şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem (10) ya'nī eydür kim Qur'an okumaqlık terk-i dünyā idenler 'amelidür (11) namāz kılmak ümmiler 'amelidür tesbîḥ etmek ḥatun

[16b]

(1) kişiler 'amelidür şadağa virmek cömerdler 'amelidür (2) fikr etmek za'ifler 'amelidür ḥazret-i Resūlu'l-lāh (3) şalla'lāhu 'aleyhi ve sellem eydür āgāh oluḡ kim (4) ḡulavuzlarım sizi abtāllar 'ameli üzerine eyitdiler (5) yā resūla'l-lāh abtāllar 'ameli nedür didiler ḥazret-i (6) resūl eydür kim 'ilm ḡaleb itmekdür anıḡıçun kim (7) dünyāda ve aḡiretde mü'minlere nürdur nitekim mü'minler (8) pāk-i 'Alīden kerema'llāhü vechü sorunuldı kim (9) 'ilm-mi yegdür yoḡsa mālmi yegdür 'Alī didi kim (10) 'ilm yegdür māldan on delīl ile evvel delīl (11) oldur kim 'ilm enbiyālar mirāşıdur māl Ḳārūn

[17a]

(1) ve Hāmān ve Fir'avn mirāşıdur ikinci (2) delīl oldur kim māl issi mālī şaḡlar 'ilm (3) issi 'ilmi şaḡlamaz üçüncü delīl oldur kim māl (4) issinüḡ düşmānı çoḡ olur 'ilm issinüḡ dostları (5) çoḡ olur dördüncü delīl oldur kim māl ḡarc (6) itmegile eksilü(r) 'ilm ḡarc itmegile artar beşinci delīl (7) oldur kim māl issi bencil olur 'ilm issi cömerd (8) olur altıncı delīl oldur kim māl uğırdan şaḡlanur (9) 'ilm şaḡlanmaz yedinci delīl oldur kim ḡıyāmet ḡüninde (10) māl issine ḡisāb olunur 'ilm issine şefā'at (11) olunur sekizinci delīl oldur kim māl çoḡ durmaḡıla

¹¹⁷ Buhari, Sahih Buhari.

[17b]

(1) helāk olur ‘ilm helāk olmaz toközuncı delil (2) oldur kim māl göñli çatı ider Allāhı unutturur (3) ‘ilm göñli nūrlandırur onuncı delil oldur kim (4) māl issi tañrılığ da‘ vāsın ider ‘ilm issi kullıq (5) da‘ vāsın ider ve dağı her kimse ki Qurāna meşğul (6) olsa ya‘ nī lafzıla oğusa ma‘ nīle ‘amel itse (7) kıyāmet güninde Allāh te‘ālādan fazl-ı kerem ve mağfıret (8) ve raħmet ve şefa‘at bulur niteki İmām-ı Nefer (9) raħmetu’llāhi ‘aleyhi mecmū‘i ‘alūmı teħil kılduğdan (10) şonra iki yıl tilāvet-i Qur’āna meşğul oldı (11) ba‘ de-hū vefāt itdi şuleħādan birisi vākı‘ada

[18a]

(1) görmüş kim necāt bulmuş a‘lā maķāma irişmiş (2) su‘āl kılmış kim sizünj bu mertebeye (3) yetişmek-ligünjze sebeb ne oldı cevāb virdi (4) likim āħir iki yıl tilāvet-i Qur’āna meşğul olmışam (5) helāk olurдум didi niteki şā‘ irünj şı‘ rinde gelür (6-7) beyt *لو لا سنتان لهلك زفرو ولو لا علي لهلك عمر* ya‘ nī beyt ma‘ nāsı budur kim eger iki yıl tilāvet-i (8) Qur’āna meşğul olmışam helāk olurдум dir (9) meşğul oldığımıçun necāt bulдум didi niteki (10-11) ħadışde gelür ¹¹⁸ *من قرأ كل ليل سورة الملك لا يرا عذاب القبر* ya‘ nī her kim Tebāreke süresin her gece oğusa

[18b]

(1) ħabir ‘azābın görmeye ve dağı emiri’l-mü’minin (2) ‘Alī rağıya’llāhu ‘anhu buyurur eydür her kim erte namāzından (3) şonra on bir kez ihlāş süresin oğusa (4) āħirete imānıla gide ve dağı şeytān-ı la‘in ol gün ol kışiyi (5) azdurmaya ceħd iderse ve bir ħadışde (6) dağı gelür her kim ki günde on kerre ihlāş oğusa (7) ħağ Te‘ālā ol ħula uçmağda bir köşğ vire (8) bir kerpüci altundan ve bir kerpüci gümüşden ola (9) veyāħud günde yigirmi oğusa iki köşğ (10) vire ve dağı eyle gerekdür mü’minlere Receb (11) ayında ihlāş süresin çok oğuyalar niteki

[19a]

(1) Şeyğ Şamā‘il ihlāş süresin mürıdlerile ve muħiblerile (2) Recep ayınuğ evvelinden āħirine degin gice gündüz (3) dāyim oğurlardı ve Şa‘bān ayında şalavāta meşğul (4) olurlardı ve ramazān ayında gice ve gündüz istiğfāra (5) meşğul olurlardı ve dağı her kimse Qur’āna (6) meşğul ola sekerātü’l-mevt aña āsān ola (7) ya‘ nī ölüm acısı aña geñez ola niteki ħadışde gelür (8-9-10-11) *عن النبي عليه الصلاة والسلام انه قال ان راحة سكرات*

¹¹⁸ Tirmizi, Müsned.

الموت في قراءة القرآن ونور القبر في صلاة الليل والنجاة من فرع يوم القيامة وشدة احوالها الصوم في سبيل الله تعالى والمرور على

[19b]

الصراط في صلاة الخمس مع الجماعة وتثقل الميزان في قول لا اله الا الله محمد رسول الله (1-2-3-4-5-6) ورضاء الرب في كثرة الصدقة وبركة الرزق في صلاة الضحى وزيادة العمر في صلاة الرحم والنخدة من الميزان (7) ölüm acısından rāḥat olmaḳlıḳ dāyim Ḳurʿān oḳumaḳdur (8) ve ḳabir nūr olmaḳlıḳ dāyim dün namāzın ḳılmaḳdur ve ḳıyāmetde (9) ṭamu ʿazābından emīn olmaḳlıḳ dāyim teṭavvūʿ oruc (10) dutmaḳdur fī sebīliʿllāhi teʿālā ve şırāṭı geñez (11) geçmek-lik beş vaḳt namāzı cemāʿ atile ḳılmaḳdur

[20a]

(1) ve terāzū ağır olmaḳlıḳ lā ilāhe illaʿllāh Muḥammedeʿr-Resūluʿllāh (2) çok itmekdedür ve Allāhuñ rızası çok şadaḳa (3) virmekdedür ve rızḳ bereket inmek dāyim ḳuşlıḳ (4) namāzın ḳılmaḳdadur ve ʿömür artmaḳ ḳavmine kezem (?) varmaḳdur (5) ve otdan āzād olmaḳlıḳ tañrı ḳorḳusından çok (6) çok ağlamaḳdur ve daḳı her tāliye Ḳurʿānı lafzıyla oḳumaḳ (7) ve anuñ ḥükmiyle ʿamel ḳılmaḳ-lıḳ farzdur ḳüt-i rūḥdur (8) zıkr-i ḥāşdur eşref-i ʿibādetdür ṭayyibdür ʿamel-i (9-10) şālihüdür niteki Ḳurʿānda gelür في قوله يا نبي الله صلى الله عليه وسلم (11) ḥāzret-i resūle şordılar kim yā resūlaʿllāh

[20b]

(1) kelime-i ṭayyibe nedür didiler ḥāzret-i resūl eydür kim (2) dāyim Ḳurʿān oḳumaḳdur yaʿnī dürüst oḳuyıcaḳ şevāblar (3) müstaḥaḳ olur ve illā dürüst oḳumasa bu şevāblara (4-5-6) müstaḥaḳ olmaz niteki ḥadīşde gelür عن النبي عليه الصلاة والسلام انه قال من زاد حرفا من القرآن او نقص منه فقد كفر (7) bir kimse Ḳurʿānda bir ḥarf artırsa yā eksik itse (8-9) taḥḳiḳ kāfir olur ve hem Ḳurʿānda daḳı gelür ولو تقول علينا بعض الافاويل (10) eydür ki yā Muḥammed şol nesne kim saña vaḥiy olundu (11) Ḳurʿāndur eger bir ḥarf ziyāde yā noḳşān idesin

¹¹⁹ Sahih-i Buhari.

¹²⁰ Fâtır 35/10.

¹²¹ Hâkka 69/44.

[21a]

(1) ¹²² لأخذنا منه باليمين ya' nī saḡa ' itāb iderüz kuvvetümüzle (2) dir ḡarf ne olur bir noḡta yā artuḡ yā eksük (3-4) olsa ma' nā taḡyir olur miṡāli ¹²³ يعوذون برجال من الجن ya' nī zālun noḡtasın ḡomayıcaḡ dāl olur ḡaçan (5) Allāh tebāreke ve te' ālā Muḡammed ' itāb idicek ḡirü ḡalan (6) ḡalk ḡanda ḡaldı kim Ḳur'ān yazarken ḡarf eksük (7) ola veyā kelime eksük ola müṡkildür bunlardan (8) ḡāyet ḡazer gerekdür ya' nī tāliye farḡdur kim (9) Ḳur'ānı tecvīdile cemī' aḡkābıla dūrüst oḡuya niteki (10) Şeyḡ Muḡammed İbn-i Cezrī beytde didi ve daḡı rubā' ī (11) والخذ بالتجوید ختم الازم منكم یصح

[21b]

(1-2) يا' nī beyt ma' nāsı budur kim (3) her tāliye tecvīd oḡumaḡ vācibdür anuḡ gibi (4) vācib kim farḡ muḡābelesinde-dür ve daḡı ancılayın (5) tāliye Ḳur'ānı tecvīd üzerine oḡumaḡ farḡdur kitābıla (6) sünnetile icmā' -ı ümmetile niteki yuḡaruda gelür zıkrı anuḡ (7) كما في قوله تعالى ورتل القرآن ترتيلا¹²⁴ أي تجويدا (8) ya' nī Allāh tebāreke ve te' ālā eydür yā Muḡammed Ḳur'ān tecvīdile (9) oḡı ya' nī dūrüst oḡı dimekdür ammā tertilile (10) tecvīd bir ma' nādur ḡāliyā ikisinden daḡı murād beyāndur (11) niteki resül ḡazret-i ' aleyhi's-ṡalavāt ve's-selām

[22a]

(1) Ḳur'ānı yılda bir kez Cabrā' ile ' arz iderdi ya' nī diḡledürdi (2) ammā vefāt itdüḡi yıl iki kez ' arz eyledi ammā anlar (3) kim Ḳur'ānı laḡn oḡurlar ziyāde noḡṡān idüp ḡaḡā (4) iderler varup Ḳur'ānların şeyḡden yā müceddiddenden dūrüst (5) itmezler ' arlanurlar yā ehlidür yāḡūd ṡirk-i aṡferdür ne' üzü (6) bi'llāhi ḡaḡıḡatde riyā ṡirk-i ḡafidür yā ḡaflet deḡizinüḡ (7) kefidür ve daḡı bilgil kim bu kitābı kim terḡıbdür ḡındurmaḡıḡun (8) terhīb-dür ḡorḡutmaḡıḡun ya' nī Ḳur'ānı (9) ' aṡıḡların tecvīde ḡındurmaḡıḡun vü oḡuyanlara raḡmet (10) maḡfıret-i necāt olmaḡıḡun ya' nī ṡamudan āzād (11) olup uḡmaḡa lāyıḡ olmaḡıḡun ve daḡı Allāh tebāreke ve te' ālā

[22b]

(1) Ḳur'ānı tecvīd üzerine oḡuyanlardan rāzı olup dīdārın (dīzārın) (2) erzānı ḡılmaḡıḡun cümlemüze inṡā'allāhu (3) te' ālā ammā bilgil kim tecvīd yitmiş nesnedür Ḳur'ānı (4) zuhūra ḡetürmek farḡdur ya' nī āṡikāre itmek (5) anuḡun kim bu tecvīdi oḡuyana raḡmetdür diḡleyene (6-7) raḡmetdür niteki ḡadıṡde gelür عن النبي عليه السلام انه

¹²² Hākka 69/45.

¹²³ Cin 72/6.

¹²⁴ Müzzemmil 73/4.

¹²⁵ قال القارئ والمستمع سواء ¹²⁵ ya' nî (8) ḥadīṣ ma' nāsı budur kim okuyanıla dinleyenün şevābı (9) berāberdür kaçan dinleyen 'ışkıla cānı kulağıla dinlese (10) ve illā 'ışkıla dinlemese gelecti itse şevāb olmaz (11) belki güneh-kār olur ve hem ḥaṭā daḥı eydür nitekim

[23a]

(1-2-3) ḥadīṣde gelür عن النبي صلى الله عليه وسلم انه قال من تكلم عند الأذان والعلم والقران يخاف فوت ¹²⁶ ya' nî ḥadīṣ ma' nāsı budur kim (4) resül ḥazreti buyurur eydür bir kimse mü'ezzin beklerken (5) yā ' ilim yā Qur'ān okunurken gelecti itse kōrku (6) vardur anuḡ imānı zāyil olmaḡ-lıḡına ya' nî (7) imānsız gitmekliḡına (gitmekligine) ne'üzü bi'llāhi ve daḥı yirde gökde (8) dünyāda ve āḫiretde Qur'āndan şerīf 'azīz nesne (9) yokdur ve Qur'ānı 'ışkıla okuyan ve dinleyen Tanrı (10) te'ālā katında 'azīzdür ve hem uludur 'ale'l-ḥuşuş (11) kim tecvīdile okuya ve ögrede niteki Mekke Medīne

[23b]

(1) Mışır Şām tecvīdile tōludur ammā ḡalan ṡarafda (2) tecvīd azdur anuḡçun kim Cebrā'ıl ḥazret-i 'aleyhi's-selām (3) Qur'ānı Mekke Medīnede Resül ḥazretine (4) 'aleyhi's-şalavātü ve's-selām tecvīd üzerine indürdi (5) andan şoḡra Resül ḥazreti daḥı tecvīdile (6) okudı ve andan şoḡra okuyanlar daḥı okudılar (7) ve örgendiler daḥı tecvīdile örgendiler ve seb'a (8) şeyḡleri وغيرهم رحمهم الله ¹²⁷ mütābi' at (9-10) idüp tecvīd üzerine okurlar فيتبعون احسنه ¹²⁷ andan necāt buldılar maḡfıret (11) buldılar raḡmet hidāyet buldılar ve daḥı her

[24a]

(1) kim ki hidāyete mütābi' at (mütāba' at) itse yarın (2) kıyāmet güninde ṡamu kōrkısın görmez niteki Qur'ānda (3-4) gelür فمن تبع هداي فلا خوف عليهم ولا هم يحزنون ¹²⁸ nitekim ma'nisin didük ve daḥı (5) ḡaberde gelür kim Peyḡamber ḥazret-i şalla'llāhu (6) 'aleyhi ve sellem buyurur eydür her kim ki Qur'āna (7) mülāzimet itse ya' nî dāyim Qur'ān okusa Allāh (8) tebāreke ve te'ālā celle celālühü ol ḡula yarın (9) uçmaḡda şol nesneler yaraḡladı kim ne gözler anı (10) görmışdür ve ne ḡulaḡlar anı işitmişdür ve daḥı Qur'ānuḡ (11) her bir ḡarfıne bir ḡūrī virür gözleri sürmelü

¹²⁵ Buhari, Sahih Buhari.

¹²⁶ İbn Nāfi'

¹²⁷ Zümer 39/18.

¹²⁸ Bakara 2/38.

[24b]

(1) ola niteki ur'ānda gelür ¹²⁹ وحور عين ya'nī gözleri (2) sürmelü hūrī kızları كأمثال اللؤلؤ المكنون¹³⁰ (3) ya'nī ol düre beñzer ki aplu şadef içindedür (4) ne gözler anı görmişdür ve ne eller anı dutmuşdur (5) اللهم ارزقنا ve dağı emīri'l-mü'minīn 'Osmān rażıya'llāhu (6) 'anhu ur'ānı dāyim baqa oğurdı yārenleri eyitdiler (7) kim niçün baqa oğursın ur'ān ħod ezberindedür (8) didiler 'osmān rażıya'llāhu 'anhu eyitdi rabbüm menşürdur (9) ya'nī niçün baqa oğumayam didi ma'-hazā baqa oğumağ (10) Allāh tebāreke ve te'ālā görür gibidür ve dağı 'Osmān (11) rażıya'llāhu 'anhu iki muşhaf deldi

[25a]

(1) eskitdi baqa oğumağdan nitekim Cebrā'īl 'aleyhi's-selām (2) ur'ānı tecvīd üzerine indürdi Resūlu'llāh dağı tecvīd (3) üzerine ağıdı dağı cemī'-i aşşāb-ı 'ulemā-yı müteaddimīne (4) ve 'ulemā-yı müte'ahħirīne müselsel tecvīd üzerine oğudılar (5) bu tecvīd İbn-i Lebbāna irişdi نور الله قبره بغفرانه (6-7) ve İbn-i Lebbāndan Şeyħ İsmā' ile irişdi نور الله قبره وجعل الجنة مثواه ve şeyhinün 'ālī himmetinün deryāsınun (8) bir atre-sinün neminden biz bī-çāre za'ife irişdi (9) الحمد لله حمدا كثيرا دائما الى يوم القران ilāhī ur'ānı tecvīdile (10) oğuyup ve anun ħükmile 'amel idüp ħazretünde (11) mağbūl olmuş-lardan kılasın biz dağı بالطيف و بالله

[25b]

(1) التوفيق ve dağı bilgil kim ur'ānı tecvīdile (2) oğumağ on merātib üzeredür evvelki mertebe (3) احكام النون الساكنة والتنوين dur (4) ikinci medlerdür üçünçü merātib mağşūlāt-dur (5) dördüncü merātib mufahħamāt (6) beşinci merātib murağğakāt-dur altıncı merātibde (7) vaşlı eylemekdür yedinci merātib vağf (8) eylemekdür sekizinci merātib revm-dür (9) toğuzuncü merātib işmām-dur onuncü (10) merātib mağhāric-i ħurūfdur ve anun şıfatları-dur (11) ammā evvel merātib احكام النون الساكنة

[26a]

(1) والتنوين dur beş kısım-dur evvelki idğām (2) bilā-ğunne ikinci idğām ma'a'l-ğunne-dür üçüncü (3) izhār-ı ħalkī-dür dördüncü alb-dür iqlāb dağı (4) dirler beşinci ihfā ma'a-hazā'l-ğunne-dür (5) ammā idğām bilā-ğunne iki ħarf-dür lām, re ve ammā cemī' - i (6) urrā raħimehumu'llāh tenvīn ve nūnı sākīn lāmun (7) ve rānun içinde edğām (idğām)- ı mağz oğurlar (8) ya'nī ħunne-süz dimekdür niteki Şağībide gelür (9-10-11)

¹²⁹ Vākıa 56/22.

¹³⁰ Vākıa 56/23.

وكلهم التنوين والنون ادغموا بلا غنة في الام والراء ليجملا مثالا من لدنه وقسم لذي ومن رب الرحيم beyt
gibi illā ḥafṣ raḥmetu'llāhi 'aleyhi

[26b]

(1-2) bir yerde sekte ider mişāli ¹³¹ وقيل من راق ya' nī nūn üzerine sekte itdükden (3) sonra ḳaṭ' -1 şavt ider ammā ḳaṭ' -1 nefes itmez (4) ḳaṭ' -1 nefes idicek vaḳf olur sekte olmaz (5) ammā sekte ile vaḳfuṅ farkı ḳaṭ' -1 nefes-dür (6-7-8) niteki Şāṭibīde gelür beyt
ولسكتهم المختار دون نفس بعضهم في الاربع الزهر بسملا (8) ve ammā idgām ma' a'l-ḡunne dört
ḥarf-dür ي, م, ن, و (9) ve ammā kelimesi بمنو gelür جميع يرملون gelür ammā (10) cemī' -i
ḳurrā raḥimehumu'llāh tenvīn nūn sākin بمنو (11) ḥarfīnūṅ içinde idgām ma' a'l-ḡunne
oḳurlar

[27a]

(1) illā ḥalef raḥmetu'llāh yāda vāvda ḡunne itmez (2-3-4) bilā-ḡunne oḳur niteki
وكل يمنوا ادغموا مع غنة وفي الواو والياء دونهما خلف تلا مثال ماء مهين من
Şāṭibīde gelür beyt
ولى ولا نصير ammā idgām (5) didigümüz bir ḥarfī bir ḥarfe girmek-ligine idgām (6-7)
dirler niteki taşrīfde gelür فى الفرس ve daḡı idgāmūṅ
الادغام ادخال الشيء فى الشيء كاللجام فى فم الفرس (8) ḥaddi iki ḥarf miḳdārıdur niteki Merāḥ-da (9-10) gelür
الادغام الباث الحرف فى الحرف (11) ḥarf miḳdārınca-dur maḥrec içine
eklenmekdür

[27b]

(1) niteki ma' nīsın didik ammā ḡunne didigümüz bir şavtdur (2) tālīnūṅ burnından gelür
niteki ehl-i edā diyüb-dürürler (3) الغنة صوت يخرج من الخيشوم (4) ammā nūn sākin vāḳi'
olur kelimenūṅ ortasında (5) ve āḫirinde gelür ve ammā tenvīn kelimenūṅ āḫirine (6)
maḥşūşdur niteki şāṭibī şerḫinde gelür (7-8) التنوين نون ساكنة تتبع اخر الكلمة لالتاكيد نحو
لاينصرن ve daḡı cemī' -i ḳurrā raḥimehumu'llāh Te' ālā (9) meczem zālī idgām iderler
ya' nī zālda ve tāda ve daḡı (10) dālī dālda ve tāda muttaşıl hem munfaşıl gelür mişāl
اذ ذهب واذا ظلموا وقد دخلوا وقد تبين (11)

[28a]

(1) resmi dāl-suz واذ ايدتك وماعبدتم اما عنتم (2) واء تأنيث daḡı idgām olur dālda ve tāda (3)
mişāl اثقلت دعوى الله وقالت طائفة (4) daḡı idgām olur tāda ḳurb-ı maḥrec oldığıçun (5)
ammā tānuṅ eşeri belürmek gerek-dür muṭbıḳa (6) oldığıçun niteki Keşşāfda gelür
mişāli (7-8) احطت وفرطت ولنن بسطن بادغام الطاء فى التاء باطباق ya' nī tā idgām olur tāda

¹³¹ Kıyamet 75/27.

itbākıla (9) ve itbāksız dağı ve dağı bilgil kim cemī' -i qurrā (10) rağimehumu'llāh itbākıla telaffuz iderler ve bi-ğayrı itbākın (11) za'ifdür dirler ammā kaçan iki ĥarf bir ĥınsdan

[28b]

(1) vāķi' olsa evvel sākin sānī müteħarrık olsa (2) kā' ide budur kim bir bir içinde idğām iderler (3) teşdīd 'ivāz virürler bedel dağı dirler (4-5-6) mişleyn müşedded olur mişāl ان كنتم مؤمنين¹³² فما ربحت تجارتهم¹³³ يدرككم الموت¹³⁴ فلا يسرف في القتل¹³⁵ ve dağı cemī' -i qurrā rağimehumu'llāh meczūm lāmı (7-8) rāda idğām iderler mişālī قل ربي زدني علما¹³⁶ وما كلاب ران¹³⁷ اممā Ĥafş rağmetu'llāhi bir yerde (9) sekte ider idğām itmez mişāl (10) ya'nī lām üzerine sekte itdükden sonra (11) ران dir ve dağı cemī' -i qurrā rağimehumu'llāh elif

[29a]

(1) lāmı ta'rif iderler on beş ĥarfde ĥurūflar mişālī (2) ط ص ش س ز ر ذ د ث ت اشلında ve kelimeler mişālī (3-4) الرحمان والرحمات و الذاریات و الیوم الدین و الثمراب و یوم الدین و الذاریات و الرحمان و الرحماتو idi lāmı rāya ĥalb (5) itdiler ĥurb-ı maħrec oldığıçun teşdīd bedel virdiler (6) الرحمان oldı bākī idğāmlaruđ dağı buña kıyāsdur (7) ya'nī bākī idğāmlaruđ الیوم الدین و الذاریات و الثمراب و یوم الدین و الذاریات و الرحمان و الرحماتو (8-9-10) الیوم الدین و الذاریات و الثمراب و یوم الدین و الذاریات و الرحمان و الرحماتو (11) meksūr hemzeyi ĥazf itdiler icāzdan ihtişārdan الیوم الدین و الذاریات و الثمراب و یوم الدین و الذاریات و الرحمان و الرحماتو

[29b]

(1) ötrü ve lāmı lām içinde idğām itdiler teşdīd (2) lāmdan 'ivāz virdiler Allāhu oldı ammā (3) bilgil kim idğāmlar idğām-ı şemsiyye dirler (4) ve teşdīd dağı idğāmdan 'ibāretdür kıyım maķām (5) ĥarfdür ya'nī ĥarf yerine-dür teşdīd kıyım (6) maķām ĥarf olıcaķ teşdīdi terk itmemek gerekdür (7) kim laħn olmaya ammā bilgil kim tālī Ĥur'ānda (8-9) teşdīdi terk idicek laħn ĥaṭā olur mişālī وان الله الله ya'nī tālī lafzatu'llāhuđ teşdīdin (10) terk itse kāfir olur niteki naşārā (11) bir teşdīdi terk itdükleriçün

¹³² Āl-i İmrān 3/139.

¹³³ Bakara 2/16.

¹³⁴ Nisā 4/78.

¹³⁵ İsrā 17/33.

¹³⁶ Tā-Hā 20/114.

¹³⁷ Mutaffifin 83/14.

[30a]

(3) قال الله تعالى في الانجيل الذي ولدت المسيح عذراء بتول اما نصارى ولدت (1-2) kāfir oldılar oқudılar ya‘nī lāmuñ teşdīdin terk itdiler kāfir (4) oldılar niteki ba‘zı kavle dinildi (6) Қur’ānuñ cemālidür ve hüsñidür ammā cemī‘-i kurrā raḥimehumu’llāh (7) nūn sākin dūnyāda ve būnyānda (8) izhār itdiler bir kelimedede mülḥaқ oldığıçun (9) ammā aña idgām idicek be-gāyet şıķlet ḥāşıl (10) olur hem müzā‘ife müşābih olur anuñçun izhār (11) itdiler niteki Şātībīde gelür **وعندهما للكل**

[30b]

(1) اظهر بكل كلمة مخافة اشباه المضاعف اثقلا (2) ammā üçünci izhārdur ya‘nī izhār dağı iki (3) dürlüdür biri izhār-ı ḥalkī-dür biri izhār-ı (4) şefevī-dür ammā izhār-ı ḥalk dağı altı ḥarfdür (5) mişāli ح خ ع غ dur niteki ehl-i edā diyüp-dürürler (6-7) beyt **حرف خلق** cemī‘-i kurrā (8) raḥimehumu’llāh tenvīn ve nūn sākin bu altı ḥarf (9) қatında izhār olur dirler mişāli ا ن ب ر ل ف (10) cemī‘-i kurrā raḥimehumu’llāh tenvīn ve nūn sākin (11) bu altı ḥarf қatında izhār itdiler niteki

[31a]

(1) وعند حروف الحلق لكل اظهر الانفاخ حكم عما خاليه غفلا الا ورش رحمهم الله beyt Şātībīde gelür **من استبرق ومن امن وقد** (5-6) mişāli (7) taḥfif iderler mişāli **ويناون عنه ومن عين انية من هاجروا** (8-9-10-11) gelür mişāli **جرف هار من حماء وانحرنا رخامية من علق انعمت سميع عليم من خوف والمنحنقة ويومند خاشعة من غلفسينفضون عفوا غفورا وشبهها**

[31b]

(1) ve ammā izhār-ı şefevī üç ḥarfdür mişāli (2) ب (3) ḥarfine uğrasa izhār-ı şefevī olur mişāli (4-5) **من قيلهم فكيف وكيدهم في** ammā tālī (6) cemī‘-i mīmin izhār iderken fāda, vāvda her (7) birinde cür‘et ide ya‘nī minnet ide illā ḥareketden (8) şaқlaya mīimde tevaққuf ider gibi geçe eger mīm (9) ḥarekete meyl eylese lahn olur namāzı fāsīd (10) olur ya‘nī dürüst olmaz bāda minnet-siz (11) izhār olur mişāli **هم به** kaçan mīm **وشبهها**

[32a]

(1) sākin bāya uğrasa ihfā olur mişāli هم به وباقى (2) izhār idgāmların zıddıdır ve dağı lām-ı fi'liyye (3) meczūm nūnıla muḳārın olsa bir kelimedede cemī' (4-5) ḳurrā raḥimehumu'llāh izhār iderler mişāli ارسلنا وجعلنا وظللنا وذللنا وتوكلنا وانزلنا وشبهها (6) tālī hareketden şaḳlaya eger şaḳlamazsa laḥn olur (7) niteki cemī'-i ḳurrā raḥimehumu'llāh sākin dālı altı ḫarf (8) ḳatında izhār olur dirler mişāli ان ب ر ل ف (9-10) cemī' فلربنا قد افلح ولقد بعثنا ولقد راودوه فقد فاز ولقد لقينا وقد نرى ve dağı cemī'-i (11) ḳurrā raḥimehumu'llāh elif lāmı ta' rīf izhār iderler

[32b]

(1-2-3-4-5-6) on dört ḫarfe ḫarfler ا ب ج ح خ ع ف غ ي و ه م ك ق ف غ ع خ ح ج ب ا dūr kelimeler mişāli والاميين لدا الباب من الخنة من الحكمة والخيل من العلم والغاوان هم الفائزون يوم القيامة (7) ام bu kelimedede izhār-ı ḳameriyye dirler dördüncü iklāb-dur (8) ya'nī cemī'-i ḳurrā raḥimehumu'llāh tenvīn nūn sākin (9) bā ḳatında mīmi ḳalb iderler muttaşıl hem munfaşıl (10) gelür mişāli فانبجست ومن بعد صم بكم وشبهها (11) beşinci ihfā-yı ma'a'l-günne-dür ya'nī cemī'-i

[33a]

(1) ḳurrā raḥimehumu'llāh tenvīn nūn sākin on beş ḫarf (2) ḳatında ihfā-yı ma'a'l-günne oḳurlar niteki Şātıbbide (3-4-5-6-7-8-9-10-11) gelür beyt: وقلبها ميمالدى الباب واخفيا (3-4-5-6-7-8-9-10-11) ص , د , ك , ق , ن , ف , ض , س , ش , ط , ذ , ث , ج , ت , ḫurūflar mişāli غنة على غنة عند البواقي ليكملا انتم ومن تاب وغساقا gelür mişāli جميع تجنذ طشسضر فزق كد حفظ جزاء والحنت العظيم جنات تجري من شر سحابا ثقالا ننجي من جاء اندادا من دون الله وكاء سادها وانذرتهم من ذلك منزلا من زكاها مباركة زيتونة منساته من سباء خالصا سانغا ان شاء من شكر

[33b]

(1-2-3) ينصر ريحا صرصر منضود من ضل مسفرة ضاحكة فانطلقوا فانظروا انفسهم تنقص من قبل منكم من (1-2-3) كاس كان وشبهها ammā Ḥafş (4) raḥimehumu'llāh bir yerde sekte itmişden sonra dir ve bir (5) yāsinde gelür mişāli من مرقدنا (6) dağı temkīn üzerine sekte itmişden (7) sonra hazā dir ya'nī Ḥafşun sektesi (8) dört yirde gelür ve idgām iki yirde gelür (9) mişāli يلهث ذلك ويابني اركب ma'nā (10) ve şılası bir yirde gelür imāle eklemeye dirler (11) mişāli ويخلد فيه مهانا ve imālesi bir bir yirde

[34a]

(1) gelür mişâli *بسم الله مجراها ومسلي* (2) bir yirde gelür mişâli *ومن وجه* yedi (3) yirde gelür cemî'-i *قُرْرًا* için raḥimehumu'llāh niteki (4) med merâtibde gelür ammā ḥurūf- iḥfā on beş (5) ḥurūfdur niteki yukarıda zıkr olundı ammā (6) ol on beş ḥarfün on ikisi iḥfā-yı kāmildür (7) ve üç ḥarfi iḥfā-yı ḳalîldür ḥarfler mişâli (8-9) *ط د ت* kelimedür mişâli *من دسها* ve *من تاب من طين من دسها* ve baḳısı iḥfā-yı kāmildür ammā (10) iḥfānuḡ ḥaddi idḡāmıla izḥârla arasından (11) teşdîd-den ḥâlî olmaḳdur niteki tefsîrde

[34b]

(1-2) gelür *من التشديد وهو عار من الادغام والاضهار* حال بين الاظهار والادغام *ya' nî iḥfā* bir ḥâldür (3) ki izḥârıla idḡām ortasında teşdîd (4) olmaḳlıḳdur ikinci merâtib medlerdür (5) ki sekiz ḳısm olur *ya' nî* biri medd-i lâzım (6) muḫhardur ve biri medd-i lâzım müdḡamdur ve biri (7) 'arîz müdḡamdur ve biri medd-i 'arîz (8) muḫhardur ve biri medd-i muttaşıldur ve biri (9) munfaşıldur ve biri ibdâl-dür ve biri medd-i (10) temkîndür ammā evvelâ medd-i lâzım muḫhar ḥurūf-ı (11) muḳaṭṭa' âtdur ba' zı sûrelerün evvelinde

[35a]

(1) gelür beyt cemî'-i *قُرْرًا* sekiz ḥarf eyledi (2) uzun muḳaṭṭa' âtuḡ aşlı üç ḥarfi oldıḡıçun (3) mişâleyni işit ḳıl 'amel farz-ı 'ayn-dur tâliye (4) mişâli *كاف كاف شاد سين لام* 'ayn mîm nûn (5) ammā 'aynda iki vech cāyizdür *ya' nî* medd-i ṭavîl ve medd-i (6-7) ḳaşır ammā *عسق يسرق ن الم الله* *ya' nî* vaşlında *لام* med olur mîmde (8) med olmaz ammā vaḳfında mîm daḡı med olur mişâli (9) elem *ya' nî* mîmde vaḳf ider ismu'llāhdan başlar (10) ammā ḥâlet-i vaşlında mîm-i kesre gerekdi niteki (11) taşrîfler didi *الساکن اذا حرك حرك بالكسر*

[35b]

(1) *ya' nî* sākin ḥarfi ḳaçan ḥareketlense kesrile ḥareketlenir (2) ammā ḥâlet-i vaşlında mîme fetḫa virdüklerinün (3) sebebe (sebebi) budur ki ismu'llāhi tefḫîm olsun deyü (4) fetḫa virdiler 'alî vechi'ta' zîm *ya' nî* Allāh (5) ululıḡıçun ammā cîm kesrile oḳumak şâzdur niteki (6-7-8-9-10) *قَادِي بَيْزَاوِي* tefsîrinde didi *وانما فتح الميم في المشهور للاتقاء حركة* *الهمزة عليها وقراء ابوبكر رحمة الله عليه بسكون الميم وابتداء بما بعدها على الاصل وقرا في الشاذة بكسر* ammā ba' zı kelimelerde (11) iki vech dürüstdür biri medd-i lâzım muḫhardur

[36a]

ابوعمر وقالون وحفص وحمزة رحمهم الله يس (1-2-3) ve biri medd-i lâzım müdğamdur niteki ابعمر وقالون وحفص وحمزة رحمهم الله يس (4) ammā bākī qurrā raḥmetu'llāhi 'aleyhim idğām iderler (5) ve daḥı حمزة رح طسس ya' nī nūnı mīmde izhār (6-7) ider ammā bākī raḥimehumu'llāh idğām iderler (8) zālde نافع وابن كثير وعاصم رح كهيعص ذكر ya' nī dālı (9) iderler ikinci medd-i lâzım müdğam-dur ammā medd-i lâzım (10) oldur ki ḥarf-i medden şonra ḥarf-i müşedded (11) gelür ve daḥı cemī' -i qurrā raḥimehumu'llāh medd-i ṭavīl iderler

[36b]

التقاء ساكنين على غير حده (1) ya' nī iki sākın ḥarf bir kelimedede (3-4) oldığıçun امما (5) ba' zı yerde ḥilāfıla gelür evvel nisāda (6) İbn-i Keşir raḥimehumu'llāh rivāyet üzerine mişāli (7-8) واللذان وفي سورة طه ان هذان وفي الحج هذان وفي القصص فذائك (9) oğur ammā ebū ve raḥimehumu'llāh bir yerde İbn-i Keşire (10) muvāfaqat ider müşedded meddile oğur mişāli (11) فذائك ammā bākī qurrā raḥimehumu'llāh muḥaffef

[37a]

(1) oğurlar ya' nī teşdidsiz medsiz (2) mişāli فذائك ammā Hişāmuğ iki vechi vardur (3) biri medd-i qaşır ve biri medd-i ṭavīl ammā ba' zı yirde (4) bākī qurrā gibi oğur ammā mişāli اتحاجوني üçünci sūre-i (5) Yūnusda gelür mişāli ولا تتبعان (6) Zekvān şānī tāyı müşedded yāyı meksūr (7) nūnı muḥaffef qaşırıla oğur ve İbn-i Keşir تتبعان (8) ya' nī tāyı şānī sākın oğur ve bāyı (9) meftūḥ oğur nūnı müşedded meddile oğur (10) ammā bākī qurrā raḥimehumu'llāh daḥı (11) sure-i Sübhānda gelür mişāli اما يبلغان

[37b]

(1) ya' nī Ḥamza ve Kisāyī' raḥimehumu'llāh meddile (2) teşniye oğurlar ammā qurrā raḥimehumu'llāh qaşırıla müfred (3) oğurlar mişāli اما يبلغن ya' nī nūn-ı (4) müşeddedür ḥilāfsuz niteki teysirede (5) gelür ولاخلاف في تشديد النون انه مشدد (6) beşinci sūre-i Naḥilde gelür mişāli اتمدوني (7) ya' nī Ḥamza raḥmetu'llāhi 'aleyhi müşedded bir nūnıla (8) med ider iki ḥalde yāyı işbātıla oğur (9) ammā nāfi' ve Ebū 'Amir ve raḥimehumu'llāh (10) yāyı işbāt iderler ḥālet-i vaşlında ammā (11) vaqfında yāyı maḥzūf oğurlar ya' nī

[38a]

(1) اتمدوني dirler ammā İbn-i Keşir raḥmetu'llāhi iki (2) nūnıla yāyı ḥafif işbāt ider iki ḥalde (3) ya' nī اتمدوني بمال dir ammā bākī qurrā (4) raḥimehumu'llāh ya' nī iki nūnıla (5)

ḥafif vaşl iderler vaḳf idicek yāyı (6) maḥzūf oḳurlar altıncı sūre-i Zümerde (7) gelür mişāli تَامْرُونِي ya‘ nī İbn-i ‘Amir iki (8) nūnıla ḥafif evvelā meftūḥ yāyı sākin (9) oḳur mişāli تَامْرُونِي (10) ya‘ nī muḥaffef yāyı meftūḥ ḳaşır oḳur ammā (11) İbn-i Keşir raḥimehumu’llāh bir nūnı müşedded yāyı meftūḥ

[38b]

(1) meddile oḳur mişāli ammā bākī ḳurrā (2) raḥimehumu’llāh ancılayın memdūd oḳurlar ve yāyı sākin (3) iderler yedinci sūre-i Vel Fecrde gelür (4-5) mişāli وَلَا تَحَاضُونَ¹³⁸ (6) muḥāṭab ḥānuḥ elifin işbāt iderler meddile (7) oḳurlar ammā ebū ‘Amr وَلَا يَحْضُونَ (8) ya‘ nī ḡāyib elifin maḥzūf oḳurlar ammā (9) bākī ḳurrā raḥimehumu’llāh muḥāṭab (10) ḥānuḥ elifin işkātıla oḳurlar ammā medd-i (11) ‘ārīz müdgām daḫı bu veznedür niteki

[39a]

(1) Ebū ‘Amr raḥimehumu’llāh idgām sebebile med ider mişāl (2-3-4) وَالصَّافَاتُ صَفَا وَقِيلَ (5) şeyḫ med eyledi ki حده التقاء الساكنين على حده (6) oldığıçun-dur ve med ḥod iki sākinüñ (7) arasında vaşl içündür ya‘ nī ayırmağıçun-dur (8) niteki şāṭibī şerḫinde (9) gelür لِيَقُومَ الْمَدَّ (10) ya‘ nī med iki sākinüñ arasın ayırmağıçun-dur (11) dördüncü medd-i muttaşıldur ammā medd-i muttaşıl

[39b]

(1) ‘alāmeti oldur ki ḳaçan elifüñ mā-ḳabli meksūr (2) olsa mişāli جِيّ vāvuḥ mā-ḳabli maẓmūm (3) olsa mişāli سَوْءٌ gibi ammā ḳaçan bu resme (4) hemzeye mülḥaḳ olsa mūcibi med olur mişāli (5) جاء جيء سوء يسيء ammā ḳaçan ḫarf-i med (6) ve hemze bir kelimedede olsa medd-i muttaşıl olur (7-8-9-10-11) mişāli اولائك وملائكته وسفهاء وفانزون وسيئت ويضئى يوم تبلى السرائر قائما ثنابات سائحات بغائبين والترائب من شعائر الله ومائدة وما اشبهها ammā tālī bu zikir olunanları

[40a]

(1) hemze-siz oḳusa laḫn celī olur ammā (2) اولائك وسواء ودعاء ونداء ya‘ nī (3) tālī ḳaçan bunlarda meddi terk eylese (4) müfsid-i şalātudur ya‘ nī namāzı dürüst (5-6-7-8-9) olmaz niteki Fetvā-yı Ḥulāşada gelür فان قرا اولائك وسواء بترك المد وكذلك في قوله تعالى دعاء ونداء (10) ya‘ nī namāzı dürüstdür beşinci hem (11) munfaşıldur ammā medd-i munfaşıl ‘alāmeti (11) oldur ki harfi-i med bir kelimedede olsa

¹³⁸ Mâûn 107 /3.

[40b]

(1) diyüp med kelimede āḥerde olsa medd-i munfaşıl (2-3-4) olur mişâli انا اعطيتك¹³⁹ انا
 وبما انزل وياايها النبي وقالوا امنا ايماننا واني اعلم وما اشبهها¹⁴⁰ nitteki Şātībīde (5-6-7-8)
 فان يفصل فالقمر بادره طالبا بخلفهما يريد درا ومخلصا كجيبى وعن سواء وساء اتصاله ومفصله في
 gelür fan يفصل فالقمر بادره طالبا بخلفهما يريد درا ومخلصا كجيبى وعن سواء وساء اتصاله ومفصله في
 iderler ammā ‘Āşım (10) raḥimehumu’llāh muttaşıl ve munfaşıl nedd-i lâzımıla birāber
 (11) med iderler ammā İbn-i Keşir ve Sūsī raḥimehumu’llāh

[41a]

(1) medd-i munfaşıl ve muttaşıl bir elif miḳdārı (2) med iderler ammā Dürī ve Qālūn
 raḥimehumu’llāh (3) ḥulfe oḳurlar ya‘nī meddi ṭavīl (4) oḳurlar nitteki Şātībīde gelür
 واطوالهم مدا بها جود فاصل ودونهما نور ودونه رمكلا واقصر يا دف موافت بحره بخلقهما (5-6-7-8)
 beyt واطوالهم مدا بها جود فاصل ودونهما نور ودونه رمكلا واقصر يا دف موافت بحره بخلقهما
 ya‘nī beytlerüñ (9) ḥaḳīḳatin Allāh tebāreke ve
 te‘ālā bilicidür ammā (10) bilgil kim bu ‘ilm-i tecvīd semā‘a mevḳūfdur (11) kıyāsī
 degildür altıncı medd-i ‘ārız

[41b]

(1) muḫherdür ammā medd-i ‘ārız muḫher ‘alāmeti (2) oldur ki ḥālet-i vaḳfında gelür
 ammā (3-4) ḥālet-i vaşlında gelmez mişâli يعلمون مستقيم ويومئذ الله ammā cemī‘-i (5)
 ḳurrānuñ raḥimehumu’llāh iki vechi vardur biri medd-i (6-7) ṭavīl ve biri medd-i ḳaşır
 ya‘nī عدمه غير حده (8) yedinci medd-i ibdāl-dür ammā medd-i ibdāl
 (9) ‘alāmeti oldur ki cemī‘-i ḳurrā raḥimehumu’llāh (10) hemze-i şābiti ve hemze-i
 muḡayyeri bir elif (11) miḳdārı medd iderler illā Verşūk raḥimehumu’llāh

[42a]

(1) üç vechi vardur biri medd-i ṭavīl ve biri (2) medd-i evsaṭ ve biri medd-i ḳaşır ammā
 hemze-i şābit (3) mişâli وما اشبهها امن وازر والاخرة وايات وامنوا وادم وما اشبهها ammā ādem aşlında
 ā‘dem (5) idi telyīn-i i‘rāb itdiler ya‘nī ictimā‘ (6) ḥarfeyn-i mütecāniseyn oldıḡıçun
 evveli (7) müteḥarrik şānī sākin ḳā‘ide budur ki (8) şānī evvelüñ ḥareketi cinsinde
 ḳılalar (9) evvelinüñ ḥareketi fetḫadur fetḫanuñ cinsin elif-dür (10) şānī hemzeyi elife
 ḳalb itdiler daḡı ādem oldı (11) ammā hemze-i muḡayyer mişâli من امن وللايمان

[42b]

(1) hemze-nüñ (2) ḥareketin mā-ḳabline naḳl idüp Verşden (3)
 ḡayrī cemī‘-i ḳurrā raḥimehumu’llāh bir elif miḳdārı (4) med itdiler ammā yā-yı sākin

¹³⁹ Kevser 108/1.

¹⁴⁰ Kadr 97/1.

yā vāv sākin (5) fethayıla hemze ortasında vāki‘ olsa (6) Verşün rahmetu’llāh iki vechi vardur (7) vaqfında ve vaşında ya‘ nī biri medd-i tavīl (8) ve biri medd-i evsaṭ ammā bākī ḡurrā rahīmeḡumu’llāh (9) ancılayın iki vechi var vaqfında ve vaşında (10) ya‘ nī birisi medd-i tavīl ve biri medd-i (11) evsaṭ ammā bākī ḡurrā anuḡ ḡālet-i

[43a]

(1) vaqfında iki vechi var vaşında degil (2) ya‘ nī biri medd-i tavīl ve biri medd-i evsaṭ (3) mişāli وما اشبهها وشيئ وشينا وسوءة اخيه وما اشبهها (4) sekizinci medd-i temkīn-dür ammā medd-i temkīn ‘alāmeti (5) oldur ki ḡarf-i medd-i līn üzerine gelür (6-7) cezimsiz hemze-siz mişāli وما اشبهها معاذيره¹⁴¹ فحيوا¹⁴¹ ya‘ nī bunuḡ (8) üçü daḡı medd-i temkīn-dür iki-si yā birisi (9) vāv üzerine-dür cezimsiz hemze-siz ammā (10) ol kelime kim anuḡ üç dürlü meddi var mişāli (11) ابأونا ya‘ nī evveli medd-i ibdāl ikinci medd-i

[43b]

(1) muttaşıl üçüncü medd-i temkīn ammā tāliye (2) vardur ki ḡarf-i med üzerine vaqf (3) idicek ḡāyetile nāzükligile zārāfetile vaqf (4) ide ya‘ nī lafzında hemze getürmeye eger (5) getürse laḡn olur ma‘ nā taḡyīr (6) olur iltibās vāki‘ olur ya‘ nī muttaşılıla (7) medd-i temkīn arasında fark olmaz kaçan (8) ḡarf-i medden şonra tālī hemze getürse (9) من يشاء من vaqf gibi olur mişāli (10-11) عذابا الیما فترضی أفأوی وللتقوی وما اشبهها veyāḡūd vāndan

[44a]

(1) şonra hemze getürse ان تبوء vaqf (2-3-4) gibi olur mişāli واقسطوا وليتعارفوا ويبنوا (2) şonra hemze getürse وما اشبهها veyāḡūd yādan şonra hemze getürse حتى تفيى vaqıf (5-6) gibi olur mişāli والا (3) bu diedüklerimiz ri‘ āyet olmaz ḡattā tālī (4) lafzın i‘bāretin be-ḡāyet nāzük-ligile (5) şaḡlamayınca niteki Ḳur’ān ve cemī‘-i ‘ulūm (6) ḡarf-i med üzerine-dür kaçan bir ḡarfünḡ (7) meddi eksük olsa laḡn olur ya‘ nī

[44b]

(1) taḡyīr olur niteki bārekeyi berk okusa (2) laḡn olur ammā bāreke bereketden-dür ve bereke (3) bürketden-dür birbirinüḡ zıddıdur ve daḡı (4) tālī mākāne Muḡammedü yerine mekān oḡusa (5) elifsüz ma‘ nā taḡyīr olur kendüsi (6) ḡünahkār ve ‘āşī olur bundan ma‘ lūm (7) oldı ki tāliye vācibdür ki her (8) bir meddi miḡdārınca çeke ḡadden tecāvüz (9) itmeye niteki bir aḡ kişi ḡāyet aḡ olıcaḡ (10) barş olur ya‘ nī medd-i temkīnünḡ daḡı (11) ḡaddi bir elif miḡdārıdur artuḡ çekse

¹⁴¹ Nisā 4/86.

[45a]

(1-2) yā hīç çekmese lahn olur mişāli ¹⁴² *وسلموا تسليما* ya' nī elifsüz vaqf eylese lahn (3) olur ve hem tālī kāfir olur niteki (4) Hāzret-i Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi (5) ve sellem Qur'ānı harf-i medd-i līn üzerine (6) okurdu ammā cemī' -i qurrā raḥimehumu'llāh altı (7) yirde meddi ṭavīl iderler ikisi sūre-i (8) En'āmda gelür *قوله* ¹⁴³ *تعالى قل الذكّرين* (9) ve üçü sūre-i Yūnusda gelür *الان* (10) ammā vaqfında-dur vaşlında degül ammā (11) ibtidāsında iki vech dūrüstdür ya' nī

[45b]

(1) biri medd-i ṭavīl ve biri teshīl ammā (2) sūre-i Yūnusuñ üçüncisi kul Allāhu (3) ve bir daḡı sūre-i nemilde gelür mişāli Allāhu (4) ḡayru ammā cemī' -i qurrā raḥimehumu'llāh katında (5) iki vechi dūrüstdür ve bir daḡı Ebū ' Amir (6) rivāyetine maḡşūşdur ḡālet-i vaşlında (7) ve vaqfında degül mişāli *ماجنتم به* ya' nī (8) *به* vaqf iderler *السحر*den başlar ḡālet-i (9) vaqfında iki vechile ya' nī bir vechi (10) meddile ve bir vechi teshīlile ve bi'llāhi *و بالله البوفيق والله اعلم بالصواب* üçüncü merātib

[46a]

(1) maḡşūratdur kim hālarda ve hemzelerde gelür (2-3-4-5-6) mişāli *في سورة هود عليه* ¹⁴⁴ *بقصر الهاء وفي سورة مريم* ¹⁴⁵ *عليه السلام لنن لم تنته وفي سورة العلق كلا لان لم* ¹⁴⁶ *ينتته* (7) ammā sūre-i Şu'arāda İbn-i Zekvānuñ vechi var (8) mişāli *قالو* ercih ya' nī hemzeyi meczūm hāyı (9) mażmūm şalasız mişāli ercihü ammā İbn-i Keşir (10) ve Hişām raḥimehumu'llāh hemzeyi meczūm hāyı mażmūm (11) şıla iderler mişāli *ان جيهم* ammā ' Āşım

[46b]

(1) ve Ḥamza raḥimehumu'llāh hemze-siz hāyı sākin (2) iderler mişāli *ارجّه* ammā Verş ve Kisāyī' (3) raḥimehumu'llāh hemze-süz hāyı meksūr şıla iderler (4) mişāli *ارجهي* ammā *قالون* raḡmetu'llāhi hemze-siz hāyı meksūr şıla itmez mişāli *ارجّه* (6-7) ammā sūre-i Zūmerede Sūsī raḡmetu'llāhi *يرضه لكم* okur ya' nī hāyı meczūm ider ammā (8) Hişāmuñ raḥimehumu'llāh iki vechi var bir vechi (9) Sūsī gibi okur ve bir vechi daḡı

¹⁴² Ahzāb 33/56.

¹⁴³ En'am 6/143.

¹⁴⁴ Hūd 11/96.

¹⁴⁵ Meryem 19/46.

¹⁴⁶ Alak 96/15.

¹⁴⁷ Mü'min 40/19.

hāyı (10-11) maẓmūm oğur řıla itmez miřāli **كم يرضه اммā** Dūrīnūğ dağı rağimehumu'llāh ancılayın iki

[47a]

(1) vechi var bir vechi sūsī gibi oğur ya' nī (2) hāyı meczūm ider ve bir vechi hāyı maẓmūm ider (3-4) şıla ile oğur miřāli **كم ويرضه اممā** Nāfi' ve ' Āşım ve Ĥamza rağimehumu'llāh (5) ve nūr merğadihim hāyı maẓmūm kaçırıla (6) oğurlar miřāli **كم يرضه اممā** bākī ħurrā (7) rağimehumu'llāh şıla iderler anuğçun kim bu hālar (8) kaçır oldığı fi' liyye oldığıçundur (9) ya' nī nefsi kelimedendür zāmīr degildür (10) niteki hā-yı zāmīrūğ mā-ğabli müteğarrık (11) olsa ittifağı med olur miřāli **لاتأخذه**

[47b]

(1-2) **سنة ولا نوم وعنده وله وانه به وبأذنه وامة وما أشبهها** (3) kaçan mā-ğabli sākin olsa kaçır olur (4-5) miřāli **فليصمه فاجتباه واخوه واليه وفيه ومنه وعنه وما أشبهها** (6) amma ħilāfi İbn-i Keřirūğ rağimehumu'llāh şıla ider (7-8) miřāli **فيهي عليها ومنهوا واخوه وما أشبهها** amma Ĥafş rağmetu'llāhi (9) muvāfağat ider sūre-i furğānda (10) **ويخلد فيه** şıla ider niteki evvel merātibde (11) zıkr olundı amma mağşūr hemze-ler

[48a]

(1-2) miřāli ¹⁴⁸ **في سورة البقر ولئن اتيت الذين وما اتيت بالمعروف** amma İbn-i Keşir rağimehumu'llāh (3) s̄nīde ħilāfi var kaçırıla oğur amma (4-5-6-7-8-9-10-11) bākī ħurrā rağimehumu'llāh meddile oğurlar **وفي سورة ال عمران فأتابهم بما اتوا ويحبون**¹⁴⁹ **وفي سورة النساء** **فان اتين بفاحشة**¹⁵⁰ **وفي سورة المائدة فاتيهم الله بما قالوا**¹⁵¹ **وفي سورة الانعام حتى أتاهم نصرنا ان اتاكم عذاب الله او اتكم الساعة ان اتاكم**¹⁵² **وفي سورة الاعراف فجاءوا على قوم**¹⁵³ **وفي التوبة اتتهم رسلهم**¹⁵⁴ **واذما اتوك**

[48b]

وفي سورة يونس اتاها وان اتاكم¹⁵⁵ **وفي سورة يوسف باخ لكم**¹⁵⁶ **وفي سورة الحجر واتيناك بالحق**¹⁵⁷ **وفي سورة النحل فاتى الله بنيانهم واطاهم العذاب**¹⁵⁸ **وفي سورة مريم فاتت به قومها**¹⁵⁹

¹⁴⁸ Bakara 2/144.

¹⁴⁹ Āl-i İmrān 3/187.

¹⁵⁰ Nisā 4/25.

¹⁵¹ Māide 5/116.

¹⁵² En'ām 6/34.

¹⁵³ A'rāf 7/106.

¹⁵⁴ Tevbe 9/53.

¹⁵⁵ Yunus 10/50.

¹⁵⁶ Yusuf 12/59.

¹⁵⁷ Hier 15 / 64.

¹⁵⁸ Nahl 16 /26.

¹⁵⁹ Meryem 19/27.

وفي سورة طه فلما اتاها نودي وانتك اياتنا¹⁶⁰ وفي سورة الانبياء اتينا بها¹⁶¹ وفي سورة المؤمنون بل اتيناهم
ammā بذكرهم بل اتيناهم بالحق¹⁶² وفي سورة الفرقان ولقد اتوا¹⁶³ وفي سورة النمل حتى اذا اتوا وكل اتوه¹⁶⁴

Ḥamza ve Ḥaḫṣ raḫimehumu'llāh

[49a]

(1) hemzeyi қаşr tāyı meftūḫ fi'li māzī oқurlar (2) ve bākī ḫurrā raḫimehumu'llāh
اتوه وفي سورة القصص hemzeyi memdūd tāyı maẓmūm (3-4-5-6) ismi fā' il oқurlar mişāli
ammā İbn-i Keşirün
şānide ḫilāfi қаşrıla (7) oқur ve bākī ḫurrā raḫimehumu'llāh meddile oқurlar (8-9-10-
11) وفي سورة السجدة ماتاهم من نذير¹⁶⁷ وفي سورة الزمر فاتاهم العذاب¹⁶⁸ وفي سورة المؤمنون اتاهم كبر
مقتا اتاهم ان في صدورهم¹⁶⁹ وفي سورة فصلت

[49b]

اتينا طائعين¹⁷⁰ وفي سورة الاحقاف او اشارة من علم¹⁷¹ وفي سورة الفتح واتاهم فتحا قريبا¹⁷² (1-2-3-4)
ammā Ebū 'Amir
raḫimehumu'llāh қаşrıla oқur bākī (6-7-8-9) ḫurrā raḫimehumu'llāh meddile oқurlar
شرفها ammā bilgil kim Ḫur'ānda وفي سورة الحشر فاتاهم الله¹⁷⁵ وفي سورة المدثر حتى اتينا اليقين¹⁷⁶
bu maḫşūr hemze-ler mişāli (10) kırk üç mevzī' de gelür ḫilāfıla (11) ve ğayr-
ı ḫilāfıla niteki beyān itdük

[50a]

(1) ammā tālī ityān hemzesin i'tā oқusa namāz (2) fāsīd olur anuḫun kim ma'nā tağyir
(3) olur ve daḫı ḫarf-i med ve hemze bir kelimedede (4) ve hem iki kelimedede mülḫaḫ olur
ammā med olmaz (5) қаşr olur ve hem em'iri'l-müminin (6) 'Oşmān raḫiya'llāhu ' anhu
وجعل الجنة مثواه (7) kitābın bildürür ve hem kätibler (8) daḫı vācibdür ki imām muşḫafına

¹⁶⁰ Tā-Hā 20/125.

¹⁶¹ Enbiyā 21/47.

¹⁶² Mü'minūn 23/71.

¹⁶³ Furkan 25/30.

¹⁶⁴ Neml 27/87.

¹⁶⁵ Kasas 28/46.

¹⁶⁶ Rūm 30/9.

¹⁶⁷ Secde 32/3.

¹⁶⁸ Zümer 39/25.

¹⁶⁹ Mü'minūn 23/8.

¹⁷⁰ Fussilet 41/11.

¹⁷¹ Ahkāf 46/4.

¹⁷² Fetih 48/24.

¹⁷³ Zāriyāt 51/53.

¹⁷⁴ Hadid 57/23.

¹⁷⁵ Haşr 59/2.

¹⁷⁶ Müddessir 74/47.

muvāfiḫ (9) idüp mersüm yazalar niteki emîri'l-müminîn (10) raḍiya'llāhu ʿ anhu ḫalîfe
(11) iken bir kişi döğdi birsinüñ dişin

[50b]

(1-2) iki yazduğıçun miŝāli ¹⁷⁷ وفي سورة النمل اولا اذبحنه ¹⁷⁷ yaʿ nî (3) في سورة التوبة ولا اضعوا ¹⁷⁸ ونبلوا اخباركم ¹⁷⁹ ونبلوا اخباركم ¹⁷⁹ في سورة يوسف بفتؤ تذكر يوسف ¹⁸⁰ وفي سورة النحل يتفتؤوا ظلاله ¹⁸¹ وفي سورة طه اتوكؤا ولا تظمؤا ¹⁸² وفي سورة النور ويدرؤا ¹⁸³ وفي سورة الفرقان ¹⁸⁴ قل يعبؤا بكم

[51a]

(1) beş daḫı vāvıla elifle-dür ¹⁸⁵ والملاء (2) daḫı lām elifle çoğ gelür biri ¹⁸⁵ في سورة الانعام زالشعراء فسياتيهم انبؤا ¹⁸⁶ وفي سورة القصص لتنؤوا ¹⁸⁷ وفي سورة ابراهيم الم ياتكم نبؤا الذين ¹⁸⁸ وفي سورة ص قل هو نبؤا عظيم ¹⁸⁹ في سورة التغابن نبؤا الذين كفروا ¹⁹⁰ yaʿ nî bu yedisi-nüñ daḫı (11) vāvıla elifle-dür ammā sũre-i tevbede ḫilāf-dur

[51b]

(1-2) ¹⁹¹ نبؤا الذين من قبلهم في سورة هود عليه السلام في اموالنا ما نشؤا ¹⁹¹ vāvıla elifle-dür (3-4) ولؤلؤا ¹⁹² وفي سورة الزخرف او من (7) ¹⁹³ وابتؤوا الناس ¹⁹⁴ وفي سورة المائدة والحشر وذلك جزؤا الظالمين ¹⁹³ وإنما جزاء ¹⁹⁴ vāvıla (8-9-10) elifle-dür ¹⁹⁴ فقالوا (11) beş daḫı vāvıla elifle-dür ammā

¹⁷⁷ Neml 27/21.

¹⁷⁸ Tevbe 9/111.

¹⁷⁹ Muhammed 47/31.

¹⁸⁰ Yûsuf 12/196.

¹⁸¹ Nahl 16/48.

¹⁸² Tâ-Hâ 20/18.

¹⁸³ Nûr 24/4.

¹⁸⁴ Furkân 25/77.

¹⁸⁵ Mü'minûn 23/33.

¹⁸⁶ Mâide 5/29.

¹⁸⁷ Kasas 28/76.

¹⁸⁸ İbrahim 14/9.

¹⁸⁹ Sâd 38/67.

¹⁹⁰ Teğâbun 64/9.

¹⁹¹ Hûd 11/44.

¹⁹² Duhân 44/33.

¹⁹³ Mâide 5/29.

[52a]

وذلك جزاؤ (3) üçü vāvsız elifsizdür sūre-i Tahada (2) bu فمأجزاءه وقالوا جزاءه فهو جزاءه¹⁹⁵ (1) جزاء الحسنی وفي سورة vāvıla elifile-dür (4-5-6) ammā sūre-i Kehfde hilāfdür¹⁹⁶ وفي سورة البقرة اوبعفوا الذي بيده¹⁹⁷ وفي سورة غافر الي النجوة¹⁹⁸ وفي سورة النجم ومنواة¹⁹⁹ bu üçü (7-8) dağı vāvıladur²⁰⁰ وفي سورة الكهف لن ندعوا²⁰¹ (9) bu ikisi dağı elifile-dür ve dağı ويرجوا (10) qanda gelse elifile-dür ammā sūre-i Baqarada (11) فباءوا فان جاءوا فان فاءوا ve qanda gelse

[52b]

وفي سورة النساء عسى الله ان يعفو²⁰² وفي سورة الفرقان وعتوا²⁰³ وفي سورة الروم ليربو²⁰⁴ وفي سورة الاحزاب ادوا موسى²⁰⁵ وفي سورة سبأ يسعون²⁰⁶ وفي سورة الحشر والذين تبوءا وانما حذفوا الالف²⁰⁷ (6) bu altısı dağı elifsizdür niteki Rā'ıyyet (7-8-9) şerhinde gelür (10) elif yokdur imām resminde ve şalavāta (11) dağı qanda gelse vāvıla-dür ammā üç yirde

[53a]

في سورة الاتعام قل ان صلاتي²⁰⁸ وفي سورة سبحان ولا تجهر بصلاتك²⁰⁹ وفي elifile-dür mişāli (1) (5-6-7) elifile-dür vāvıladur qanda gelse üç yirde (2) وفي سورة الكهف خيرا منه زكاة²¹⁰ وسورة من يمده زكاة وكان وتقيا²¹¹ وفي سورة الروم من زكاة (3) وفي سورة البقرة في القصاص حياة ولا نشودا وفي سورة النحل حياة طيبة²¹³ وفي سورة (4) (9-10-11) elifile-dür vāvıladur qanda gelse ammā üç yirde (5) (8) dağı (6) (7) (8) (9) (10) (11) (12) (13) (14) (15) (16) (17) (18) (19) (20) (21) (22) (23) (24) (25) (26) (27) (28) (29) (30) (31) (32) (33) (34) (35) (36) (37) (38) (39) (40) (41) (42) (43) (44) (45) (46) (47) (48) (49) (50) (51) (52) (53) (54) (55) (56) (57) (58) (59) (60) (61) (62) (63) (64) (65) (66) (67) (68) (69) (70) (71) (72) (73) (74) (75) (76) (77) (78) (79) (80) (81) (82) (83) (84) (85) (86) (87) (88) (89) (90) (91) (92) (93) (94) (95) (96) (97) (98) (99) (100) (101) (102) (103) (104) (105) (106) (107) (108) (109) (110) (111) (112) (113) (114) (115) (116) (117) (118) (119) (120) (121) (122) (123) (124) (125) (126) (127) (128) (129) (130) (131) (132) (133) (134) (135) (136) (137) (138) (139) (140) (141) (142) (143) (144) (145) (146) (147) (148) (149) (150) (151) (152) (153) (154) (155) (156) (157) (158) (159) (160) (161) (162) (163) (164) (165) (166) (167) (168) (169) (170) (171) (172) (173) (174) (175) (176) (177) (178) (179) (180) (181) (182) (183) (184) (185) (186) (187) (188) (189) (190) (191) (192) (193) (194) (195) (196) (197) (198) (199) (200) (201) (202) (203) (204) (205) (206) (207) (208) (209) (210) (211) (212) (213) (214) (215) (216) (217) (218) (219) (220) (221) (222) (223) (224) (225) (226) (227) (228) (229) (230) (231) (232) (233) (234) (235) (236) (237) (238) (239) (240) (241) (242) (243) (244) (245) (246) (247) (248) (249) (250) (251) (252) (253) (254) (255) (256) (257) (258) (259) (260) (261) (262) (263) (264) (265) (266) (267) (268) (269) (270) (271) (272) (273) (274) (275) (276) (277) (278) (279) (280) (281) (282) (283) (284) (285) (286) (287) (288) (289) (290) (291) (292) (293) (294) (295) (296) (297) (298) (299) (300) (301) (302) (303) (304) (305) (306) (307) (308) (309) (310) (311) (312) (313) (314) (315) (316) (317) (318) (319) (320) (321) (322) (323) (324) (325) (326) (327) (328) (329) (330) (331) (332) (333) (334) (335) (336) (337) (338) (339) (340) (341) (342) (343) (344) (345) (346) (347) (348) (349) (350) (351) (352) (353) (354) (355) (356) (357) (358) (359) (360) (361) (362) (363) (364) (365) (366) (367) (368) (369) (370) (371) (372) (373) (374) (375) (376) (377) (378) (379) (380) (381) (382) (383) (384) (385) (386) (387) (388) (389) (390) (391) (392) (393) (394) (395) (396) (397) (398) (399) (400) (401) (402) (403) (404) (405) (406) (407) (408) (409) (410) (411) (412) (413) (414) (415) (416) (417) (418) (419) (420) (421) (422) (423) (424) (425) (426) (427) (428) (429) (430) (431) (432) (433) (434) (435) (436) (437) (438) (439) (440) (441) (442) (443) (444) (445) (446) (447) (448) (449) (450) (451) (452) (453) (454) (455) (456) (457) (458) (459) (460) (461) (462) (463) (464) (465) (466) (467) (468) (469) (470) (471) (472) (473) (474) (475) (476) (477) (478) (479) (480) (481) (482) (483) (484) (485) (486) (487) (488) (489) (490) (491) (492) (493) (494) (495) (496) (497) (498) (499) (500) (501) (502) (503) (504) (505) (506) (507) (508) (509) (510) (511) (512) (513) (514) (515) (516) (517) (518) (519) (520) (521) (522) (523) (524) (525) (526) (527) (528) (529) (530) (531) (532) (533) (534) (535) (536) (537) (538) (539) (540) (541) (542) (543) (544) (545) (546) (547) (548) (549) (550) (551) (552) (553) (554) (555) (556) (557) (558) (559) (560) (561) (562) (563) (564) (565) (566) (567) (568) (569) (570) (571) (572) (573) (574) (575) (576) (577) (578) (579) (580) (581) (582) (583) (584) (585) (586) (587) (588) (589) (590) (591) (592) (593) (594) (595) (596) (597) (598) (599) (600) (601) (602) (603) (604) (605) (606) (607) (608) (609) (610) (611) (612) (613) (614) (615) (616) (617) (618) (619) (620) (621) (622) (623) (624) (625) (626) (627) (628) (629) (630) (631) (632) (633) (634) (635) (636) (637) (638) (639) (640) (641) (642) (643) (644) (645) (646) (647) (648) (649) (650) (651) (652) (653) (654) (655) (656) (657) (658) (659) (660) (661) (662) (663) (664) (665) (666) (667) (668) (669) (670) (671) (672) (673) (674) (675) (676) (677) (678) (679) (680) (681) (682) (683) (684) (685) (686) (687) (688) (689) (690) (691) (692) (693) (694) (695) (696) (697) (698) (699) (700) (701) (702) (703) (704) (705) (706) (707) (708) (709) (710) (711) (712) (713) (714) (715) (716) (717) (718) (719) (720) (721) (722) (723) (724) (725) (726) (727) (728) (729) (730) (731) (732) (733) (734) (735) (736) (737) (738) (739) (740) (741) (742) (743) (744) (745) (746) (747) (748) (749) (750) (751) (752) (753) (754) (755) (756) (757) (758) (759) (760) (761) (762) (763) (764) (765) (766) (767) (768) (769) (770) (771) (772) (773) (774) (775) (776) (777) (778) (779) (780) (781) (782) (783) (784) (785) (786) (787) (788) (789) (790) (791) (792) (793) (794) (795) (796) (797) (798) (799) (800) (801) (802) (803) (804) (805) (806) (807) (808) (809) (810) (811) (812) (813) (814) (815) (816) (817) (818) (819) (820) (821) (822) (823) (824) (825) (826) (827) (828) (829) (830) (831) (832) (833) (834) (835) (836) (837) (838) (839) (840) (841) (842) (843) (844) (845) (846) (847) (848) (849) (850) (851) (852) (853) (854) (855) (856) (857) (858) (859) (860) (861) (862) (863) (864) (865) (866) (867) (868) (869) (870) (871) (872) (873) (874) (875) (876) (877) (878) (879) (880) (881) (882) (883) (884) (885) (886) (887) (888) (889) (890) (891) (892) (893) (894) (895) (896) (897) (898) (899) (900) (901) (902) (903) (904) (905) (906) (907) (908) (909) (910) (911) (912) (913) (914) (915) (916) (917) (918) (919) (920) (921) (922) (923) (924) (925) (926) (927) (928) (929) (930) (931) (932) (933) (934) (935) (936) (937) (938) (939) (940) (941) (942) (943) (944) (945) (946) (947) (948) (949) (950) (951) (952) (953) (954) (955) (956) (957) (958) (959) (960) (961) (962) (963) (964) (965) (966) (967) (968) (969) (970) (971) (972) (973) (974) (975) (976) (977) (978) (979) (980) (981) (982) (983) (984) (985) (986) (987) (988) (989) (990) (991) (992) (993) (994) (995) (996) (997) (998) (999) (1000)

¹⁹⁴ Haşr 59/34.

¹⁹⁵ Şūrâ 42/40.

¹⁹⁶ Tâ-Hâ 20/76.

¹⁹⁷ Nūr 24/35.

¹⁹⁸ Gafir 40/41.

¹⁹⁹ Necm 53/20.

²⁰⁰ Kehf 18/14.

²⁰¹ Bakara 2/237.

²⁰² Nisâ 4/99.

²⁰³ Furkan 25/21.

²⁰⁴ Rûm 30/39.

²⁰⁵ Ahzâb 33/69.

²⁰⁶ Sebe' 34/38.

²⁰⁷ Haşr 59/9.

²⁰⁸ En'âm 6/162.

²⁰⁹ İsrâ 17/91.

²¹⁰ Kehf 18/81.

²¹¹ Kehf 18/13.

²¹² Rûm 30/39.

²¹³ Nahl 16/97.

[53b]

سورة المؤمنون رحمهم الله ان اммā üç yerde elifile-dür hilâfsuz (2-3-4) mişāli²¹⁴ (1)
 (5) ammā هي الاحياتا الدنيا²¹⁵ وفي سوره الاحقاف في حياتكم الدنيا²¹⁶ وفي سورة الفجر قدمت لحياتي²¹⁷
 aqşā ve ʿafā elifile-dür qanda gelse (6) ammā ربوا vāvıla elifile-dür qanda gelse mişāli
 (7) sūreti'l-Rūmda ربوا وماتيتم من ربوا (8) ve bir daḥı vāvıla yā ortasındağı elif (9-10-11)
 hemze sūretinde-dür mişāli وفي سورة العنكبوت ينشئ النشأة الاخرة²¹⁸ وفي سورة النجم وان عليه

[54a]

(3) yaʿ nī üç yerde elifile-dür (3) وفي سورة الواقعة ولقد علمتم النشأة الاولى²¹⁹ (1-2)
 (5) vāvıla وفي سورة فاطرمن عباده العلماء²²² (4) vāvıla-dur في سورة طه ولاصليبتكم²²¹ mişāli
 elifile-dür ammā sūre-i Şuʿ arāda hilāfdur mişāli (6) علماء او شفعاؤا وفي سورة غافر وما دعاؤا
 اما في سورة الانعام انهم فيكم شركاؤا²²⁴ وفي سورة الشورى ام لهم شركاؤا²²⁵ وفي hilafdur الكافرين²²³
 (11) vāvıla سورة ابراهيم عليه السلام فقال الضعفاؤا²²⁶ elifile-dür ammā ef ʿāl dört yerde gelür

[54b]

في سورة سبحان ويدع الانسان²²⁷ وفي سورة الشورى ويمتح الله vāvsızdur مرفوع (1-2-3-4-5)
 الباطل²²⁸ وفي سورة القمر يوم يدع الداع²²⁹ وفي سورة العلق سندعوا الزبانية²³⁰ وفي سورة الاعراف سأريكم
 عليهم السلام (7) Enbiyāda (6) elifden şonra vāvıla-dur ammā sūre-i Enbiyāda
 (8) vāvsızdur سأريكم اياتي (9) olsa zamīri muttaşıl (10-11) yāyile muşavverdür ve meksür
 فجزاؤه ومن ابانهم ومن نسانكم وارجانها

²¹⁴ Furkan 25/3.

²¹⁵ Mü'minûn 26/37.

²¹⁶ Ahkaf 46/20.

²¹⁷ Fecr 89/24.

²¹⁸ Ankebût 29/20.

²¹⁹ Vâkıa 56/62.

²²⁰ Necm 53/48.

²²¹ Tâ-Hâ 20/71.

²²² Fâtr 35/28.

²²³ Gafir 40/50.

²²⁴ En'âm 6/94.

²²⁵ Şûrâ 42/21.

²²⁶ İbrahim 14/21.

²²⁷ İsrâ 17/11.

²²⁸ Şûrâ 42/24.

²²⁹ Kamer 54/6.

²³⁰ Alak 96/18.

²³¹ A'râf 7/145.

[55a]

(1) ammā meftūh olsa hīç bir nesneyle muşavver (2-3) olmaz aşlı üzerine tırur mişāli وفي سورة البقرة اولياؤهم hilāfdur (4) Қur'ānda ne mevzi' de gelse ittifāk-ı imām muşhaf (5-6-7-8-9-10) böyle-dür ammā beş yirde hilāfdur وفي سورة الانعام ليوحون الي اوليانهم²³³ وفي سورة الاحزاب الي اوليانكم معروفًا وفي سورة الطاغوت²³² وفي سورة الانعام ليوحون الي اوليانهم²³³ وفي سورة الاحزاب الي اوليانكم معروفًا وفي سورة الباب (11) فصلت نحن اولياؤكم وفي سورة يوسف ادى الباب ya' nī ittifāk dādan şoңra elif gerek ammā (11) sūre-i Ġāfirde الحناجر لى hilāfıla-dur niteki

[55b]

(1-2) Rā'iyetde gelür beyt بها عن كلهم بهرا ve dağı (3) rā çokdur қanda gelse ammā iki yirde yāyile-dür (4-5-6-7) sūre-i Venneccminūñ evvelinde لقد راي وفي سورة الانعام من نبا المرسلين وفي سورة يونس من تلقى نفسي الثاني²³⁴ الفواد ماراي²³⁴ ya' nī kāfuñ resmi elifsiz (8-9) mevşül yāyıla-dur²³⁵ وفي سورة النحل وإيتى ذى القربى²³⁵ ya' nī tānuñ resmi elifsiz mevşül (10-11) yāyıla-dur وفى سورة الروم بلقاء ربهم ولقاء الآخرة²³⁵ ya' nī ikisinūñ dağı resmi elifsizdür

[56a]

(1-2-3-4) mevşül yāyıla-dur وفى سورة طه ومن اناء الليل²³⁷ وفى سورة ال عمران افنن مات²³⁶ وفى سورة طه وفى سورة طه ومن اناء الليل²³⁷ وفى سورة ال عمران قلتم انى هذا وفى سورة البقرة انى شنتم وانى يكون له الملك وانى يحيى هذه الله بعد موتها²³⁹ وفى سورة ال عمران قلتم انى هذا وفى سورة المائدة انى تؤفكون وفى سورة الانعام فانى تؤفكون وفى التوبة فانى تؤفكون²⁴⁰ وفى سورة مريم عليه

[56b]

قال رب انى يكون لى غلام قالت ربي انى يكون لى غلام²⁴¹ وفى سورة العنكبوت (1-2-3-4-5-6-7-8-9-10) فانى وفى سورة الملانكة فانى يؤفكون²⁴² وفى سورة المؤمن فانى تؤفكون وفى سورة الزخرف فانى يؤفكون وفى سورة المنافقون فانى تؤفكون وفى سورة يونس فانى تصرفون²⁴³ وسورة يس وانى يبصرون²⁴⁴ وفى

²³² Bakara 2/257.

²³³ En'âm 6/121.

²³⁴ Necm 53/11.

²³⁵ Nahl 16/90.

²³⁶ Âl-i İmrân 3/144.

²³⁷ Tâ-Hâ 20/130.

²³⁸ Şûrâ 42/51.

²³⁹ Bakara 2/47.

²⁴⁰ Tevbe 9/10.

²⁴¹ Meryem 19/8.

²⁴² Ankebût 29/61.

²⁴³ Yunus 10/32.

²⁴⁴ Yâsin 36/66.

سورة سبأ وانى لهم التناوش²⁴⁵ وفي سورة محمد عليه السلام فانى لهم اذا جائتهم ذكراهم²⁴⁶ وفي سورة الفجر
247 ولنى له الذكرى²⁴⁷ ammā baqısı elifile-dür ve ‘alī (11) Qur’ānda ittifākı yāyıla-dur qanda
gelse

[57a]

(1) ammā iki yirde elifile-dür (2-3-4) mişāli وفي سورة المؤمنين ولعل بعضهم على بعض²⁴⁸ (5) fi‘ildür ħarf-i cer degildür
سورة القصص ان فرعون علا في الارض bu ikisi ‘alā ma‘nasına (6) Qur’ānda ittifākı qanda gelse imāmı muşĥafınuĥ (7) resmi bir yā-yı
249 داڭى والاميين²⁴⁹ memdūdıla-dur muşĥafınuĥ resmi (8-9) iki yāyıla-dur mişāli بايكم المفتون ورش من جاء
بالسينة وجزاء سينة مثلها وعليين (10) ittifākı qanda gelse imāmı muşĥafınuĥ (11) resmi iki
اولانك اولانك ve daĥı

[57b]

(1) vāv olmasaydı اليك arasında iltibās (2) vāqı‘ olur بالفردى ammā اولانك vāvı (3) olduĥı
farq itmeĥiçün-dür بينهما واو لواو (4) vāv daĥı ancılayındur arasında ammā (5) bu zikir
olunan kelimelerüĥ ittifākı iĥtilāf (6-7-8) mecmū‘ı rā’iyyetinüĥ metnidür ve daĥı امير
المؤمنين عثمان رضى الله عنه ونور قبره وبالله التوفيق dördünci merātib tefĥimlerdür (9) ki ħarf-i
telcinüĥ ba‘zısı tefĥimdür (10) ve ba‘zısı terķik-dür ve ba‘zısı (11) vasātanīdür ya‘nī
siyāndur ammā bilgil kim

[58a]

(1) kāriye vācibdür her bir ħarfüĥ ĥaĥlu (2) ĥaĥkın vire ya‘nī be-ĥāyet tefĥir (3) ide ve
tedķik ide tā ki Qur’ānı (4) tecvīdi dürüst kāmīl ola eger bu ri‘āyetile (5) oĥumasalar
lahn ĥaĥā ve küfre tebdil olur (6) ammā bu tefĥim lāmılda ve rālarda gelür qaçan (7)
والله ورسلى الله ورسلى الله (8-9) olsa tefĥim-dür mişāli mażmūm (8-9) olsa tefĥim-dür mişāli
meftūĥ yā mażmūm (10) mişāli من ربهى meftūĥ mā-ĥabli (11) meftūĥ
vaĥfi vaşlı tefĥimdür mişāli تسعة

[58b]

(1) فرعون النذر²⁵⁰ mażmūm mā-ĥabli mażmūm vaĥfi vaşlı (2) tefĥimdür mişāli
mażmūm (3) mā-ĥabli meftūĥ vaĥfi vaşlı tefĥim-dür mişāli (4) محتضر sākin mā-ĥabli
meftūĥ tefĥimdür (5) mişāli انا ارسلنا sākin mā-ĥabli mażmūm (6) vaĥfi tefĥimdür mişāli

²⁴⁵ Sebe’ 34/52.

²⁴⁶ Muhammed 47/18.

²⁴⁷ Fecr 89/23.

²⁴⁸ Mü’min 23/91.

²⁴⁹ Kasas 28/4.

²⁵⁰ Kamer 54/42.

وترقيقها مكسورة عند وصلهم وتفخيمها في الوقت niteki (7-8-9) Şāṭibīde gelür beyt: sâkin mā-ḳabli meksūr terkîḳ (10) gerek-idi ma‘a-hazā cemī‘-i ḳurrā raḥimehumu’llāh tefḥīm oḳurlar (11) anuḳiçun kim ba‘ zısınuḡ māba‘ dı ḥurūf-ı

[59a]

(1) müsta‘liye ile oldıḡıçun ve ba‘ zısı (2) kesre-i ‘ārazi ile oldıḡıçun ve ba‘ zısı (3) mufaşşılıla oldıḡıçun ammā ol ki māba‘ dı (4-5-6-7-8-9) müstefliye olanuḡ mişāli في سورة الانعام في قرطاس لمسوه²⁵¹ وفي سورة التوبة وارصادا لمن حارب الله ورسوله ومن كل فرقة منهم طائفة²⁵² وفي سورة النبأ مرصادا²⁵³ وسورة الفجر لبالمرصاد²⁵⁴ اما شعراءه كل فرق كالطود العظيم²⁵⁵ ya‘nī bunda cemī‘-i ḳurrānuḡ (10) iki vechi vardur müfehḥem oḳurlar māba‘ dı ḥurūf-ı (11) isti‘lā oldıḡıçun ve muraḳḳaḳ oḳurlar

[59b]

(1) vāḳi‘ oldıḡıçun ammā ol ki (2-3-4-5-6-7-8-9) kesre-i ‘ārizıla-dur mişāli في سورة المائدة وان تبتم²⁵⁶ وفي سورة سبحان وقل ربي ارحمهما²⁵⁷ وفي سورة الانبياء الا لمن ارتضى²⁵⁸ وفي سورة المؤمنون قال رب ارجعون²⁵⁹ وفي سورة ص عذاب كفر²⁶⁰ وفي سورة النور وان قيل لكم ارجعوا ام ammā ol ki (10-11) kesr-i mufaşşalayıla-dur mişāli في سورة يوسف عليه السلام ارجعوا الى ابيكم²⁶³

[60a]

(1-2) ²⁶⁴ وفي سورة الفجر ارجعي (1-2) ammā zikir olunan tefḥīm rālar cemī‘-i (3) Ḳur‘ānda on toḳuz yirde gelür ya‘nī kesre-i (4) mufaşşılıla ve kesre-i ‘ārizıla ve daḡı māba‘ dı ḥarf-i isti‘lā oldıḡıçun niteki (6) cemī‘-i ḳurrā raḥimehumu’llāh ḥurūf-ı isti‘lāyı tefḥīm oḳurlar (7) her ḫalde ammā ḥurūf-ı isti‘lā mişāli (8) قظ خص ظنط (9) ya‘nī ḳaçan tāli bu ḥurūfları (9) terkîḳılıla oḳusa namāzı bāṭıldur ammā tefḥīmüḡ (10) ḫaddi yoḡdur ḳaçan tāli bir tefḥīm-i ḫarf (11) gāyet tefḥīm itse tertil tecvīd ḫüb

²⁵¹ En‘âm 6/7.

²⁵² Tevbe 9/122.

²⁵³ Nebe‘ 78/21.

²⁵⁴ Fecr 89/14.

²⁵⁵ Şuarâ 26/63.

²⁵⁶ Mâide 5/49.

²⁵⁷ İsrâ 17/24.

²⁵⁸ Enbiyâ 21/28.

²⁵⁹ Mü‘min 23/99.

²⁶⁰ Sâd 38/303.

²⁶¹ Nür 24/50.

²⁶² Enbiyâ 21/28.

²⁶³ Yusuf 12/81.

²⁶⁴ Fecr 89/28.

²⁶⁵ Neml 27/37.

[60b]

(1) rāst olur ve bi'llāhi't-tevfik (2) beşinci merātib terķiklerdür ki memzūc gelür (3) tefhīmile ya'nī karşı gelür fi sūretü'l-mü'minūn (4) Ebū 'Ömer raḥimehumu'llāh elif lāmı terķikıla okur اخريين (5-6) tefhīm okur mişāli سيقولون الله قل افلا تتقون وسيقولون الله قل²⁶⁶ سيقولون الله وسيقولون الله وفي سورة الفتح حفص رحمه الله هاء مضموم (9-10) mişāli عليه الله (11) ismu'llāhı tefhīm okurlar mişāli

[61a]

(1) rāyı maẓmūmıla (2) okur mişāli والرجز وammā bākī ḳurrā raḥimehumu'llāh (3) rāyı meksūrla terķik okurlar mişāli (4-5) وفي سورة الاعراف وما كانوا يعرشون (6) müfahḥam okurlar mişāli والنحل ابو بكر وعامر رحمهما الله (7) ammā bākī ḳurrā raḥimehumu'llāh rāyı meksūr muraḳḳaḳ (8) okurlar mişāli وما كانوا يعرشون (9) niteki rā-yı meksūruḡ ḥükmi terķik-dür (10) mişāli رجال ve rā sākin mā-ḳabli (11) meksūr vaḳfi vaşlı terķik-dur

[61b]

(1) mişāli يغفر لكم ve rā meftūḡ mā-ḳabli meksūr (2) vaḳfi terķik-dur vaşlı tefhīm-dür mişāli (3) وازدجر ve rā meksūr mā-ḳabli meksūr (4) vaḳfi vaşlı terķik-dür mişāli المحتظر (5) ve rā sākin mā-ḳabli sākin vaḳfi tefhīmdür (6) صبر ve rā maẓmūm mā-ḳabli meksūr vaḳfi (7) terķik vaşlı tefhīm-dür mişāli عسر (8) ve daḡı ḡarf-i müfahḥam ve ḡarf-i muraḳḳaḳ bir (9) kelimedede veyā ikinci kelimedede mülḡaḳ olsa (10) tāli telaffuzında temiz itmese laḡn olur (11) mişāli يصدر الرعاء ويصدر

[62a]

(1-2-3-4-5-6-7-8-9-10) الناس الم نشرح لك صدرك واسغفره وارسل وغير المغضوب وبالقسط ومسطورا فوسوس به ومايسطرون ولئن سببت بسطة اعذرتهم وذرونا وفضل الله وعلى الله والى الله والارض ذلولا وذات الصدع رسل الله فبرء الله ويبسط الرزق وسرور وبالصدق وصدق زخلقتنا ودهاقا قد صدقت الرؤيا واقسط ولو بسط الله الرزق وحرض المؤمنين ve daḡı tāliye farzdur (11) kim tefhīm ve terķik telaffuzında fark

[62b]

(1) ide ammā fark itmese taḡlīz-i şavt olur (2) ya'nī şavt yoğun olur Ḳur'ān yanlış (3) okuyup ḡorlamış olur ve Ḳur'ānı ḡorlayan (4) ḡod la'nete müstaḡaḳ olur niçün taḡlīz-i (5) şavt oldığıçun taḡlīz-i şavt (6) ḡod kāfirler delīlidür ve ḡurūfi ḡaddinden (7) çıkar

²⁶⁶ Mü'minūn 23.

çak tertîl-i tecvîd rāst olmaz lahnı (8-9) celî olur niteki Nūniyyede gelür لكل حرف ميزان فلا
 تاغيا تكن طاعيا ya' nî (10) her harfün mîzānı terāzūsı vardur (11) kaçan kārî her bir har(f)
 mîzānından

[63a]

(1) çıkarsa büzülür lahn olur ammā kārîye gerekdür (2) kim her bir harfi telaffuz idicek
 lafzı nāzük (3) 'Arab lafzı gibi ide niteki hadîşde gelür (4) Hāzret-i Resūlu'llāh
 şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem (5) buyurur eydür²⁶⁷ اقرءوا القرآن بلحن العرب (6) ya' nî hadîş
 ma' nası budur kim resūl hāzret-i (7) 'aleyhi's-selām buyurur Qur'ānı oquş 'Arabi (8)
 faşihat gibi ya' nî lafzınuñ nāzūklüğü (9) gibi oquş dir ve hem kurrā raḥimehumu'llāh
 (10) dimişler kim لا بصوت الغنيم ولا بصوت المعز بل بصوت الخروف ya' nî

[63b]

(1) dimek olur kim ne koyun şavtı gibi ne keçi (2) şavtı (şavtı) gibi ola bil ki kuzu şavtı
 (3) gibi ola ve daḥı ماونافيه gelicek رفع şavtı (4) ide māda ya' nî mādan sonra illā gelse
 mānā (5-6) fih-dür mişālî ماينظرون الا صيحة وما يمسهن الا الرحمان ammā terkîkūñ daḥı
 ḥaddi (7) yoḫdur ammā tāliye şöyle gerekdür kim (8) bir terkîk harfi ḡāyet terkîk ide dili
 (9) ucıla bir zerre inen hūbdur ve hem be-ḡāyet (10) tertîl-i tecvîd kāmîl olur ve
 bi'llāhi't-tevfîk (11) altıncı merātib vaḫf eylemekdür

[64a]

(1-2-3) niteki Şātībîde gelür beyt وهو اشتقاقه من الوقف عن تحرك تعز والاستكان اصل الوقف ولا
 ya' nî beyt (4) ma' nası budur kim vaḫfuñ aşlı iskāndur (5) kelime içinde daḥı vaḫfuñ
 iştikāḫı 'uzletdür (6) ammā tālî vaḫf idicek müteḥarrîk sākin ide (7) 'azl ide ya' nî tālî
 hareketden (8) 'azl idicek ḫat' -ı nefes ide ammā ḫat' -ı nefes (9) itnese lahn olur niteki
 Şātībî (10) şerḫinde gelür محل حذف وتغيير تحذف فيه الحركات والتنوين

[64b]

(1-2-3) لا يوقف على الاعراب ولا çarpardı وذلك ان الوقف يكون في حال اعناء وانقطاع نفس وكذا في
 يوقف على التنوين ya' nî (4) vaḫf didigümüz oldur kim tenvîni ve i' rābı taḡyîr (5) idüp
 giderecek yerdür ve daḥı be-dürüstî (6) vaḫf oldur kim tālî Qur'ānı oquşken (7) nefsi
 tarılıp tırmaḡa ister daḥı i' rāb (8) üzerine ve tenvîn üzerine vaḫf (9) itmekdür bil ki
 sükün üzerine vaḫf (10-11) itmekdür mişālî منه وعنه قدير بصير وتب فلتهن ammā bilgil ki

²⁶⁷ İmam Taberani, Evsat (7/137) (7223).

[65a]

(1) bunların vakfı müşkildür semā' a mevķūfdur (2) ya' nī tālī vakf idicek revm üzerine (3) vakf ide ve dađı tālī kelime āhırındađı nūn-ı (4) hafif üzerine vakf idicek elife mübeddel (5-6) ide niteki Őerhinde gelir النون التأكيد الخفيفة تبدل الفا في حالة الوقف (7) ya' nī demek olur ki ol nūn-ı te'kīd ki (8) muħaffef-dür elifile dönderilür vakf idicek (9-10-11) miŐāli ²⁶⁹ لنسفا بالناصية اليما عذابا اما في سورة النساء فمال هولاء القوم ²⁶⁸ وفي سورة الكهف مال هذا

[65b]

(1-2) Ebū 'Ömer الكتاب وفي سورة الفرقان مال هذا الرسول ²⁷⁰ وفي سورة المعارج فمال الذين كفروا ²⁷¹ (2-1) (3) raħmetu'llāh mā ve kaf eydür elif üzerine iki (4) vechi var bir vechi mā bir vechi māli bākī ħurrā (5-6) raħimehumu'llāh gibi ²⁷² وفي سورة يونس ان تبوأ القوم منكما ²⁷² HafŐ raħmetu'llāh vakf idicek (7) hemzeyi yāya vakf ider miŐāli تبويا (8) vakf ider ammā vaŐlı hemze ile-dür ve bākī (9) ħurrā raħimehumu'llāh ان تبوأ ya' nī hemzeyi memdūd (10) üzerine ođurlar iki ħāde ya' nī vakfında (11) vaŐlında amma sūre-i Sübħanda ²⁷³ ايما تدعوا

[66a]

(1) Ĥamza ve Kisāyi' raħimehumu'llāh ايما vakf iderler (2) ya' nī mīmūñ elifi üzerine (3) dađı ħanda gelse Ebū 'Ömer raħimehumu'llāh yā üzerine (4) vakf ider miŐāli وكيان (5) bākī ve bākī (5) ħurrā raħimehumu'llāh nūn üzerine vakf iderler (6-7) miŐāli وكيان وفي (8) وكيان الله وفي سورة النمل ²⁷⁵ Kisāyi yā üzerine vakf (8-9) ider miŐāli ²⁷⁴ سورة القصص ويكان الله (10) yāyı fetħ üzerine ođur ammā vakf idicek (11) yāyı iŐbāt ider temkīn üzerine miŐāli اتاني

[66b]

(1) ammā Ebū Bekir raħmetu'llāhi yāyı ħazf ider iki (2) ħāde ya' nī vaŐlında الله اثنى dir ²⁷⁶ وفي سورة الاحزاب بالله الظنون والرسول والسبيل ²⁷⁶ Ĥamza ve Ebū Bekir raħimehumu'llāh eliflerin ħazf (5) iderler iki ħāde dađı ammā İbn-i KeŐir ve HafŐ (6) ve Kisāyi' raħimehumu'llāh eliflerin ħazf iderler (7) ħālet-i vaŐlında ammā vakfında iŐbāt (8) iderler ve bākī ħurrā raħimehumu'llāh eliflerin iki ħāde (9-10) dađı iŐbāt iderler وفي

²⁶⁸ Nisā 4/78.

²⁶⁹ Kehf 18/49.

²⁷⁰ Furkan 25/7.

²⁷¹ Meāric 70/36.

²⁷² Yunus 10/93.

²⁷³ İsrā 17/110.

²⁷⁴ Kasas 28/82.

²⁷⁵ Neml 27/36.

²⁷⁶ Ahzāb 33/10.

سورة الانسان سلاسل Kisāyī' ve Ebū Bekir (11) ve Hişām raḥimehumu'llāh ve münevven oğurlar vaqfın

[67a]

(1) elif üzerine iderler ve bākī ḡurrā raḥimehumu'llāh (2) tenvīn-siz oğurlar ve Ḥamza ve Kunbul ve Ḥafş raḥimehumu'llāh (3) vaqf idicek elifsiz vaqf iderler ve (4) bākī raḥimehumu'llāh elif üzerine vaqf iderler (5) ve Nāfi' ve Kisāyī' ve Ebū Bekir raḥmetu'llāhi (6) evvelin قواريرا قواديرا ikisin dağı münevven (7) oğurlar elif üzerine vaqf iderler ve bākī (8) ḡurrā raḥimehumu'llāh tenvīn-siz oğurlar ve Ḥamza dağı (9) ikisin dağı üzerine vaqf ider mişāli (10) Ebū ' Amır ve Ḥafş ve İbn-i Zekvān evvelin elif (11) üzerine vaqf iderler ve şānī elifsiz

[67b]

(1) vaqf anlar ki ikisin dağı tenvīn-siz oğurlar (2) evvelin elif üzerine vaqf iderler illā Ḥamza (3) degül ve şānī elifsiz vaqf iderler (4) illā Hişām degül ammā kātiblere dağı (5) vācibdür ki muşşaflarında resm-i kitābetinde (6) هاء مؤنث ba'zı mevzi' de tāyı muṭavvel (7) yazarlar niteki Şāṭibīde gelür beyt (8-9) اذا كتب بالتاء هاء مؤنث قبل هاء قف حقا (10) mişāli raḥmet (11) ve ni' met ve sünnet ve cinnet niteki İbn-i Keşir (11) ve Ebū Bekir ve ' Amır ve Kisāyī' raḥimehumu'llāh hāyı vaqf

[68a]

(1) iderler ve bākī ḡurrā raḥimehumu'llāh tāyı vaqf (2) iderler ammā raḥmet yedi yirde imām emiri'l-mü'minīn (3) ' Oşmān raḡıya'llāhu ' anhu muşşafında (4) muvāfiğ resmi uzun tāyıla gelür mişāli (5-6-7-8-9-10-11) وفي سورة 277 وفي سورة 278 وفي سورة 279 وفي سورة 280 وفي الاعراف ان رحمت الله 278 وفي سورة هود رحمت الله وبركاته 279 وفي سورة مريم ذكر رحمة ربك 280 وفي سورة الروم فانظر الى اثار رحمت الله 281 وفي سورة الزخرف اهم يقسمون رحمت ربك ورحمة ربك 282 ve bākī

[68b]

(1) raḥmet tāsı girdür vaşlı tādur vaqfı hādur (2) ammā māhiye vaqfı vaşlı hādur kaçan tā oğunsa (3) müfsid şalavātdur ve ni' met dağı on (4) beş yerde imām emiri'l mü'minīn ' Oşmān (5) raḡıya'llāhu muşşafında muvāfiğ uzun (6) tāyıla gelür mişāli bağara ile فاذكروا نعمت الله عليكم وفي سورة ال عمران واذكروا (7-8-9-10-11) ikincisidür

²⁷⁷ Bakara 2/218.

²⁷⁸ A'rāf 7/56.

²⁷⁹ Hūd 11/73.

²⁸⁰ Meryem 19/2.

²⁸¹ Rûm 30/50.

²⁸² Zuhruf 43/32.

نعمت الله عليكم²⁸³ وفي سورة ابراهيم ثاني وثالث مثال وان تعدوا نعمت الله الم تر الى الذين بدلوا نعمت الله²⁸⁴ وفي سورة النحل

[69a]

ثاني وثالث ورابع مثال وبنعمت الله هم يكفرون ويعرفون نعمت نعمت الله واشكروا نعمت الله (1-2-3-4-5-6-7) وفي سورة لقمان في البحر بنعمت الله وفي سورة الملائكة ياايها الناس اذكروا نعمت الله وفي سورة الطور فما ve sünnet dağı beş yerde emîri'l-mü'minîn (8) 'Osmân rağıya'llāhu 'anhu muşhafına (9-10-11) muvāfiğ uzun tayıla gelür mişāli في سورة الانفال قد مضت سنت الاولين وفي سورة الملائكة الاسنت الاولين

[69b]

فلن تجد لسنت الله تبديلا ولن تجد لسنت الله تحويلا وفي سورة المؤمنين سنت الله التي قد خلت في (1-2-3) في سورة ال عمران فنجعل لعنة الله²⁸⁶ وفي (5) 'Osmân rağıya'llāhu 'anhu muşhafına (6-7-8-9-10-11) muvāfiğ uzun tayıla gelür في سورة النور والخامسة ان لعنة الله عليه وفي سورة النجم افراتيم اللات والعزى²⁸⁷ وفي سورة الواقعة وجنات النعيم²⁸⁸ وفي سورة التحريم مرضات ازواجك²⁸⁹ وفي سورة ص ولات حين

[70a]

(1) 290 'Osmân rağıya'llāhu 'anhu muşhafına (2) çoğdur emîri'l-mü'minîn (3) muşhafına muvāfiğ uzun tayıla gelür (4) سورة يوسف ياابت غيايات الجب وفي (4) سورة القصص قرة عين mecmū'ı zıkr olunanuğ (8) resm-i ittifağı imāmı muşhafınuğ muvāfiğ tā-yı muṭavveldür (9) ammā 'alamet-i vuğūf ebū'l-'alā ṭarīğınca (10) ba'zı muşhafına qorlar te vağfı tāmdu (11) itmām dağı dir va kâf vağfı kâfidür

[70b]

(1) dağı dirler sin vağfı ḥüsn-dür şad (2) vağfı şāliğ-dür aşlağ dağı dir ammā 'alāmet-i (3) vuğūf secāvendī ṭarīğince (4) ba'zı muşhafa qorlar mim vağfı lāzım-dur (5) ṭı vağfı muṭlağ-dur cim cāyizdür nun mucavvedür (6) şad vağfı muraccaş-dur lām lā-vağfıf-dur (7) ya' nī āğir-i vağfı sünnet-dür (8) ve dağı zālik ve kezālik ya' nī (9) bunlaruğ mākabli

²⁸³ Âl-i İmrân 3/103.

²⁸⁴ İbrahim 14/28.

²⁸⁵ Mü'minûn 23/85.

²⁸⁶ Âl-i İmrân 3/61.

²⁸⁷ Necm 53/19.

²⁸⁸ Vâkıa 56/12.

²⁸⁹ Tahrim 66/8.

²⁹⁰ Sâd 38/3.

²⁹¹ Yusuf 12/29.

vaqıf-ı muṭlaq-dur mişāli (10)²⁹² يوقنون هم يوقنون وبالآخرة vakf iderler (11) اولانكden başlarlar ammā birinçler يوقنون

[71a]

(1) vakf itmezler اولانك-de vakf iderler (2) اولانك ḥod vakf olıcaq يوقنون (3) lā-vaqıf olmak lāzım gelür cemī' ḳurrāya (4) raḥimehumu'llāh muḥālefet ma'ahazā vakf-ı muṭlaq-dur (5-6-7-8-9) ويسألوا انفقوا ذلكم حكم الله يحكم بينكم وانه عليم حكيم ومن يوق شح نفسه (5-6-7-8-9) اولانك hem muflehun w blde mita kdlek xroç fatmen قال اني والله وان الله وكان الله (10) mā-ḳabli vakf-ı muṭlaq-dur ammā vakf-ı (11) lāzım daḥı Ḳur'ānda seksen üç yerde gelür

[71b]

(1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) mişāli في معرفة وقف لانه منقول عن ابي جعفر محمد بنى ظيفور سجوندي (1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) رحهم الله في سورة البقرة وماهم بمؤمنين ثم يبتدئ يخادعون الله وفيها بهدا مثلا ثم يبتدئ يضل بها وفيها انك لمن الظالمين ثم يبتدئ فيها ويسخرون من الدين امنوا يبتدئ الدين اتقوا فوقهم وفيها من بعد موسى ثم يبتدئ اذ قالوا لنبي وفيها فضلنا بعضهم على بعض ثم يبتدئ منهم من كلم الله وفيها اتاه الله الملك

[72a]

(1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) ثم يبتدئ فيها اد قال ابراهيم وفيها ولاهم يحزنون ثم يبتدئ الدين ياكلون وفيها (1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) انما البيع مثل الربوا ثم يبتدئ واحل الله البيع وفي سورة ال عمران وما يعلم تأويلهم الا الله²⁹³ ثم يبتدئ والراسخون وفيها ولاهم يحزنون ثم يبتدئ يستبشرون وفيها ونحن اغنياء ثم يبتدئ سنكتب ما قالوا وفي سورة النساء ولا تقولوا ثلاثة²⁹⁴ ثم يبتدئ انتهوا وفيها سبحانه ان يكون له ولد ثم يبتدئ له ما في السماوات

[72b]

(1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) وما في الارض وفي سورة المائدة ان تعتدوا²⁹⁵ ثم يبتدئ وتعاونوا وفيها نبا (1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) ابني آدم بالحق ثم يبتدئ ادا قرب قربانا وفيها لاتتخذوا اليهود والنصارى اولياء ثم يبتدئ بعضهم وفيها ولعنوا انما قالوا ثم يبتدئ بل يداه مبسوطتان وفيها ثالث ثلاثة ثم يبتدئ وما من الاله الا اله واحد وفيها علي والدتك ثم يبتدئ اذ ايدتك وفي سورة الانعام كما يعرفون ابناءهم²⁹⁶ ثم يبتدئ الدين خسروا

[73a]

(1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) انهمسهم وفيها ان كنتم تعلمون ثم يبتدئ الذين امنوا وفي سورة الاعراف وهم (1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) بالآخرة كافرون ثم يبتدئ وبينهما حجاب ثم يبتدئ وعلى الاعراف رجال وفيها اخاهم صالحا ثم يبتدئ قال يا قوم وفيها ولا يهدهم سبيلا ثم يبتدئ اتخدوه وفيها في التوراة والانجيل ثم يبتدئ بالمعروف وفيها كانت حاضرة البحر ثم يبتدئ اذ يعدون في السبت وفي سورة التوبة والمنافقات بعضهم من بعض

²⁹² Lokman 31/4.

²⁹³ Āl-i Īmrān 3/7.

²⁹⁴ Nisā 4/171.

²⁹⁵ Mâide 5/2.

²⁹⁶ En'âm 6/13.

[73b]

وفيها الظالمون ثم يبتدئ الذين امنوا ثم يبتدئ يأمرون وفيها والمؤمنات (1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) بعضهم اولياء بعض ثم يبتدئ يأمرون وفي سورة يونس ولا يحزنك قولهم²⁹⁷ ثم يبتدئ ان العزة لله وفيها واتل عليهم نبأ نوح ثم يبتدئ اد قال لقومه وفي سورة هود من دون الله من اولياء ثم يبتدئ يضاعف لهم العذاب وفيها الى ثمود اخاهم صالحا ثم يبتدئ قال يا قوم وفيها ومالكم من دون الله من اولياء ثم

[74a]

يبتدئ ثم لاتبصرون وفي سورة الحجر ونبئهم عن ضيف ابراهيم²⁹⁸ ثم يبتدئ (1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) ادخلوا وفيها فانتقلنا منهم ثم يبتدئ وانهما وفي سورة النحل ومنها تاكلون²⁹⁹ ثم يبتدئ ولكم فيها وفيها وللآخرة اكبر ثم يبتدئ لو كانوا يعلمون وفي سورة سبحان وان عدتم عدنا ثم يبتدئ وجعلنا وفي سورة مريم واذكر في كتاب مريم³⁰⁰ ثم يبتدئ اد انتبذت وفيها واذكر في الكتاب ابراهيم ثم يبتدئ انه كان وفيها الي

[74b]

جهنم وردا ثم يبتدئ لا يملكون وفيها عند الرحمان عهدا ثم يبتدئ وقالوا اتخذ (1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) الرحمان ولدا وفي سورة طه حديث موسى³⁰¹ ثم يبتدئ اذ رأى نارا وفيها ولتصنع على عيني ثم يبتدئ اذ تمشي وفيها القى السامري ثم يبتدئ فأخرج لهم وفي سورة المؤمنون من نخيل واعناب ثم يبتدئ لكم فيها فواكه وفي سورة الشعراء نبأ ابراهيم ثم يبتدئ اذ قال لآبيه وفي سورة القصص ولا تدع مع الله اله آخر³⁰²

[75a]

ثم يبتدئ لاله الا هو وفي سورة العنكبوت فامن له لوط³⁰³ ثم يبتدئ وقال اني (1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) مهاجر وفيها لبيت العنكبوت ثم يبتدئ لو كانوا يعلمون وفيها لهي الحيوان ثم يبتدئ لو كانوا يعلمون وفي سورة يس اصحاب القرية³⁰⁴ ثم يبتدئ اذ جاءهم المرسلون وفيها من مرقدنا ثم يبتدئ هذا ما وعد الرحمان وفيها فلا يحزنك قولهم ثم يبتدئ انا نعلم ما يسروون وفي سورة ص وهل اتاك نبؤ الخصم

[75b]

ثم يبتدئ اذ تصور المحراب من دونه اولياء ثم يبتدئ ماتعبدتهم وفيها واذكر (1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) عبدنا ايوب ثم يبتدئ اذ نادى لربه وفي سورة الزمر ولعذاب الآخرة اكبر ثم يبتدئ لو كانوا يعلمون وفي سورة المؤمنون اصحاب النار ثم يبتدئ يحملون العرش وفيها خالق كل شئ ثم يبتدئ لاله الا هو وفي سورة الدخان امرا من عندنا ثم يبتدئ انا كنا والان مر وما بينهما ثم يبتدئ ان كنتم وفيها مجنون ثم يبتدئ انا كاشف

²⁹⁷ Yunus 10/65.

²⁹⁸ Hicr 15/51.

²⁹⁹ Nahl 16/6.

³⁰⁰ Meryem 19/16.

³⁰¹ Tâ-Hâ 20/9.

³⁰² Kasas 28/88.

³⁰³ Ankebût 29/27.

³⁰⁴ Yâsin 36/13.

[76a]

العذاب وفيها انكم عاندون ثم يبتدئ يوم نبطش البطشة الكبرى وفيها بحور (1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) عين ثم يبتدئ يدعون فيها وفي سورة الذاريات ابراهيم المكرمين ثم يبتدئ اذ دخلوا وفي سورة الطور في خوض يلعبون³⁰⁵ ثم يبتدئ يوم يدعون وفي سورة القمر فتول عنهم ثم يبتدئ يوم يدعى الداعي وفيها لفي ضلال وسعور ثم يبتدئ القي الذكر وفيها في ضلال وسعور ثم يبتدئ يوم وفي سورة الواقعة كاذبة ثم يبتدئ

[76b]

حافضة وفي سورة الحشر شديد العقاب³⁰⁶ ثم يبتدئ للفقراء المهاجرين وفي (1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) سورة المنافقون انك لرسول الله وفي سورة نون والقلم الاخرة الاكبر ثم يبتدئ لو كانوا يعلمون وفيها كصاحب الحوت ثم يبتدئ اذ نادى وفي سورة النازعات ابصارهم خاشعة ثم يبتدئ يقولون وفيها فادا هم بالساهرة ثم يبتدئ هل اتاك حديث موسى ثم يبتدئ اذ ناداه ربه في سورة

[77a]

عبس فمن شاء³⁰⁷ ذكره ثم يبتدئ في صحف مكرمة وفي سورة الغاشية اتيه ثم يبتدئ ليس لهم (1-2-3-4-5) niteki ba' zi (6) وفيها جارية ثم يبتدئ فيها سرر مرفوعة وفي سورة البلد عليه احد ثم يبتدئ يقول اهلكت 'ulemā kavlinde (7) raḥimehumu'llāh tālī Qur'ānı okurken vaqf-ı (8) lāzım bilmek farzdur ammā bu var kim kaşdıla (9) vaqf eylemese ḥaṭā olur ve daḥı tālī (10) Qur'ānda vaqf-ı lāzım gelen yerde kaşdıla (11) vaqf eylemese namāzı fāsıd olur ya' nī

[77b]

(1) namāzda farz terk eyledügi gibi-dür ve daḥı (2) Qur'ānda vaqf-ı küfr yokdur eger varmısaydı (3)³⁰⁸ وما انتم بمصرخي vaqfı idüp³⁰⁹ اني كفرت (4) başladıkda olaydı ma' ahazā vaqfı meger (5) kelime-i tevḥıdede nefyile işbāt arasında (6) tālī ma' nā bulur olsa daḥı kaşdıla vaqf (7) eylese müşkildür ḥaṭādur ne'uzü bi'llāh (8) ammā lā ilahe illallāh dimeden aqsırta (9) yā geñirse nesne olmaya bilgil kim bunun (10) delili oldur kim bir kişi 'avratına eyitse benden boş ol dise daḥı fi'l-ḥāl dıķılta

[78a]

(1) yā aqsırta andan andan sonra inşā'allāhu dise (2-3) ol istiṣnāsı dürüstdür ammā اما انت طالق dimişden sonra ihtiyārıla nefis (4) alsa ol vaqt istiṣnāsı bāḥıldur ṭalāk (5) vāķi' olur şol nefyile işbāt arasında (6) ihtiyārıla vāķi' eyledügi gibidür niteki (7-8-9-10-11) ihtiyārda gelür ولو قال انت طالق انشاء الله متصلا لا يقع الطلاق ولو قدر ما تنفس او عطر او تجسأ ثم قال ihtiyārda gelür ve daḥı müsteşnāyıla

³⁰⁵ Tūr 52/12.

³⁰⁶ Haşr 59/7.

³⁰⁷ Abese 80/12.

³⁰⁸ İbrahim 14/22.

³⁰⁹ İbrahim 14/22.

[78b]

(1) مستثنا منه arasında ittifāk-ı vaqf itmek (2) dürüst degüldür niteki vuķūfi secāvendīde (3-4-5-6-7) gelir لاوقف بين الشرط وجزائية وبين المبتراء وخبره وبين التابع ومتبوعه وبين العامل (8) ammā ومعموله وبين الجار ومجروره وبين المستثنا والمستثنا منه لاله الا الله ولااله الا هو وشبهها meşāyihler raḥimehumu'llāh dirken (9) ihtiyāt idüp illallāh dirler ve illallāhu (10) dirken illāyı daḡı qodılar Allāhu dirler ya' nī āhdan (11) murād zātü'llāhi المخلصون على خطر عظيم

[79a]

(1) dimek olur kim taḡrı ḡaşları 'azīm (2) üzerindedür ve daḡı tālī Allāhuḡ hemzesin çekmese yāya (3) qalb itse ve lāmların çekmese laḡn olur (4) ve ḡayāyı şıla itse elif üzerine laḡn olur (5) ve daḡı illānuḡ teşdidin ḡazf itse (6) küfrdür ve bi'llāhi't-tevfīk yedinci merātib vaşl (7) eylemekdür ya' nī bilgil kim Ḳur'ānı isti'āzıla (8-9-10) başlamak vācibdür niteki Ḳur'ānda gelir³¹⁰ فاذا قرأت القرآن فاستعذ بالله من الشيطان الرجيم ve daḡı bilgil kim kitāb gelir (11) isti'āze-yi ve besmeleyile bir nefesde oluşturmaḡ

[79b]

(1) dürüst degildür ve hem edeb degildür anuḡıçun kim (2) bir birinüḡ zıddıdır الضدان لايجتمعان ya' nī (3) bu qaçan olur kim Allāhu te'ālā adıyla celle celālühü (4) şeyṡān 'aleyhi'l-la'ne adı bir yire ola bu (5) ḡod maḡāldür niteki besmele bereketi çoḡdur ve fażileti çoḡdur ve daḡı Allāhu te'ālā (8) qatında 'azīmdür şerif-dür 'azīzdür (9) sevgülüdür oḡuyanlara raḡmet-dür (10) ve maḡfired-dür bunuḡ şerefinden (11) necāt buldılar ve daḡı Cābir raḡıya'llāhu 'anhu

[80a]

(1) eydür kim Allāhu tebāreke ve te'ālā besmeleyi (2) indiricek heybetile indürdi dünyā toḡtolu (3) nūr oldı bulutlar ve maḡribden maşrıqa vardılar ve feriştelere odıla şeyṡānları (5) bürrān itdiler ve dünyā denizleri (6) qatı qatı gömülde ve ḡayvānlar yerlerinden qaçdılar (7) taḡlara çıqdılar qulaḡ dutup dikildiler (8) daḡı anı Bekire'l-Şıddīk raḡıya'llāhu 'anhu (9) eydür bi'llāhi'l-'azīm ben Resūlu'llāhdan (10) işitdüm şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem (11) Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem

[80b]

(1) eydür bi'llāhi'l-'azīm ben cebrā'il 'aleyhi's-selāmdan (2) işitdüm cebrā'il 'aleyhi's-selām eydür (3) ben 'azrā'ilden işitdüm 'azrā'il 'aleyhi's-selām (4) eydür mīkā'ilden

³¹⁰ Nahl 16/98.

işitdüm mīkā'il 'aleyhi's-selām (5) eydür ben isrāfilden işitdüm (6-7) isrāfīl 'aleyhi's-selām eydür ben غفار الذنوب باري تعالى (8) işitdüm celle celālühü besmelenüñ (9) şerhi iñen çoğdur bu bir şemmecigi (10) degildür جمعنا الى القصة (11) ya'nī bir yine ḥabermüze geledüm ki Qur'ānuñ

[81a]

(1) ba' zısı raḥimehumu'llāh iki sūre arasında (2) besmele iderler ve ba' zısı itmez niteki Şāṭībīde (3) gelir beyt وبسمة بين السورتين سنة رجال A (5) İbn-i Keşīr ve 'Aşım ve Qālūn ve Kisāyi' (6) raḥimehumu'llāh iki sūre arasında besmele iderler (7) ammā sūre-i tevbenüñ evvelinde ittifākı dürüst (8) degildür niteki 'ulemā kavlinde لايجوز بين الانفال (9) degildür ammā eczāda muḥayyerdür niteki

[81b]

(1-2) Şāṭībīde gelir beyt وفي الاجزاء خير من تلا ammā bilgil kim iki sūre arasında (3) besmele idenlerüñ üç vechi vardur bir vechi (4) iki vaḳf ile ve bir vechi vaḳf itmez (5) vaşlı ider ve bir vechi sūre āḥirinde vaḳf (6) ider besmelede vaḳf itmez vaşlı ider ya'nī (7) besmeleyi sūre evvelinde қоşar zīrā besmeleyi (8) sūre āḥirinde қоşмақ memnū' dur ve daḥı (9) cā'iz degildür besmeleyi toğuz sūrenüñ (10) evveline vaşlı eylemek cāyız degildür ve hem (11) edebden degildür niteki ehli kavlinde

[82a]

(1-2) gelir beyt اثني ويل واقسمين تكاثر الاسد الذي تولى برية المسد Ebū 'Ömri (3) İbn-i 'Aşım ve Verş raḥimehumu'llāh iki sūre (4) arasında besmele itmezler vaşlıla sekte (5) iderler illā dört sūre evvelinde itmek bunlaruñıçun (6) müsteḥabdur mişālī iki لااقسم (7) iki ويل ammā Ḥamza raḥimehumu'llāh camī' Qur'ānda iki (8) sūre arasında besmele itmez vaşlı ider (9) ammā cemī'-i ḳurrā raḥimehumu'llāh sūre-i tevbenüñ (10) evvelinde besmele itmedüklerinüñ sebebi budur kim (11) kāfirler üzerine tehdīd içün

[82b]

(1) için ve seyf için (2) ḳorḳmağıçun ve ṭamu için ve ḳulunç (3) için mebzil oldu (iki defa) ammā besmele (4-5-6-7) vaşlı olur on bir şureye mişālī سورة الفاتحة والانععام (8) hareketi ibtidā işbāt olur ammā vaşlında (9) sāḳiṭ olur niteki ta' rifde gelir (10-11) ولا تعتبر حركات الالفات في الاوانل فإنها زانلة تثبت في الابتداء وتسقط في الدرج

[83a]

نستعين اهدنا على ان لا تعدلوا اعدلوا او مطمئنة ارجعي وخير اهبطوا وفتيلا انظر ومن (1-2-3-4) miṣālī (5) جديد افترى ammā sūre-i sebāda علق اقرأ (6) ya' nī vaḳfında vaşlında niteki Keşşāfda (7-8-9-10-11) gelür قال صاحب الكشاق في قوله فإن gelür قلت لم اسقط الهمزة في قوله تعالى افترى دون قوله به السحر وكتاهما همزة وصل قلت القياس الطرح واظظرهم الى ترك اسقاطها في نحو به

[83b]

ya' nī dimek وهو حرف التباس استفهام بالخير لكون همزة الوصل مفتوحة همزة الاستفهام (1-2-3) olur (4) kim hemzesi niçün sākiḳ oldu (5) es-siḥrnüñ oldu ma' ahazā ikisi daḳı (6) hemze-i vaşl-dur ammā kıyās budur kim tarḥ (7) olaydı likin anuñıçun tarḥ (8) ammā ḳurrā raḥimehumu'llāh muzaffer olup hīç bir vechi (9) bulmadılar hemze-i meftūḥ itmeklige ve eger (10) meftūḥ olaydı istifhāmıla ḥaber (11) arasında iltibās olurdu

[84a]

(1) fark olmazdı niteki hemze-i vaşl daḳı (2) meftūḥdur istifhām hemzesi gibi (3) va ammā daḳı mevşūldür ḳanda gelse (4) ammā dürüst yirde maḳtū' -dur mişāli (5,6,7,8,9) وفي سورة النساء ام من يكون عليهم وكيلا³¹¹ وفي سورة التوبة ام من اسس بنيانه³¹² وفي سورة (5,6,7,8,9) daḳı Ḳur'ānda çok yirde gelür (10) mevşūldür ḳanda gelse (11) ammā bir yirde maḳtū' -dur mişāli في سورة

[84b]

(1) وان ما نرينك ve illā daḳı mevşūldür (2) ḳanda gelse ammā toḳuz yirde maḳtū' dur (3-4-5-6-7-8-9-10-11) mişāli في الاعراف على ان لا يقولوا على الله (3-4-5-6-7-8-9-10-11) mişāli وفي سورة التوبة فظنوا ان لاملجاً من الله³¹⁴ وفي سورة يونس ان لاتعبدوا الا اياه في سورة هود وان لا اله الا هو³¹⁵ وفي سورة الحج ان لا تشرك بي شيئا وفي سورة الدخان ان لا تعدلوا على الله وفي سورة الممتحنة على ان لا يشركن بالله³¹⁶ وفي سورة ن

[85a]

(1) ammā sūre-i Enbiyāda (2) hilāfdur ve anlar daḳı (3) çok gelür ammā iki yerde mevşūldür (4-5) mişāli في سورة الكهف الن يجعل لكم موعدا في القيامة الن

³¹¹ Nisā 4/109.

³¹² Tevbe 9/109.

³¹³ A'rāf 7/169.

³¹⁴ Tevbe 9/117.

³¹⁵ Hūd 11/14.

³¹⁶ Mümtehine 60/8.

[87b]

(1) feriştelere aña çok çok du‘ā ve istiğfār (2) kılurlar ve daḥı tālī ḥatim du‘āsında tekbīr (3) ide ki sünnettür sūre-i ³²¹ والضحى āhirinde (4) tā Qur‘ān āhirine dek iki ḥāldür sünnettür (5) ya‘nī sūrenün āḥir ḥarfini her ne ḥālde (6) olursa vaşl olur eger sākin (7) olursa kesrile vaşl eyleye meftūḥ (8) olursa fetḥile vaşl eyleye ismu’llāhi (9) elifden سنقتي oluban ya‘nī (10) vaşl idicek elifün ḥareketin (11) derc idüp iskāṭ ideler mişāli

[88a]

(1-2) فحدث الله اكبر فارغب الله اكبر لمن خشي ربه الله اكبر يره الله اكبر ya‘nī bu ḥāllerün şılasın ḥazf idüp (3-4-5-6) وحسد الله اكبر هو الاكثر الله والناس الله اكبر توابا الله اكبر لخبير الله اكبر من مسد الله اكبر ammā ba‘zı ḡurrā raḥimehumu’llāh edeb (7) görmediler bu kaç yerde sūre āḥirini ismu’llāh (8) ulaştırmaḳlığı vaḳf itdiler mişāli (9) hüve’l-ebter vaḳf itdiler Allāhu ekber başladılar (10) ³²² حبل من مسد vaḳf itdiler Allāhu ekber (11) başladılar اذا حسد vaḳf itdiler Allāhu ekber

[88b]

(1) başladılar ve daḥı tālī ḥarfı منون vaşl (2) idicek kesrile vaşl eyleye kim kā’ideye (3) muvāfiḳ ola ve eger kesirden ḡayrıla vaşl (4-5) eyleye laḥn olur mişāli لخبير الله اكبر توابا ammā tehlil daḥı dürüstdür (6) mişāli lā ilahe illallāh ve Allāhu ekber ve bunı (7) bilgil kim كوفيون مفلحون du‘ā iderler (8) ammā بصريون şalavātdan sonra du‘ā iderler (9) kaçan du‘ā (10) müstecābdur inşā‘allāhu ḡafil olmayalar (11) niyyetleri Allāh Te‘ālā ḳatında maḳbūldür

[89a]

(1) ve bi’llāhi’t-tevfik sekizinci merātib revm-dür (2) kelimenün āḥirinde gelür ve āḥir ḥarfine vāḳi‘ (3) olur Ebū ‘Ömri ve ‘Āşım ve Ḥamza ve Kisāyi’ (4) raḥimehumu’llāh revmile işmām üzerine vaḳf itmek-ligi (5) evlā dutarlar niteki تيسير de gelür (6-7-8-9-10) ووردة الرواية عن الكوفيين وابي عمر بالموقف على ذلك بالاشادة الى الحركة سواء اعرابيا وبنائيا ووردت الرواية عن الكوفيين وابي عمر بالموقف على ذلك بالاشادة الى الحركة سواء اعرابيا وبنائيا ve daḥı kelimenün āḥir ḥarfı meksür (11) yā maẓmūm olsa ḳārī vaḳf idicek

[89b]

(1) revm ide ya‘nī bir şavtı za‘if işitdürde (2-3) ḳatındaḡı ‘imāya mişāli اولوا الالباب (4) العالمين ويؤمنون مستقيما (5) فاتهم وتب ويكأن هو (6-7-8) münnet-siz olur mişāli

³²¹ Duhā 93/1.

³²² Tebbet 111/3.

بالتوفيق و بالله التوفيق و ما انتم بمصرخي و بالله التوفيق (9) استعمال (10) zamme iledür ammā işmām oldur ki (10) kelimenüñ āhîr harfî maẓmûm olsa qārî (11) vaqf idicek iki tudağıyla işâret

[90a]

(1) eylemekdür kim gözlü kişi anı göre mişâli (2) نستهين ويشاء قدير ammā fethada kesirde (3) dürüst degildür ammā naḥviyyûn qatında dürüstdür (4) va daḥı هاء التانيث ve cem‘ mîmde ve ḥareketi (5) ‘ārızda revmile işmām dürüst degildür (6-7) مثال نعمة ورحمة وكنتم (8) hâ-i zāmîrûñ mâ-ḳabli maẓmûm olsa (9) yâ meksûr olsa dürüst degildür (10-11) مثال فهو يخلفه وقيصه ولايؤده ومن علمه وبأذنه ve وقل الحق ḥareketi mâ-ḳabline

[90b]

(1) muṭābîḳ olsa dürüst degildür mişâli (2) فعلوه واخوه و ابيه وفيه و عليه ammā cemî‘-i ḳurrâ raḥimehumu’llâh revmile işmām (4) iderler ve hem itmezler iki vechleri vardur (5) mişâli لاتأمننا ya‘nî iki nûnıla (6) tef‘îl iderler evvelki iḥfâ oḳurlar (7) ve İbn-i Mücâhid ve Şâḥib Teysîr raḥimehumu’llâh (8) idgām oḳurlar işmām üzerine (9) ammā bilgil kim ba‘zılar cemî‘-i ḳurrâ içün (10) raḥimehumu’llâh bu iki vechi cā‘îz dutarlar (11) Allâhi ve bi’t-tevfîḳ onuncı merâtib maḥâric-i

[91a]

(1) ḥurûfdur ve anuñ şıfatlarıdır ammā bilgil kim (2) ḥurûf-ı tehcînüñ aşlı yigirmi toḳuz ḥarf-dür (3) on altı maḥrecdür evvelki maḥrec aḳşâ-yı (4) ḥalkî andan iki ḥarf toḡar “hemze, he” ikinci (5) maḥrec vasaṭ-ı ḥalkıdır andan daḥı iki ḥarf (6) toḡar mişâli “ayın, ha” üçüncü maḥrec ednâ-yı ḥalkîdür (7) andan daḥı iki ḥarf toḡar mişâli “hı, gayın” dördüncü (8) maḥrec dimâğ dibinden ve daḥı dil dibinden (9) hanek-i a‘lâdan “kaḥ” toḡar ḳāfa ḡaḷsamî dirler (10) ya‘nî ḡaḷsam ḳāfuñ mevzi‘ idür beşinci (11) maḥrec ḥanek-i sıflîdür “keḥ” toḡar ḳāfa ‘akdî

[91b]

(1) dirler ‘akdî ḳāfuñ mevzi‘ idür ikisine (2) lehvî dirler altıncı maḥrec dimâğıla (3) dil arasında üç ḥar(f) toḡar mişâli “ي، ش، ج” (4) bu üç ḥarfe şecerî dirler ve daḥı (5) eyle gerekdi kim ḳārîye cîm telaffuz idicek (6) şînile فمزوج ideydi ya‘nî karışık ola (7) كالمرجان ya‘nî mercân gibidür va daḥı (8) tâliye vâcibdür ki yâyı telaffuz idicek hanek-i (9) sıflîn deprede ya‘nî mişâli (10) شياطين وديارا على الخصوص (11) kim iki yâyıla gele mişâli اثنين

[92a]

(1) *واحيتنا وحسين* yedinci maḥrec dil (2) kırağından tā dil āḥirine dek dişler kırağından (3) tā dişler āḥirine dek aḍrāsdan “dad” toğar (4) ammā ḳurrānuę ekşeri şolından getürürler (5) ammā imām emīri’l-mü’minīn ‘Ömr rağıya’llāhu ‘anhu (6) şolından ve hem şağından getürdi ḥāliyā (7) ikisinden dağı ḥāyizdür ammā tālī dādı maḥrecinden (8) getürse zā oğusa yā zāl oğusa (9) müfsid şalavāt olur ya‘nī namāz dūrüst (10) olmaz niteki ḥalāşda gelür mişāli (11) *الماضطررتهم والمغضوب وضبحا*

[92b]

(1) *ولا الضالين* ve dağı Ḳur’ānda nazār çoę gelür (2) zāyıla-dur ammā üç yerde ittifağı dādıla-dur (3-4) nazār ma‘nasına gelür mişāli *وجوه يومئذ ناضرة وناضرة وسرورا وناضرة النعيم* (5) ammā küvveretde *بضنين* ihlāfdur İbn-i Keşir ve Ebū (6) ‘Ömr ve Kisāyi’ raḥimehumu’llāh zā oğurlar (7) ammā bākī ḳurrā raḥimehumu’llāh *بضنين* dād oğurlar (8) sekizinci meḥrec dil ucundan tā dil *انتهاسنه* (9) dek a‘lādan “lam” toğar maḥrec lām aşrağından (10) “nun” toğar onuncı maḥrec nūn aşrağından (11) “re, elif” toğar ammā ve aşḥābī raḥimehumu’llāh

[93a]

(1) bu üç ḥarfı üç maḥrec tıtdılar ammā *يحيى* (2) ve ḳurrā ve ebū ‘ömrü ve ḳurṭubī raḥimehumu’llāh bu üç ḥarfı bir maḥrec (3) tıtdılar bu üç ḥarfe *لثوي* dirler ya‘nī *لثوي* (4) dimek diş etleri dimekdür on birinci öę dişleri (5) dibinden ve ‘ulyādan üç ḥarf toğar mişāli (6) *ط د ت* bu üç ḥarfe *نطعي* dirler anuğun (7) kim dil dimāęa yaşşı doğunduğiçun mişāli (8) *والطور والتين والدين* on ikinci maḥrec (9) dil ucından ve dişler tarafından üç ḥarf (10) toğar mişāli *ظ ذ ث* bu üç ḥarfe (11) *زلغي* dirler ve Enes İbn-i Mālik rağıya’llāhu ‘anhu zikr

[93b]

(1-2-3-4-5-6-7-8) itmişdür zāyı t̄a ki dāddan farę ola *وانشد مالك هذه الابيات في معرفة الظاء* *ظل الغليظ الظلوم شوظ لظى فاطماء لظعن وظاهرا* beyt *فال موجود في هذه الابيات ظاء وما عدا ذلك فهو ظاء* *حنين* Ḳur’ānda bunlardan *ظامرا* *ايقاظا يحفظ لفظ وكظيم الغيظ ظل يحظر الظن اعظم بحظ ناظرا وعظاما* (9) tālī dād oğusa yā zā oğusa müfsid şalavāt (10) olur bilgil kim tālī Ḳur’ānda t̄ayı dād oğusa (11) müfsid şalavātdur niteki mişāli beyān olundu

[94a]

(1) on üçüncü maḥrec dil ucından iki öę diş (2) arasında ve ‘ulvīden üç toğar mişāli *س ذ* (3) *ص* bu üç ḥarfe aslı dirler on dördüncü (4) maḥrec ‘ulvī dişler tarafından *سفلي* tıdağın

(5) batnından ف toğar on beşinci maḥrec iki (6) şefenün arasında iki ḥarf toğar mişāli (7) (7) on altıncı maḥrec iki tudağ (8) arasının taşrağında و toğar ve bir maḥrec (9) daḥı ğunne-dür ḥayşūmdan gelür اصح مذهب (10) daḥı oldur ki on yedi maḥrecdür ammā (11) cemī' -i ḳurrā raḥimehumu'llāh eydürler kim maḥrec ile tekaẓā

[94b]

(1) ile kim ḳārī oğurken fetḥada ağızın açā (2) kesrede dişin göstere zammede tudağların şom (3-4) eyleye ya' nī tudağların bize göstere على الخصوص kim müşedded vāv gele ammā (5) anuñıçun kim zamme uḥtı vāvdu kesre uḥtı yādur (6) fetḥa uḥtı elifdür niteki her ḥarf aşlında (7) işāretdür ya' nī maḥrecine rücū' meyl ider (8) niteki ḥadīşde gelür Resūlu'llāh şalla'llāhu (9-10) 'aleyhi ve sellem buyurur eydür كل شيء يرجع الى اصله ya' nī her nesne (11) aşlına döner ve daḥı her kim bu toğuz merātib

[95a]

(1) bilse 'amele getür maḥāric bilnese laḥn (2) oğur nitekim mā-hezā bir kişi bir kişinün (3) evinden çıksa anı kim görse ḳabūl itmez (4) فكيف kim tāli bir ḥarfī maḥrecinden çıkarsa (5) ḥaḳīkatde kim ḳabūl ide anı niteki تبينه (6-7) gelür التجويد رعاية الوقوف ومحافظه مخارج الوقوف ve daḥı ḥarf-i teheccinün yigirmi (8) bir şıfatı vardur mişāli ورخوة وشديد وانفتاح واطباق واستعلاء ومستفيل ومدلين وصغيرة وتغشى (9-10-11) مهموسة ومجرورة ومنحرف ومكرر ومستطيل وهاوي

[95b]

(1) (2-3-4-5-6-7) "ح" ammā mehmūsa on ḥarfdür ḥurūflar mişāli ومنون وهوالي وعلة وقلقلة (1) جمع حثت كسف شخصه نوع اخر ستشحتك حصفه ه ص خ ش ف س ك ت ث زاد ظ ب ط ع ن ج ل ي ص م ر ذ و ن ع جمع زاد ظبط عنج لي صمر ammā ḳaçan mehmūse ve mechūre bir birine (8) mülḥaḳ olsa ya' nī bir bir uğrasa bir kelimedede (9) yā iki kelimedede tāliye vācibdür kim talaffuzında (10) farḳ ide niteki واذا التقى المهووس بالمجهور (11) beyt

[96a]

(1) ammā beyt ma' nası (2) oldur kim ḳaçan mehmūsile mechūr bir kelimedede (3) yā iki kelimedede uğrasa tertīb üzerine yā ' aks (4) üzerine beyān idüp bir birinden farḳ idüp ri'āyet (5) itse tertil yerine düşer Ḳur'ān (6) ğāyet dürüst olur anuñıçun kim her bir ḥarf (7-8) ḥaḳlu ḥaḳkın alur mişāli واستغفره وسواس de vaḳf iderler bunda (9) vaḳf itmekden الخناس vaḳf irmek evlādur (10) niteki bu ḳafīyye Ḳur'ānda çoğdur ḥaḳḳı cezm-dür (11) ya' nī tāli telaffuz idicek cizm kesmek gerek ḥattā

[96b]

(1) muhmūsile mechūreyi ri'āyet ide ri'āyet itmese (2) sūr'atile dise müteħarrık olur laħn celī (3-4) olur miṣāli **ورایت الناس یدخلون ودات لهب وتصدیة والمقدس طوی** (5) ya' nī tālī Ķur'ānı kaçan tertıl oğusa mağşūdı (6) ħāşıl olur ve illā olmaz niteki tefsİRde (7) gelür **وترسل معناه ان يفصل** (8) didiler ammā teressül ma' nasını ayırmağ-dur (9) kelimeyi kelimededen ve ħarfı ħarfden tā ki birbirine ħarışmaya (10) temİZ ide **کلمتين** (11) ya' nī iki kelimeyi birbirinden ayıra dağı bilgil

[97a]

(1) kim besmele ile fātiħa arasında bir niçe (2) vechī vardur ba' zısı dūrüst degildür (3) ammā ol ki dūrüstdür ħālet-i vaşlında (4) mişāl er-raħīm elħamdülillahi gibi ya' nī erraħīmün (5) mīmın kesrile ħaşr üzerine vaşl itse (6) dūrüstdür ammā ħālet-i vağfında **طول قصر متوسط** bir elifçe ve iki elifçe **ومن وجه** (8) dört elifçe dağı dimişler artuğ çekse (9) laħn-dur vayāħūd ħareketi üzerine vağf (10) itse laħn-dur ammā ol ki dūrüst (11) degildür ħālet-i vağfında vaşlında mişāli

[97b]

(1) er-raħīm elħamdülillahi gibi erreħīmün mīmın (2) kesrile elħamdinün elifin fethile ħālet-i vağfında (3) vaşlında yāsuz oğusa laħn-dur veyāħūd elħamdü dise (6) ya' nī elħamdinün mīmın zammıla oğusa laħn-dur (7) veyāħūd elħamdü dise ya' nī elħamdinün (8) dālını vāvıla med üzerine oğusa laħn-dur (9) veyāħūd elħamdü' dise ya' nī elħamdünün (10) dālını hemze ile oğusa laħn-dur veyāħūd (11) lillahi terğığ-dur tefħīm oğusa laħn-dur

[98a]

(1) veyāħūd lillahi dise ħāyı şıla itse ya' nī (2) med itse **واقع كثيرا او كثيرا التباس واقع** vāğı (3) olur ismullahi ile hīnün arasında (4) ma' nā tağyİR olur küfrdür nitekim beytde (5-6) gelür **ان لا هي الها فوقه يستر الغيب وان شاء غفر** (7) lā hī ħalur lā hīden murād sāz idenlerdür (8) ammā beyt ma' nası budur kim be-dūrüstī ve rāstī (9) sāz idenlerün uşda Allāħ vardur ya' nī anuğ (10) gibi pādīşāh-dur ki ' ayblar artar dilese (11) yarlığar dağı ammā bir niçeler oğurlar kim **والسلام**

[98b]

(1) **على المرسلين والحمد** vağf idenler ya' nī (2) dālsız vağf itmek ħod küfrdür anuğıçun kim (3) kelime bozulur ya da noğşān olur ma' nā (4) tağyİR olur bir tağdİR telsim kim elħamdü (5-6) diyüp dāl üzerine vağf işler **على المرسلين** Lā-vağf lāzım gelür

ma‘ahazā (7) vaqfı sünnetdür niteki Һazret-i Resūlu‘llāh (8) şalla‘llāhu ‘aleyhi ve sellem buyurur eydür her (9) kimse kim şevābı Һudret gelesi tamām olmağ (10-11) dilerse kelāmdan sonra سبحان ربك رب العزة عما يصفون وسلام على

[99a]

(1) المرسلين والحمد لله رب العالمين (2) şordılar kim yā resūla‘llāh Һudred gelesi (3) ne-Һadar eyitdi kim yerile gök ortasınca-dur (4) ve dağı şahābeler Һazret-i resūle şalla‘llāhu (5) ‘aleyhi ve sellem her ‘amelün faẓiletin şordılar (6) ammā Süfyān rağıya‘llāhu ‘anhu her ‘amelün fesādın (7) şordı ya‘nī nice olıcağ fāsıd olur didi (8) ve dağı bilgil kim Һarf-i şedīd sekiz Һarf-dür ج ا (9-10) ط ق ك ت د جماعتك قطب ونوع اخر اطقت جدك ب ج ا ي ه ن و م ل ق غ ع ط ض ص ش س ر ذ ذ ح ت ح (11) mişāli bāķi Һurūfi her Һağ-dur mişāli

[99b]

(1) ve dağı bilgil kim diğvıla şedīd arasında (2) Һarf vardur ki ne şedīd gibi Һutludur (3) ne diğv gibi za‘fdur mişāli ع ر م ل ن ر م ع عمران ve dağı bilgil kim Һurūf-ı medd-i līn üç (5-6) Һarfdür mişāli ي و ا ikisinün dağı cem‘i لم يروا عنا ve isti‘lā dağı yedi Һarfdür mişāli (7) جمع طقطخص ضغط غ ص خ ض ق ve bāķi (8) Һurūfa müstefil dirler mişāli ي لا ه و ن م ل ك ف ع ش س ز ر ا ذ ح ج (9) ث ت ب ا ve itbāğ dağı dört Һarf-dür mişāli ض ص ط (11) ve bāķi Һurūfa münfetiğ dirler

[100a]

(1) mişāli ي لا ه و ن م ل ك ق (2) ف غ ع ش س ز ر ذ ذ ح ج ث ت ب ا ve şağire Һarfi üçdür (3) واصطبر ونستعين mişāli bu üç Һarf (4-5-6) telaffuz idicek şavtın mişāl اما شينه تغشى وازدجر وماالشبهها dirler ba‘zılar dirler (7) ve elife hāvī derler ve hemze münevver derler (8) vāva هوالي derler lāma münħarif derler (9) rāya mükerrer derler şāda müsteğil derler (10) ya‘nī mütekebbir derler واي Һarf-i ‘ilet derler (11) ve Һalkāla dağı beş Һarfdür mişāli

[100b]

(1) قطب جد cem‘i د ج ب ط ق gelür ve Һalkāla (2) ma‘nası depretmek-dür ya‘nī kārī bu beş (3) Һarf üzerine vağf idicek deprede mişāli (4) بالحق ومحيط وحساب وفروج وحميد ammā bilgil kim bu beş Һarfün isti‘māli vağfında (6) ya‘nī tāli vağf idicek az çok depretmek gerek-dür (7) ‘ameli müşkildür semā‘a mevķūfdur (8) Һıyāsıla degildür ammā bu Һarfler içinde (9) Һāfa ma‘rūf-dur meşhūr dirler ammā (10) bu Һadar kim meşhūr zıkr olundu Allāh (11) tebāreke ve te‘ālā-nuğ hidāyet ve tevfiğ

[101a]

(1) birle oqyana kāfidür ve bi'llāhi't-tevfīk (2) ve dağı bilgil kim her kimse ki bu on merātib (3) bilse ve 'amele getürse be-dürüstī ve rāstī (4) Qur'an müzeyyen ve müretteb arasına alb il'atlemişdür (5) ve dağı a sübhānehü ve Te'ālā kemāl-ı luf-ı keremiyle (6) Qur'anı bu resme oquyanları dünyāda ve āhıretde (7) mükerrem ve mu'azzam ve müşerref kılup uma ulle-leriyle (8) il'at-laya bizi cemī' 'ümmet-i Muammed (9-10-11) dağı ان شاء الله تعالى وبالله التوفيق غفر الله تعالى لجامعه ولقائله ولناظره ولكاتبه ولمن قال امين وكافة المسلمين

[101b]

أجمعين امين يا رب العالمين وهو ارحم الراحمين تم الكتاب التجويد بعون الله (1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11) الملك المجيد وعن يد اضعف العبيد احمد بن مصطفى غفر الله له ولوالديه واحسن اليهما واليه ولسائر المسلمين اجمعين امين يا رب العالمين انا ناظر في كتاب التجويد بحرمة كلام المجيد ادعوا الكتابه بالهدايت والغفران واترك طريق المعاصي والاتابة الي الرحمان عسى الله ان يميئك على الايمان بجاه النبي المصطفى سيد الانام واليه واصحابه وعثمان جامع القرءان يا الله يا عفو يا من هو لاله الا هو تحريرا في اوائل شهر صفر في ١٠٧٩ هجرية

[102a]

عمل سيد محمد

SEÇMELİ SÖZLÜK

-A-

- aḍrās (A.):** dişler, bilhassa arka dişler. (92a/3)
- āgāh (F.):** bilgili, haberli. (16b/3)
- āḥer (A.):** başka, diğer. (40b/1)
- āḥir (A.):** son, en son. (81b/5)
- aḥkāb (A.):** uzun zamanlar. (21a/9)
- aḫṣā (A.):** uzak, en son. (53b/5)
- a‘lā:** yüksek, yüce, üst. (18a/1)
- ‘alāmet (A.):** işaret, iz. (39b/1)
- ‘amel (A.):** iş. (20a/7)
- aḥa:** ona (14a/6)
- ancılayın:** onun gibi, o kadar, öyle. (57b/4)
- anı:** onu. (90a/1)
- anıḥṣun:** onun için. (2b/6)
- anlar:** onlar. (5a/4)
- anuḥ:** onun. (7b/7)
- āsān (F.):** kolay. (19a/6)
- aṣlah (A.):** daha salih, iyi. (70b/2)
- a‘rāf (A.):** adetler, usuller, itiyatler. (86a/5)
- artuḥ:** fazla, ziyade, çok. (5a/5)
- ‘ārız (A.):** engel. (34b/7)
- ‘arlanmak (A. T.):** utanmak. (22a/5)
- ‘arż (A.):** bir büyüğe sunma, gösterme, bildirme. (22a/1)
- ‘āṣī (A.):** isyan eden, isyancı. (7a/3)
- ‘aṭf (A.):** çevirme, yöneltme. (12b/1)
- ‘azāb (A.):** işkence, keder. (18b/1)
- ‘azīm (A.):** büyük, ulu. (89a/1)
- ‘aziz (A.):** değerli, muhterem, saygın. (23a/8)
- ‘azl (A.):** işinden çıkarma, yol verme. (64a/7)

-B-

- bāṭıl (A.):** boş, beyhude, yalan. (60a/9)
be-ğāyet (A.): pek çok, son derece. (63b/9)
belī (F.): evet. (5b/1)
beşāret (A.): müjde, muştı. (14a/3)
beyān (A.): anlatma, açık söyleme, bildirme. (21b/10)
bi'llāhi (A.): Allah için. (22a/6)
buncılayın: bunun gibi. (29a/7)
bünyān (A.): yapı, bina (30a/7)

-C/Ç-

- cāyız (A. cā'iz'den):** işlenilmesinde cevaz olan; olabilir, olur. (81b/10)
cehd (A.): çalışma, çabalama. (18b/5)
celī (A.): aşikâr, meydanda, belli. (40a/1)
cer (A.): Arapçada ait olduğu ismi meksûr (kesreli=esreli) okutan harf veya edat. (57a/5)
cezim (A. cezm'den): bkz. cezm. (43a/6)
cezm (A.): bir kelimenin sonundaki harf veya harekeyi düşürme. (96a/10)
cömerd (F. civān-ı merd'den): para ve malını esirgemedenden veren, eli açık. (17a/7)
çak: işte, tam.

-D-

- depret-:** kımıldatmak, sarsmak, harekete getirmek. (100b/6)
derc (A.): içine alma, biriktirme. 87b/11)
dīdār (F.): yüz, çehre. (22b/1)
dimāğ (A.): beyin. (91a/8)
dün: gece. (19b/8)
dürr (A.) inci. (24b/3)

-E-

- ednā (A.):** az, pek az. (91a/6)
efḍal (A.): en âlâ, üstün. (12b/6)
ef'āl (A.): işler, ameller. (54a/11)
egerçi (F.): her ne kadar..., olsa da, ise de. (11a/1)
ehlī (A.): alışık olan, alışmış. (22a/5)
enbiyā (A.): peygamberler. (22a/5)
enfāl (A.): Kur'an-ı Kerim'de bir surenin adı. (81a/10)
erkān (A.): temeller, esaslar. (4a/11)
erte: sabah. (18b/2)
erzānī (F.): layık görülme, liyakat. (22b/2)
evlā (A.): daha uygun, daha layık. (89a/4)
ev-: acele etmek. (6b/3)
evsaṭ (A.): orta, ortadaki. (42a/2)
eyit-: söylemek, demek. (77b/10)

-F-

- fāsid (A.):** bozulmuş, bozuk. (7a/10)
ferden (A.): tek, bir (3b/8)
feriṣteh (F.): melek. (14a/10)
feṣāḥat (A.): fasihlik, dilde düzgünlük. (63a/8)
fethā (A.): Kelimelerin üztüne konan üstün işareti. (89b/3)

-G-

- ğalşam (A.):** gırtlak ağzı, hançere. (91a/10)
ğalşamī (A.): hançereyle ilgili. (91a/9)

ğunne (A.): genizden gelen ses. (26a/2)

-H-

ḥafi (A.): gizli, saklı. (8b/2)

ḥalāyık (A. ḥalā'ik'ten): mahlûklar, yaratıklar, insanlar. (13b/5)

ḥāliyā (A.): şimdi, şu anda. (21b/10)

hanek (A.): damak, ağız tavanı.

ḥarf-i şedid (F.): hece sonunda uzun okunmayan harf. (99a/8)

ḥarf-i medd (F.): Arapçada uzun okunan “elif”, “vav” ve “ye” harfleri. (43b/8)

ḥarf-i cer (F.): isimleri kesreli, yâni esreli okutan, su yirmi harf (bâ, min, ilâ, an, lam, âlâ, rûbbe, vâv-ı kasem, tâ-i kasem, hâsâ, muz, mûnz, âdâ, key, levlâ, halâ, lealle). (57a/5)

ḥasenât (A.): iyilikler, iyi hâller, iyi işler, hayırlı işler. (15a/1)

ḥâşıl (A.): ortaya çıkan, var olan. (30a/9)

ḥāvî (A.): ihtiva eden, içeren, toplayan. (100a/7)

ḥâyiz (A. ḥâ'iz'den): malik, sahip, taşıyan. (92a/7)

ḥayri'd-dünyâ ve'l-âhire (A.): ahiretin ve dünyanın en hayırlısı (7a/9).

ḥazer (A.): sakınma, kaçınma, korunma, çekinme. (21a/8)

ḥazf (A.): aradan çıkarma, çıkarılma, yok etme, silme. (66b/1)

helâk (A.): mahvolma, ölme. (17b/1)

hilâf (A.): aykırı, zıt. (47b/6)

hil'atla- (A. T.): hil'at giydirmek. (101a/8)

ḥod (F.): kendi. (24b/7)

ḥüb (F.) güzel, iyi, hoş. (60a/11)

ḥulle (A.): cennet elbisesi. (101a/7)

ḥürî (A.): cennet kızı. (24a/11)

ḥurûf (A.): harfler. (6b/4)

ḥurûf-ı muḳaṭṭa'ât (F.): bitişik olmayan harfler. (34b/10)

-İ-

- ibdāl (A.):** bir harfin yerine diğeri getirme. (34b/9)
- ibtidā (A.):** başlangıç. (45a/11)
- icāz (A.):** sözü kısa söyleme. (29a/11)
- icmā^c (A.):** bir araya getirme, toplama. (21b/6)
- ictimā^c (A.):** toplanma, bir araya gelme. (42a/5)
- idgām (A.):** birbirine benzeyen iki harfi şedde ile okuma. (90b/8)
- iḥfā (A.):** gizleme, saklama. (32a/1)
- iḥlāf (A.):** yemin ettirme. (92b/5)
- iḥtilāf (A.):** ayrılık, uyuşmazlık. (57b/5)
- iḥtilās (A.):** kapma, kapılma. (11a/7)
- iḥtişār (A.):** kısaltma; sözü, yazıyı kısaltma. (29a/11)
- iḥtiyār (A.):** seçme. (78a/3)
- iḥtiyāt (A.):** sakınma, tedbirli davranış. (78b/9)
- iklāb (A.):** tersine çevirme, çevrilme. (26a/3)
- iltibās (A.):** iki veya daha çok şeyin -biri, öteki sanılacak surette- birbirlerine benzemesi.
(43b/6)
- iltikā (A.):** kavuşma, karşılaşma, buluşma. (41b/6)
- imāle (A.):** kısa heceyi uzun okuma. (33b/10)
- inkār (A.):** reddetme, tanımama. (4a/9)
- iḥen:** çok, pek, daha çok, ziyade. (5a/4)
- i^ʿbāret (A.):** meydana gelen, oluşan. (44a/8)
- i^ʿlāl (A.):** illetli fiillerde illet harflerinin fiil üzerindeki etkilerini açıklama. (29a/7)
- i^ʿrāb (A.):** Arapçada kelimenin son harfindeki harekenin değişmesi. (31a/3)
- işbāt (A.):** kanıtlama, ispat. (37b/7)
- iskān (A.):** bir harfi sükûnlu okuma. (64a/4)
- iskāt (A.):** düşürme. (87b/11)
- issi:** sahip, malik. (17a/2)
- i^ʿtā (A.):** verme, verilme. (50a/1)
- istifhām (A.):** sorma. (83b/10)
- istiğfār (A.):** Allah'tan günahın bağışlanmasını isteme. (87b/1)

- istihfāf (A.):** hafifseme, önem vermeme, küçük görme. (7a/4)
- isti' lā (A.):** baskın çıkma, üstün gelme. (59a/11)
- isti 'māl (A.):** kullanma. (100b/5)
- işbā' (A.):** kelimeye bir harf katma (11a/10)
- işmām (A.):** harfin sesini vurgulama. (25b/9)
- iştikāk (A.):** kök, türeme, türeyiş. (64a/5)
- ittifāk (A.):** birleşme. (86b/6)
- ittifākī (A.):** ittifaka, birleşmeye, uyuşmaya ait. (4a/9)
- ityān (A.):** söyleme, bildirme. (50a/1)
- iṭbāk (A.):** kaplama. (99b/10)
- izhār (A.):** gösterme, meydana çıkarma. (30a/10)

-K-

- kaçan:** ne zaman, ne zaman ki, her ne zaman. (4a/8)
- kāfi (A.):** yeterli. (70a/10)
- ķanda:** nerede. (71a/9)
- ķaşd (A.):** kasıt, bile bile yapma. (71b/10)
- ķaşır (A. ķaşr'dan):** kısaltma. (38a/10)
- ķaşr (A.):** kısaltma. (37b/2)
- ķatre (10):** damla. (25a/8)
- ķaṭ' (A.):** kesme, bitirme. (26b/5)
- ķavā' id (A.):** kurallar, kaideler. (6a/8)
- ķavl (A.):** söz. (30a/4)
- ķāyim (A. ķā'im'den):** yerine geçen. (29b/5)
- kendüzü:** kendisi. (13b/9)
- kesir (A. kesr'den):** b,r harfin esreli okunması. (88b/3)
- ķındur-:** tahrik, teşvik etmek. (22a/9)
- ķıraṅ:** kenar, uç. (92a/2)
- ķirā'at (A.):** okuma. (3a/9)
- ķiyās (A.):** karşılaştırma, mukayese. (29a/6)
- ķiyāsī (A.):** genel kurallara uygun olan. (41a/11)

- ķurb (A.):** yakın olma, yakınlık. (29a/5)
ķurrā (A.): Kur'an okuyucular. (31a/6)
ķuřlık: gnn sabahla oēle arasındaki blm, kuşluk. (20a/3)
ķt-i rh (F.): can iēin olan gıda. (20a/7)
ķllemā (A.): her. (86a/10)

-L-

- lafz (A.):** sz. (44a/8)
lahn (A.): okurken yanlışlık yapma. (44a/11)
la' in (A.): kovulmuş, lanetlenmiş. (18b/4)
lāzım (A.): kesinlikle yapılması gereken. (34b/5)
lemhān (A.): Kur'an-ı Kerim'i yanlış okuyanlar.

-M-

- maēfıret (A.):** Allah'ın kullarının gnahlarını baēıřlaması. (17b/7)
maērib (A.): garp, batı tarafında olan memleketler. (80a/3)
maēhāl (A.): yerler. (79b/5)
maēhāric (A.): huruē edecek, ııkacak yerler. (90b/11)
maēhlt (A.): katılmış, karıştırılmış, karışık. (8b/10)
maēhrec (A.): ııkış yeri. (10b/7)
maēhż (A.): saf, halis. (26a/7)
maēhzf (A.): atılmış, silinmiş. (37b/11)
mā-ķabl: (A.): ndeki, nceki, n. (39b/1)
maķřd (A.): kasdolunan, istenen şey, istek. (96b/5)
maķřr (A.): kısaltılmış. (47b/11)
maķřrat (A.): kapalı kalanlar. (46a/1)
maķt' (A.): kat' olunmuş, kesilmiş. (83a/5)
ma' rf (A.): bilinen, tanınmış. (100b/9)
mařrıķ (A.): doēu. (80a/3)
māzım (A.): zamme ile, tre ile okunan, treli. (58b/5)

- mecmū'** (A.): cem' olunmuş, toplanmış, bir araya getirilmiş. (57b/6)
- meczūm** (A.): cezimli, son harfi harekesiz olarak okunan kelime. (28b/6)
- medd** (A.): uzatma, çekme. (34b/9)
- mefrūzat** (A.): ayrılmış, bölünmüş olanlar. (6a/9)
- mefṭūḥ** (A.): fetha ile, üstün ile okunan. (10b/10)
- maḥāric** (A.): huruç edecek, çıkacak yerler.
- mehmūse** (A.): gizli.
- meḥrec** (A.): ağızdan harflerin çıktığı yer, çıkak, boğumlanma yeri. (92b/8)
- meksūr** (A.): esreli. (11b/5)
- memdūd** (A.): meldi, uzatma işaretli. (38b/)
- memnū'** (A.): men edilmiş, yasak edilmiş, yasak. (81b/8)
- memzūc** (A.): mezcolunmuş, karıştırılmış, karışmış, karışık. (8b/10)
- menşūr** (A.): neşrolunmuş, yayılmış. (24b/8)
- merātib** (A.): rütbeler, dereceler. (34a/10)
- meşāyih** (A.): şeyhler. (78b/8)
- mevkūf** (A.): bir kelimenin sonunu harekesiz okuma. (41a/10)
- mevşul** (A.): vaslolunmuş, bitleştirilmiş, birleşik. (55b/8)
- mevzi'** (A.): yer. (67b/6)
- mīzān** (A.): terazi, ölçü. (62b/10)
- mücevvez** (A.): izin verilmiş, uygun görülmüş. (70b/5)
- mūcib** (A.): icap eden, lazım gelen, gereken. (39b/4)
- müdğam** (A.): arka arkaya gelen iki kelimededen birincisinin son, ikincisinin baş harflerinin aynı olması. (34b/7)
- mufaşşıl** (A.): tafsil
- muğayyer** (A.): değiştirilmiş, başkalaştırılmış. (41b/10)
- muḥib** (A.): seven, sevgi besleyen, dost. (19a/1)
- muḳābele** (A.): karşılık verme, karşılık. (21b/4)
- muḳābil** (A.): bir şeye karşı, bir şeye karşılık yapılan, karşılık. (4a/4)
- muḳārīn** (A.): ulaşmış, erişmiş, yaklaşmış. (32a/3)
- muḳaṭṭa'āt** (A.): kat' edilmiş, kesilmiş olanlar. (34b/10)
- munfaşıl** (A.): ayrılan, ayrılmış, ayrı. (40a/10)
- münḥarif** (A.): inhiraf eden, sapan, doğru gitmeyen.

- murakkaḥ** (A.): incelmış, ince. (59a/11)
- murakkaḥāt** (A.): incelmış, ince. (25b/6)
- muşavver** (A.): düşünülmüş, tasarlanmış. (54b/10)
- muşhaf** (A.): Kur'an-ı Kerim. (68b/5)
- muştıla-**: müjdelemek. (14a/3)
- muttaşıl** (A.): ittisal eden, ulaşan, kavuşan, bitişen. (40b/10).
- muṭābıḳ** (A.): uyan, uygun. (90b/1)
- muṭavvel** (A.): tatvil edilmiş, uzatılmış. (67b/6)
- muṭbıḳa** (A.): bir şeyi örten, bürüyen, bütün, tam. (28a/5)
- muvāfaḳat** (A.): uygunluk, uyma. (36b/10)
- muvāfıḳ**: (A.): uygun, yerinde. (50a/8)
- mübeddel** (A.): tebdil edilmiş, değişmiş, değiştirilmiş. (65a/4)
- müceddid** (A.): yenileyen, yenilikçi, yeni bir şekil ve suret veren, dine yeni bir veçhe veren zat. (22a/4)
- mücevid** (A.): Kur'an'ı tecvit usulüne göre yoluyla okuyan, tecvidi iyi bilen. (6a/6)
- müdāvement** (A.): devam etme, bir işe aralıksız çalışma. (12b/5)
- müdgam** (A.): arka arkaya gelen iki kelimedden birincisinin son, ikincisinin baş harflerinin aynı olması. (34b/6)
- müfred** (A.): tek, yalnız. (37b/2)
- müfsid** (A.): ifsat eden, bozan. (11a/4)
- mükerrem** (A.): muhterem, aziz, hürmet ve ta'zime erişmiş. (101a/7)
- mükerrer** (A.): tekrarlanmış, tekrar olunmuş. (100a/9)
- mülāzimet** (A.): bir yere veya kimseye sınımsız bağlanma. (13b/7)
- mülḥaḳ** (A.): ilhak edilmiş, sonradan takılmış, katılmış. (30a/8)
- münevver** (A.): tenvir edilmiş, nurlandırılmış, aydınlatılmış. (100a/7)
- münfetih** (A.): açılan, açılmış. (99b/11)
- mü'ezzin** (A.): ezan okuyan. (23a/4)
- mü'min** (A.): iman etmiş, İslam dinine inanmış olanlar, Müslümanlar. (24b/5)
- müretteb** (A.): tertip olunmuş, dizilmiş, yerli yerine konulmuş. (101a/4)
- müselsel** (A.): teselsül eden, incirleme, ardı ardına. (25a/4)
- müstahak** (A.): hak etmiş, layık. (62a/4)
- müsta'liye** (A.): yükselen, üstün gelen. (59a/1)

- müstecāb (A.):** kabul olunmuş. (88b/10)
- müsteḥab (A.):** farz ve vacibden başka olarak sevap kazanılan iş. (82a/6)
- müsteṣnā (A.):** istisna edilen, kural dışı bırakılan. (78b/1)
- müşābih (A.):** benzeyen, benzer. (30a/10)
- müşedded (A.):** şeddeli, şeddesi olan. (36a/10)
- müşerref (A.):** şerefendirilmiş, kendisine şeref verilmiş. (101a/7)
- müşkil (A.):** güç, zor. (21a/7)
- müşrikin (A.):** Allah'a şirk, ortak koşanlar. (12b/2)
- mütābi'at (A.):** birbirine tâbi olmaı arkasından gitme, uyma. (23b/8)
- mütecanis (A.):** aynı cinsten, aynı tür. (42a/6)
- müteharrik (A.):** hareket eden, hareketli. (64a/6)
- müteḳaddimîn (A.):** evvelden gelip geçenler, eskiler, eski eserler (25a/3)
- mütekebbir (A.):** tekebbür eden, kibirlenen, kibirli. (100a/10)
- müte'āḥḥirîn (A.):** son zamanlarda gelenler, yetişenler. (25a/4)
- müzeyyen (A.):** süslenmiş, süslü. (101a/4)

-N-

- necāt (A.):** kurtulma, kurtuluş. (18a/9)
- nefir (A.):** cemaat, topluluk (12a/6)
- nefy (A.):** sürme, sürgün etme. (77b/5)
- ne'am (A.):** evet, pek güzel, öyledir. (13b/10)

-O/Ö-

- od:** ateş.
- öḡdin:** önde, ön tarafta. (50b/7)

-R-

revm (A.): Kelimede sükûndan ayırt edilemeyecek derecede gizli ve belirsiz olan hareke. (65a/2)

-S/Ş-

şâğır (A. şâğır'den): küçük, ufak. (9b/9)

şâğır (A.): küçük, ufak. (10a/3)

şâkil (A.): ağır. (10b/6)

sâkin (A.): hareke ile okunmayan harf. (26a/6)

sâkit (A.) sessiz. (82b/9)

şavt (A.): ses, seda. (27b/1)

şayla- : saymak, hesap etmek. (3b/4)

seb' a (A.): yedi. (23b/7)

sedād (A.): doğruluk, hatasızlık. (2a/5)

sehāb (A.): bulut (2a/8)

sekte (A.): durma, durgunluk. (26b/4)

şıklet (A.): ağırlık (30a/9)

şıla (A.): ulaşma. (46a/11).

şulehā (A.): salih, iyi, yarar, salahiyyetli, günah işlemeyen insanlar. (17b/11)

sükūn (A.): hareketsizlik. (8a/10)

şecerī (A.): şecerle ilgili, şecere, ağaca ait. (cim, şın, ye harflerine de şecerī denir.) (91b/4)

-T-

tağlīz (A.): kaba söyleme. (62b/1)

tağyīr (A.): değiştirme, bozma. (64b/4)

tahfif (A.): hafifletme. (9a/5)

- taḥsīn (A.):** güzelleştirme, güzel kılma. (4b/7)
- taḳlīl (A.):** azaltma, indirme. (6a/3)
- tālī (A.):** Kur'an okuyan. (6b/3)
- te'cilla- (A. T.):** sonraya bırakmak, geciktirmek. (3a/4)
- ta'c dīl (A.):** doğrulama. (4b/5)
- teṭavvū' (A.):** farz olmayan ibadette bulunma. (19b/9)
- tebdīl (A.):** değiştirmeyi başka bir hâle getirme. (58a/5)
- tecvīd (A.):** yerine göre uzatmak (med), lazım gelen yerlerde durmak (vakf), sesleri birbirine katmak (idgam) veya kesmek (sekte), titremek (kalkale), ayırmak (ızhâr) ve tutmak (ihfa) gibi Kur'an'ı düzgün ve güzel okuma kurallarını öğreten bilim dalının adıdır. (60a/11)
- tefhīm (A.):** bir harfî kalın okuma. (6b/6)
- tefsīr (A.):** Kur'an-ı Kerim'in mana bakımından izahı. (96b/6)
- teḥīm (A.):** kabahatli, suçlu. (61b/7)
- tehlīl (A.):** "lâ ilâhe illallâh" deme. (88b/5)
- teḳṣīr (A.):** çoğaltma. (6a/4)
- telsīm (A.):** öpme? (98b/4)
- telyīn (A.):** yumuşatma. (10b/11)
- temkīn (A.):** tedbir, önlem, ihtiyat. (11b/3)
- tenvīn (A.):** kelimenin sonunu "nun" gibi okutmak üzere konulan iki üstün (-en), iki esre (-in), iki ötre (-ün) "azimeten, bihakkın, rabbün" gibi. (26a/6)
- te'ennī (A.):** yavaş gitme, yavaş hareket etme. (8b/8)
- te'kīd (A.):** pekiştirme. (3b/11)
- teressül (A.):** harflerin mahreçlerine ve kısaltılıp uzatılmalarına riayet etme. (96b/8)
- tergīb (A.):** istek verme, isteklendirme. (22a/7)
- terhīb (A.):** çok korkutma. (22a/8)
- terḳīḳ (A.):** inceltme, yumuşatma. (58a/3)
- tertīb (A.):** dizme, sıralama, düzene koyma. (96a/3)
- tertīl (A.):** yoluyla, usulüyle okuma. (96a/5)
- teshīl (A.):** kolaylaştırma. (45b/10)
- teṣniye (A.):** ikilenen, ikilik cem'ini gösteren ve kelimenin sonuna "-an" veya "-eyn" getirilerek yapılan kelime. (37b/2)

- teşdid (A.):** şeddeleme, şeddeli okuma. (28b/3)
- tevak্কuf (A.):** durma, bekleme. (31b/8)
- tevfik (A.):** Allah'ın yardımına kavuşma. (100b/11)
- tılāvet (A.):** Kur'an'ı güzel sesle ve usulüne göre okuma. (17b/10)
- tiz (F.):** tez, çabuk. (10b/8)
- tizrek (F. T.):** daha çabuk. (11a/8)
- talāk (A.):** boşama. (78a/4)
- ţamu (Soğd.):** cehennem. (19b/9)
- tarh (A.):** atma, bırakma. (83b/7)
- tarıl-:** daralmak. (64b/7)
- tarik (A.):** yol. (70a/9)
- taşrağı:** dışarıdaki (94a/8)
- ţavil (A.):** uzun süreli.
- ţayyib (A.):** iyi, güzel hoş. (20a/8)
- ţudak:** dudak. (94a/7)

-U/Ü-

- uçmak:** cennet. (101a/7)
- uğrı:** hırsız (17a/8)
- ‘ulemā (A.):** âlimler, bilginler. (81a/8)
- ‘ulūm (A.):** ilimler, bilgiler. (44a/9)
- ‘ulvī (A.):** yüksek, üst. (94a/2)
- ‘ulyā (A.):** pek yüce, en üst. (93a/5)
- uşda:** işte. (98a/)
- ‘uzlet (A.):** bir yana çekilip kendi kendine tenhada yaşama, talnızlık köşesine çekilme, inziva. (64a/5)
- ümmī (A.):** okuma yazma bilmeyen. (16a/3)

-V-

vācib (A.): terki caiz olmayan, yapılması gerekli. (44b/7)

vāḥid (A.): yalnız, tek. (2b/5)

vaḳf (A.): bir kelimenin sonunu harekesiz okuma. (8a/5)

vāḳı‘a (A.): vuku bulan, olan. (17b/11)

vāḳı‘ (A.): vuku bulan, olan. (28b/1)

vaşl (A.): ulaştırma, birleştirme.

vech (A.): sebep, ilgi, vasıta.

vücüb (A.): vacip ve lüzumlu olma. (4a/1)

-Y-

yaḥşı: iyi, güzel. (13b/5)

yaraḳla-: hazırlamak, teçhiz etmek. (24a/9)

yarlıḡa-: bağışlamak, mağfiret etmek. (5a/1)

yeg: daha iyi, üstün. (5a/10)

-Z-

zamme (A.): ötre denilen ve “o, ö, u, ü” okutan hareke. (94b/2)

zamm (A.): bir harfin mazmum, zammeli okunması. (97b/6)

za‘f (A.): zayıflık, kuvvetsizlik. (99b/3)

za‘if (A.): zayıf, güçsüz. (16b/2)

zāyil (A. zā‘il‘den): sona eren, devamlı olmayan. (23a/6)

zelīl (A.): hor, hakir, alçak, aşağı tutulan. (7a/6)

zerre (A.): çok küçük parça. (63b/9)

zıkr (A.): anma, anılma. (70a/7)

zuhūr (A.): görünme, meydana çıkma. (22b/4)

SONUÇ

XVII. yüzyıl, Türkiye Türkçesinin tarihî gelişimi bakımından geçiş dönemini oluşturmaktadır. Bu tespitteki en önemli ölçüt, dudak uyumu sürecinin başlamasıdır. Bunun yanında çeşitli fonetik ve morfolojik gelişmeler de bu neticeyi elde etmemizi sağlamaktadır. İncelemeye aldığımız eserde de XVII. yüzyıl Osmanlı Türkçesinin özelliklerini görmek mümkündür. Manisa İl Halk Kütüphanesinde 45 Ak Ze 75/1 arşiv numarası ile kayıtlı olan “Kitâbu Tecvîd fî Kelâm-ı Kur’âni’l-Mecîd” isimli eser üzerine yapmış olduğumuz tez çalışmasının sonuçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Eser yüz bir varaktan müteşekkildir. Her varakta on bir satır bulunmaktadır.

2. Eser dinî bir muhtevaya sahip olduğu için, metin içerisinde çokça Arapça kökenli kelime ve terkip geçmektedir. Metnimizde Türkçe söz dizimi içerisinde yer alan kelimelerin kökenlerine göre dağılımı şöyledir:

Arapça: % 64,8 (734)

Türkçe: % 30,7 (348)

Farsça: % 2,2 (25)

Arapça-Türkçe: % 1,85 (21)

Farsça-Türkçe: % 0,45 (5)

3. İnceleme bölümünün esasını teşkil eden “Fiil” konusu; yapıları bakımından, çekim özellikleri bakımından, çekimsiz şekiller olarak ve fiil-tamlayıcı ilişkisi bakımından ele alınmıştır.

4. Yapıları bakımından fiiller günümüz Türkçesiyle paralellik göstermektedir. Buna örnek olarak Eski Anadolu Türkçesinde sık kullanılan “eyle-” ve “kıl-” yardımcı fiillerinin günümüz Türkçesinde olduğu gibi metnimizde de oldukça az kullanılmasını gösterebiliriz.

5. Fiil çekiminde gelecek zaman ve şimdiki zaman çekimine rastlanmamış, istek ve geniş zaman kipinin gelecek zaman; geniş zaman kipinin şimdiki zaman fonksiyonunda belirli yerlerde kullanıldığına şahit olunmuştur.

6. Çekimsiz şekiller içerisinde -(y)IcAK “-(y)IncA”, -mİşdAn sonra, -dIKdA zarf-fiil şekilleri ve -mAKIik isim-fiil şekli günümüz Türkçesinde kullanılmayan morfemler olarak göze çarpmaktadır.

7. Fiil-tamlayıcı ilişkisi bakımından bazı fiillerin aldığı tamlayıcıların günümüz Türkçesinden farklı olduğunu görüyoruz. inkâr it- fiili -(y)A ekli; şor- fiili -dAn ekli; sorunul- fiili -dAn ekli; tur- fiili -(y)A ekli; meşğül ol- fiili (y)-A ekli tamlayıcılara ihtiyaç duymaktadır. Örnek olarak meşğül ol- fiilini veriyoruz:

“*Ve dahı her kimse ki Kūrān’a meşğül olsa ya‘nī lafzıla okusa.*” (17b/5,6)

“*Şa‘bān ayında şalavāta meşğül olurlardı.*” (19a/3,4)

8. Metinde fonetik olarak Eski Anadolu Türkçesinden Türkiye Türkçesine geçişin gerçekleşmeye başladığını gösteren özellikler vardır. En belirgin özellik olarak dudak uyumunu vermek mümkündür. Bazı ek ve kelimelerin hem düz ünlülü hem de yuvarlak ünlülü kullanımı dudak uyumu sürecinin başladığına delalettir: Örnek olarak bir kelime ve ek ile iktifa ediyoruz:

oķu- (2a/1, 3b/2, 6a/8... 175 yerde) ~ *oķı-* (21b/2, 3b/3... 8 yerde).

+sIz ~ +sUz:

īmānsız (23a/7), *minnet-siz* (31b/10), *teşdidsiz* (37a/1), *hemze-siz* (40a/1), *elifsiz* (67b/3), *dāl-suz* (28a/1), *hılāfsuz* (37b/4), *elifsüz* (44b/5), *hemze-süz* (46b/3).

TIPKIBASIM

حَيُّ تَعَالَى بِرَبِّهَا تَعَالَى وَاحِدًا لَا تَأْتِي لَهُ دَرَجَةٌ وَوَدَّحِي
 شَرِّهَا لَوْ أَنَّكَ كُنْتَ دُونَ صَلَاتِهِ لَكُنْتُمْ هَجْرًا
 مَضْطَّوْفًا عَلَيْهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ وَسَائِرُ الْأَلْمَلِكُ قَوْلِي
 فَسَمِّرْ سَوِيْدِي وَوَدِّحِ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَهَالِي
 أَوْ لَمْ تَحْمَدْهُ مَضْطَّوْفًا بِأَوْصِيحِ طَرِيقِي سَدَادِ
 وَمَصَوْبِ أَوْ زَيْتِي وَرَيْبِي وَوَدِّحِ الْأَلْمَلِكُ
 صَلَوةً وَسَلَامًا أَكْتُ أَوْ زَيْتِي مَا كَرِهَ لِي لِيْلِي
 سَرَابٌ وَيَعْمُودِي وَكَرْسِي سَافٍ **إِغْلَبِي**
 يَعْجِبُ بِأَكْلِكِمْ جَوْهِيْدِي لَهَا فَوَيْفِي رَيْبِي
 ذِي كَرِيْمِي قَوْلِي قَوْلِي تَعَالَى وَرَبِّ الْعَرْشِ
 تَزِيْلِي أَيُّ جَوْهِيْدِي مَكْنِي وَرَبِّ أَمْرِ دَرْ



هَذَا كِتَابٌ جَوْهِيٌّ كَلَامٌ مَرْتَبَاتِي الْجَوْهِيْدِي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَوْكَلَ حَقِيْبَتَهُ الْكَتَابَ
 وَوَعَدَ مِنْ بَلَادِهِ وَعَمَلِي بِهِ جِرَالِ النَّوَابِ أَحْمَدِي
 حَيْثُ مَوْقِفِي يَبُوْرِي الْعَيْسَابِ وَاشْرَبِي أَنْ
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ شَرَابٌ سَائِلِي
 مِنَ الْأَرْيَابِ وَاشْرَبِي أَنْ مَحْمَدٌ عِنْدِي
 وَرَسُوْلُهُ أَرْسَلَهُ بِأَوْصِيحِ طَرِيقِي الشَّيْبَانِ وَالشَّوَابِ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ مَالِغِ الشَّرَابِ
 وَعَطَلِ الشَّعَابِ **أَمَامِي** يَعْنِي الْأَلْمَلِكُ وَمَحْدَا
 نَيْبِي حَمْدِي لِذِي شَرَابِي أَنْ كَرُونِ مَكْرُوْهِي



الغروف ويؤلف حقيقة من الاشباع يعني روايت
 ابي ابي بصير عن النبي صلى الله عليه وآله
 وقال صلى الله عليه وآله انما انا جاح رضي الله عنه
 اي ذوقك يجزئك افعاله يانك انما اول الامر
 خرفان حقلو حقيقه ويزمك كالكلامه انما امر صحتك
 رضي الله عنه اي ذوق القرآن ترتيب لا يعني اقراءه
 حرقا حرقا يعني قولك يربح حرف اوقى ومكدر
 ينكر عائيشه الله رضي الله عنهم اسبغت عن
 قوله رسول الله صلى الله عليه وآله دست لوري يعني
 يعمرو عليك السلام او في شيبان عائيشه
 اي صوره ذوقك لا تستركه صه

يا محمد قران جويد له اوقى ومكدر يعني
 درست ومكدر ورتائك لغت معني
 ابتكاره ابتكاره ويؤيدك لغت معني
 يتبع ايتك كذا في جلاله اوله يسه
 ذوق الاده تجويد يعني واحد ذوقه يرمضه
 ايسنه كظهوره حاصل اوله ابتكاره
ابن عباس رضي الله عنه اي ذوقه
 مراد يان ذوقه تفسيره كالمرة قال عطاء
 عن ابن عباس رضي الله عنهما اي شيبان
قال الربيع رضي الله عنه اي ان لا يتيم
 يان يجزل في القرآن ابن ابي عمير جميع



اللهُ تبارك وتعالى يرزق من يريد **تبارك**
 صوته صلاته تسبح ركلكه صدقه دعي تبارك
 هو برينك فضيالى الله تعالى قتيبه
 ايكى جفند بلكه قانك فضيالى التلردن
 دعي ان تقدر نيكه حد بند كليلت كز
قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
 حوى من العراك جهن من الانبياء ما فرسك
 يعنى حديث عيسى بوقركه رسول الله
 صلى الله عليه وسلم يورز ايد ز قانك
 برحرفي يكدن دقيا دك و دعي تبارك الجفند
 كيدن ايدن اريان رسول الله سمن دعي تبارك الجفند

يزلو يربى حطت صو بربله ازل مال
قلنا لعنت ايد ز عود باب الله ايد ز عيلاك
 الله كما عيني ديز يعنى سن نجبه هه
 ايدك الله تعالى سبي هه ايلك و اول
 ناز مرده او اول قبول اول ز ديزه **اما بعد**
 ان كان ايشه يعنى ركوع غروب سنج مدين سنج مدين
 يزلو يربجه **الله ايشه** ناز عسبون ايد ز
 ايدن حفظك الله كما عيني ديز يعنى
 سن يي نجبه صفلك الله تعالى سبي
 ايله صفلك ديا بالار زندك و اجرت عدا ايدن
 ديزو هم اول ز قبول اول ز ديزو نازين و ايلك
 الله

مَعْصِي حَصْرِي نَسُوْلَ اللّٰهِ دَانَ صَلَوَاتِ اللّٰهِ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُوْبِيْرِيْ كَيْفَ اَنْ اَوْلَا قَوْلِكَ بِكَاشِفِ
 اَوْقَالَ رَجِي قَوْلِكَ اَكَا اَعْنَت اِبْدَعَا وَنَبْتَا فَايَسَّر
 مَعْصِيَةً دَانَ اَمَانِيْنَ مَا لَمْ تَدْرُ مَا لَمْ يَكُنْ بِرِ مَا لَمْ يَكُنْ
 اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ يَكُنْ يَكُنْ مَا لَمْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ غَلِي
 مَجِيْ ذَلِكُمْ اَنْ قَوْلِيْ يَكُنْ مَا لَمْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ
 فَلَقِيْ يَجِيْ فِيْ يَفِيْ اَيْسَرُ مَا لَمْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ
 قَوْلِ اَعْبَادِيْ اَعْنُ اَعْنُ اَعْنُ اَعْنُ اَعْنُ اَعْنُ
 مَمْرُ وَمَا لَمْ يَكُنْ يَسِيْرِيْنَ مَا لَمْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ
 كَا هَكَذَا اَنْ اَنْ يَكُنْ كَا هَكَذَا اَنْ يَكُنْ
 كَا لَنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ

سِيْنَتِيْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ
 دَجِيْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ
 مَمْرُ كَمَا قَوْلِكَ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ
 قَوْلِكَ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ
 يَعْصِيْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ
 كَمَا اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ
 دَجِيْ اَعْنَت اَيْدِيْ لَنْ اَعْنَت اَيْدِيْ لَنْ
 يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ
 كَمَا اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ
 نَبْتَا يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ اَنْ يَكُنْ

مَعْصِي

معنای نبوت در کتب بعضی خالفاً فتوی و بر و لکن
 اقبال کنن یعنی ثواب لکن اقبال و انی
 دکلمین الله عاصی او ز بحر بد عمل مالک بخورن
 فخر او علیه مع هذا او من استخفاف ایتلاف کنن در
 یعنی اهل کرب که بحر بد عمل علیه بقران یا نه یا نه
 ایله او خورن ذلیل ایدر ایند کسکه قران
 حوز لیسلم بدنسی الله تعالی حوز یا لیسلم اولون
 الله حوز لیسلم اللطائف لغنی اللطائف اولون رب اولون
 اولون خیر الله نیا او الاخرة اولون رب و خیر اولون
 لکن اقع فایده ایدر یعنی ذممت اقل تبرک
 تفسیر کواشیف و کانون و حکای عن ابی عمیر

و الخیرات من اعطاه حتى قوما من الجرح والظفر
 و القویة و القویة یعنی ذممت اولون رب لیسلم
 اولون رب لیسلم فی ان افق من ان امیر و دخی
 بیان ایدر حوز و ف ارضک اب یعنی هر چه فک
 حقلو حقیق و بر و بحر بد عمل و اصفه کن دخی
 یعنی و من قوی بد عمل و دخی بحر بد عمل
 علی بالین نالی خواتک لکن اقع او اولون رب
 اولون رب کهد کوان اولون رب کهد
بیت: فیه القولان بالجمان عاصی و ساء معناه
 کنایه الفصل و فی تحسینها بالاکرام یعنی
 بیله ایتیکم بعض القول یعنی بیست
 مصحح

افان ذكره اغراب تغبر انسه دودي مره افسه
 يا عكس افسه و مسله و عطف افسه
 و يعني بن قيق افسه با عكس افسه و اخراجها
 انما مر افسه با عكس افسه بالاغراب
 اوله بنه بانوبين اوله بنه فقف اوله بنه
 جيلدز يعني اوله بنه تكلمت نفسي كاشف
 كلره فقه و ي عين القراءه بحمير الاله
يقون على الشكون لان الشكون في الوقف
فلم اصل . و من وقف على الخ كنه فرموس
 يعني شمول كنه شكوك اوله بنه وقف
 انسا بنه بنه بنه بنه بنه بنه بنه بنه بنه

و ان الصلاه نهي الله عنها ثم قال لا اله الا الله
في العزاة انفس الصلاه لان العزاة
في كلام الله تعالى فاذا دخل في كلام الله تعالى
ما ليس فيه فسد ف صلواته يعني بتوذك
معنسي بو دن كيم ابو عيم و ان علاذك حكايت
اوله بنه انبذ به بكه كره فراهه بنه او فسه
انك ناز فاسه اوله بنه بنه انك بنه بنه بنه بنه
اللعنك و كله بنه بنه بنه بنه بنه بنه بنه
دعي فالك بنه افسه انك ناز ف اسه اوله بنه
يعني دن بنه بنه بنه بنه بنه بنه بنه بنه بنه
بنه بنه بنه بنه بنه بنه بنه بنه بنه بنه
بنه بنه بنه بنه بنه بنه بنه بنه بنه بنه

اوله بنه بنه

ويخشي والى نفسيه فان شربها يعني خبز
 وحليها ياك ايده تير تير قوتيه ز ميه اكن
 في شدة ز نسه اعيرة اولون لعن اولون حرسكا
 الرخيص مرمون عن سحر البحر ووصف البحر
 ونسره اعني حرم بيانا ايده سري اي تحميم
 ايده يعجز سري وان اي شدة ياله اعينه اكن
 شدة يدر ايسه اذ اعناه اولون لعن اولون مع
 عهد الخيل اعلاه اذن ويخشي فاجتنبه
 والد بين اجبر حوا وشبهه ايعني حرم بيانا
 ايده ناقته و ناله شيبه وشبهه اكن
 في شدة ميه شيبه فلب اولون معني

سكون اهل ز ن الا حركت اولون نه وقوت
 ايسه لم قولان لعن اولون انا لعن حضي **اهله**
 لعن بز خرافت خلو حقي كله فاذن لعن خرب
 ووصفت ده ناله واجتنبه كله مخرج فاك
 خلو حقت و بيا اكل خلو حقت و بيا مسه لعن
 خلو اكن **مسال** قري الودف ونشره بمرهم
 فخرجت بيه فابخلوا فاندلو بمرهم او شيبها
 فادعي ناله واجتنبه ناله فاقبله اقبه حرقف
 اذن ناله اجرا فالا يعجب دار بيان ايده ناله
 مضمون وخلو حوا فاليه يعني بمرهم
 في شدة ميه وايضي وايضي وايضي اضم

ويخشي

بِرَبِّكَ عِدِيدٌ كُلُّ مَنْ عَنِ النَّجِيِّ فَصَلِّ اللَّهُ عَلَيْهِ وَبِسْمِ
اللَّهِ قَالُوا هَلْ نَرَاكَ بِالْعِيسَى وَأَنْ كُنْ
 كَلِمَةً عَرَبِيَّةً صَغِيرَةً حُرُوفٌ وَأَنْ مَسَّهَ بَعْضُهُمْ لِيَدِهِ
 السَّلَامَ أَنْ صَارَ لَهُ سَمٌّ يَمُوتُ وَيَبْقَى كَلِمَةً
 مَعْنَاهُ يَمُوتُ بِأَيْدِيهِمْ وَأَنْ كُنْ بِسْمِ
 هُنَّ كَلِمَةٌ وَأَنْ يَسَّهَ عَائِشَةُ الْعَجْنَةَ ذَنْ أَيْ كَلِمَةً
 الْكُرْبِيَّةُ ذَنْ وَأَنَّ اللَّهَ فَصَلِّ وَأَصْلُهُ وَسَطُهُ
 يَعْنِي صَغِيرٌ حَتَّى يَمُوتَ فِي صَاقِ أَيْدِيهِ طَائِرٌ يُخَفِّفُ
 أَيْدِيَهُ صَارَ وَسِيئَةً تُخَارِصُ أَيْدِيَهُ يَعْنِي يَمُوتُ بِسَبَبِهِ
 قَوْلُ مَنْ يَمُوتُ بِأَيْدِيهِمْ صَغِيرٌ أَنْ لَهُ وَبِحُجُوبِ بَيْنِ أَيْدِيهِ
 يَعْنِي أَيْدِيَهُ كَلِمَةً أَيْدِيَهُ مِنْ أَصْلِهِ يَعْنِي صَارَ بِيَدَيْكَ

تَقْبِضُ أَيْدِيَهُ يَعْنِي فَانْتَبَاهُ أَوْ أَوْزَعْتَهُ صَارَ لَوْ
 أَوْ أَوْزَعْتَهُ يَعْنِي حَاذِيَةً ذَنْ سَمٌّ وَأَنْ لِي وَأَنَّ كَلِمَةً
بِلَا حُجُوبٍ وَأَلْبَسَتْهُ أَلْبَسَتْهُ بِعَيْنِي لَمْ يَمُوتْ
 أَيْدِيَهُ حَتَّى تَقْبِضَهُ وَأَصْفَحَ عَنْهُمْ يَعْنِي حَاذِيَةً
 أَيْدِيَهُمْ فَمَنْ تَقْبِضَهُ وَلا تَمُوتُ قَوْلُهُ يَعْنِي بِعَيْنَيْكَ أَنْ
 أَيْدِيَهُ فَأَوْ كَخَفِيفٍ أَيْدِيَهُ الْإِبْنُ أَوْ هُوَ الْأَيْدِي
 يَعْنِي بَابِي كَخَفِيفٍ أَيْدِيَهُ تَقْبِضُهُ يَعْنِي يَلْبَسُ
 أَيْدِيَهُ حَتَّى تَقْبِضَهُ قَوْلُهُ أَيْدِيَهُ كَخَفِيفٍ أَيْدِيَهُ
 تَقْبِضُهُ كَلِمَةً صَغِيرَةً حُرُوفٌ بِوَقْدِ كَلِمَتَيْهِمْ
 أَنْ وَأَنْ مَسَّهَ يَدِي أَنْ سَوَّلَ اللَّهُ صَاقِ الْبَيْدِي
 عَلَيْهِ وَأَنْ سَمٌّ عَرَبِيٌّ مَوْجُودٌ فِيهِمْ هَذَا قَوْلُهُ

تلك الحبيبية

اَوجِهَ وَأَوَى مَعْتَمِدًا أَصْلًا مَدَّةً صَدَدًا وَالْحَمْدُ
 وَإِيَّاكَ يَعْزِي دَالٌ قَافٌ مَدَدٌ نَافِعٌ دُونَ صَفِيحَةٍ
 طَلٌّ أَيْ قِلَّةٌ سَمَوِيَّةٌ تَأْتِي كَالْكَلْبَةِ دَيْبَةٍ عَجَاكُ مَدَدٌ
 وَجَهْرَةٌ دُونَ صَفْهَةٍ مَقْسَمَةٌ صَلَوَةٌ أَوْ لَوْحٌ
 يَعْزِي بِمَدِّ أَيْ دُونَ تَنْسِيءٍ أَوْ أَلْفٍ وَالْمَثَلِيُّ مَقْسَمَةٌ
 وَدَيْبَةٌ أَلْفٌ عَائِدَةٌ وَأَخَامِيَّةٌ وَأَخَامِيَّةٌ مَعْرُوفَةٌ سَمَوِيَّةٌ
 يَعْزِي بِرَوَاكِبِ أَوْ أَمَّا قِيَامُكَ حَسْبُكَ أَيْ خَيْرًا
 أَيَّةٌ وَبَعْضٌ يَنْهَى رَأْسُكَ أَنْ يَجُوزَ بِكَ أَوْ لِي بِرَأْسِكَ
 مَاقِيَامُكَ حَسْبُكَ يَنْهَى رَأْسُكَ كَحَمْسَةٍ
 الشَّيْخُ إِذَا تَوَلَّى بَيْنَ الْأَوَّلِ وَالْآخِرِ تَتَكَبَّرُ أَيْ تَحْصِي
 اللَّهُ أَيُّهُمَا أَكْبَرَ أَوْ إِخْتَارَ سَبَابَهُ الشَّيْخُ أَنْ يَسْتَفِدَّ

أَيُّهُمَا طَائِعِي تَغْنَمُفٌ أَيُّهُمَا وَأَوْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ
 لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ هُوَ يَعْزِي بِرَوَاكِبِ أَوْ لِي
 مَاقِيَامُ مَعْنَى مَدَّةً هَكَذَا تَنْجِيحٌ أَيْ بَلَّغٌ بَرَكَةً
 بِرِسْمٍ كَيْفَ تَوَلَّى بِي أَيُّهُمَا أَوَّلًا بَالِيَةً تَلْفِظُكَ
 وَأَعْبَسْتُ يَعْزِي بِالْحَيِّ وَشَسْتُ بِدُونِ
 تَغْنَمُفٌ أَيُّهُمَا تَلْفِظُهُ لَيْسَتْ لَهُ أَيُّهُمَا تَغْنَمُفٌ
 مَعْنَى حَسْبُكَ أَيُّهُمَا تَلْفِظُهُ أَيُّهُمَا يَعْزِي بِالْحَيِّ
 وَأَتَغْنَمُفٌ وَإِيَّاكَ يَعْزِي دَالٌ نَبْرُوكِيَّةٌ أَيْ نَبْرُوكِيَّةٌ
 كَحَمْسَةٍ سَبَابُهُ تَلْفِظُكَ بِرِسْمٍ كَيْفَ تَوَلَّى
 نَبْرُوكِيَّةٌ أَوْ لَوْحٌ مَعْنَى مَدَّةً أَوْ لَوْحٌ
 مَعْنَى هَكَذَا أَوْ تَلْفِظُكَ كَيْفَ تَوَلَّى تَلْفِظُكَ

أَلْفٌ

١٥

حَسْبُ الْيَقِينِ وَبِرِّ الْعَدَابِ يَعْنِي ذَلَّ النَّادُونَ صَفِيًّا
 اِشْتَرَكُوا مِنْ تَابِهِ وَاجْتَدَتْ لَهُ عَصْرٌ مِنْ حَسْبِ قَائِمٍ
 صَحِيحٌ مِنْ مَبْلُوثِهِ دَرِيَّةٌ وَمِنْ رَجَائِدِ حَيْدَتِكَ
 تَخْتَارُونَ اِثْمِيَّةً يَعْنِي عَصْرٌ مِنْ حَسْبِ قَائِمٍ حَقْلًا
 حَيْثُ وَبِرٌّ قَسْمٌ مِنْ مَيْمَنَةِ حَسْبِ وَفَقَهُ وَارْتَضَاهُ
 كَأَطْرَاقِ الْوَالِدِ وَفِي كَلِمَاتِهِ اِشْتَرَكُوا اِشْتَرَكُوا
 عَنَانَ فَايَسَتْ اَوْتُونِ يَعْنِي اَذْنُ نَسْتِ اَوْتُونِ اَمَّا
 بَرْدُهُ اَقْرَبُ كَأَقْرَبِ اَوْتُونِ كَمَا فِي قَوْلِهِ اِعْمَالِي اَنْ اَللَّهِ
 بَرِّي مِنَ الشَّرِّ كَيْفَ اَنْ سَمِعْتَهُ يَعْصِي عَصْرَهُ
 مَسْتَوْجِدٌ يَعْنِي اِنَّ اَللَّهَ كَثِيرٌ يَعْصِي بِيَهُ اَوْ قَسَمَهُ
 وَلَا رَهْضُهُمْ اَذْنُ يَعْنِي اَنْ سَمِعْتَهُ لَمْ يَلْمَهُ

مَوْفٍ صَدَدُونَ هُوَ فِي بَوْبِ رِكَانِ اَوْتُونِ
 اَلَّذِي يَكْتَرِبُ اَلَّذِي يَقْتَسِمُ يَعْنِي اَنْ اَلَّذِي
 يَلِي اَلْمَكْتَبِينَ اَيْ اَيْ تَحْفِيفُ اَيْ اَيْ اَوْ اَيْ عَيْتُهُ
 حَيْلُو اَوْ حَيْبٌ وَرَأَى اَلَّذِي اَللَّهُ اَنْ اَلَّذِي
 اَلْوَقْتِ يَعْنِي حَايِ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ
 بِيَانِ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ
 قَدْ عَسَمْتُ مَيْمَنَةَ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ
 حَسْبُ كَيْفَ بِيَانِ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ
 وَصَاحِبِي اَوْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ
 وَنَا اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ
 اَنْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ اَيْ

٢٦

اَخْرَجُونَهُ فَيَقُولُ لَهُ اَنْعَمَ فِيَّ وَيَقِيضُ لَمْ اَنْتَ
 فَيَقِيضُ لَكَ اَنَا الَّذِي كُنْتُ تُحِبُّهُ وَتَأْتِيهِمْ بِهِ وَكُنْتُ
 تَسْتَسْرِئُ بِنَايِطِ الْاَحْيَاءِ وَقَدْ هَمَّ بِهَا اَنْكُ وَفَيَقِيضُونَ
 لَهُ الْعَلَاءِ الْقَتْلَ نَحْوَ فَيَقِيضُ لَكُمْ اَنَا الْقَتْلَ لَنْ
 فَيَقْتَدِرُ بِهِ حَالِي نَبِيْعٌ فَيُعْطِي الْمَلَكُ بِبَيْتِهِ
 وَالْجَلْدُ بِبَيْتِهَا هـ وَيَضَعُ نَاجِ الْمَلِكِ عَلَيَّ نَاسِبَةً
 فَيَلْبَسُ وَالِدِيهِ السُّرَابِ كَلْبَيْنِ بِمَا تَقْوَى بِهِ حَسْبَا
 الَّذِي نَاوَا وَمَعَهَا فَيَقِيضُ لَنْ مِنْ اَنْ لَنَا هَذَا الْفَضِيلُ
 وَالْمَرْكَبُ يُبْلَغُهُ بِالْغَالِيَا فِي الَّذِي نَاوَا فَيَعْمَلُ هَذَا
 فَضْلًا وَالدُّرُكَا بِقِرَّةِ الْقَتْلِ تَتَمَّ بِهَا صَدَا جَمِصَةً
 يَعْضِي حَسْبَا هـ وَمَعَهَا سِي بُوَيْدِي كَرْمُ حَضْرَتِ

اَقْسَمَ كَقَوْلِهِ هـ فَيَا اَنْ كَرْمُ لَمْ اَقْسَمَ عَظْمُ
 مُشْتَرِكِيْنِ اَقْسَمَ كَالْحُرِّ اَوَّلُوْنَ وَقَتْلُ اَوَّلِ اَوْ يَعْضِي
 ذَالِ مَصْنُوعِيْنِ مَقْتُوْحِ اَقْسَمَ وَجَاهِلَاتِ يَعْضِي
 نَا مَقْتُوْحِيْنِ مَصْنُوعِيْنِ اَقْسَمَ كَالْحُرِّ اَوَّلُوْنَ اَمَّا
 بِكُلِّ كَرْمٍ قَوْلَانِ تَجْوِيْدُ لَمْ اَوْ اَقْسَمَ وَمَدَاوَمَتِ
 اَتَلَفِ اَفْعَلُ مَعْمُوْلُوْنَ بِتَكْرِيْمِ حَيْثُ هُوَ كَلْمٌ لَمْ يَكُنْ
 عَنَ اَبِي اَمَامَةَ اَبَا عَلِيٍّ هـ نَا صَدِي اللّٰهُ عِنْدَهُ اَنْتَ
 قَالَ حَيْثُ شَاءَ مَسُوْلُ اَللّٰهُ صَلِّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 وَاسْمُ عَلِيٍّ يَعْزِمُ الْقَتْلَ وَفَاخِرُ نَا عَنَ فَضْلِهِ هـ
 فَعَالَ اَنَّ الْقَوْلَ نَا بِنَايِ اَهْلِهِ يُوْرُ الْاَلْيَا مَهْمُ حَيْثُ
 اَخْرَجَ مَا يَكُوْنُ اَللّٰهُ فَيَقْتَدِرُ عَلَيَّ صَاحِبِهِ فِي

الاسم

اَيْدِيَهُ جَزَلَ كَلَامَهُ • وَرَدَّجِي حَقِّي شَيْخَانِيَةً فَاعْلَامِي بِيَعِيَانِيَةً
 قِيَّ أَلِيَّ يَاهُ • فَهَضَمَكُنْ مَرِيدَهُ • اجْتَمَعُ مَعَهَا كَلِمَتُ مَضْعُونَةٍ
 قَوِيٍّ هُوَ مِلُّ أَيْدِيَتَانِ مَبْنِيَتَيْنِ • مَعْفُورِيَتَيْنِ مَسْتَسْبَلِيَتَيْنِ
 مَسْطَلَّاتَيْنِ بَارِحَتَيْنِ بَارِضَتَيْنِ • أَوْ رَهْمَتَيْنِ • وَرَدَّجِي تَابَسْتَهُ
 أَابَسْتَهُ أَكْثَرُ • خَلَّ كَيْدَانِيَتَيْنِ • فَيَاكَ مَسْطَلَّاتَيْنِ أَوْ لِيَقِيَتَيْنِ
 فَوَدَّجِي حَلَّهُ • شَتَّوَلْتَسْتَهُ ذَكَرَهُ • ذُنْبَاكَ كَابَدَانِيَتَيْنِ
 أَوْ أَيْدِيَهُ يَهْيِي • ذُنْبَاكَ أَيْدِيَتَيْنِ • أَنْ تُوَقَّ بِهِيَ أَيْدِيَتَيْكَ
 فَيَاكَ ذُنْبَاكَ • أَوَّلَسْتَهُ صَمْتَسْتَانِيَتَيْنِ • وَرَدَّجِي تَابَسْتَهُ
 تَابَسْتَهُ أَيْدِيَتَيْنِ • هُوَ حَلَّتْ • يَسِيَرُ بِهِيَ بِحُضُونِ مَرِيَتَيْنِ • يُوَكَّا
 لِأَيْدِيَتَيْكَ أَيْدِيَتَيْكَ • فَيَاكَ فَسْ شَتَّوَلْتَسْتَهُ أَيْدِيَتَيْنِ • يُوَأْوَل
 حَيْثُ دَرَّجِي • ذُنْبَاكَ أَوْ خَالَسْتَهُ خَالَسْتَهُ وَخَالَسْتَهُ فَتَقْتَدِرُ كَوْنِي

نَسُوَلْتَهُ • مَسْطَلَّاتَيْنِ عَلَيَّ وَهَسْتَهُ • أَبُو أَمَامَةٍ
 نَدَّجِي أَلَسْتَهُ مَسْتَهُ • نَوَائِيَتَيْنِ • نَسُوَلْتَهُ لِحَضْرَتِي
 بِسْ جَهْلِي • هُوَ مِلُّ قَوْلَاتِي • فَصِيْبِيَتَيْنِ بَعْضِي قَوْلَاتِي
 أَهْنُ أَوَّلِيَتَيْنِ • بَرِيَتَيْنِ وَفِيَتَيْنِ مَعْجُونَتَيْنِ • وَيَا مَسْتَهُ كَوْنِيَتَيْنِ
 خَلَّ يَسْتَهُ مَحْتَسَبِيَتَيْنِ • أَوْ لِيَقِيَتَيْنِ قَوْلَاتِي كَلِمَتَيْنِ أَهْلِيَتَيْنِ بِيَعِيَانِيَتَيْنِ
 مَعْفُورِيَتَيْنِ أَيْدِيَتَيْنِ • بَرِيَتَيْنِ يَلْدِيَتَيْنِ • دَيْدِيَتَيْنِ تَابَسْتَهُ
 يَلْدِيَتَيْنِ مَرْمُورَتَيْنِ ذَيْنِ • دَيْدِيَتَيْنِ بَرِيَتَيْنِ سُوَرَتَيْنِ ذَيْنِ بَكَامَاتَيْنِ
 أَيْدِيَتَيْنِ ذَيْنِ كَيْدِيَتَيْنِ أَوْ بَرِيَتَيْنِ ذَيْنِ • بَرِيَتَيْنِ أَوْ مَعْجُونَتَيْنِ ذَيْنِ
 دَجِيَتَيْنِ كَلِمَتَيْنِ أَوْ مَرْمُورَتَيْنِ ذَيْنِ • خَرَفَتَيْنِ أَيْدِيَتَيْنِ ذَيْنِ
 ذَيْنِ • تَابَسْتَهُ أَيْدِيَتَيْنِ مَسْتَهُ مَسْتَهُ • دَيْدِيَتَيْنِ • لَعْمُ قَوْلَاتِي
 ذَيْنِ • فَوَدَّجِي قَوْلَاتِي تَابَسْتَهُ أَلَسْتَهُ مَسْتَهُ • حَضْرَتَيْنِ

المله

من الشايق. فالعالم لا يجتهد منه **والسابع:**
 صاحب المال يجانب يقم النبيلة وصلاح العلم
 ينفع يوم القيمة **والثامن:** المال يتدبر بسبط المال
 والعلم لا يتدبر بسبه **والثاسع:** المال يقسم الفلاسف
 والعلم بوزن الثياب **والعاشر:** صاحب المال يدعي
 الزبونية وصاحب العلم يدعي العبودية **بعض**
 حديث معناه يوشح بزكر الرب هو عالمه ان عبد الله
 دن رعونان الله تعالى علمهوا جميعين **بعض** بوزن
 انديل رسول الله حصره ثبته ان صلى الله عليه وسلم
بعض انما كبره قرآن او ففان تركي دنيا انما كبره
 انما قاموا انشبه عمل من تشبه بهج انما خانوت

ان رسول الله وما حصل الابدال. قال طلب
 العلم فانه يوم الخمس. في الله نيا فالاخرة
وسئل: عن امير المؤمنين علي ابن ابي طالب
 رضي الله عنه العلم افضل او المال. قال العلم
 افضل يدل على عظمة الاصل. العلم مهيارك الدنيا
 قال مبرك قال من قها مان. ووق عقرن
والثاني: المال يخرس. والعلم يترنم **والثالث:**
 لصاحب المال عدد كبير وارض صاحب العلم صدق
 كثير **والرابع:** المال يتفقد. بالتصريف فيه والعلم
 يثابره **والخامس:** صاحب الال يتبعل وصلاح
 العلم يتسبب الي الاكبر **والسادس:** المال يجفده

وهما من وفور عون مبرأ ليدن **الحصا الكبر**
 دليل اول ان كبر مال الله مالي صفات علمه
 اسي علم صفات اول **بجني** دليل اول ان كبر مال
 ايتناك دشمني حتى اولون علم ايتناك دن سبتم
 حتى اولون دن **دني** دليل اول ان كبر مال حتى
 ايتناك كبر علم حتى ايتناك ان من **بجني** دليل
 اول ان كبر مال اسي بجيل اولون علم اسي هو من
 اولن **التخي** دليل اول ان كبر مال اسي يدن صفات
 علم صفات **يدني** دليل اول ان كبر مال اسي
مال ايتناك حساس اولون علم ايتناك صفات
 اولون **كبرني** دليل اول ان كبر مال حتى دن موفله

كبرني اعمال دن صدق وبي من جرمه اول اعمال
 دن **فكر** ايتناك صفات اعمال دن **حضرت** رسول الله
 صلى الله عليه وسلم ايتناك اولون كبر
 فادوز كبر سوي ايتناك اعمال اولون كبر
 يا رسول الله ايتناك اعمال دن وبي من حضرت
 رسول ايتناك **علم** طلب ايتناك **مجموع** كبر
 دنبا ده واخل كبره مؤمنون نور دن **بنا** مؤمنون
 بكي علمه دن كبره الله ووجه صوره نور دن **بكر**
 علمه بكي **بكره** مالي كبره علمه وبي كبره
 علمه بكي **ماله** دن اولن دليل ايتناك **اول** دليل
 اولون كبره علمه ايتناك **مال** اولون

وهما من

وَنِمْشِكُمْ خِيَانَاتٍ يُولِيهِمْ اَعْلَانًا قَالَهُ اَبِي شَيْخٍ
 سَأَلَ اَلْفَلَيْسَ كَيْفَ يَمُوتُ سَيِّئًا كَيْفَ يَمُوتُ تَيْبَةً
 يَتَشَكُّمُ كَبُوكِي . سَبَبَتْ نَهْ اَوَّالَهُ جَوَابَ وَرَدَ .
 لَكَيْفَ اِخْتِالِطِ اَلْاَوَّلُ قَرَأَتْهُ مَشْعُورٌ اَوْ لَمْ يَسْمَعْ
 عَلَانًا اِنَّ اَوَّلَ دَعْوَةٍ زَيْكُكَ نَيْكُ اَعْرُوكُ شَفْرُ نَهْ . اَكَلْتِ
بَيْتٌ . اَوَّلَ اَسْتِئْذَانِ اَلْمَلِكِ زَوْجِي . زَوْلاَ خَالِ اَوَّلِ اَلْمَلِكِ
 عَجْرِي . يَهْيِي بَيْتِ هَعْمَسِي . يَعْزُوكُ كَيْفَ اَلْاَوَّلُ اَلْمَلِكِ نَارُ بَيْتِ
 قَرَأَتْهُ مَشْعُورٌ اَوْ لَمْ يَسْمَعْ . صَلَاتِ اَقْوَمُ زَوْجِي
 مَشْعُورٌ اَوَّلَ يَجِيحُونَ خِيَانَاتٍ . بِي اَنْدَرُ دَرِي نَيْكُ
حَدِيثَانِ . **عَاوُونَ** . مَن قَرَأَ اَلْحُرُوفَ اَلْمَلِكِ لَمْ يَزَلْ
 عَدَابَ الْقَبْرِ . يَهْيِي هَتِيكُ نَيْكُ اَنَّ اَنَّ سَوْرَةَ مَن هَتِيكُ يَهْيِي اَقْسَمَهُ

مَلَاكَ اَنَّ اَنَّ خَالَهُ مَلَاكَ اَوَّلِ اَلْمَلِكِ هَتِيكُ اَلْمَلِكِ
 اَقْلَانُ كَيْفَ مَالِ كَوَّلِي قَتِي اَيْدِي اَيْدِي اَللَّهُ اَنْتَ
عَلِمَ كَيْفَ كَلِمَتِي اَنْتَ نَنْ اَهْ نَيْكُ اَيْ اَلْمَلِكِ اَلْمَلِكِ
مَالِ اَيْسِي نَيْكُ يَلِي دَعْوَةِ اِسْمِ اَيْدِي هَتِيكُ اَيْسِي قَهْ اَلْمَلِكِ
 دَعْوَةِ اِسْمِ اَيْدِي وَدَعْوِي هَتِيكُ هَتِيكُ قَهْ نَهْ مَشْعُورٌ
 اَقْلَانُ يَهْيِي لَفْطِي اَقْسَمَهُ مَعْمِلُهُ عَمَلُ اَقْسَمَهُ
 قِيَامَتُ كَيْفَ شَبَّهَ اَللَّهُ هَتِيكُ اَلْمَلِكِ اَلْمَلِكِ هَتِيكُ هَتِيكُ
 قَرَأَتْهُ مَشْعُورٌ وَشَقِيصَتِ اَلْمَلِكِ اَيْ اَلْمَلِكِ
 نَصَبَهُ اَللَّهُ عَلَيْهِ يَجْمَعُ عَمَلُهُ بِرَجِيحِ اَلْمَلِكِ
 مَلَاكَ اَنَّ اَنَّ اَلْمَلِكِ اَلْمَلِكِ هَتِيكُ اَلْمَلِكِ
 يَهْيِي هَتِيكُ هَتِيكُ اَلْمَلِكِ اَلْمَلِكِ اَلْمَلِكِ

كوكب منقش

شيخ **سَعْدُ** أَخْبَرَنَا سَعْدُ بْنُ مَرْزُوقٍ لِيَوْمِهِ وَنَحْوِهِ
 يَلَهُ رَجَبُ أَيَاكَ أَوَّابُكَ أَخْبَرَنَا دَكْنُ بْنُ كَيْسَانَ كُنِيَ
 دَابِغُ أَوْ قُرَيْشِيُّ وَ**شُعْبَانُ** أَيْتُهُ صَالُوا اللَّهَ شُعْبُولُ
 أَوْ لُرْدِيُّ وَ**عَطَّانُ** أَيْتُهُ كَيْسَهُ وَكَانَتْ زَيْنُ اسْتِغْفَارِ
 مَشْعُولُ أَوْ لُرْدِيُّ وَ**دَجْدَجُ** كَرَمُ مَسْمُومَةٍ قَوْلُهُ
 مَشْعُولُ أَوْ لَسْكَرَاتُ أَلْوَتِ الْكَاسَانِ أَوْ لَأِ
يَعْنِي أَوْ لَأِ **أَيْسِي** الْكَاسَانِ أَوْ لَأِ **بِحَدِّ** كَلْمٍ
 عَنْ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَهُوَ الشَّيْخُ الْأَمْرِيُّ قَالَ إِنَّكَ لَأَنْتَ
 مَسْكُوتُ أَلْوَتِ فِي قَوْلِ أَوْ الْعَتَّانُ وَهُوَ الْقَبْرِ فِي
 صَلَاحِ اللَّيْلِ وَالنَّجْوَى مِنْ قَوْلِ يَوْمَ الْعِجَابَةِ وَبِشَيْءٍ
 أَهْوَأَ لَهَا الصُّلْبُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَهَذَا الْقَوْلُ رُصِّلِي

قَوْلُهُ إِنَّ كَرَمُ مَسْمُومَةٍ **دَجْدَجُ** أَيْسِي الْمَوْتِ وَبِشَيْءٍ
عَلِي نَحْوِي اللَّهُ مَسْمُومَةٍ يَوْمَ لَأَنْتَ هُوَ كَيْسَانُ أَيْتُهُ
 صَكْرَهُ أَوْ لُرْدِيُّ أَخْبَرَنَا سَعْدُ بْنُ مَرْزُوقٍ أَنَّهُ قَسَمَهُ
 الْعِزَّةَ بِأَيَّامِهِ **دَجْدَجُ** يُعْنَى لَعِينُ أَوْ كَوْلُهُ أَوْ كَيْسِي
 أَلْوَتِ مَسْمُومَةٍ فَتَقْدِيرُهُ لَجَهْدِ أَيْدِي سَعْدٍ وَ**بِحَدِّ** بَشِيرُهُ
 دَجْدَجُ كَلْمٌ مَسْمُومَةٍ كَيْسِي كَوْلُهُ أَوْ لَأِ أَخْبَرَنَا سَعْدُ بْنُ
 حَقِّ تَعَالَى أَوْ لُرْدِيُّ أَيْتُهُ أَيْتُهُ مَسْمُومَةٍ كَوْلُهُ أَوْ لَأِ
 بِيَوْمِهِ يَوْمِ النُّونِ وَبِشَيْءٍ يَوْمِ كَيْسِي كَوْلُهُ أَوْ لَأِ
 وَبِشَيْءٍ كَوْلُهُ دَجْدَجُ مَسْمُومَةٍ أَيْ كَيْسِي
 فِي يَوْمِهِ **دَجْدَجُ** أَيْتُهُ كَوْلُهُ مَسْمُومَةٍ وَبِشَيْءٍ
 أَيْتُهُ أَخْبَرَنَا سَعْدُ بْنُ مَرْزُوقٍ أَيْسِي كَوْلُهُ

شيخ

وَتَزِيدُ الْوَيْهَةَ الْوَالِقَاتِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ بْنُ سَمُورٍ الْكَلْبِيُّ
 جَعَلَ الْوَيْهَةَ وَدُونَهَا وَاللَّهُ لَكَ بِصَاحِبِي جِقْ صَدَقَهُ
 وَوَيْهَةَ كَتَبَهُ دُونَ دُونَ وَبِكَتَبْتُ الْوَيْهَةَ وَدُونَ وَشَبَلِي
 عَزَّزْتُ وَوَيْهَةَ دُونَ وَوَيْهَةَ أَنْ تَقُوقَ مَسْئَلَهُ كَرُونَ وَوَيْهَةَ
 وَوَيْهَةَ أَنْ آدَأَ أَدَأَ لِقَاقِي تَكْرِي جِي صِيغَةُ فَصَّحِيحٌ أَنْ جَو
 جِي أَنْفَاقًا مَعْدُونَ وَوَيْهَةَ عَلَى إِلَيْهِ قَوْلَانِ لَمُعْظِمًا لَهُ الْمُعْ
 وَوَيْهَةَ تَحْكُمُ لَهُ عَصَا قَوْلِي لِقَاقِي وَوَيْهَةَ مَنْ هَبَتْ دُونَ عَدَن
 دُونَ حَاصِدُونَ لَمُعْظِمًا لِقَاقِي عِبَادَتُهُ دُونَ كَلِمَةٍ طَبِيعَتُهُ دُونَ عَمَل
 صَالِحَتُهُ دُونَ تَبَكُّرِهِ عَلَى إِلَيْهِ وَكَلِمَاتُ فِي تَقْوِيلِهِ لَمُعْظِمًا لِقَاقِي
 يَقَعْدُ الْكَلَامَ الطَّيِّبَ وَالْعَمَلُ السَّالِحَ يَرْتَفِعُ بِهِ عَلَى إِلَيْهِ
خَطَرَاتُ دُونَ مَسْئَلِهِ صُنُوفُ دُونَ تَكْرِيمِهِ بِأَنْ سَمُورَ اللَّهُ

الْخَطَرَاتُ فِي صِلَاتِهِ لَمُعْظِمًا مَعَ الْجَمَاعَةِ وَتَقْبِيل
 الْمِيرَانِ فِي تَقْوِيلِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ بْنُ سَمُورٍ الْكَلْبِيُّ
 دُونَ مَسْئَلِهِ التَّوْبَتِ فِي كَثْرَةِ الْعَشَةِ فَهِيَ دُونَ كَلِمَةِ التَّوْبَتِ
 فِي صَالَةِ الْعَيْبِي وَبِأَيِّ الْعَرَبِ فِي صَالَةِ الرَّحْمِ
 وَالْخَطَرَةُ مِنَ الْمِيرَانِ فِي كَثْرَةِ الْبِكَاةِ مِنْ خَشْيَةِ قَدَامَتِهِ
تَقَالِي يَعْنِي عَدِيَّتْ وَفَطِيحَةٌ بِوَيْهَتِهِ كَلِمَةُ مَسْئَلِي
 أَوْ لَمُعْظِمًا مَعْدُونَ نَاخَتِ الْوَالِقَاتِ دُونَ قَوْلَانِ لَمُعْظِمًا لِقَاقِي
 وَوَيْهَةَ دُونَ الْوَالِقَاتِ دُونَ دُونَ عَادَنَ دُونَ وَوَيْهَةَ دُونَ وَوَيْهَةَ
 طَامَعِي عَدَانَتُهُ أَمِينِ الْوَالِقَاتِ دُونَ تَقْوِيلِهِ لَمُعْظِمًا لِقَاقِي
 وَوَيْهَةَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَقَالِي وَوَيْهَةَ كَلِمَاتُ
 كَلِمَاتُ لِقَاقِي سَبْطِ وَوَيْهَةَ نَارُ جَمَاعَتِهِ لَمُعْظِمًا لِقَاقِي

وَيْهَةَ

لَا تَقْرَأُ مَعَهُ بِالْحَمْدِ يَعْطِي سَمَكَ يَعْطِيكَ أَيُّهُ رُوْفُو
 شَرُّهُ دُونَ حَرْفٍ بِهِ أَفْأُولُ بِنِ قَطْعُهُ يَا لَوْ تَوَكَّلْتُكَ
 أَفَلَسَ مَعِيَ أَتَقْبَلُ أَفْأُولُ يَعْلَمُ يَعُوذُونَ بِحَالِهِ مِنْ
 الْحَرْفِ يَعْطِي ذَلِكَ تَقَطُّعُهُمْ قَوْصِيحًا دَالٌ وَأَفْأُولُ قِيَمٌ
 أَفَلَسَ يَبْرَأُونَ وَتَقَالُ مَحْتَجَةً عِيَابٌ أَيُّ جَانِكُ كِرْوَةٌ لَأَنَّ
 حَاوِيَةً وَقَلْبِي كَيْفَ تَقَالُ بِيْنَ كُنْ حَرْفٌ أَكْسَلُكَ
 أَفْأُولُ يَا كَلْبُهُ أَكْسَلُكَ أَوْ لَأَسْمُكَ كَلْبُهُ يُوْنَالُ دُونَ
 عَائِيَةً حَذْرًا كَلْبُهُ يَعْطِي بَالِيَهُ مَنْ صُنْدُ كَيْسَرُ
 فَتَأَنَّ تَجْوِيذُ الْعَجْمِيْعِ لِحَاكِمِ بِلِهْ دُونَ تَسْتِ أَوْ يَهْ تَبْكِرُ
شَيْخٌ عَمِيْدٌ أَوْ تَعْمِيْنُ يَنْبِيْتُ وَدُرِي وَدُرِي رُبَاعِي
 وَالْأَعْمَى بِالْحَجْوِيْدِ حَسْبُهُ الْأَلَا دُرِي مَيْكَرُ بُيْحَجِي

كَلْبِيَّةً طَبِيْعُهُ كَلْبِيٌّ دُونَ حَرْفٍ سَابِ رَسُوْلٍ أَيْدِي كَرِيْمٍ
 دَائِرَةً قَالَتْ أَوْ قَدْ تَبْعِي دُرِي تَسْتِ أَفِيْحِي شَرُّهَا لَمَنْ
 مَسْحُوْلٌ أَفْأُولُ وَالْأَلَا تَرْتَسْتِ أَوْ مَسْتِ بِهِ بُوْرًا نَابِيَةً
 مَسْحُوْلٌ أَوْ لَمْ تَبْكِرُ حَدِيْفٌ كَلْبُهُ عَنِ النَّبِيِّ عَطِيْلُهُ
 الْمَسْحُوْلَةُ وَالسَّتْ أَلَمْ يَبْكِرُ قَالَ مِنْ ذَا الْحَرْفِ قَالُوا مِنَ النَّبِيِّ
 أَيْ تَقَطُّعُ مَتَابَعُهُ فَتَقَطُّعُهُ يَعْطِي كَيْسَرِيَّةً مَعْنَى سَيُّوْرِيَّةً كَيْسَرُ
 بِيْنَ كَيْسَرٍ مَعْنَى تَبْكِرُ يُوْحَرْفُ أَوْ يَبْكِرُ بِهِ بِالْأَلَا كَلْبُهُ لَوْ لَيْسَتْ
تَحْتَبِيحُ كَلْفِي أَفْأُولُ وَهَمْ فَتَأَنَّ دُرِي كَلْبِيٌّ وَأَوْ قَوْلُ
 عَائِيَةَ بَعْضُ الْأَقْفَانِ يَعْطِي اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى
 أَيُّهُ كَلْبُهُ يَأْتِي تَبْكِرُ شَمُوْلُ تَسْتِ بِهِ كَوْرَسَكَ قَوْصِي أَفْأُولُ يَدِي
 قَوْلُ تَبْكِرُ أَكْبَرُ يُوْحَرْفِي نَبَا دُونَ يَأْتِي تَقَطُّعُ أَنْ أَيُّهُ رَسُوْلِي

فَوَالَّذِي بَدَأَكُمْ جَعَلَ لَكُمُ عَرُوسًا مِّمَّنْ لَمِيسًا قَدِ اتَّخَذْتُمْ
 اِنَّهَا فَهَاتُكُم اُنْدُو كِي بِرِ اِلَى كُوَيْتِي مَعِ اَيْلِيهَا اَمَّا تَلُو
 كَيْمُ فَوَالَّذِي لَعْنُ اَقْرَبُ لِرَبِّ يَادَةُ شَقَمَانِ اَيْدِي خَطَا
 اَيْدِي اَبْنِ اَرْبَابٍ قُلُوبُ اَبْرَارٍ شَيْخَانِ اِيْحَمُودُونَ دُونَ دُونَ
 اَبْرَارِ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ
 بِاِلَهِ خَفِيْعَتِي هَبْ يَا اَبْنُ اَبْرَارٍ خَفِيْعَتِي اِيْحَمُودُونَ
 كُنْتُمْ اَبْرَارٌ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ
 مَيْحَمُودُونَ مَيْحَمُودُونَ مَيْحَمُودُونَ مَيْحَمُودُونَ
 عَائِلَتِكُمْ جَعَلْتُمْ فَوَالَّذِي بَدَأَكُمْ اَقْرَبُ لِرَبِّ
 فَهَمُودُونَ فَهَمُودُونَ فَهَمُودُونَ فَهَمُودُونَ اَذَاد
 اَبْرَارِ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ

اَللّٰهُمَّ اِنَّمَا اَتَى اَنْبِيَاؤُكَ اَلْاَسْمَاءُ اَلْحَمْدُ
 اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ
 هُنَّ يَا اَبْنُ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ
 فَا اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ
 اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ
 اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ
 اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ
 اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ اِيْحَمُودُونَ

فَوَالَّذِي

جَدُّيْهِمْ كَالَّذِينَ خَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بِأَنَّهُ قَالَ مِنْ كَلِمَاتِهِ أَلَا دَانَ وَالْعِلْمُ وَالْعُرَانُ
 خِلافُ قَوْلِ أَهْلِ الْإِيمَانِ بَعْضِي حَدِيثٌ مَعْنَاهُ يَوْمَ رَجَبٍ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَوْمَ رَجَبٍ يَوْمَ كَيْسَانَ مَوْلَانِ كَلِمَاتِهِ
 كَيْ بَأْتِيَهُمْ يَا قَوْمَانِ أَتَقْبَلُونَ كَيْ كَلِمَاتِهِ تَقْرَبُونَ
 هَذَا مِنْ آيَاتِكِ يَا مَلِكُ نَائِلٌ أَلَمْ يَلِكِ لَعْنَةُ بَعْضِي
 يَا أَيُّهَا كَيْ كَلِمَاتِهِ نَعُوذُ بِاللَّهِ وَدَعْوَى يَوْمِهِ كَوَلَدِهِ
 ذُنُوبُهُ وَالْحَزَنَةُ هِيَ اللَّهُ تَشْرِيْفٌ عَزِيمٌ نَسْتَعِينُ
 يَوْمَ ذُرِّهِ وَفَرَاتٍ عَصِيْقَتَهُ أَقْبَانُ وَبِرْكَابِي نَكْرِي
 فَهَذَا كَيْ قَتَلَتْهُ عَزِيمٌ ذُرٌّ وَهَضْرًا أَوْ ذُرٌّ عَلِيًّا الْخَصْمُ
 كَيْ كَلِمَاتِهِ أَوْ فِيهِ وَأَوْ كَرْدَهُ نَبِيْرَهُ مَدِينَهُ

مَثَلٌ يَجْمَعُونَ أَوْ ذُرٌّ نَهَى الْفَرْدُ رَأَى أَوْ لَوْبُ هَا
 مَثَلٌ أَنْ ذُرٌّ قَالِيْعِيُونَ جَمْعُ مَوْزَةٍ أَيْ شَاءَ اللَّهُ
 مَعَالِي أَعَابِلِكِ كَيْ كَلِمَاتِهِ أَوْ يَمْتَشُّ سَمْعُ ذُرِّ الْإِنْسَانِي
 ظَهَرَ كَرْدَهُ مَثَلٌ فَاصْدَلْ بَعْضِي الْيَوْمَكَ وَأَيْتَاكَ
 أَنْ كَيْ كَلِمَاتِهِ يَوْمَ كَلِمَاتِهِ تَجْمَعُ رَدِّ كَلِمَاتِهِ هَا
 نَحْنُ نَحْنُ نَحْنُ حَدِيثُهُ كَالَّذِينَ خَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 السَّلَامُ أَنَّهُ قَالَ الْغَالِي وَالْمَسْمُوعُ سَمْعًا بَعْضِي
 حَدِيثٌ مَعْنَاهُ يَوْمَ كَلِمَاتِهِ كَلِمَاتِهِ كَلِمَاتِهِ تَقَاب
 مَثَلٌ ذُرٌّ كَلِمَاتِهِ كَلِمَاتِهِ كَلِمَاتِهِ كَلِمَاتِهِ
 وَالْإِعْتِدَالُ كَلِمَاتِهِ كَلِمَاتِهِ كَلِمَاتِهِ كَلِمَاتِهِ
 مَثَلٌ كَلِمَاتِهِ كَلِمَاتِهِ كَلِمَاتِهِ كَلِمَاتِهِ

حَدِيثُهُ

کبریا صدائیه منایست ایستاده یاران و پیامت
 کنند شاه موقور قیسین کوزم **تیکه** فن انده
 کلوز سخن تیم هکای فلا خوف علیهم ولا هم
 یخزبون **تیکه** مضمین دیدک **ودعی** **صلی علیک**
 خیرم ده کلوز کیم یعمیر حضرت صلی الله
 علیه و آله سائیم بیور زاید هر کیم کفر آنه
 مازامت ایستاده **یعنی** دایم اقراننا فسه الله
 یاراک و تقالی جل جلاله اول قوله یارک
 اچاقه مشول تست ازیرا قاله کیم نه کوز لری
 کوز منساز و نه فو لقا ایستند **ودعی** **قرآن**
 صبر غیر برت خوری و پرو کوز لری سکون ماول

میسر سفار تجوید له طارو دانا قان طرفه
 تجوید آرزو آنکیم **میتا** **تیل حضرت** عالیه
 الشاره قرآن مکه مدینه **رسول** حضرتیه
 عالیه الصلاه و السلام تجوید اوزر نه اندی
 اندن صکره **رسول** حضرت **دعی** تجوید له
 اودی و اندن صکره **اقبل** **دعی** ان قد لری
 و اگر نه **دعی** تجوید له او کیدیل **وسیمه**
شیخا **دوی** **وضی** **هم** **رحم** **الله** **منایست**
 ایدت تجوید اوزر نه اقوز لرفیت **صوت**
 احسن له اندن نجاف بولد لری **معرفت**
 بولد لری **حمت** **هدایت** بولد لری **دعی** **هنر**

کیم

اسكني بجنتك **قمتك** **بكرت** **جنتك** **آياتك** **عليك** **السلام**
 قلاني تجويد أو زل زلند زدي **رسول الله** **دعي** **جويد**
 أو زل زلند زدي **دعي** **جمع** **العلم** **عليك** **معتد** **مبين**
معلم **مناجرتين** **مسائل** **جويد** **أو** **زل** **زلند** **زدي**
بجويد **ابن** **كاتب** **ابن** **زدي** **أو** **زل** **زلند** **زدي** **ببصر** **أبيه**
و **ابن** **كاتب** **ابن** **زدي** **شجع** **ابن** **عليه** **ابن** **زدي** **أو** **زل** **زلند** **زدي**
و **جويد** **الجنت** **شعنا** **أو** **زل** **زلند** **زدي** **عليك** **دز** **بمسلك**
بوقطه **بمسلك** **ببند** **بز** **ببجاء** **ه** **صعيب** **ابن** **زدي**
العلم **بده** **حتمه** **كبريا** **دا** **إلى** **بجويد** **العلم** **عليك** **بجو**
يدله **أو** **زيت** **و** **أنت** **عليك** **عمل** **أيد** **ب** **حضر** **كاتب**
مقبول **أو** **المس** **أو** **دك** **علائق** **بز** **دعي** **بالطيف** **و** **بالله**

أوله **بشك** **قرا** **ه** **كأوه** **و** **جويد** **ببصر** **كوز** **زدي**
سمن **و** **المو** **جويد** **بز** **زدي** **كامل** **العلم** **أو** **المكوك**
ببصر **أوله** **ه** **ببكر** **ك** **فيلو** **صند** **ب** **العين** **ه** **دز**
م **كوز** **أو** **العلم** **كوز** **صند** **ز** **أو** **المراي** **و** **شند** **ن**
الله **مرا** **رقنا** **و** **دعي** **أمير** **العلم** **مبين** **علائق** **ز** **دعي**
الله **صند** **قرا** **ن** **آيم** **بجاء** **ز** **دعي** **باز** **ناري** **ببند** **بكر**
كيم **بجويد** **بجاء** **قون** **سبن** **قرا** **ن** **حوز** **أو** **بكر** **كده** **دز**
د **ببكر** **علائق** **و** **دعي** **الله** **صند** **ز** **ببند** **ببصر** **شند**
دز **ببصر** **بجويد** **بجاء** **قون** **ز** **دعي** **بجاء** **بجاء** **بجاء**
الله **ببند** **ز** **قرا** **ن** **كوز** **كيس** **ز** **و** **دعي** **صند** **ن**
ز **دعي** **الله** **صند** **ز** **دعي** **صند** **ه** **أكي** **م** **صند** **د** **له** **ي**

استجاب

في مناسبات التجويد

وَالشُّبُورُ دَرْ . بَيْنَ وَسَبْعَ دَرْ أَوْ لَكِي إِذْ غَاوَرُ
 بِالْأَصْلَةِ إِيجِي إِغَاوَرُ مِمَّ الْفَتْحُ دَرْ . أَوْ مِجِي
 إِغَاوَرًا رِحَالِي دَرْ . دَرْ دَرْ يَحْيَى قَالَتْ دَرْ أَقَالَتْ دَرْ يَحْيَى
 دَرْ يَحْيَى . بَسْبِيحِي إِخْمَاعُ هَذَا الْعَتَمَةُ دَرْ .
 أَوْ إِذْ غَاوَرُ بِالْأَصْلَةِ إِيجِي خَيْرُ دَرْ رَدَا مَا جَمِيعُ
 مَثَلُ دَرْ حَرَمِ اللَّهِ تَتَمُّونَ وَتُغَيَّرُ سَاكِنُ الْأَمَلُ
 وَدَاكُ إِيجِي دَرْ أَدْعَاوُ عَرَضُ أَوْ قَوْلُ .
 يَغْيَى غَيْتُهُ سَنَدُ دَرْ كَدْرُ نَيْكُهُ سَنَاطِبِي دَرْ كَاوَرُ
 بَيْتُ . وَكَلِمَةُ الشُّبُورِ وَالنُّونُ أَدْعُو بِالْأَصْلَةِ
 فِي الْأَمْرِ وَالنَّوَابِ إِيجِي لَمْ . مِمَّ مِنْ لَدُنْهُ وَقَمِيمُ
 لَدِي وَمِنْ رَتِّ التَّحِيمِ كِي . الْأَخْفِصُ نَحْمَلُهُ

الشُّبُورُ فَيْشُ . دَرْ . وَتَحْيَى بِالْأَصْلِ كَلِمَةُ قَوْلَانِ جَمِيعُ
 لَهُ أَوْ قَوْلَانِ مَثَلُ أَوْ دَرْ دَرْ . أَوْ لَكِي مَثَلُهُ
 أَحْكَامُ النُّونِ الشَّائِكَةُ وَالشُّبُورُ دَرْ .
 إِيجِي مَثَلُ دَرْ . أَوْ جِي مَثَلُ مَقْصُولَا
 مَثَلُ دَرْ . دَرْ دَرْ يَحْيَى مَثَلُ مَثَلُ مَثَلُ دَرْ .
 بَسْبِيحِي مَثَلُ مَثَلُ مَثَلُ دَرْ . النُّونُ مَثَلُ
 وَصَلُّ إِلَى كَلِمَاتُ . بَسْبِيحِي مَثَلُ وَتَقَفُ
 بِالْأَصْلِ . سَسْبِيحِي مَثَلُ دَرْ .
 حَلُوقُ يَحْيَى مَثَلُ إِشْرَاقُ دَرْ . أَوْ إِيجِي
 مَثَلُ مَثَلُ دَرْ حَرَمُ فَرْ دَرْ أَوْ كَلِمَةُ صِفَتِي لَدِي
 دَرْ . أَمَا قَوْلُ مَثَلُ أَحْكَامُ النُّونِ الشَّائِكَةُ

وَالشُّبُورُ

الْاِتِّكَانُ رَحْمَةُ اللَّهِ بَادَةٌ وَاقْدَةٌ رَحْمَةُ الْمَيْسِرِ
 بِالضَّمِّ اَوْفَوْهُ يَتَكَبَّرُ شَاظِبِيْدٌ مَكْرُوْرٌ يَتَوَكَّلُ
 اُدْعُوْهُ مَعَ صَعْبَةٍ وَفِي الْوَالِدِ وَالْبَايَعِ وَرَمَاهَا خَالَفَكَ
 فَلَا كَهْ مِثَالُ مَاءٍ صَسِيْبٍ مِنْ تَوَلَّى وَلا صَبِيْرٌ اَمَّا اَزْغَا مَر
 وَوَيْكِرُ مِنْ حَرْبٍ يُوْحِدُ فَيَكُوْرُ مَا تَكُ اَبِيْءُ اَوْ غَا مَر
 مِيْنٌ يُوْرِيْكَ تَعْمُرُ يَفِيْدُ كَلُوْرًا اَزْغَا مَرًا اَزْغَالُ الشَّيْ
 فِي الشَّيْخِ كَالْجَا مِرْفِيْ هُوَ الْعُرْسُ وَهُوَ دُوْحِيْ اَوْ غَا مَرًا
 حَدِيْدِيْ اَبِيْ حَرْفٍ يَوْقُدُ اِرْدَرْ يَتَكَبَّرُ مَكْرَا حِدَةٌ
 كَلُوْرًا اَزْغَا مَرًا اَبِيْ حَرْفٍ فِي الْحَرْفِ وَمَقْدَارُ
 اَبِيْ حَرْفٍ يَقِيْدُ اِذَا غَا مَرًا حَدِيْدِيْ اَبِيْ
 حَرْفٍ مَقْدَارٍ يَجِيْدُ وَرَمِيْحٌ اِيْحِيْدُ كَلْفَا كَلْدُ

25
 اللّٰه عَالِيَهُ بِيْنِيْدَةٌ سَكَنَةُ اَبِيْدٌ مَجَالٌ وَقِيْلُ
 مِنْ سَاوِيْهِ يَفِيْدُ يُوْنُ اَوْ نَ رِيْبُهُ سَكَنُهُ اَبِيْدُ كُنْ
 مَضْرُوْبٌ قَطْعٌ صَوْتٌ اَبِيْدٌ اَمَّا قَطْعٌ يَنْعَسُ اَبِيْدٌ
 قَطْعٌ يَنْعَسُ اَبِيْدٌ حَاكٌ وَفَقْفُ اَوْ اُوْرُنْ سَكَنُهَا اَوْ اُوْرُ
هُ اَبِيْدُ سَكَنُهُ اَبِيْدٌ وَفَقْفُ مَوْقِيْ قَطْعٌ يَنْعَسُ حَرْفٌ
 يَتَكَبَّرُ سَتَا طِبِيْبٌ كَلُوْرٌ هُ يَتَفِيْدُ وَسَتَا كَلْمٌ اَبِيْدُ اَبِيْدُ
 دُوْنُ نَفْسِيْ هُ بَعْظُهُمْ فِي الْاَبِيْدِ اَلْوَهْرِيْسِيُّ اَلَا
هُ وَاَمَّا اِذَا مَرَّ مَعَ الْمَتْنِ دَرْتٌ حَرْفٌ دُوْرِيْ مَوْسُو
 وَاَمَّا كَلْبِيْ يَتَمَوْكُوْرٌ جَمِيْعٌ يُوْرُ صِلُوْنٌ كَلُوْرٌ اَمَّا
 جَمِيْعٌ هُوَا نَ جَمِيْعٌ اَللّٰهُ تَتَوَبَّرُ يُوْرُ سَاكِنٌ يَمِيْسُو
 حَرْفٌ فَا كَلْبِيْ جَمِيْدٌ اَدَاغَا مَرَّ مَعَ الصَّنِيْعَةِ اَوْ فَوْزَلَسُ هُ
 اَلْوَهْرِيْسِيُّ

وَإِذَا يَدُكَ وَمَا جَدُّكَ **أَمَّا عَزَبْتُكُمْ** رُبَّمَا دَالٌ
 سُرٌّ وَوَكَاةٌ نَابِيَتْ دَجِي إِذْ غَامَرُوا لَوْلَا دَالُهُ وَطَادُهُ
مَثَلِي أَتَيْتُكَ دَعْوَا اللَّهِ وَقَالَتْ طَائِفَةٌ **وَوَحَا**
 دَجِي إِذْ غَامَرُوا لَوْلَا نَادُهُ مُوبٍ مَخْرُجٍ أَوْلَدُ خَيْبُونَ
أَمَّا طَالَمَا لَمْ تُذْرَى بِاللَّوْنِ مَا لَمْ تُرَ لَنْ دَرْزٍ مَعْلِي يَهَا
 أَوْلَدُ خَيْبُونَ **بَنِيكَ** كَشَفَاهُ كَلَوْنٌ **مِثْلِي**
 أَحْمَلُكَ وَفَوْرٌ كَلَيْتُ **وَالْوَيْزُ** بَسْمَلُكَ إِذْ طَامَرُ الْعَمَاءِ
 فِي النَّيْبِ يَا جَانِبِي بَعْضِي طَالَمَا غَامَرُوا لَوْلَا نَادُهُ أَبْطَاهُ
 وَأَبْطَاهُ قَسِيْتُ دَجِي **وَدَجِي** بَلَاكُكُمْ بِجَمْعِ قَسْرَاهُ
 نَجْمُهُمُ الرَّائِدَةُ أَيْ بَأَقُولُهُ لَمْ يَطْعُ أَبْدَانُهُ وَيَقْتَرِبُ الْجَلْبَانِي
 صُصْعُ غَدْرٍ دَرْزٍ **أَمَّا** جِنِّي أَيْ كَرَفِي بِرُؤْيُوسِ دَنْ

بَنِيكَ مَعْصِيَتِي دَرْزٍ **أَمَّا** طَائِفَةٌ دَرْزٍ مَعْصِيَتِي
 بَلَايَاكَ بَرِيئَةٌ لَنْ كَلَوْنٌ **بَنِيكَ** أَعْمَالٌ إِذْ أَدْبَرَتْ
 دَرْزٌ لَوْ **أَمَّا** طَائِفَةٌ مَعْصِيَتِي بِجَمْعِ مَبْنِي الْعَيْبِيَتِي مَوْ
أَمَّا بَرِيئَةٌ سَالِكِيْنَ وَاقِطِعْ أَوْلَادُ كَلَيْتُكَ أَوْلَادُ تَسْمِينَةٍ
 وَأَخِيرَتُهُ كَلَوْنٌ **أَمَّا** تَسْمِينٌ كَلَيْتُكَ أَخِيرَتُهُ مَعْصِيَتِي
 مَعْصِيَتِي مَعْدُونٌ **بَنِيكَ** شَا طَبِيْعِي مَعْصِيَتِي كَلَوْنٌ
 الْتَسْمِينُ بِرِيئَةٍ سَالِكِيَةٍ مَبْنِي أَخِيرَتُهُ الْاِتِّكَاكِيرُ
خَوْرِيَتِي مَبْنِيكُمْ **وَدَجِي** بِجَمْعِ قَسْرَاهُ جَمْعُكُمْ بَنِيكُمْ مَبْنِيكُمْ
 مَجْرُورٌ دَالٌ إِذْ غَامَرُوا لَنْ لَنْ يَنْفَعُ دَالُهُ وَطَادُهُ وَدَجِي
 دَالٌ دَالٌ وَنَادُهُ مَعْصِيَتِي مَعْصِيَتِي كَلَوْنٌ **مَثَلِي**
 إِذْ هَبَّ وَإِذْ طَلَمُوا وَقَدْ كَلَمُوا وَقَدْ شَبَّ

لآلَمُ يَشْفِيهِ ايدُرْ اَوْ اَنْ يَشْفِيَهُ خَمْسٌ قَدَمٌ حَزْرًا قَارِئًا **قَالَ**
سُتَاتٌ دَرْدَنُ شَمْسٍ صَفْحَةً **عَلَى** لَانِ وَاَوْ كَلْبًا **بِرَقِيئَةٍ**
 وَالْيَتِيمِ وَعَيْنِ الْفَرَاتِ وَيَوْمَ الدَّبْرِ وَالذَّارِبِ اَسْبَحْ
 وَالرَّحْمَنِ اَصْلِيئَةً الرَّحْمَنِ اَيْدِي الْأَمْرِ اَيْهَ قَابِئِ
 اِتِّبَاهِ وَيُؤْتِي مَخْرَجَ الْأَذْفَعِجُونَ تَشْدِيدُ بَدَلٍ وَيُرْوَدُ لَمْ
 الرَّحْمَنِ اَوْ اَلدَّي بِأَقْبَابِ اِنْ غَالَمْتُكَ دَعِيَ بِكَ قِيَامِ ه
 دَرْدَنُ يَعْنِي بَاقِيَ اِنْ غَالَمْتُكَ اِنْ غَالَمْتُكَ خَزْرَه
خَالٌ وَالرَّيْبِيُّونَ وَالنَّبَاوُ وَالشَّمْسُ وَالصَّغِيرُ
 وَلَا النَّسَائِينَ وَالطُّورُ وَالطَّاكِرُ وَالنَّارِغَاتِ
 وَاللَّيْلِي وَاللَّهْ أَمْلَيْتَهُ إِلَّا اَلِ اَيْدِي . يَعْنِي
 مَكْسُورٌ هُوَ رُوْمَةٌ خَدْفُ اِتِّبَاهِ اِيحَا اَنْ يَكُنِ الْخَبْرَ اَرْوَتِ

وَقَالُوا اَوْ لَيْسَ اَوْ لَمْ يَسْأَلْكَ مَخْرَجُ اَوْ لَيْسَ
 فَاصْبِرْ بُوْدُ اِكْرَامٌ بِرِ اِلْحَادٍ اَوْ اَعَا مَ اَيْدِي لَمْ
 تَشْدِيدُ بِدَعْوُضٍ وَيُرْوَدُ لَمْ بَدَلٍ دَخِيحٌ دِيرُ لَمْ
 مِثْلِيْنَ مَسْتَبِكٌ ذَا لَوْ **مَثَلُ** اِنْ لَيْسَ صَوْرَةٌ مِنْهَا
 فَارْحَبْ اِيحَا اَنْ تَمْرُ نِيْزُ كَرُ الْاَلْوَتِ ، مَا لَا يَشْرِي
فِي اَلْقَبْلِ ، وَتَجِي اَجْمَعُ فَهَلْ اَجْمَعُ اَللَّهَ مَجْرِي لَامٍ
 رَادَةٌ اَوْ غَا مَ اَيْدِي لَمْ **مَثَلُ** اَلْ اِيْزُ اِيْزُ اِيْزُ اِيْزُ
 وَمَا اَشْرَاهُمَا **مَا مَسَا** حَفْصَةٌ اَللَّهَ بِرِزْ دَه
 سَكَتَهُ اَيْدِي اِنْ غَا مَ اِيْزُ **مَثَلُ** اَلْ اِيْزُ اِيْزُ اِيْزُ
 يَعْنِي لَامٍ اَوْ اَنْ يَكُنْ سَكَتَهُ اَيْدِي اَنْ يَكُنْ صَحْرَه
 مَا اَنْ يَكُنْ دَعْوُضٌ **اَجْمَعُ** فَكُلٌّ اِيْزُ اِيْزُ اِيْزُ اِيْزُ

لا

كلوه اوله اوله اوكا قال الله تعالى في الانجيل الذي
 ولدته المسيح عذراء يقول **اما** مسعود ولدته
 اوله اوله **يعني** الا انك تشهد يدك تترك اوله كلوه
 اوله اوله **بنيك** بعض قولك من الذي **الاشهد** يد
 بجامل النوات **يعني** دوماك اوله وركب تشهد يد
 في الا انك جامله ووحشيد **اما** جميع قولك وركب
 الله بون منا **صن** دنياده **ويستبان** ده وهو انك ده
ويعود ده **انظر** ازا ايد لده **بنيك** ده **صلم** اوله **صلم**
اما اكا ازا ايد جاك **بقيت** ثباتك **حاصل**
 اوله **صم** **صفا** صفا **مشابه** اوله **ان** **يجوز** ان امانه
 ايد لده **بنيك** **شاطيب** ده **كلوه** ده **وعند** **عالم** **الكل**



او تزور ولا م لام ايجده اذ غامر ايدك تشهد يد
 لامه **عوض** ويزور الله اوله **اما**
بلكل ايد اذ غامر اذ غامر **شحيه** **بنيك** **اهه**
وتشهد يد **عوض** اذ غامر **عبار** **تد** **فان** **عوض** **عبار**
حرف **زي** **يعني** **حرف** **برينه** **در** **تشهد** **يد** **فان** **عوض**
معامر **حرف** **اول** **يجوز** **تشهد** **يد** **تترك** **انك** **كرك**
كبر **لكن** **صحن** **اوليه** **اما** **بلكل** **كبر** **صالح** **فان** **انك**
تشهد **يد** **تترك** **ايد** **جاق** **عوض** **عوض** **الاول** **عوض** **الله**
وان **الله** **الله** **يعني** **صالي** **انفط** **الاله** **تشهد** **يد**
تترك **الله** **كاف** **اوله** **بنيك** **نفسك** **اه**
بوتشده **يد** **تترك** **بلكل** **انك** **كل** **يجوز**

كلوه

شاطبيته كلوز ميتة وفضل حروف
 الثاني انك انظر الالواح حكمهم غالب
 هتلا **الاول** ش ن همهم الله نعل ابدز يعني
 صمرك انظر من قبله ويرز **مسائل**
 من استبرق ومن امرت وقد اقلح والابرة
 وكلمة الحنك وتسمى **رما** اما باق فتا همهم الله عور
 تخفيف ابدز **مسائل** من استبرق او فو رز عيل
 كلوز **مسائل** وينا اون صنة وقرن عين اية من الجوا
 جرف هار من حارة فاعركا رعا مية من صلق
 انعمت سبيع صليح من خوف والحنكة ويوميد
 خالصة من غل فستفوضون صفوا نضورا استبرقا

انهم يكل كلية مخافة انشاء الفنا صنف **اشارة**
اما الوجودي انهم اذ **يعني** انهم اذ يوجد
 درلود بري انهم ابر صليح در و بري انهم ابر
 شعوي در **اما** انهم ابر حلق دعي التي حرف در
مسائل هم خرج خرج **اقبل** اذ اريد در و در
ايست حرف خلق ستمش يوزاي نور عين
 هار هوز هار حار صعب عين عيش جميع قرا
 وجمعهم الله تنوع ونوك سكالين بوالب حرف
 قانته انهم اذ اوز در **مسائل** **الف** **الف**
 جميع قرا جمعهم الله تنوع ونوك سكالين بوالب
 بوالب حرف قانته انهم اذ اوز در **بنتك**

شاطبيته

سائر ايام او غرسه اغنا اولو **تقال** هم فيه ولي في
 اظهار اذ اضاه اول ان ضنه **ذره** **وحي** لامر فبالتيه
 يجوز من قوله **مغارسه** اولسه **بزر** كله جمع
قوا **ديهم** الله **ظروما** اذ ايدى **او** **مقال** انشئت **واضعنا**
ونالنا وذلك **وتوكلنا** **انزلنا** **وتشبهنا** يعني
بالي **حركات** **صفتها** **اگر** **صعدا** **از** **سعه** **لحن** **او** **الرز**
تقال **جميع** **قوا** **ديهم** **ذات** **مسالك** **ذات** **الاجه** **حرف**
فتبد **ما** **اظهارنا** **اذ** **اولو** **ذره** **تقال** **ذره** **اش**
جميع **قوا** **ديهم** **قوا** **قلم** **وانت** **بمقتنا** **اولو** **ذره**
فقد **ما** **اولو** **قند** **ايمان** **وقد** **نرجاه** **وهي** **جميع**
قوا **ديهم** **الاجه** **الف** **لامر** **تصرف** **اظهارنا** **ايدى** **لن**

مقال اظهار ابر **شعوي** اوج **حرف** **ذره** **مقال**
وف **جميع** **بوق** **كلوز** **بمعنى** **مجان** **مهم** **سائر** **بوق**
حرف **بمعنى** **اخر** **سما** **اظهار** **شعوي** **اولو** **مقال** **ممن**
من **قبلهم** **فكيف** **وكيد** **عوفي** **تفصيل** **عليهم** **ولا** **الاجه**
هم **وان** **الاجه** **وما** **عالمهم** **ولا** **يجعلون** **اما** **سالي**
جميع **ممن** **اظهارنا** **ايدى** **كن** **فاده** **قاده** **عنه**
سائر **هجره** **تبايد** **بمعنى** **ميت** **ايدى** **الاجه** **كند**
مقتله **ميت** **توقف** **ايدى** **كجى** **كجه** **كهم**
حركات **ميت** **ايلس** **لحن** **اولو** **مقال** **فان**
اولو **بمعنى** **درست** **اولو** **بايده** **صفت** **سبز**
اظهارنا **اولو** **مقال** **مهم** **تبه** **وتشبهنا** **لحن** **ميسر**

سالي

كَالْوَقْدِ **مِثَالُ** اَيْسَرُ مِثَالُ هَيْجَرَ اَيْسَافٌ سِجَالِي
 مِّنْ يِّنْ دَهْ كَالْوَقْدِ **مِثَالُ** عِاجِي عِجِي وَيَمُّنُ وَجُرُودِي
 مِّنْ دَهْ كَالْوَقْدِ **مِثَالُ** عِاجِي عِجِي وَيَمُّنُ وَجُرُودِي
 مِدْمِيلِي تِيَدَهْ كَالْوَقْدِ **مِثَالُ** عِاجِي عِجِي وَيَمُّنُ وَجُرُودِي
 حُرِّي قَدْرَهْ **مِثَالُ** عِاجِي عِجِي وَيَمُّنُ وَجُرُودِي **أَمَّا**
 اَوَّلُ اَوَّلِ بَشَرٍ حُرِّي قَدْرَهْ **مِثَالُ** عِاجِي عِجِي وَيَمُّنُ وَجُرُودِي
 وَارْجِحْ مِّنْ قَبْلِ اِخْتِجَاعِي قَالِي دَهْ حُرِّي قَدْرَهْ **مِثَالُ**
ت دَطَّ كَالْوَقْدِ **مِثَالُ** مِّنْ كِتَابٍ مِّنْ طَبِيبِي
 مِّنْ دِكْرِي مَا قَابِي قَوْصِي اِخْتِجَاعِي كَالْوَقْدِ **مِثَالُ**
 اِخْتِجَاعِي حُرِّي قَدْرَهْ اِخْتِجَاعِي عِاجِي عِجِي وَيَمُّنُ وَجُرُودِي
 قَدْ تَبَيَّنَتْ مِثَالُ اَوَّلِ قَدْرَهْ **مِثَالُ** عِاجِي عِجِي وَيَمُّنُ وَجُرُودِي

يَصْرِفُ رَجَائِي مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ
 قَاتِلِي مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ
 مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ
 حُرِّي قَدْرَهْ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ
 يَابِسْتَهْ كَالْوَقْدِ **مِثَالُ** مِّنْ مِّنْ قَدْرَهْ اَيْسَرُ مِثَالُ
 دِخِي مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ
 مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ
 دَهْ تَبِي دَهْ كَالْوَقْدِ **مِثَالُ** مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ
مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ
 وَصِي لَهْ سِجِي مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ
مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ مِثَالُ

كلوز

كلون **بيت** جميع هو سكر خروف منذ الدير
 اوان من سقطة اناك اصل الفرج من في اوله ويخرجون
مجانين ايشيت فلر عمل فون موعنين دن صايل
مثال كاف قاف صاء سجين لار ميعين ميعم بن ن
اكانعند اكر فونج جارين دن **يقص** مية طويل فاميد
قصير **اها** كالكال **قص** حشر عرسق **يشق** ق
 لك **السر** الله **يقضي** وقصينده لار صمد اولون ميعنده
مدا اولن **اها** فقصينده ميعم دخي صمد اولون **مثال**
المر **يقص** ميعر ده واقف ايذا اسم الله دن **يشق**
اها خالت وقصينده ميعم كسم مكر **ك**
 تصير **يشق** دوبي ايشا اوان اجناب ميعمك بالاكسر

كلون **الانفعا** عد حال بين الاطمان والادغام
 ومن حال من الله يد **يقص** انفاق حالن
 كه انفاق ان له انفاق ان تسند فقصيد له
انفاق **اها** **اكي** **منا** **ت** **منه** **ان** **د**
 كه سكر قصير اوان **يقص** بوي ميا لار م
مظلم دن **وي** ميا ميا لان مر مند غدن **وي** بي
عالم **فرد** مند غدن **وي** ميا ميا عال ص
مظلم دن **وي** ميا ميا ميعلدن **وي** بي
منفصل دن **وي** ميا ابدال دن **وي** ميا
مخبر دن **اها** اوله ميا لان مر مظلم من روي
مشاع دن **يعبر** **سور** ان الفا اولنده
 كلون

قفس . او قون لى يعنى تشنه پد بسن وند بسره
مقال . فذازك انما صفتا هلكا اكي في خير وان دن
 بي ميلا قصه ق بري ميلا طويل . اما بعض برده
 باقي قناري اوق **انما مثال** انا جوني ارجي سونه
 يو نسده كلون . **مقال** ولا تبعك يعني ابن
 دكوان شاي منته دكاي مكرمون
 تون محفف قمرلكه اوقون . و ابن كثر تبعك
يعني شاي شاي ساكن اوقون و باي مهي
 هفتوخ اوقون تون مستد دميد له اوقون
اما باقي قنار جرم الكه تبعك دن **در حقيقت**
 سون و سببها كه كلون . **مثال** اويانك ايت

. **البناء** ساكنين على غير حده اوله
 عبيون . يعني اكي ساكن حن ف بين كاهه
 اوله عبيون **مقال** ولا الهالين و ايتيه
 وكافيه و حاجته و ايات و ما تشبهها **استا**
 بعضين در مخلافه كلون . اول نساده
 ابن كثر هون حج و ايت اوزر ييه **مقال**
 والذاتك وفي سون ته طه ايك هذاتك وفي
 الحج طهاتك وفي القصص و ذاتك مستد مبله
 اوقون **اما** ابوقون دين ده ابن كثر هره موله
 مؤافقت ايدن مستد مبله اوقون **مثال**
انما باقي حن اوجرم الله محفف
 فذاتك

قصر

ائْتَدُون دِينُ أُنْ **أَمَّا** أَيْنَ كُنْتُمْ مِنْ حَيْثُ اللَّهُ أَلِكِ
 نُوْبَلِي يَا خَفِيفُ إِنِّي أَيْدِي أَيْ حَالِكُهُ
يَعْنِي ائْتَدُون دِينِي بِجَالِ دِينِ **أَمَّا** بَاقِي فَتَأَمَّنْ
 نَحْمَدُ رَبَّنَا اللَّهُ ائْتَدُون **يَعْنِي** أَيْ نُوْبَلِي
 خَفِيفُ وَصَلِ ائْتَدُون لَدُنْ قَفْتِ ائْتَدُون يَا
 حَيْثُ وَقَفَ ائْتَدُون كُنْ **التَّبِيحِي** سَمُوْنُ رَقْدُ مَمْنُوه
 كَلِمَتُنْ **مِثَالُ** تَأَمَّنْ وَتَقِي **يَعْنِي** أَيْنَ عَزَا كَرِي
 نُوْبَلِي خَفِيفُ ائْتَدُون مَفْتُوْحُ يَا سَاكِنِ
 ائْتَدُون **مِثَالُ** تَأَمَّنْ دُونَ **أَمَّا** تَأَمَّنْ رُوْبِي
يَعْنِي خَفِيفُ يَا مَفْتُوْحُ قَفْتِ ائْتَدُون **أَمَّا**
 أَيْنَ كُنْتُمْ نَحْمَدُ رَبَّنَا سَمُوْنُ دِي يَا مَفْتُوْحُ

يَعْنِي حَيْرُهُ وَكَسَاكِي نَحْمَدُ رَبَّنَا اللَّهُ مِثَالُ
 تَشْتَبَهُ ائْتَدُون **أَمَّا** أَفْلَحَ قَفْتِ لَهُ مَفْرَدُ
 ائْتَدُون لَدُنْ **مِثَالُ** ائْتَدُون **يَعْنِي** نُوْبَلِي
 مَسْتَدُونُ دُونَ مَفْرَدُهُ خَالَفْتُمْ **يَعْنِي** تَشْتَبَهُ
 كَلِمَتُنْ **وَالْخِلَافُ** فِي تَشْتَبَهُ ائْتَدُون ائْتَدُون
بِشَبْحِي سَمُوْنُ حَوْلَهُ كَلِمَتُنْ **مِثَالُ** ائْتَدُون
يَعْنِي حَيْرُهُ نَحْمَدُ رَبَّنَا اللَّهُ حَيْثُ مَسْتَدُونُ نُوْبَلِي
 مَفْرَدُ أَيْ حَالِكُهُ يَا ائْتَدُون ائْتَدُون
أَمَّا تَأَمَّنْ وَابْوَعُوْا نَحْمَدُ رَبَّنَا خَفِيفُ
 يَا ائْتَدُون ائْتَدُون حَالِكُ وَصَلْدُهُ **أَمَّا**
 وَقَفْتُمْ يَا مَفْتُوْحُ ائْتَدُون **يَعْنِي**

ائْتَدُون

أبو جراح أبو جراح سيبويه قال إن **مقال** مطلقا
 والساقيات صغائر قيل المشرق وقتل داود
 والصابيات صغائر **أبو كين** نح ولا تعادونا
 ولا تصمونا وعنه ثعلبي ولا لنا ابن **أبو بكر**
 شيخ هذا اليد بكه اليعاقبة الشاكبين عال خطه
 أول صفيحون دن ومنه خود ابي ساكنك
 الأيسر منه فصل الجحون دن **يعني** ابن مغيبيون
 دن **يشكر** ~~شاطر~~ شاطر يعني من جده
 كلون . يقوم الملك مقام الفصل بين الشاكبين .
يعني منك ابي ساكنك ان اسبق ابن مغيبيون
 دن دن **يعني** من مغلله انك امه متصل

مثلا او هون **مقال** ثامن روي **أشباب** قفا
 نح الخاين عهد واهوق لمن وياي ساكن
 ايدن من **يد يحي** سوسره والخيرة كلون
مقال ولا تخاضون . **يعني** عامهم وحمزة
 وكسايي ن جهم الله ف جعل الجنة مشورهم
 مخاطب خانك البين ايتانه اذك من مثلا هه
 او هون من **أوس** ابو جرح ونح ولا يخضون
يعني غايب البت محذوف او هون من **أوس**
 باقي طار جهم الله ولا تخضون مخاطب
 خانك البين ايتانه ايتانه من **أوس** مثلا
 خان صر من غم دني بو وذن نه دن يتكبه

أبو جراح

عَزَّ وَجَلَّ اَوْفَقْتَهُ لَعْنٌ جَلِيٌّ اَوْ اَوْفَقْتَهُ لَعْنٌ
 اَوْ اَلَيْكُ وَ سَوَاعِدُ وَ دَعَاةٌ وَ اِنْدَاءٌ **يَعْنِي**
 سَالِيٌّ يَجِيءُ اَوْ يُوْتِيهِ هُوَ مَعْدٌ مِنْ اِيْلَاسُهُ
 مَعْتَبِرٌ صِلَاةً **يَعْنِي** اَنْ يَدْرُسْتَ
 اَوْ اَلْمَنْ **يَتَكَلَّمُ** فَمُرَايِي خَلَاصَتَهُ كَلْمُونَ
 فَاِنْ قُرَاعٌ اَوْ اَلْيَتِيغُ وَ سَوَاعِدٌ يَتَرَاتُ اِنْ اَلَسْتُ
 وَ كَذَا لَكَ فِي قَوْلِهِ هَكَذَا دَعَاةٌ وَ اِنْدَاءٌ يَتَوَسَّلُ
 اَلْمَا اَلْوَرَةَ عَتِدُ عَاةً يَخْلُطُ اَللَّسْتَاخِ وَ اَلْحَشَاةُ
 لِاَلنَّفْسِ **يَعْنِي** اَنْ اِيْرُقُ شِدْدَتُ **بِشَيْءٍ صَحِيحٍ**
 مَنَعُ لَدُنْ اَلْاَهَامِ يَلُوقُ مَفْصِلُ صِلَاةً
 اَوْ اَلدَّرَكَةُ حَرْفٌ مَدِّيٌّ كَلِمَةٌ اَوْ اَلْمَسْكَةُ

خَلَامَتِ اَوْلَادُهُ لَمْ يَجِئَا اِنَّ اِيْلَاكُ مَا قَبْلَهُ مَكْسُوْنٌ
 اَوْلَادُهُ **مِثَالُ** جِيءَ اَوَّلُ وَ لَمْ يَأْتِ اِيْلَاكُ مَضْمُونٌ
 اَوْلَادُهُ **مِثَالُ** سَوَاعِدُ **يَعْنِي** يُوْتِيهِ سَعْدُهُ
 عَزَّ وَجَلَّ مَا لَقِيَ اَوْلَادُهُ مَعْدٌ اَوْ اَوْلَادُ **مِثَالُ**
 جَاءَ جِيءَ سَمُوْعٌ يَسْبِيحُ **يَعْنِي** اَنْ يَأْتِيَ حَرْفٌ مَعْدٌ
 وَ عَزَّ وَجَلَّ يَلُوقُ اَوْلَادُهُ مَعْدٌ مَعْدٌ اَوْ اَوْلَادُ
مِثَالُ اَوْ اَلْيَتِيغُ وَ مَلَاةٌ يَكْتَبُ وَ سَمُوْعٌ يَسْبِيحُ
 وَ سَمِيْعٌ وَ يَضِيحُ يَوْمَهُ تَبَلُّغُ اَللَّسْتَاخِ
 قَائِمًا شَاخِيًا تَسَاخِيًا تَسَاخِيًا تَسَاخِيًا
 وَ اَلشَّالِيْبُ مِنْ سَمُوْعٍ اِيْلَى اللّٰهِ وَ اِيْلَادُهُ مَا
 اَشْبَهَهَا **يَعْنِي** اَنْ يُوْتِيَهُ اَوْلَادُهُ اَوْ اَلْمَسْكَةُ

عزاه

الله يهدى مقتضيل ويتصل من اليك مقتضيل
 وقد ايدى من **آية** دورى وقا لو ان نجر من
 الله حاتم اذ اذن من **يعني** مقتضيل
 او قوت من **يتكلم** من لطيفه كان من **يعني**
 واطول الغم صمد بها جود فاصيل ودو نرس
 فون ودون من مر كرا وافر ياد ف صواقف
 جرحه بخلافه وان القصر لا تقدر **والله**
 يعف لم يجتهد علة الا شيا **يعني** يتناول من
 حقيقته من الله تبارك وتعالى بالجد من **الما**
 وكلهم هو علم بجود يد ساعه ومضى قوقل
 قياسي فكل من **الما** النبي مستعد على من

ديت عند كلده **الما** وهاؤلكه صرنا من مضمون
 اولون **متكلم** انما اعطينا انما اننا هو بيك
 انقل فبايد بها التبعي وقا الامة قا مسوا
 ايناك وراي اعلموه ما التبعي **يتكلم** سنا
 طيبه كلون **فان** يفعل والقصر جاون
طالبا يخلف انما بين يده وتاوه محض لا يجي
 فضع سوا اعد من سنا **الما** او مقتضيل
 في امها **يعني** جميع قتل من صرنا لان مر
 دمرت انك مقتدره **الما** ايدى من **الما** عاجم
 روح مقتضيل ومقتضيل **الما** اوله بين اني
 من ايدى من **الما** ابن كنيه وسوسعي لاجرها

الله

اَوْجِدْ وَجْهَهُ فَإِنَّ دُنْيَا بِي وَتُدْطَوِي لَوْ بِي
 مَلِكًا وَسَطًا وَبِي مَلِكًا قَعِيمًا **أَيُّهَا** مَنِ جُنَّاعَتُهُ
مَسْئَلَةُ آمِنٍ وَأَنَّ وَالْأَجْرَةَ وَأَيَّاتٍ قَامَتَا
 وَأَدَمَ وَمَا الشَّيْءُ فِيهَا **أَيُّهَا** أَدْرُ أَصْلَانِدَهُ أَعْدَمَ
 إِدِي تَلِيهِنِ اجْتَابَ أَيْدِي **بِهِنَّ** اجْتَبَا عَجْجَهُ
 حَيْثُ فِيهِنِ مَتَامَجَّاسِيْنِ أَوْلَادٍ عَجِيوُنَ أَوْلَادٍ
 مَعْنَى لَكَ ثَانِي سَاكِنٍ قَاعَهُ مَبُودُنَ كَسَبَهُ
 ثَانِيًا أَوْ لَكَ حَنْكَتٍ جَسْتِنْدَةَ قَالَا لَمْ
 أَوْلَادِي لَكَ حَنْكَتٍ فَتَعْدُونَ فَتَحْكُمُ جَسْتِنِ الْمَفِ
 قُلْنَا ثَانِي عَزَّ وَالْعَلَّةُ قَابَتِ أَيْدِي دَعَى الْأَدْرَانَ لَدِي
أَيُّهَا عَزَّ مَعْنَى **مَسْئَلَةُ** آمِنٍ وَالْإِيْمَانَ هَا

مَطْلُوبٌ دُونَ **أَيُّهَا** مَلِكًا عَارِضٌ مَطْلُوبٌ عَنِ الْأَمْرِ
 أَوْلَادِي لَكَ حَنْكَتٍ وَقَعْتُهُ كَلَامٌ **أَيُّهَا**
 حَالِي وَفَضْلِي دُونَ **مَسْئَلَةُ** يَعْطُونَ
 مَسْتَقِيمٌ وَأَبُو مَعْبُدِ الْإِلَهَةِ **أَيُّهَا** جَمِيعٌ
 قُلْنَا مَلِكًا بِنِجَارِي وَأَنْ بِي مَرِيَّةً
 طَوِيلٌ وَبِي مَتَقَعْرٌ **بِهِنَّ** الْإِنْتِشَاءُ
 الشَّيْءُ كَيْفَ عَلِيٍّ خَدَمَهُ أَوْلَادٍ عَجِيوُنَ
بِهِنَّ مَرِيَّةً أَيْدِي دُونَ **أَيُّهَا** مَرِيَّةً أَيْدِي أَلِ
 عَارِضَةً أَوْلَادِي لَكَ جَمِيعٌ قُلْنَا جَمِيعٌ الْإِلَهَةِ
 عَزَّ وَتَلِيهِنِ هَا مَعْنَى مَرِيَّةً بِي الْمَفِ
 وَمَقْدَانِي مَتَادِرُ لَوْ الْأَوْلَادِي لَكَ حَنْكَتٍ

أَجْعَلْ

وَقَعْنَاهُ اِكْبَرًا وَجِبْرًا وَانزُفْنَاهُ كَذِكْرًا
يَعْنِي يَنْبِيءًا مَدِينًا طَوِيلًا وَبَيْنًا مَدِينًا اَوْسَطًا هـ
مَثَلًا شَيْخًا وَشَيْخًا اَوْ سُوْعَةً اَخْبَهُ وَكَمَا اَشْبَهَا
سَكْرًا يَحْيٰى مَدِينَتَيْنِ ذٰنِ اَمْتَا مَدِينَتَيْنِ عَلَامَتِ
 اَوْلَادِكُمْ كَيْدًا فَرَفَعْتَهُ بَيْنَ اَنْزَلِنَا بِسَمَكِ لَوْزٍ
 بَرِيٍّ مَسِيْنٍ هُوْرًا هَسْبًا **مَثَلًا** وَاذْ اَلَمْتُمْ اَعْمٰى يَحْيٰى
 حَيْثُ اَمَّا مَعَاذِ بِيْنِهِ وَكَمَا اَشْبَهَا **يَعْنِي** اَبُو نُوْرًا
 اَوْجِيًّا دَعِيًّا هُوْرًا مَدِينَتَيْنِ ذٰنِ اِيَّاكِي سِي سِي اَبُو بِيْرٍ سِي
 وَاوَاوَا ذٰنِ بِيْنِهِ ذٰنِ حَيْثُ مَسِيْنٍ هُوْرًا **مَثَلًا**
 اَوْلَادِكُمْ كَيْدًا اَنْزَلِنَا اَوْجِيًّا ذٰنِ اَوْلَادِكُمْ وَانزُفْنَاهُ
 اِنزَاوًا نَاقِيًّا **اَقْلَامًا** مَدِينَةً اَبْدَالًا اَلْبِيْحِيَّ مَدِينَةً

وَالْاَلْبِيْحِيَّةُ هِيَ مَدِينَةُ الشَّيْبَانِيَّةِ **يَعْنِي** هُوْرًا سَمَكًا
 حَيْثُ كُنَّ مَدِينَةً فَعَلَّ اَبْدَانًا وَرُشْدًا نَاقِيًّا
 غَيْرًا يَحْيٰى جَمِيْعًا فَعَلَّ نَحْوَ اَبْدَانٍ مَقْدَامًا سِي
 مَدِينَةً اَبْدَانًا **اَلْبِيْحِيَّةُ** سَمَكٌ كَرِيْمٌ اَوْ اَوْسَطٌ كَرِيْمٌ
 فَخِيْلًا هُوْرًا اَوْ رُشْدًا سَمَكًا هُوْرًا اَوْ لَسَةً
 وَنَاقِيًّا نَحْوَةَ اَللّٰهِ اَكْبَرًا وَجِبْرًا وَانزُفْنَاهُ
 وَقَعْنَاهُ وَوَصَلْنَاهُ **يَعْنِي** بَيْنَ مَدِينَتَيْنِ
 وَبَيْنَ مَدِينَتَيْنِ اَوْ سَمَكًا **مَثَلًا** نَاقِيًّا قَسْرًا
 اَخْبَلِيْنًا اَكْبَرًا وَجِبْرًا وَانزُفْنَاهُ وَوَصَلْنَاهُ
يَعْنِي بَيْنَ سَمَكَيْنِ طَوِيْلٍ وَبَيْنَ مَدِينَتَيْنِ
 اَوْ سَمَكًا نَاقِيًّا نَاقِيًّا نَاقِيًّا نَاقِيًّا

وَقَعْنَاهُ

صكركه عزه كثر سسرك بيوء وقف
 كبي اولون **مخال** واقسطوا وليتم انهما
 وينبوا وما اشبههما **وساوه** يا اولون
 صكركه عزه كثر سسركه محي تعي وقف
 كبي اولون **مخال** والاقصرت لي **ونحن**
 واهميلي **وجيتي** وما اشبهدها **امسا**
 بود وطاريدون عانيت اولن حيا ك الي
 لفظن عيا رين بغايت ناناك لكاله
 هتعلينجه **فتكده** فاناك وجميع عاكوم
 حرف مد او ناسيه ذن فيانك برخص مال
 متا كلسك اولسك لعن اولون **يفضي**

محل

متعلرا او بجي متكككن **امثال** وقف
 وان دن كبه سن وف مد اولن بيته وقف
 ايد جاك غايتله ناز كلكله طرافته وقف
 ايله **يعني** لفظنه عزه كثر ميه كتر
 كثر سسركه لعن اولون **معني** تعيب
 اولون الي بس واقف اولون **يعني** متعلله
 متكككن ان اسنده فرق اولن فجن
 حين وف مدون صكركه شالي عزه كثر منه
 من برشاهه وقف كبي اولون **مخال**
 عذاب الدنيا فنضيا **فالوحية**
 والتعوي **وما اشبههما** **وايهوده** اولون

صكركه

يا صيغ جكسسه لئن اولوز . **مشار** وسئلوا
 تسليما . **يعني** العنصر وقف ايلسه لئن
 اولوز . **وهو** عالي كالون اولوز . **بشك**
 حضرت ن سويل الله صافي الله عليه
 وسلم وقال حرف هلت بين اوز برينه
 او هن دعي . **اما** جميع قلم ن حمله الله اليت
 بنده مبدطه سيل ايدن لن اكرسي سون به
 انعامه كونه هون له تعالي وش آل الذكربن
 . **واوچي** سوره يوشه ه كلون آلان
اما وقعنده دن و صاعنده وكل **امسا**
 ابتداسند ه ايكي و نجه دن مستند ن ، **يعني**

تعين اولوز تشك بان اي بيك اوقسه
 لئن اولوز اما بانك بن كندن دن و بن لئن
 بن كندن دن بن بن نك صيد دن . **واجي**
 شاليه ماكان حوسيد كينينه هكا نياوقسه
 العنصر معني تعين اولوز كند سي
 كيا هكان و عاصي اولوز . **بوتون** ن صلاوم
 اولد ككه تاليه و اجيدنه كده سن
 بن مده و صلاوم نجاه چكده خد دن تجاوز
 ايتيه . **بشك** بن اق كنه غايت اع اوچي
 بن هن اولون . **يعني** مبدتك نك دعي
 خد بن اليه و قدا دن . **اندن** چكسه

يا صيغ

مَقْصُومًا تَأْتِي فِيهَا لُحُومٌ وَغُرَابٌ لِمَنِ كُنْتُمْ
مَسْأَلَةٌ فِي سُورَةِ صُورٍ وَغَيْرِهَا فِي سُورَةِ
 كَثِيرٍ يَقْتَضِي الْمَعْنَى وَفِي سُورَةِ مَعْنَى
 عَلَيْهِ السَّلَامُ لَمْ يَنْتَهِ فِي سُورَةِ
 الْفَلَاقِ كَلَامًا لَمْ يَنْتَهِ بِغَيْرِ الْمَعْنَى وَفِي
 سُورَةِ الزُّمَرِ لَمْ يَنْتَهِ فِي الْبَعْضِ الْهَلَاكِ
أَمَّا سُورَةُ شَعَرٍ أَدْوَابٍ وَكَوْنُهَا فِي سُورَةٍ
مَعْنَى قَالَ لَمْ يَنْتَهِ بِغَيْرِ الْمَعْنَى
 وَغَيْرِهَا كَثِيرٌ **أَمَّا** الْبَعْضُ
 وَهِيَ أَمْرٌ فِي سُورَةِ مَعْنَى وَغَيْرِهَا
 صِلَةُ الْيَدَيْنِ لَمْ يَنْتَهِ أَنْ يَنْتَهِيَ **أَمَّا** حَيْثُ

بِي هِيَ طَوِيلٌ وَبِي تَسْمِيَةٌ **أَمَّا**
 سُورَةُ بِي سُنَّكَ أَوْ يَجْعَلُهَا قَوْلَ اللَّهِ
 وَبِي دَعَى سُورَةَ بِي كَالْوَرْدِ **مَسْأَلَةٌ** فِي
 حَبْرٍ **أَمَّا** جَمِيعٌ فَكُلُّهَا فِي سُورَةِ
 الْبِي وَجِهَةٌ فِي سُورَةِ بِي دَعَى **أَمَّا**
 يَا أَيْتِي فِي مَعْنَى وَغَيْرِهَا
 وَوَقْفَتُهُ دَخَلَ **مَسْأَلَةٌ** مَا يَجْعَلُهَا
 بِي وَوَقْفَتُهَا الْبَيْتِيُّ دُونَ بَيْتِهَا
 وَوَقْفَتُهُ أَيْكَلُ فَجَعَلَهَا بِي وَجِهَةٌ
 هِيَ اللَّهُ وَبِي وَجِهَةٌ تَسْمِيَةٌ فِي سُورَةِ
 التَّقْوِيَةِ وَاللَّهُ تَعَالَى الْعَوَالِمِ **أَمَّا** حَيْثُ

مَقْصُومًا تَأْتِي

وَجِبَدُوا لِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَسُوسِي كَيْبِي أَوْ قَوْلِي يُعْنِي
 صَلَاتِي هَيْرُورُ مَرِيبِيَدِي. **وَبَيْنَ** وَجِبَدِي صَلَاتِي مَضْمُونِ
 صَلَاتِي إِيْلَهُ أَوْ قَوْلِي **مِثَالِي** بَيْنَ صَلَاتِي لَكُمْ وَبَيْنَ
 صَلَاتِي لَكُمْ **أَمَّا تَأْتِي** وَعَلَى صَمْرُوحِي نَحْمَدُ
 إِلَهَهُ وَتَوَدُّونَ مِنْ قَلْبِي هَمَّ صَلَاتِي مَضْمُونِ قَضِيرَاتِي
 أَوْ قَوْلِي **مِثَالِي** بَيْنَ صَلَاتِي لَكُمْ **أَمَّا تَأْتِي** قَوْلِي
 نَحْمَدُ صَلَاتِي إِيْلَهُ لَنْ. **أَلَيْسَ** لَكُمْ نَبِيٌّ هَمَّ
 قَضِيرَاتِي أَوْلَادِي وَبَيْنَ قَضِيرَاتِي أَوْلَادِي وَبَيْنَ قَضِيرَاتِي
يَعْنِي نَفْسِي كُلَّهَا دُنْدُقِي. **صَمِيرَاتِي** وَكُلَّهَا لَنْ
مَا نَتَكَلَّمُ صَلَاتِي صَمِيرَاتِي مَا قَبْلَ مَضْمُونِ
 أَوْ لَمْ نَسْكُهَا اتِّفَاقِي مَعَهُ أَوْلَادِي **مِثَالِي** لَأَتَأْتِيهِ

وَتَحْمَدُ نَحْمَدُ إِلَهَهُ هَيْرُورُ مَرِيبِيَدِي صَلَاتِي سَمَاءِي
 إِيْلَهُ لَنْ. **مِثَالِي** أَنْ جِبَدُوا لِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَسُوسِي
 نَحْمَدُ هَيْرُورُ مَرِيبِيَدِي صَلَاتِي لَكُمْ وَبَيْنَ
مِثَالِي أَنْ جِبَدُوا لِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَسُوسِي
 سَمَاءِي صَلَاتِي مَكْسُورِ صَلَاتِي لَكُمْ **مِثَالِي** أَنْ جِبَدُوا
أَمَّا سَمْرُوحِي مَعَهُ مَرْدِي سَمْرُوحِي نَحْمَدُ إِلَهَهُ بَرِيَّةً
 لَكُمْ أَوْ قَوْلِي **يَعْنِي** صَلَاتِي هَمَّ مَرِيبِيَدِي **مَا** سَمَاءِي
 صَمِيرَاتِي مَا نَحْمَدُ إِلَهَهُ وَبَيْنَ يَدَيْهِ وَسُوسِي
 سَمْرُوحِي كَيْبِي أَوْ قَوْلِي وَبَيْنَ يَدَيْهِ وَسُوسِي
 مَضْمُونِ أَوْ قَوْلِي صَلَاتِي لَكُمْ **مِثَالِي** بَرِيَّةً
 لَكُمْ **أَمَّا** دُونَ ذَلِكَ دُنْدُقِي نَحْمَدُ إِلَهَهُ لَنْ كَيْبِي

وَجِبَدِي

مِثَالٌ فِي سُورَةِ الْبَعْرِ وَأَيْتٌ أُتِيَتْكَ الَّذِينَ
 وَمَا يُتَمِّمُ بِالْعُرُوفِ **أَمَّا** ابْنُ كَثِيرٍ رَح
 ثَانِيَةً خِلَافٌ فِي بَوَائِجِ قَصْرِ لَهُ أَوْ قَوْلُ **أَمَّا**
 بَاقِي قَرَأَ ح مَدَّ لَهُ أَوْ قَوْلُ لَمْ وَفِي سُورَةِ
 الْبَعْرِ أَنَّ فَاتِيكُمْ وَبِأَتَوْكُمْ يَجِيئُونَ وَفِي سُورَةِ
 الْبَيْتِ أَوْ فَاتِيكُمْ وَأَيْتٌ بِعَاجِشَةٍ وَفِي سُورَةِ
 الْمَائِدَةِ فَاتِيكُمْ مِنَ اللَّهِ بِأَقْوَامٍ وَفِي سُورَةِ
 الْأَنْعَامِ حَتَّى آتِيَهُمْ نَعْمٌ نَارُكُمْ عَذَابِ
 اللَّهِ أَوْ آتِيَكُمْ السَّعَاءُ أَنْ آتِيَكُمْ **فِي**
 وَفِي سُورَةِ الْأَرْصَافِ فَأَوْعَى قَوْمِي فِي
 النَّقْلِ بِأَيْتِنَاهُمْ نَسَبَ الْعُمُرِ وَإِدْمَانُوهُ

سِنَّةٌ وَالْأَنْبِيَاءُ وَفِي عِنْدَهُ وَالْأَرْشَادُ
 بِهِ وَبِأَتِيَهُمْ وَأَيْتٌ وَمَا السَّبِيحَةُ **أَمَّا**
 فَحِينَ مَا قَبِلَ سَأَلَ أَوْ لَسَهُ قَتَمُوا لَوْ
مِثَالٌ فَلْيَصْرُفْ فَاجْتَبِيَهُ وَأَخُوهُ وَالْيَدِ
 وَفِيهِ وَمِنْهُ وَفِي عَمَلِهِ وَمَا السَّبِيحَةُ
أَمَّا خِلَافٌ ابْنُ كَثِيرٍ رَأَى رَحِصَةَ الْيَدِ
مِثَالٌ فَيَسْطِي عَلَيْهِمْ وَمِنْهُمُ أَوْ خَوْصَمُو
 وَمَا السَّبِيحَةُ **أَمَّا** حَفْصٌ نَحْوَهُ الْكَلْبُ
 مَوْأَفَعَتْ يَدُ سُوْرَةٍ حَتَّى قَانَدَهُ هـ
 وَخِلَافٌ فِيهِ صَلَاةُ الْيَدِ نَكَرًا أَوْ لَمْ يَنْدِهِ
 ذَكَرُوا أَوْلَادَهُ **أَمَّا** هَمْصُونَ عَنْ لَمْ

منار

هُوَ فَصَّلْنَا بِهَا مَخْرُوجًا وَقُلْنَا مَا ضَيَّعُوا فُورًا
وَبِأَيِّ حَرْجٍ هَجَعُوا هَهُنَا وَدُنَا عَاصِمُونَ
أَسْرًا فَاغْلِبُوا فُورًا لَسَّ مَعَانِي أَتَوْهُ فِي سُوْرَةِ
الْفَتْحِ فَلَا آيَةَهَا مَا آتَيْنَاهُمْ مِنْ نَدْبٍ فِي
سُوْرَةِ الزُّمَرِ وَأَنَا وَالْأَنْصَارُ وَاللَّيْطُ
مِنْ تَبَوُّؤِهَا أَيْ كَتَبْنَا لَكَ ثَابِتًا عَرَفَ بِهِ
أَوْ هُنَّ وَبِأَيِّ حَرْجٍ هَجَعُوا لَسَّ
وَأَيُّ سُوْرَةِ الشَّجْدَةِ مَا تَلَّحُّوْنَ نَذِيرِينَ
وَأَيُّ سُوْرَةِ الرَّسْمِ فَاتَّبَعُوا الْعَذَابَ فِي
سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ مِنَ الْبَيْتِ كَمَا كَرِهْتُمْ
أَنْ فِي صَدْقِ بَعْضِ فِي سُوْرَةِ الْمُطَفِّلَاتِ

وَأَيُّ سُوْرَةِ يُونُسَ عَمَّ آيَةَهَا وَأَنْتَ
أَيْتَكُمْ وَأَيُّ سُوْرَةِ يُونُسَ عَمَّ آيَةَ الْكُرْ
وَأَيُّ سُوْرَةِ الْحَجِّ وَالْبَيْتِ الْكَبِيِّ فِي سُوْرَةِ
الْحَجِّ فَأَيُّ اللَّيْلِ بَيْنَهُمْ وَأَيُّهُمْ الْعَذَابُ
فِي سُوْرَةِ هَمَّ مِنْ لِحْمِهِ فَأَيْتُ بِهِ قَوْمَهَا
وَأَيُّ سُوْرَةِ طه فَأَيُّ آيَتَيْهَا نُوْرِي وَأَنْتَ
أَيُّ آيَتَيْهَا فِي سُوْرَةِ الْاِنْبِيَاءِ عَمَّ آيَتَيْهَا
فِي سُوْرَةِ الْمُؤْمِنِينَ بَلْ آيَتَيْهَا كَمَا يَكُونُ
بَلْ آيَتَيْهَا هَمَّ بِالْحَقِّ فِي سُوْرَةِ الْفُرْقَانِ
وَأَلْفَتْهُنَّ أَتَوْا فِي سُوْرَةِ النَّحْلِ حَيْثُ إِذَا تَوَقَّ
وَأَيُّ آيَتِهِمَا هَمَّ مِنْ حَمْفِ بَلْ حَمْفُ الْمَلِكِ

عمره

أَمَّا تَالِي آتَات عَنْ بَيْنِ أَعْطَا أَوْ قَسَمَهُ غَان
 فَالْبَسَدُ أَوْلُوهُ أَنْ كَوْنُكُمْ مَعْنِي بَعْثِي
 أَوْلُوهُ وَدَخِي حَرْفٌ مِنْهُ فَهِيَ مِنْ كَلِمَةٍ
 وَهِيَ كَيْ كَلِمَةٍ مَلْحَقٌ أَوْلُوهُ **أَمَّا** مَدَّ أَوْلُوهُ
 فَصَرَّاقٌ لَوْ نَفَعُوا **مِنْهُ** **الْمُقْتَسِمِينَ** **إِمَام**
 عَنَّا أَنْ نَخِي اللَّهُ عَنَّا وَنَجْعَلُ الْخَيْتُ
 مَشْرِيحَهُ كَمَا مِنْ بِلْدَانٍ وَهِيَ كَانِي لَمْ
 دَخِي وَأَجْبَدُ نَكَلَهُ أَمَّا مَرَّ مَخْجَعُهُ هِيَ أَتَقَو
 أَيْدِيَهُ مِنْ سَوْمِينَ لَمْ يَنْكَلَهُ إِمَامٌ أَمِينٍ
الْمُؤْتَمِنِينَ نَفِي اللَّهُ عَنَّا خَلِيفَتَهُ
 أَيْ كُنْ مِنْ كَيْفِي دَوْلَتِهِ مِنْ سَيْسَاتِكُ دَرْشِي

أَيْ مَا طَاعِي عَيْنٍ وَفِي سُورَةِ الْأَحْقَافِ أَوْ تَالِي
 مِنْ عِلْمِهِ فِي سُورَةِ الْفَتْحِ وَأَيْ هُمْ وَفِي آيَاتِهِ
 وَفِي سُورَةِ الدَّانِيَاتِ أَنْتَ خَلِيفَةٌ مَا لَيْتِي
الَّذِينَ وَفِي سُورَةِ الْحَدِيدِ يَا أَيُّهَا الْمُر
أَيْ **الْبُوعِي** نَحْ قَصْبُهُ أَوْ قَوْنٌ بَاقِي
 نَحْمَاحٌ مِنْهُ أَلَمْ أَوْ قَوْنٌ لَمْ وَفِي سُورَةِ الْحَشْرِ
 فَأَيْ هُمْ اللَّهُ وَفِي سُورَةِ الَّذِينَ خَلَقْنَا
 الْإِنْفِينَ **أَمَّا** **الْحَصْبُ** **أَيْ** قَوْمٌ أَنْتَ دَسْتِ فِيهَا
 أَيْدِيَهُ وَعَظْمُهَا رُبُّ مَقْصُومٌ هُوَ لَمْ **مِثَال**
 قَنْقِ أَوْجٍ مَوْصِيْمُهُ كَلَوْرٌ خَلَا فِي لَه
 وَغَيْرُ خَلَا فِي لَه نَتَكَلَهُ بَيَانُ آتِي لَه

امانالو

يعني يس دعي وإوله الغله دن **والملائكة**
 دعي لإمر الغله يعني كلوز ويري قد اطلع ناك
 اقلعه كلوز قال الملائكة الذين كلفوا **الرحي**
 سورة عبله كلوز ياء شها الملائكة التي التي
 التي وياه شها الملائكة في سورة الماعده
 تبوعه وفي سورة الانعام والشعرا **والطيط**
 فسيما تبهم انبا قيا وفي سورة النقص لتوتوا
 وفي سورة بقره عم الم ايتكم بيو الله بن دعي
 سورة صل قل هو منيوا عظيم **وسورة لفظ القيا**
 بيو الذين كلفوا **يعني** بويك يس ناك دعي
 وإوله الغله دن **انما** سورة نوبيله خلاف دز

اكي بين دعيحيون **من ارا في سورة القاسم**
 ولا اضعوا وفي سورة الطل ان لا اذبحنه
 يعني اكي دعي لام الغدن صكره **الف لده**
الاعل بيه الف بس دز في سورة هود
 صلي الله عليه وسلم ونبوا الجنانكم
 يعني ف اورد صكره اجبا دكم هم بسندن
 اولدك الف كرك في سورة يوسف عم
 تفنوا انك كن يوسف هوي سورة الخيل
 يتفنيوا غلاله في سورة صه ابو كوا
 ولا تظنوا في سورة التور في يد ناي اوفي
 سورة المر فان **كل** يعين اكم يعني

يس

الباقية من سورة الاحقاف قل ان
صلاتي وفي سورة سبحان والجن صلا
تاك وفي سورة النور صلا وفي سورة
نكا وفي سورة النور صلا وفي سورة
الغالب دن مغال في سورة الكهف خبر امنه
نكا وفي سورة من عنده نكا وكان تعبا وفي
سورة النور مر من نكا تش يدون نحو
دخي واو له دن قنده كلسه اما او ن يد ده
العلاء دن خلافه مغال في سورة البقره في
الفصل من خبطه و لا استون ان وفي سورة النحل
خبطه طيبه وفي سورة النور ان و لا خبطه ط
يدون

اربعين دن. وفي سورة التيسر عسي الشي
ان عصو وفي سورة المائدة وق في
سورة النور ليربو وفي سورة الاحزاب
اذ وسعي وفي سورة سبأ يضعون
في باب تأوه في سورة العنكبوت والذي من سورة النور
و هو بوالعيسى دخي العيسى وز بنك باب تأوه
ش جند كلون و الم ح ف ال الف من
ان اح ع س ع ل ا ح ل وفي سورة الجن ا
في ص ال ع ن ج ذ ا ا ع ي ا ل ي ذ ا ل ا س ن ه
الف ي وق ل ان ما لم ن س ع ن ه و ص ل وق
دخي ق ن ه ك لسه واو له دن اما او ن يدون
 الفصل

النشأة الأخيرة وفي سورة الواقعة وَأَنزَلْنَا
حُجْرَةَ النَّبِيِّ الآية الأولى يعني نزل بين هذه الغلظة
مَثَلًا فِي سُوْرَةٍ عَلَيْهِ ولا أوصل بذكره أو لا
 وفي سورة فاتحة من عبادة العالم له أو له
الْبُرْدُ أَمَّا سورة شمر آية خلافة مَثَلًا
 على قوله أَفَشَقَّطْنَا وفي سورة قعاقع وَمَا
دَعَا لِعَالَمِ الْكَافِرِينَ مَثَلًا في سورة
الْحَمْدِ أَتَيْتُمْ فِيكُمْ نَسْرًا وفي سورة
 الشمس رَبِّ أو لَهُمْ نَسْرًا وفي سورة
 صافات الْمَشْأَلَمِ فَقَالَ الْمَعْصُومُ أَعْرَابِي
أَبْدَلُ أَمَّا أَفْعَالٌ دَلَّ مِنْ زَيْدٍ كَأَنَّ

وَلَا أَسْتَوِي أَمَّا أَوْجَعُ مِنْ دُمِ الْبَعْلَةِ ذُو خَالِفٌ
مَثَلًا سُوْرَةُ النَّبِيِّ نُ حَمَلُ اللَّهِ أَنْ يَعِي الْأَلَمِ
 حيثما النَّبِيُّ فِي سُوْرَةِ الْحَقَائِقِ فِي مَثَلِكُمْ
الَّذِينَ أَلَمُوا فِي سُوْرَةِ الْبُحْرِ فَمَا يَعِي أَقْرَبُ
أَقْرَبُ وَعَفَى الْبَعْلَةَ ذُو مَنْ أَلَمَهُ فَقَدْ كَاسَمَهُ
أَمَّا بِأَعْرَابِي أَو أَبْدَلُ عَلَمَهُ فَقَدْ كَاسَمَهُ مَثَلًا
سُوْرَةُ النَّبِيِّ مِنْ مَا أَلَمْتُمْ مِنْ بِأَعْرَابِي
فِي دِي أَو أَبْدَلُ يَأْفَرُ تَسْمِينَهُ بِأَعْرَابِي
عَزَّ وَجَلَّ عَنْ مَثَلِ السُّوْرَةِ
أَنْ لَدَبُوا أَمَّا فِي سُوْرَةِ الْمَكِّيَّةِ بِأَعْرَابِي
الْمَشْأَلَمِ الْأَجْرَةَ فِي سُوْرَةِ الْحَجِّ فِي أَعْرَابِي

النشأة

أَمَّا مَقْتُوْحٌ أَوْ لَسِكَةٌ هَيْجٌ بَيْنَ سُنَيْنَيْهِ مَعْنَى مَعْمُورٌ
 أَوْ لَمْ يَمْتَلِكْ أَوْ لَمْ يَنْبَغِ حُلُوقٌ **دُنْ مَعْنَى** أَلِ الْبَابِ **لَنَا**
 فَأَبَاءُ كَرَاهِيَةٍ نَسَبًا وَأَوْ نَسَبًا كَمَا يَعْنِي بِيَوْمِ كَلْبٍ
 فَمَا لَمْ يَكُنْ مَعَهُ مَوْجِعُهُ كَمَا لَمْ يَكُنْ مَعَهُ **إِقْتِفَاقٌ** إِيمَارَةٌ وَخَفِيفٌ
 بِوَيْلِهِ **دُنْ أَمَّا** بَيْتٌ مَعَهُ خِلَافٌ **دُنْ** وَفِي سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ
أَوْ يَأْتِيهِمْ هَيْجٌ الْعَطَشُ **دُنْ** وَفِي سُوْرَةِ الْأَنْعَامِ
 يُرْجُونَ إِلَى الْوَالِيَاتِ يَهْتَمُونَ **وَفِي** سُوْرَةِ الْأَحْزَابِ **إِلَى**
أَوْ يَأْتِيهِمْ مَعْرُوفًا وَفِي سُوْرَةِ قَيْسِيَّةٍ **عُتْرَةٌ**
 أَوْ يَأْتِيهِمْ وَكَوْنِي فِي سُوْرَةِ يُونُسَ **مَعْنَى** الْمَالِ السَّابِ
 يَعْنِي **إِقْتِفَاقٌ** ذَلِكَ مَعْنَى الْفِكَرِ **كَمَا أَنَّ** **أَمَّا**
 سَمِيحٌ عَارِضٌ مَعَهُ **لَا** الْخَلْعُ عَنِ خِلَافِهِ **دُنْ** **تَجَنُّبٌ**

مَعْرُوفٌ وَأَوْ يَسْرُدٌ **مَعْنَى** أَلِ سُوْرَةِ سُجُودٍ **لَنْ**
 وَيَبْعُ الْإِنْسَانَ **وَفِي** سُوْرَةِ الشُّعْرِ **بِأَيِّ** يَبْعُ اللَّهُ
الْبَابِ **وَفِي** سُوْرَةِ الْفُرْقَانِ **يَوْمَ** يَبْعُ الدَّمَ **وَفِي**
 سُوْرَةِ الْمَلِكِ **سَنَدَعُ** الشُّبَانِيَّةَ **وَفِي** سُوْرَةِ
 الْأَعْرَافِ **سَأَوْ** أَيْ كَمَا **وَإِنَّ** الْفَارِسِيَّةَ **يَعْنِي**
 الْفَرَسَ **مَعْنَى** وَأَوَّلُهُ **دُنْ أَمَّا** سُوْرَةُ الْإِنشَاءِ
 عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **سَأَلْ** بِكَيْفِ الْبَابِ **وَإِنَّ** سُوْرَةَ
يَعْنِي الْفَرَسَ **مَعْنَى** هُوَ كَمَا لَمْ يَكُنْ مَعَهُ **مَعْنَى** مَتَّعِلٌ
 أَوْ لَسِكَةٌ هَيْجٌ مَعْنَى هُوَ **وَإِنَّ** مَعْنَى **دُنْ** وَكَسْرُ
 يَأْتِيهِ مَعْمُورٌ **دُنْ مَعْنَى** أَلِ الْبَابِ **وَكَوْنِي** **عَنْ** هُوَ
 وَفِي الْبَابِ يَهْتَمُونَ **مَعْنَى** يَسْتَأْجِرُونَ **وَإِنَّ** بَابِ تَحْمِيصِ

أَمَّا

مَوْعِدًا لِّبَاطِلِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ فِي سُبُوْرَةِ الْعُرُوقِ أَقَابِنَ
 مَاتَ . وَفِي سُبُوْرَةِ عَمَّه وَهُنَّ أُمَّةٌ الْحَيْلِ . وَفِي
سُوْرَةِ الْاِنشَاءِ اَقَابِنَ وَهِيَ وَفِي سُبُوْرَةِ الْعَشُوْرِي
اَوْ هُنَّ وَرَأَيْتُ كِتَابَ يُعْطَى ذُرِّيَّتَهُمْ بِأَيْدِيهِ
ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَيْ قُرْبَانَهُ اِتِّعَاقًا بِأَيْدِيهِمْ مَوْعِدًا يَكُوْمُ
سَكَنِيْنَ وَهُمْ كَالْمَوْتِ مَسْأَلٌ فِي سُبُوْرَةِ الْحَقِيْقَةِ
اَيْ سَبَّحُوْهُ وَأَيْ يَكُوْنُ لَهُ الْمَلِكُ وَأَيْ يُجِيْبِي
هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْعِدِهِ . وَفِي سُبُوْرَةِ الْاِحْرَاقِ اَنْتِ
اَيْ عَصَا وَأَيْ سُبُوْرَةُ الْاَيَاتِ اَيْ يُتَمَّ فَكُوْنُ
وَفِي سُبُوْرَةِ الْاِنْفَاقِ فَأَيْ يُؤْتِي كَوْنُ وَفِي التَّوْبَةِ
فَأَيْ يُؤْتِي كَوْنُ . وَفِي سُبُوْرَةِ رَسْمِ يُؤْتِي عَابِدَهُ

بِاِيْتِهِ كَالْمَوْتِ . وَبَيْتُهُ وَأَيْ الَّذِي طَافُوا بِهِمْ
اَلْفٌ . وَأَصْحَابُ الْمَكِّ عَنْ كَلِمَتِهِمْ رُحْمًا . وَدَجِي
بِاِجْرَاقِهِ نَفْسُهُ كَلِمَتُهُ أَيْ الَّذِي يُرِي مَسِيَّتَهُ
ذُرِّيَّتَهُ سُبُوْرَةُ الْحَيْلِ أَقَابِنَ مَا كَانَ بِالنَّوَادِ
مَا رَأَى اِبْرَاهِيْمَ لَقَدْ رَأَى . وَفِي سُبُوْرَةِ الْاَسْمَاءِ
مَنْ يَبْلُغُ اَلْكِبَرَ سَبَّحُوْهُ يُؤْتِي عَر
مَنْ تَلَقَى بِنَفْسِي . يَعْنِي فَأَنْتَ نَسِي الْمَسِي
مَوْعِدًا بِأَيْدِيهِمْ وَفِي سُبُوْرَةِ الْحَرِّ وَأَيْ بِ
ذِي الْحَرِّ يَعْنِي فَأَنْتَ نَسِي الْمَسِي وَهُوَ
بِاِجْرَاقِهِ ذُرِّيَّتَهُ . وَفِي سُبُوْرَةِ الْاَنْوَامِ بِاِجْرَاقِهِ
وَأَيْ بِاِجْرَاقِهِ يَعْنِي اَلْحَسْبُ ذُرِّيَّتَهُ نَسِي الْمَسِي

مومرا

قَارِبُهُ وَاجْبِدُهُ هُنَّ مِنْ حُسْنِ هَذَا حُمَاوُ
 حُصْنٍ وَبَيْنَهُ يَعْطِي بَعْثَاتٍ تَخْتَمُ بِتَخْتَمِهِ
 اَيْدِيَهُ فَتَنْقَرُ مِنْ قَبْلِ اَيْدِيهِ تَالَهُ هُنَّ اَنْتِ
 جَوْبِيْدَةٌ ذِي نَسْتٍ كَامِلٍ اَوْ اَللهُ **اَكْرَبُ** رَجَائِي اِيَّاهُ
 اَوْ قَسْمًا لِحُسْنِ حُفْلَاكَ وَكَلِمَةُ سِدِّ بِسَلِ اَوْ اَلْوَرُ
اَمَّا بُوَيْعْتِي لِمَا لَمْ يَدْرُهُ مِنَ اَلْوَرِ كَالْوَرِ فَيَسُرُّ
 اَيْسُرُ اَللَّاهُ لَكَ مَا قَبِلَ وَمَعْتَمِدٌ يَا مَصْمُومُ
 اَوْ اَلْسُنُهُ تَخْتَمُ ذِي مَسْأَلٍ وَ اَللهُ وَ اَلْوَرُ سَلِ
 اَللهُ **وَذِي** اَعْتَمِدُ يَا مَصْمُومُ اَوْ اَلْسُنُهُ تَخْتَمُ
 ذِي **مَسْأَلٍ** مِنْ شَيْءٍ بِهِمْ **وَذِي** اَعْتَمِدُ حِمْ مَقْبَلِ
 مَعْتَمِدٌ وَقَعْتِ وَ حَمَلِ تَخْتَمُهُ **مَسْأَلِ** شِمْمَهُ

وَ اَوْ اَلْوَرُ سَلِ اَيْدِي اَيْدِيكَ اَنْ اَسْتَمِدَّ اَلْوَرُ اَسْ
 فَارَقَ اَوْ اَلْوَرُ يَلْمُ رَدِي **اَمَّا** اَلْوَرُ اَيْدِيكَ نَاكُ وَ اَنْ
 اَلْوَرُ نَحِي فَسُقْ اَتَمَّ كَيْفَ تَحْمِلُ حَمْلًا وَ اَوَّلِي
 وَ اَنْ دَخِي اَجْبِدُ نَدِي اِيَّ اَنْ اَسْتَمِدَّ **اَمَّا** اَنْ
 يُوَدِّكَ اَوْ اَنْ اَنْكَ اَنْ كَلِمَةُ اَلْوَرِ اَيْدِي اَنْ اَنْكَ اَلْوَرِ
 مَجْرُومِي نَا اَوْ اَيْدِيكَ مَشْتَمِدَةٌ وَ دَخِي اَمِيرِ
 اَلْوَرُ مِنْ بَيْنِ عَمَلَانِ رَجِي اَللهُ عَنْهُ وَ نَوْرِ
 قَبِيْعُهُ وَ اَلْوَرُ اَلْوَرُ قَبِيْعُهُ **وَذِي** دَخِي **مَسْأَلِ** تَخْتَمُهُ
 ذِي كَلِمَةٍ وَ فِ تَخْتَمُهُ اَيْ جَعْفَرِي تَخْتَمُهُ اَنْ
 وَ اَبْعَثِي سُنَّ قَبِيْعُ ذِي **وَبَعْضِي** **مَسْأَلِ**
 وَ سَعْلَانِيْدَةٌ يَعْطِي سِيَانِيْدَةً **اَمَّا** اَلْوَرُ اَيْدِيكَ

قاربه

مَسْتَقِيلُهُ اِيْلَهُ اَوْ لَمْ يَخِيْرُوهُ . وَ لِيُفَسِّرَ
 كَرَّ عَمَّا رَضِيَ اِيْلَهُ اَوْ لَمْ يَخِيْرُوهُ . وَ لِيُفَسِّرَ
 مَسْتَقِيلُهُ اِيْلَهُ اَوْ لَمْ يَخِيْرُوهُ . **اَمَّا** اَوْ لَمْ يَخِيْرُوهُ
 مَسْتَقِيلُهُ اَوْ لَمْ يَخِيْرُوهُ . **سَأَلَ** فِي سُوْرَةِ الْاَنْفَامِ
 فِي قَرْنِ حَاسِبٍ فَلَمْ يَسْمَعْهُ . وَ فِي سُوْرَةِ التَّوْبَةِ وَ اِنْ صَدَّقَ
 لِيْنِ عَانَ بِابِ اللّٰهِ وَ رَسُوْلَهُ وَ مِنْ كُلِّ قَرْيَةٍ مَهْمُومٌ
 مَا يَأْتِيهِ وَ فِي سُوْرَةِ النَّبَا مِنْ صَادٍ . وَ سُوْرَةِ
 الْاِنْعَامِ اِيْلَ الْاَنْفَامِ . **اَمَّا** شَعْرَاهُ كُلُّ قَرْيَةٍ ط
 كَالاَطْوَدِ الْعَطِيحِ يَهَيُّ بِوَيْدِهِ جَمِيْعًا قَائِمًا
 اِيْلَ وَ يَجِيءُ وَ اِنْ دُنِيَ مَعِي . اَوْ فَوْقَ اِيْلَ مَا يَخِيْرُوهُ
 اَسْتَقِيْلًا اَوْ لَمْ يَخِيْرُوهُ . وَ اِنْ قَفَّتْ اَوْ قَفَّتْ

عَشْرًا وَ اِنْ اَخِيْرُوهُ مَا قَبِلَ مَخِيْرُوهُ وَ قَبِلَ
 تَخِيْرُهُ . **مَثَل** اَوْ لَمْ يَخِيْرُوهُ . وَ اِنْ اَخِيْرُوهُ
 مَا قَبِلَ مَخِيْرُوهُ وَ قَبِلَ مَخِيْرُوهُ . **مَثَل**
 مَخِيْرُوهُ . وَ اِنْ اَسْأَلَكَ مَا قَبِلَ مَخِيْرُوهُ
مَثَل اَوْ لَمْ يَخِيْرُوهُ . وَ اِنْ اَسْأَلَكَ مَا قَبِلَ مَخِيْرُوهُ
 وَ قَبِلَ مَخِيْرُوهُ . **مَثَل** اَوْ لَمْ يَخِيْرُوهُ
 سَأَلَ لِيْلَهُ كَلِمَةً . **هَيْتَ** هَيْتَ وَ يَخِيْرُوهُ
 عِيْنًا وَ مَسْأَلَةً . وَ تَخِيْرُهُ فِي الْوَقْفِ اَجْمَعِ
 اَسْتَسْأَلُهُ . وَ اِنْ اَسْأَلَكَ مَا قَبِلَ مَخِيْرُوهُ
 كُنْ كَرِيْمًا مَعَ صَدَقَاتِكَ . وَ اِنْ اَسْأَلَكَ مَا قَبِلَ مَخِيْرُوهُ
 اِنْ اَخِيْرُوهُ نَكْرًا يَخِيْرُوهُ مَا قَبِلَ مَخِيْرُوهُ .

مَسْتَقِيلُهُ

وفي سورة الفيل ان جمع اليهم وفي سورة
الفجر ان جمع اما ذكر اولئك تخيم بالجميع
 فان الله وان طغوت بن كاور يعي كسرة
 مفتحة له وكسرة عار مغلقة ودني ما قبل
 حرف استعمل اوله ويخيون نبتك
 جميع وان حذوت استعلاي تخيم او هو
 من حاله اما حذوت استعلا س
 فظن من مغلقة يعني حين ناك يوجد فكري
 تن ويقه او قسه غان با طله اما تخيمك
 حذو فذو تخيم ناك من تخيم حرف
 عانت تخيم استه تن تيل تخيم يد حوب

بين كسرة بين واقع اوله يخيون اما اولك
 كسرة عار ص لاجد مثلا في سورة ابراهيم
ايان سبحم في سورة سبحك وقل رب اني
ان حمها وفي سورة الانبياء الاجل ان تعني
وفي سورة المؤمنون قال رب ان جعلون
وفي سورة ص عذابا ان كس وفي سورة النور
وان قيل لام ان جعلوا ام ات سو دينهم الذي
ان تعني لهم وفي سورة الطلاق ان ابراهيم
وفي سورة الجن الاجل ان تعني اما اولك
كسرة ومصدا يله من س الفي سورة يوسف
عليه السلام ان جعلوا الي ايب كمر

وفي

وَقِي سُبُورَةَ اللَّهِ تَبَرَّحَ عَفْصٌ رَأَى حَتَّىٰ اللَّهُ نَارِي مَعْمُومِلَه
 أَوْ قَوْسٌ، مِثَالٌ وَالرَّسْبُزُ أَمَّا نَابِي وَتَأْسِرُ حَرَامِ
 اللَّهُ نَارِي مَكْسُورَةٌ لَمْ تَقِفْ أَوْ قَوْسٌ لَوْ مِثَالٌ
وَالرَّسْبُزُ، وَفِي سُبُورَةَ الْأَعْرَافِ وَالنَّخْلِ
 أَبُو بَكْرٍ وَأَبِي عَامِرٍ بِجَهْلِي اللَّهِ نَارِي مَعْمُومِلَه
 مِثَالٌ أَوْ قَوْسٌ لَمْ مِثَالٌ مَا كَانُوا أَيُّزُ اسْتَوْسُنَ
أَمَّا نَابِي وَتَأْسِرُ حَرَامِ مَكْسُورَةٌ مَسْتَقِ
 أَوْ قَوْسٌ لَمْ، مِثَالٌ مَا كَانُوا يُعْرَبُونَ
نَبِيكَ نَارِي مَكْسُورَةٌ حَكِيمٌ تَقِفُ دُونَ
مِثَالٌ نَابِي جَالٌ، وَرَأْسًا كَلِمَةً مَا جَبَلِ
 مَكْسُورَةٌ، وَقَفِ وَصَلِ تَقِفُ دُونَ

كَانَتْ أَوْ لَوْ، دُونَ اللَّهُ السُّوْفِيَّةُ
بِشَيْخِي مِمَّا تَبَرَّحَ تَقِفُ دُونَ كَيْدٍ مَعْرُوحٌ كَالْوَزْرِ
 تَقِفُ عَلَيْهِ يَعْنِي مَرَسُو كَالْوَزْرِ، وَفِي سُورَةِ الْوَهْمِ
أَبُو عَمْرٍو رَجَّحَ الْفَلَاخُ تَقِفُ أَوْ قَوْسٌ أَوْ رِيثِي
 مَعْمُومِلَه أَوْ قَوْسٌ مِثَالٌ سَمِعُوا لَوْلَا اللَّهُ فَكُلُّ الْفَلَا
 شَعُونَ، وَسَمِعُوا لَوْلَا اللَّهُ قُلْ فَايُّ أَمَّا
 مَا فِي قُرْآنِ حَرَامِ اللَّهِ أَلْفٌ لَمْ يَصْرِفُ حَذْفٌ
 ائْتَدَى أَسْبِينَ دَخِي سَمِعُوا أَوْ قَوْسٌ لَمْ مِثَالٌ
 سَمِعُوا لَوْلَا اللَّهُ، وَسَمِعُوا لَوْلَا اللَّهُ فِي سُورَةِ
 الْفَتْحِ عَفْصٌ رَأَى حَتَّىٰ اللَّهُ هَذَا مَعْمُومِلَه
 ائْتَدَى اللَّهُ تَقِفُ أَوْ قَوْسٌ لَمْ مِثَالٌ عَالِيَهُ اللَّهُ

وقفي

النَّاسِ الرَّاسِخَ الَّذِي حَصَدَكَ وَأَسْتَفِيهِ
 وَأَنْ سَمِعَ وَعَيْبَ الْمُفْتَوِيهِ فِي الْقُرْبَى
 وَسَطُوا فَوَسَطُوا بِهِ وَمَا يَسْطُرُونَ
 وَالَّذِينَ يَسْطُرُونَ يَسْطُرُونَ أَعْدَانَهُمْ وَدَرُونَ
 وَفَعَلَ اللَّهُ وَعَلَى اللَّهِ وَاللَّهُ الْأَرْحَمُ
 ذُرِّيَّةً وَذَاتُ الْفَتِيحِ دَسَلُ اللَّهُ عَسَى أَنْ يَكُونَ
 الرَّزَاقُ وَسَعَادَةٌ وَالْبَعْدِيُّ وَمَسْئَلُ
 وَخَلَقْنَا وَوَهَبْنَا قَدْ سَدَقْتَ الرَّوْثِيَّةَ
 وَأَفْتَحْنَا وَأَوْسَطْنَا اللَّهُ الَّذِي زَفَّ وَحَمَّ مَرْدُنَ
 الْمُدْمِينِ وَوَجَّيْتُ تَالِيَهُ فَرَضْنَا
 كَيْرُغْنِيهِمْ وَمَنْ يَفْقَهُ تَأْفُفْنَا فَرَفَّقْ

مَثَلُ يُغْفِرُ الْكُفْرَ وَأَنْ مَفْتُوحٌ مَا قَبْلَهُ كَسِيرٌ
 وَقَفَّ مِنْ قَبْلِهِ مَنْ صَلَّى يُغْفِرُ مَنْ **مَثَلُ**
 وَأَنْ دَجْرٌ وَأَنْ كَسْرٌ مَا قَبْلَهُ كَسْرٌ
 وَقَفَّ وَصَلَّ تَلْفِيحٌ مَنْ **مَثَلُ** الْمُحْتَطِ
 وَأَنْ سَاكِنٌ قَبْلَ سَاكِنٍ وَقَفَّ يُغْفِرُ مَنْ
 صَبْرٌ وَأَنْ مَضْمُونٌ مَا قَبْلَهُ كَسْرٌ وَقَفَّ
 مَنْ قَبْلَهُ وَصَلَّ يُغْفِرُ مَنْ **مَثَلُ** عَسَى
 وَوَجَّيْتُ مَنْ قَبْلَهُ مَنْ قَبْلَهُ مَنْ قَبْلَهُ
 كَلِمَةٌ وَأَنْ الْكَلِمَةُ كَلِمَةٌ مَطْوِيَّةٌ أَوْ لَسَانَةٌ
 سَالِيَةٌ تَأْفُفْنَا عَيْنَ الْبَسْمَةِ لَمْ يَكُنْ الْأَوْثَرُ
مَثَلُ يُغْفِرُ مَنْ الرَّاسِخَةَ وَالْبَعْدِيَّةَ

الثالث

نبتك شاطئ طيب مكلو بببب و الاستيقا
 في اصل الوقف و هو استيقا فة من
 الوقف عن خيراك تمر لا يعوي بيت
 معنسي بودن كخ و ففان اصل افسك اند
 كلة ايجوند و دعي و ففان استيقا فخر اند
 اما انالي و فف ايد جاك متحرك ساكن اليه
 يعني حر كته نعر ايد يعني نالي خرا تان
 عز لا ايد جاك قطع نفس ايد اما قطع نفس
 اقسا له او لوق نبتك شاطئ
 شرفه كلة الوقف محل حذف
 في تعبير تحذف فيد الحركات و الثوبون

دماك او الور كخ نغ ففون صوت كبي و نبتك
 صوت صوت كبي الا بلكه فري صوت
 كبي اولا و دعي ما في ففان كلك نفع صوت
 ايد ما ده يعني ملاك معكم الا كلسه مانا
 فف و ن مستال ما ينظر و ن الا جحرا و ما
 عيس كهن الا النحرا اما ن ففان دعي حد
 يوقان اما ن اليه سويته كر كدر كبحر
 بن ن ففان حرف غايت سرفيق ايد دلي
 الجسه بن دتر ايدن حوبن و هم يعاين
 سرفيق جوبيد كامل افان و ن الله الشوق
 التي نبتك ففان ففان ايدك در

بؤناراك وقف مشكك ان سعا عده وهو قوله
 يعني تالي وقف ايديك نقر او زر يساه
 وقف ايده و دعي تالي كلما اخرج تدي يوتون
 خفيف او زنا بيته وقف ايديك اليه فبذلك
 ايده **نكته** نثته ميثه حننه كلو من السون
 التاكيد **الخصفة** تبتد ان اليرك في حاله الوقف
 يعني و ملك او اقر كبر اول نون تا كيد كيه
 محفف در الغلاء و ندر لور وقف ايديك
نكته **الخصفة** ان التا صيدية اليها عدايا
امسا في سورة التيساء حال هو لا يح
 الغنوه في يسورة الاكرا تيف مال صدا

هذه الايات ان الوقف يكون في حال الشراء
و انقطاع نفسيه و كذا في جازير دي لا هو وقف
على الاحراب و لا هو وقف على الشقي بن يعقوب
 وقفه در كوز افلاذ كبريم تقوين و اعراب تقير
 ايديك كبر جاك بين من و دعي بندر مستي
 وقف افلاذ كبريم تقوين و اعراب تقير
 نفس طراب علو من صفك ايستدر دعي اعراب
 او زنا بيته و تقوين او زنا بيته و وقف
 ايديك كبر جاك بين من و دعي بندر مستي
نكته **الخصفة** من صفك ايستدر دعي اعراب
 يعير و تب و فلهن **امسا** بالكل كيه

هو قوله

حِزْبَهُ وَكَسَبَ عِيْرَ حِزْبِ مَا وَقَفَ اَيْدِيَهُ لِرَبِّهِ
 يَعْنِي هُوَ حِزْبُكَ الْغِيَاثُ اَوْ رُبِّيْنَهُ وَكَالِئِذِ
 دُخِيَ قَسْفُهُ كَالسَّيْفِ اَبُو يَحْيَى وَرَحَّ مَالًا وَرَبِيْنَهُ
 وَقَفَ اَيْدِيَهُ **مِثْلُ** وَكَالِئِذِ وَرَبِيْنَهُ
 هُوَ اَنْ حَمَلَهُ اللهُ مَوْتَهُ اَوْ رُبِّيْنَهُ وَقَفَ اَيْدِيَهُ
مِثْلُ وَكَالِئِذِ وَرَبِيْنَهُ وَفِي سُورَةِ الْقَصَصِ
 وَبِكَاتُ اللهُ كَسْبَ عِيْرَ يَا اَوْ رُبِّيْنَهُ وَقَفَ
 اَيْدِيَهُ **مِثْلُ** وَبِكَاتُ اللهُ وَفِي سُورَةِ الْعَمَلِ
 وَرَبِيْنَهُ اَيْدِيَهُ حَمَمٌ وَرَحَّ مَالًا وَقَفَ اَيْدِيَهُ
 يَا حِي شَيْكَا اَوْ رُبِّيْنَهُ اَوْ رُبِّيْنَهُ **مِثْلُ** وَرَبِيْنَهُ

الْاَكْبَابِ وَفِي سُورَةِ الْمُرْتَفِقَاتِ مَالٌ هَذَا الرَّسُوْلُ
 وَفِي سُورَةِ الصَّارِحِ قَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا اَبُو يَحْيَى
 نَحْمَدُ اللهَ مَا وَقَفَ اَيْدِيَهُ الْغِيَاثُ اَوْ رُبِّيْنَهُ اَكْبَابِ
 وَجِهَهُ اَوْ رُبِّيْنَهُ وَجِهَهُ اَيْدِيَهُ مَالٌ بَا قِيْلَ
 رَحَّ كَيْفِي وَفِي سُورَةِ يُوْسُفَ عَمَّ اَنْ تَبُوْا الْعَوْمُ
 مِرْكَا حَمَمٌ رَحَّ اللهُ وَقَفَ اَيْدِيَهُ جَاكِدٌ
 عَوْرَةً يَا اَيْدِيَهُ قَلْبُ اَيْدِيَهُ **مِثْلُ** شَبِيْحَا
 وَقَفَ اَيْدِيَهُ اَمَّا وَقَفَ عِنْدَ اَيْدِيَهُ ذَنْبُهُ وَرَبِيْنَهُ
 وَرَبِيْنَهُ اَيْدِيَهُ اَنْ يَبُوْا عِيْرَ يَحْيَى عَوْرَةً
 اَوْ رُبِّيْنَهُ اَوْ رُبِّيْنَهُ اَوْ رُبِّيْنَهُ اَوْ رُبِّيْنَهُ
 وَرَبِيْنَهُ اَوْ رُبِّيْنَهُ اَوْ رُبِّيْنَهُ اَوْ رُبِّيْنَهُ

ح

أَلَيْفٌ أَوْ زَيْدٌ أَيْدِيَهُ وَبَاقِي فَمَا نَحْنُ أَيْدِيَهُ
 تُنَوِّبُ سِوَا أَوْ زَيْدٍ وَحِزْبُهُ وَقَبِيلُهُ وَحِمْصُ نَح
 وَقَفَ أَيْدِيَهُ أَيْ وَقَفَ أَيْدِيَهُ وَبَاقِي
 نَحْرُهُمْ أَلَيْفٌ أَوْ زَيْدٌ وَقَفَ أَيْدِيَهُ كَمَا
وَسَكَتُ فِي كِتَابِي وَأَبُو بَكْرٍ رَحِمَهُ اللَّهُ
 أَهْلِي قَوْلِي أَيْ قَوْلِي بِمَا أَكْبَرْتُ دِيْنِي مَعْنَى
 أَوْ قَوْلِي أَلَيْفٌ أَوْ زَيْدٌ وَقَفَ أَوْ زَيْدٌ وَبَاقِي
 قَرَأْتُ سُوْرَةَ سَبْعٍ أَوْ ثَمَانٍ وَحِمْصُهُ دِيْنِي
 أَكْبَرْتُ دِيْنِي أَوْ زَيْدٌ وَقَفَ أَيْدِيَهُ وَسَكَتُ
 أَبُو بَكْرٍ وَحِمْصُهُ وَأَيْنُ ذِكْرُهُ أَوْ لِي أَلَيْفٌ
 أَوْ زَيْدٌ وَقَفَ أَيْدِيَهُ وَسَكَتُ فِي الْمَسْبُورِ

أَيْدِيَهُ

أَهْلِي أَبُو بَكْرٍ نَحْرُهُ أَلَيْفٌ أَيْ حَذْفُ أَيْدِيَهُ أَوْ كَيْ
 خَالَهُ يَعْنِي وَصَلْتُهُ أَيْ أَلَيْفٌ أَلَيْفٌ وَبَاقِي
الْحَضْرَابُ بِاللُّغَةِ الطُّبُونُ وَالْأَسْمُولُ
وَالسَّبِيحَةُ حِمْصُهُ أَبُو بَكْرٍ رَحِمَهُ اللَّهُ بَيْنَ حَذْفِ
أَيْدِيَهُ أَوْ كَيْ خَالَهُ دِيْنِي أَهْلِي أَبْنُ كَثِيرٍ حِمْصُ
وَكِتَابِي رَحِمَهُ اللَّهُ بَيْنَ حَذْفِ أَيْدِيَهُ أَوْ كَيْ
 خَالَتْ وَصَلْتُهُ وَسَكَتُ وَقَعْنَدَهُ أَيْدِيَهُ
أَوْ زَيْدٌ وَبَاقِي مَتْرَاعُ الْعَلَمِ أَيْ كَيْ خَالَهُ
دِيْنِي أَيْدِيَهُ أَوْ زَيْدٌ وَفِي سُوْرَةِ الْإِنْسَانِ
سُؤَالًا أَيْدِيَهُ وَأَبُو بَكْرٍ
وَهَيْسَامٌ رَحِمَهُ اللَّهُ أَوْ قَوْلِي وَقَعْنَدَهُ

المن

اظاد اوله في باقي قل رحمتهم الله تبارك وقف
 اليد ان **اش** رحمت يدي بين داه ام امه
 التي صفت عنك نوحى الله عنده مفعلة
 معاقل نسم او زين تاغله كالمه **مش**
 في سورة البقرة او ابعثك يرحمت
 الله في سورة الاعراف ان رحمت الله
 في سورة صود رحمت الله بين كاذر
 وفي سورة مريم رحمت رحمت ربك
 وفي سورة الشورى فانظر الى ان رحمت
 الله وفي سورة النجم رحمتهم
 رحمت ربك رحمت رحمتك وبقاى

وقف انك اكره ان يفتق بين سنا او هو
 اقول الغ افر من وقف او من الاصح
 وكل وثاني الفسيفس وقف ابدا
 الاصح اتر كل **اش** كاتيل ارحم
 واجيد سر كده صحتك نده نسم كاتيل
 هاء مؤنث بعض هو صفة ثابته
 بين الننتك **اش** طيبه كالور **بيت**
 اذا كذب بالشاء هاء مؤنث فبها سع
 وقف حقا ن صان معقول **اش** رحمت
 ونعمت ونسنت ونجت نيكه ابن كبر
 فابو بكر ن عمر ن كساي رح هاء وقف

ادام

مصاصين • ههناك ههناك • **في آيات دحي**
 جوقه امير المؤمنين عفاك من فخر الله عنه
 مصحفه من افاق اذن ان تايله كلوه **مستحق**
سورة يوسف • يا ايها النبي • **عائيت الحيت**
 وفي سورة يوسف كذلك آيات اللات يخاف
 • ولو لا اني اعلمت آيت من شيتي في سورة
 القصص وقت عين بجموع ذكر او لناك
 نسمع ايقاق ايام مصحفك هو افاق تاير طول
درها علمت • **فوق** • ابو العلاء يقيد
 بعض مصحفه فوق راس • **واقف** • **تار** •
 اينار دحي دين • **كاف** • **واقف** • **كافيه**

فان تجرد المست لله تبت لاف ان تجرد
 لست الله تحولا • **في سورة المؤمن**
 مست الله التي قد كانت في صباه • **اهنت**
 التي برده امير المؤمنين عفاك من فخر الله
 عنه مصحفه من افاق اذن ان تايله كلوه
مست • **في سورة الاعلان** • **فجعل** • **اهنت**
 الله • **في سورة النور** • **والغامسة** • **ان**
اهنت • **الله** • **عالية** • **في سورة الحج** • **مر**
افرايم • **اللات** • **والمنجي** • **في سورة الاحقاف**
وجنت • **نعيكم** • **في سورة التخريم** • **من** • **فك**
ان • **واجابك** • **في سورة من ولات** • **جيت**

متصل

ده وقف ابن لؤلؤ أو لعنك ده وقف ابن سريان
 أو لعنك حردوق وقف أو ليحيى بن قنوق
 لافيق أو ليق لاف و كلونه . جميع قنوق
 بن جهم الله بن الفنت مع هذا وقف مطلق
 ده . و يستألو النفقة إذا امر حاكم الله بن يحيى
 بينكم هو الله بن يحيى بن قنوق شرح
 نفسه فأول لعنك هم الملقون و بنو له
 ميثك لذلك الخروج فالتين قال ابن الفنت
 و أن الله كان الله فله كل سنة بونافك
 ما قبل وقف مطلق ده **وقف**
 لجزر دني في الله سكنس أوج ده كلونه

التي دني دني دني وقف حسن دني
 وقف صالح ده . اطلع دني دني **أما عارفت**
وقف سبحان الله بن يحيى بن يحيى
 بعض مصلحه قنوق لاف ده
 ما وقف مطلق ده شرح جابز ده بن يحيى دني
 من وقف من جني دني لاف وقف ده
 و أبا الجري يعني ابن الفنت سكت
 ده . و دني ذلك و ذلك أو لعنك يعني
 بونافك ما قبل وقف مطلق ده **وقف**
 و بالآخره هم بونوقون . وقف ابن سريان
 أو لعنك بن سكتك أن **أما** بن يحيى بونوق

ده وقف

قِفْ تَوَيْتُ بِدِي إِذْ قَالَ ابْنُ اَهْمَجٍ هُوَ وَفِيهَا
 وَلَا مَعْجَزٌ هُوَ **قِفْ** تَوَيْتُ بِدِي الَّذِي يَأْكُلُونَ
 وَفِيهَا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا **قِفْ** تَوَيْتُ بِدِي
 وَأَعْلَى اللَّهُ الْبَيْعُ **وَفِي سُوْرَةِ اذْ يٰ اِيْنَ** وَمَا يَصْلَمُ
 تَأْوِيلُهُ إِلَّا اللَّهُ **قِفْ** تَوَيْتُ بِدِي وَ الشَّرَّ اذْ يَجْعَلُونَ
 وَفِيهَا وَالْأَفْعُ جَعْلٌ هُوَ **قِفْ** تَوَيْتُ بِدِي صَصِ
 يَسْتَبِيْرُونَ وَفِيهَا وَكَانَ اَضْيَانًا **قِفْ**
تَوَيْتُ بِدِي سَنَّاكَ مَا قَالَ **وَفِي سُوْرَةِ**
التَّيْسِيَةِ فَلَا تَعْمَلُونَ اِنَّمَا تَتَّبِعُونَ
 اِنَّمَا هُوَ اَوْفِيَا سَبِيْحًا اَنْتَ اَبْرِيْكَ اَنْ اَكَلَهُ
 فَلَا **قِفْ** تَوَيْتُ بِدِي اَلَمْ يَأْتِ السَّمْعُ اِيْنَ

مَسْ فِي مَعْرِ فَا تَقِفْ اِنْ رَوَيْتُكَ
 عَنْ اَبِيْ جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ ظَلِيْمٍ السَّجَّادِ وَبَدِي
 نَ حَرَمِ لَمْ يَلِدْ فِي سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ وَ هَا هُوَ مَبْنِي
قِفْ تَوَيْتُ بِدِي يُخَارِعُونَكَ اللَّهُ وَ فِيهَا
 بِهَذَا مَثَلًا **قِفْ** تَوَيْتُ بِدِي يُضِلُّ بِهَا وَ فِيهَا
 اِيَّاكَ اِيْنَ الْعَالَمِيْنَ **قِفْ** تَوَيْتُ بِدِي اَلَّذِيْنَ فِيهَا
 وَ يَسْتَحْكِرُونَ مِنَ الَّذِيْنَ اَمْرًا **قِفْ** يَسْتَبْدِي
 الَّذِيْنَ اَتَقَوْا وَ هُوَ وَ فِيهَا مِنْ بَعْدِ مَوْلَى
قِفْ تَوَيْتُ بِدِي اِذْ قَالَ النَّبِيُّ وَ فِيهَا هَذَا
 فَعَلَّمْنَا بَعْضَهُمْ عَلَيَّ بَعْضٍ **قِفْ** تَوَيْتُ بِدِي
 مِسْمَرٌ مِنْ كَلِمَةِ اَللَّهِ وَ فِيهَا اَنْ اِيْلَهُ اَللَّهُ اَللَّذِي

قِفْ

انفسهم وفيها ان كنتم تعلمون **قف** ثم
 يستدي الذين امنوا وفي سورة الاحزاب
 وفيهم بالاجرة كما وعدنا **قف** ثم يستدي
 ويستخرجها جاز **قف** ثم يستدي في علي الاعراب
 رجال في فيها الخاف صا **قف** ثم يستدي
 قال يا قوم وفيها في لا يهدى لهم سبيلا **قف**
 ثم يستدي اجتهدوه وفيها في التوراة وفي
 والاحجيل يا من هم **قف** ثم يستدي بالبروني
 وفيها كانت عاصم البحر **قف** ثم يستدي
 اذ بعدون في السبب وفي سورة التوبة
 والنوا وفتاى بعضهم من بعض **قف**

وما في الانص وفي سورة المائدة ان
 يقتدى **قف** ثم يستدي في بيانها وفيها
 بيانها اذ بالحق **قف** ثم يستدي اذ
 في بيانها وفيها لا يجد اليهود النصارى
 اقباء **قف** ثم يستدي بعضهم وفيها
 ولفظها **قف** ثم يستدي بل يدا
 مسسومك ان وفيها انك تلت في **قف**
 ثم يستدي في ما من الله الا لك واحد **قف**
 وفيها عاني والك كان **قف** ثم يستدي
 اذ انك انك وفي سورة الاحقار كما يعرفون
 ابناء هم **قف** ثم يستدي الك بين حسرها

انفسهم

يَتَّبِعِي ^م تَمَّ الْأَنْصَرُونَ ^م فِي سَمْعِهِمْ بِالْحَمْدِ ^م
 وَبَشَّطَهُمْ عَنْ عَيْفِ أَسْرِهِمْ ^م قَفَّ مَرَّتَيْنِ ^م
 إِذْ خَالُوا أَوْ فِيهَا فَانْتَفَعُوا مِنْ دَمْرِ قَفِّ مَرَّتَيْنِ ^م
 وَأَسْرَهُمْ ^م وَفِي سُورَةِ الْخُرُوجِ مِنْهَا ثَلَاثُونَ ^م
 قَفِّ مَرَّتَيْنِ ^م وَكَأَمْ فِيهَا ^م وَفِيهَا وَالْأَنْصَارُ ^م
 حَرَّةُ الْكَلْبِ ^م قَفَّ مَرَّتَيْنِ ^م لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ^م
 وَفِي سُورَةِ نَحْلٍ وَأَنْ عَدَّ مَرَّةً تَمَّ قَفِّ مَرَّتَيْنِ ^م
 يَتَّبِعِي ^م فَجَعَلْنَا فِي سُورَةِ شَرِّهَا ^م وَكَأَمْ ^م
 فِي الْكُتُبِ ^م مِنْ يَوْمِ قَفِّ مَرَّتَيْنِ ^م وَفِيهَا ^م
 وَفِيهَا ^م إِذْ كُنَّا فِي الْكُتُبِ ^م ابْنِ أَهْبِمْ ^م قَفِّ ^م
 تَمَّ يَتَّبِعِي ^م الْكَلْبُ كَانَ وَفِيهَا ^م

وَفِيهَا الظَّالِمُونَ ^م قَفَّ مَرَّتَيْنِ ^م فِي الْكُتُبِ ^م
 أَسْفَى تَمَّ يَتَّبِعِي ^م يَأْتُونَ ^م وَيَقِيلُوا ^م وَالْمُؤْمِنَاتِ ^م
 يَعْصِمُونَ ^م أَوْلِيَاءَهُمْ ^م قَفَّ مَرَّتَيْنِ ^م تَمَّ يَتَّبِعِي ^م
 يَأْتُونَ ^م وَفِي سُورَةِ يُونُسَ ^م وَفِيهَا ^م
 هُنَّ أَرْهَمَ ^م قَفَّ مَرَّتَيْنِ ^م أَنْ الْمَرْءُ يَدَّ ^م وَفِيهَا ^م
 وَأَنْ عَالِيَهُمْ ^م يَأْتُونَ ^م قَفَّ مَرَّتَيْنِ ^م إِذْ قَالَ ^م
 لِيَوْمِ ^م وَفِي سُورَةِ ص ^م مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ ^م
 مِنْ أَوْلِيَاءِهِمْ ^م قَفَّ مَرَّتَيْنِ ^م يَعْصِمُونَ ^م أَوْلِيَاءَهُمْ ^م
 الصَّابِرِينَ ^م قَفَّ مَرَّتَيْنِ ^م وَفِيهَا ^م قَفَّ ^م
 تَمَّ يَتَّبِعِي ^م قَالَ يَأْتُونَ ^م وَفِيهَا ^م قَفَّ ^م
 مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ ^م لِيَوْمِ ^م قَفَّ ^م

تَمَّ يَتَّبِعِي

٢٥

تَرْتِيْدِي الْاِلَهَ الْأَعْوَى . وَفِي سُورَةِ
 الْعَنْكَبُوتِ فَأَمَّنْ لَهُ الْوُطْمُ تَفِي تَرْتِيْدِي
 وَقَالَ رَبِّي مُهَاجِرٌ فِي ذِي الْقَلْبِ الْعَنْكَبُوتِ
تَفِي تَرْتِيْدِي لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ وَفِي
 لُحْيِ الْخَيْوَانِ تَفِي تَرْتِيْدِي لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ
 وَفِي سُورَةِ يُونُسَ اصْعَلِبُ الْقَرْيَةِ تَفِي تَرْتِيْدِي
 يَسْتَعِذُّ بِهَا إِذْ جَاءَهَا الْمَوْتُ وَالْوَارِثُ
 مِنْهُ مِنْ قَدِيمٍ تَفِي تَرْتِيْدِي صَدَأَمَانٌ عَلَى
 الشَّجَرِ وَفِيهَا فَالْإِخْرَاقُ نَزَلَ فَتَقَى لَعْنُهُ
تَفِي تَرْتِيْدِي عِزًّا نَعْلَمَ مَا يَسِرُّونَ
 وَفِي سُورَةِ صٍ وَعَلَى الْكَلْبِ يَوْمَ الْخَيْمِ

جَدِيحٌ وَرَدَّ تَفِي تَرْتِيْدِي الْإِبْرَاهِيمَ
 وَفِيهَا صَدَأَمَانٌ عَلَى الْخَيْمِ تَفِي تَرْتِيْدِي
 فَأَقْبَلَ الْخَيْمَةَ حَمَلًا وَالدُّرُّ فِي سُورَةِ طه
 حَلَبٌ يَبِيحٌ مَعَى نَبِيٍّ تَفِي تَرْتِيْدِي لَوْ كَانُوا
 يَعْلَمُونَ وَفِيهَا وَابْتِغَاءُ عِلْمِ نَبِيِّ تَرْتِيْدِي
 إِذْ تَمْتَعِي . وَفِيهَا الْقِيَامَةُ تَفِي تَرْتِيْدِي
 تَرْتِيْدِي فَأَخْرَجَ لَعْنُهُ فِي سُورَةِ الْبُقْعَةِ
 مِنْ خَيْمِلٍ وَأَصْبَابٍ تَفِي تَرْتِيْدِي لَوْ كَانُوا
 يَعْلَمُونَ وَفِي سُورَةِ الشُّعَرَاءِ بِنَاءُ أَيْهَا
تَفِي تَرْتِيْدِي إِذْ قَالَ الرَّبُّ فِي سُورَةِ
 الْفَصْفَصِ وَالْإِنشَاءُ مَعَ السَّبْطِ الْهَامِ تَفِي

شُرْ

عَبَسَ فَمَنْ سَفَاهُ ذَكَرَهُ مَقِفٌ مَثَرٌ يُسْتَبَدُّ فِي
 مَخْطُوفٍ مَكَرُهُ قِيَّةٌ وَفِي سُبُورِ الْعَارِثِيَّةِ أَيْبَتٌ
مَقِفٌ مَثَرٌ يُسْتَبَدُّ فِي الْهَيْمِ وَفِيهَا جَارِيَةٌ
مَقِفٌ مَثَرٌ يُسْتَبَدُّ فِي قِيَّةٍ سَبْعٌ مَثَرٌ هُوَ طَائِفَةٌ
 وَفِي سُبُورِ الْبَلَدِ عَالِيَةٌ أَيْبَتٌ مَقِفٌ مَثَرٌ يُسْتَبَدُّ فِي
 يَتَوَلَّى أَصْلَاقَهُ مَقِفٌ يَتَكَلَّمُ بِبَعْضِ عَالِمٍ تَقُولُ لَهُ
 نَحْنُ لِهَيْمِ اللَّهِ خَالِيٌّ قِيَّةٌ أَنْ تَقْرَأَ كَيْفَ وَتَقِفْ
 لِأَجْرٍ مَلَائِكَةٍ فَتَقِفُ مِنْهُمَا أَيْبَتٌ وَفِيهَا كَرِيمٌ وَتَقِفُ لَهُ
 وَتَقِفُ أَيْبَتٌ مَطْفُوفَةٌ وَأَوَّلُهَا وَدُخَانٌ لِي
 قِيَّةٌ أَنْ تَقِفْ لِأَنْ تَقِفْ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ فَتَقِفُ لَهُ
 وَتَقِفُ أَيْبَتٌ مَطْفُوفَةٌ مَطْفُوفَةٌ وَأَوَّلُهَا يَتَقِفُ

حَادِظَةٌ وَفِي سُبُورِ الْكَيْسِيَّةِ مَثَرٌ يُسْتَبَدُّ فِي الْأَيْبَتِ
مَقِفٌ مَثَرٌ يُسْتَبَدُّ فِي الْأَيْبَتِ مَثَرٌ يُسْتَبَدُّ فِي
 وَفِي سُبُورِ الْمَنَافِقِ أَنْ تَقِفْ لِي سُبُورِ اللَّهِ
مَقِفٌ مَثَرٌ يُسْتَبَدُّ فِي اللَّهِ يَعْلَمُ أَنَّ لِي سُبُورِ اللَّهِ
 وَفِي سُبُورِ تَهْ الْعَالِمِ الْأَجْزَاءُ الْأَكْبَرُ مَقِفٌ مَثَرٌ
 يُسْتَبَدُّ لِي كَأَنَّهَا يَصْلُحُونَ وَفِيهَا كَصَاحِبِ
 الْخَيْرِ مَقِفٌ مَثَرٌ يُسْتَبَدُّ عَادِيًّا وَفِيهَا سُبُورِ
 النَّارِ عَادِيًّا يَصْلُحُونَ لِي عَادِيًّا مَقِفٌ مَثَرٌ
 يُسْتَبَدُّ لِي يَصْلُحُونَ لِي وَفِيهَا فَذَا نَوَافِ السَّامِعِ
مَقِفٌ مَثَرٌ يُسْتَبَدُّ لِي مَعْلُومٌ أَيْبَتٌ حَدِيثٌ مَوْفُوقٌ
مَقِفٌ مَثَرٌ يُسْتَبَدُّ لِي أَيْبَتٌ لِي لِي فِي سُبُورِ

عَبَسَ

يَا قَسْرُسْ سَمَاءُ اَيْدِيكَ مِنْ كُرْهُ اَنْ يَسْتَأْمُرَ اللّٰهُ وَيَسْتَه
 اَوْ اَلْاِسْتِغْنَاءُ سَيُ دُرُ اسْتِغْنَاءُ **اَمْ اَلْفَتْ**
 طَارِقٌ وَبِمَسْتَدْنُ مَسَاكِمِ اِسْتِغْنَاءُ لِهَذَا نَفْسِ
 الْمَسَاءِ اَوْ اَنْ تَقْتِ اِسْتِغْنَاءُ بِاِحْتِجَابِ طَارِقِ
 وَارْتِقِ اَوْ اَنْ تَسْتَوْلُ نَقِيْلَهُ اِسْتِغْنَاءُ اَنْ اِسْتِغْنَاءُ
 اِسْتِغْنَاءُ لِهَذَا وَارْتِقِ اَيْدِيكَ وَبِمَسْتَدْنُ **بِتَاكُ**
 اِسْتِغْنَاءُ لِهَذَا مَا لَوْ اَنْ تَقَالَ اَنْتَ طَارِقُ اَنْ تَسْتَد
 اللّٰهُ مُتَعَبِّرًا اَلطَّارِقُ وَارْتِقِ قَدْرًا
 تَنْفَسُ اَوْ عَطَسُ اَوْ اِسْتِغْنَاءُ اَوْ اِسْتِغْنَاءُ
 اللّٰهُ حَيْثُ اَلْاِسْتِغْنَاءُ اَلطَّارِقُ اَوْ اَنْ
 تَنْفَسُ بِاِسْتِغْنَاءِ وَارْتِقِ مَسْتِغْنَاءُ لِهَذَا

عَانِدَهُ مِنْ مَضْنِ اَيْدِيكَ اَوْ اَيْدِيكَ **وَدِي**
فَلْ اَنْ وَوَقْفُ كَمْ يَوْقُدُ اَكْرَمًا مَسْتِغْنَاءُ
 وَمَا اَلْاِسْتِغْنَاءُ وَوَقْفُ اَيْدِيكَ اِسْتِغْنَاءُ
 بِسَبْطِ اَيْدِيكَ اَوْ اَيْدِيكَ مَعَ هَذَا وَوَقْفُ مَكْرَمِ
 كَلِمَةٍ مَعْنَى حَيْثُ وَوَقْفُ اَيْدِيكَ اَنْ اِسْتِغْنَاءُ
 تَالِي مَعْنَى اَبَاؤُ اَوْ اَسْتِغْنَاءُ دِي فَتَقْدِيرُ اَيْدِيكَ
 اَيْدِيكَ مَسْتِغْنَاءُ لِهَذَا اَنْ تَقَالَ نَعُوذُ بِاللّٰهِ
اَمْ اَلْاَلِ اَلدُّبُورِ بِاللّٰهِ وَوَقْفُ اَوْ اِسْتِغْنَاءُ
 يَا كَرِيْمًا سَمَاءُ نَسَمَاءُ اَوْ اَيْدِيكَ **بِاِحْتِجَابِ** مَسْتِغْنَاءُ
 دِي اَلْاَلِ اَلدُّبُورِ اَوْ اَيْدِيكَ مَعْنَى اِسْتِغْنَاءُ
 بِتَقْدِيرُ اَنْ يَوْقُدُ اَوْ اَيْدِيكَ دِي فِي الْحَالِ دِي قَامَتَهُ

بِاِسْتِغْنَاءُ

وهو ان اوله كبري كما يري خاصه ي عظم
 اوله نيله دره **دني** تالي الالهات هو سبب بايه
 فالت ارشده ولا ملامه بين جكمس لمن اوله
 وسيا ومساله ارشده ارف اوله ينطق اوله
دني الا انك تشبه يدك عطفه عندك انسه
 كره ان فيها الله التوفيق **دني** من انب وفضل
ايه ايها كره يعني بالكل كبري ان ايستاهه
 اياه به ساقى وااجده نيكه قرانه يكون فاذا
 قرأت العزات فاستعذ بالله من الاستعجاب
 الشرح **دني** بالكل كبري منته كلوه
 استعجاب كبريها اياه بين نفسه او استعجاب

مستغنا وقد ان استغنا ايقاق وقف ايقاق
 دنيست وكذا نوبت كبري وقوي سبحانك اذ
 كور لا قف بين الشخص طوبى اياه وبيت
البيت الحرام وخبير و بين الطابع و متبوعه
 و بين العامه و معصوم به و بين الحان و جوره
 و بين المستغنا امصه و المستغنا منه
 لا اله الا الله و لا اله الا هو و شهورها
اما مستغنا يحان من جهم الله لا اله الا
 اجتناب اياه في رب الا الله و بين له الا الله
 دن كره الا و دني قوره كذا الله دن ان يعني اهدى
 مراد ذات الله المحاصصه كعالي عظم

دهان

ايدونكم ان الله بناه ان كان و تعالي ايسر الله
 انذر جارك هيبته ان الله ان ذى منيا طيططو
 بون او لذي بلسن من هيز به ان هيز وقه
 وان دلن من فرشته على او دل هه سيطنا ناري
 او ستره رت بيتان ان الله ان ذى ان ذى
 فتي فتي كادي و حيو انان يير لير نذ ان قند
 طاعنا هه جتد لن قواق ذنوب و كابل ان
 ذى اني باكره العديق ن صي الله صفت له
 ايدون بال الله اعطى حيم بون من صي ال الله
 ذن ايشيدتم صلي الله على من سلكهم
 ناسوا الله صلي الله على من سلكهم

ذن سنت كحلهم و هم ادب و علمهم ان انهم
 بون ناك ضدون العبد ان لا يجتهد ان يعنى
 بون عني او لون كيم الله على ابيه جلجل الاله
 من عطان على الاله ادى بيزه الاله
 خود على الاله يتكلمه بسم الله بن كتي بوجوه
 و من بوجوه من و فغيب اتي جتد و عطفي
 هه شفا سي جتد ان و ذى الاله تعالي
 و تبتده عطفي له شرف من هه بون ذن
 سنى كلون ذن و اوا قيساره صحت ذن و
 فاه معبره ذن و ذن ان شرا و ذن ان
 ججات بون لير ذى جابن هه صي الله صفة

البرك

بعضی در حجتم الله ای سوره ان استلمه
بعضه ای که در بعضی این تنگه شاطیبه
کانون بیت و بسم الله الرحمن الرحیم
سنة ن جال موه و در یه فاجت سلا
این کثیر و عاصم و فالوف و کسای
در حجتم الله سوره ان استلمه بسم الله ای که
اما سوره موه یا ان لند اقتاد در است
و کلام بیت علا قولند کالند ای که
بین الاتفال وینا ایعنی دمک ان لور که
انفال ایراد بیا ایه ان سینه بسم الله ای که
در است و کلام ان ایراد صحیر در کلام

ایده بالله العظیم بین بنا ایراد عالمه السلام
دک ایستند م جبر ایراد عالمه السلام ایده
بین مرز ایراد ت ایستند م عرا ایراد عالمه السلام
ایده میکند دک ایستند م میکند عالمه
السلام ایده م ایراد قیل دک ایستند م
ایراد ایراد عالمه السلام ایده م عرا ایراد
العیوب سؤال الدعوی باین عفی ای
دک ایستند م جلا الدعوی باین عفی ای
نک سؤال ایراد جفت م بوس سؤال
جکی و کلام م م جمع ایراد العصاة
یعنی م بیت خبره م کالوم م عفی ای

بعضی

كلور **سبت** اتي و قيل واقصين تكان من
 الامس الذي تاتي بي يد المسند ابو عمر
 وابن خاتم فان ش نجر الله ابي سوه
 ان اسيند بسعاه ايتان من ضلاله سكره
 ايدن لى الاكثت سورم اقلند تانك سناور
 كيجوز صفت عتيد **سناه** ابي لا افسم
 ابي و قيل اما حم ن حمة الله بجمع انه ابي
 سورم ان اسينه يكتيله ايتان مثل سده
است جمع قضا وجره الله سورم يويك
 اقلند بسعاه ايتان كانك سيب بودنك
 كلور ان ادر سده تهميد ايجونان و سده

شاطيه كلور **سبت** وفي الاخبار جيز
 من **الاول** اما باكلهم ابي سورم ان اسينه
 بسعاه ايتان ايتان و جبه وان در بن و جبه
 ابي وقف ايتان و بن و جبه وقف ايتان
 و وصل ايتان و بن و جبه سورم ايتان و وقف
 ايتان بسعاه و وقف ايتان وصل ايتان يعني
 بسعاه سورم او ايتان هو شره نيتا ايتان
 سورم ايتان نه هو سيق هتو عدس **و در حيا**
 جايك و كلك بسعاه طقون سورم تانك
 ايتان وصل ايتان جايك و كلكن لا صهر
 ايتان و كلكن نيتا ايتان اهل هولنده
كلور

حُرِّبَ دُرَّةُ الْكَلْبِ **مُتَوَكِّدًا** **بِه** **سُتْعَبِرَتْ**
 أَهْدَانًا حَالِيًّا أَنْ لَأَنْتَرُ لَوْ أَعْدُوهُ أَوْ مَطْلِبِيهِ
 أَنْ حَيَّيْ **وَعَبْرٌ** **أَبْعَطُوا** **أَوْ** **فَتِيلًا** **أَنْظَرُوا** **مِنْ**
 عَالِقٍ **أَقْرَبًا** **أَمَّا** **سُورٌ** **سَيِّئًا** **وَجَدِيدًا** **أَقْرَبِي**
 عَرَّسِي **مَقْطُوعٌ** **دُرٌّ** **أَلِيٌّ** **حَالَهُ** **دَعْنِي**
 بَعْنِي **وَأَقْعَبُهُ** **وَ** **صَلْبُهُ** **مِنْ** **بِتَكْرَهُ** **كَمَا** **قَدَّه**
كَلْبِيٌّ **قَالَ** **مَا** **جَبَّ** **الْكَشْفُ** **فِي** **قَوْلِي**
 وَأَنْ قَاتِلِي **أَمْ** **أَسْمَطُوا** **الْمُهْرَجُ** **فِي** **قَوْلِي** **بَعْرُ** **أَلِي**
 أَقْرَبِي **دُرَّةٌ** **فَوْقَ** **لَدَيْهِ** **الْمُتَّحِ** **وَ** **كَلْبًا**
 هُوَ **عَرَّسِي** **وَ** **صَلْبٌ** **قَاتِلُ** **الْفَيْسِ** **الْمُرْجُ** **فَطَل**
وَ **أَضْمَرُوا** **عَمَّا** **أَلِيٌّ** **أَسْقَا** **مِنْ** **أَلِيٍّ** **بِعَرَّسِي**

لِي **عَبْدٌ** **أَيْحُوْرُ** **وَ** **سُيْفٌ** **أَيْحُوْرُ**
 قَوْلٌ **مُفْعَلٌ** **مِنْ** **أَيْحُوْرُ** **وَ** **حَالٌ** **مِنْ** **أَيْحُوْرُ** **وَ** **عَالِقٌ**
 أَيْحُوْرُ **مِنْ** **أَلِيٍّ** **أَلِيٍّ** **أَلِيٍّ** **أَلِيٍّ** **أَلِيٍّ** **أَلِيٍّ**
وَ **صَلْبٌ** **أَوْ** **لَوْزٌ** **أَوْ** **أَنْ** **بِنِ** **سُورِيٍّ** **مِنْ** **سُورِيٍّ**
الْمُفْعَلُ **وَ** **الْمُفْعَلُ** **مِنْ** **الْمُفْعَلُ** **وَ** **الْمُفْعَلُ** **مِنْ** **الْمُفْعَلُ**
وَ **الْمُفْعَلُ** **مِنْ** **الْمُفْعَلُ** **وَ** **الْمُفْعَلُ** **مِنْ** **الْمُفْعَلُ**
وَ **الْمُفْعَلُ** **مِنْ** **الْمُفْعَلُ** **وَ** **الْمُفْعَلُ** **مِنْ** **الْمُفْعَلُ**
وَ **الْمُفْعَلُ** **مِنْ** **الْمُفْعَلُ** **وَ** **الْمُفْعَلُ** **مِنْ** **الْمُفْعَلُ**
وَ **الْمُفْعَلُ** **مِنْ** **الْمُفْعَلُ** **وَ** **الْمُفْعَلُ** **مِنْ** **الْمُفْعَلُ**
وَ **الْمُفْعَلُ** **مِنْ** **الْمُفْعَلُ** **وَ** **الْمُفْعَلُ** **مِنْ** **الْمُفْعَلُ**
وَ **الْمُفْعَلُ** **مِنْ** **الْمُفْعَلُ** **وَ** **الْمُفْعَلُ** **مِنْ** **الْمُفْعَلُ**

محمد

فَنُقِ اَوَّلُ دِي بِنْتِكَ عَزِيمٌ وَوَصَلُ دِي
 مَقْتُو حَزِينُ اِسْتَعْنَاهُمْ عَزِيمٌ سِي كِي ٥٥٥
 وَامَّا مِنْ دِي مَوْصُو لَدُنْ قَنَدَا كَلَسَا
 اَمَّا دِي تَبِي دِي مَوْصُو عَزِيمٌ مَشْطَلُ فِي سَوَا
اِسْتَعْنَاهُمْ مِنْ بِي كُونِ عَالِيهِمْ وَكَرَا فِي
سَوَا التَّحِيَّةُ اَمُّ مِنْ اَسْسِ نِي نَا فِي
سَوَا وَالتَّصَافَاتُ اَمُّ مِنْ خَالَتِنَا اِنَا اَلْقَانِعُ
 مِنْ طَبِي لَانِي فِي وَصِيَا اَمُّ مِنْ يَانِي
 اِنَا اِنَا دِي قَرَانِدُ هِي حِينَ دِي كَلَسَا
 مَوْصُو لَدُنْ قَنَدَا كَلَسَا
 اَمَّا مِنْ دِي مَوْصُو دِي مَشْطَلُ فِي سَوَا

السَّبْحُ وَهُوَ فِي اَلْيَاسِ اِسْتَعْنَاهُمْ
 بِالْخِيَرِ اَلْكَوْنُ عَزِيمٌ اَلْوَصَلُ مَوْصُو
 عَزِيمٌ اَلْاِسْتَعْنَاهُمْ بَعْدِي دِي مَكَرُ اَلْوَا
 اَمُّ اَقْرَبِي عَزِيمٌ سِي عَزِيمٌ سَا اَقْطَا اَمُّ دِي
 السَّبْحُ نَا كَتِ اَوَّلُ دِي مَوْصُو اَلْاِسْتَعْنَاهُمْ دِي
 عَزِيمٌ وَوَصَلُ دِي اَمَّا قِيَا سِي بِي دِي كِي عَزِيمٌ
 اَوَّلُ دِي اَلْكَوْنُ اَلْاِسْتَعْنَاهُمْ مَوْصُو اَلْوَا
اَمَّا اَمَّا اَمَّا مَوْصُو اَوَّلُ دِي هِي حِينَ دِي
 بِي دِي اَمَّا عَزِيمٌ مَوْصُو لَدُنْ اَلْاِسْتَعْنَاهُمْ
 مَوْصُو اَوَّلُ دِي اِسْتَعْنَاهُمْ اَمَّا اَلْاِسْتَعْنَاهُمْ
 اَلْاِسْتَعْنَاهُمْ اَلْيَاسِ اَوَّلُ دِي

عزيم

ان لا يد خا تيد اليوم اما سورة انبياء
 ان لا الهم الا انت خلافة وان من دعي
بني كل من است الذي يزده من مولى
من في سورة الكهف التي بجها لكم
من عدي في الفيلة التي بجها لجميع
سورة و معل التي بقي امت بني
دعي كف بلك بن ايدك غير سبي
قطعه له استك بوك ان والام دعي
بني كل من صه عند قنده كاست
اهاب بني من من لذ من سورة
صو دم فالهر يسير بها لكم وهي

النعد وان ما بنيتك والا دعي من مولى
قند كاست اما طعون زيد من مولى
من في سورة ان الاول
علي الله تاني في الاعراف ان لا يقول
علي الله في سورة التوبة فقط
لا مجان من الله في سورة يوسف
ان لا عبد الا ايا ه في سورة هود
وان لا الاهم في سورة الحج ان لا
مشر ك بني تنت من في سورة التفك
ان لا عبد الا علي الله في سورة المن
علي ان لا يسير كن بالله في سورة ك

ان

منه بغير ان اقل لده بشيء من الشيء وا س
انفسهم وق في سورة الاعراف بسم
يا اكرم به و يريد ه مقطوعه في الجزء من الجزء
و ليس ما شر فيه انفسهم ب
او لده عسما اعراف في صلى اللد اول
ا كسى خلفه و حيث ما هو من الكل سا
دنى ا كسى ب لده قنده كلسه مقطوعه
و عن من دنى ا كسى دنى مقطوعه منه
في سورة التور عن من يسا و في سورة
البحر عن من تق بي و كلسه دنى مقطوعه
لده قنده كلسه اما لده تس ده خالفه

دنى بشيء كله خالفه تس كلسه
اما شعر اده مقطوعه في ما منه سا
امين و كلسه دنى مقطوعه منه
قنده كلسه اما الفتح بين ده مقطوعه
منه في البحر فكان ما شر في سورة لده
و لوان ما في الارض و ان ما يد عوان
من دنى الباطل و اقا دنى مكتوب له
من صولة ر قنده كلسه اما ب يريد ده
مقطوعه في سورة الانعام قل ان ما
الايات عند الله و بشيء ما دنى مقطوعه
قنده كلسه اما ا كسى يريد ده مقطوعه

منه

ويا لله الذي وفق **سركي** **مرايت** سوفم
 كلناك اجرتك كالورس و اجرت خرفه واقع
 اذ لورس ابو عوز و عاميم و حرم و كسا ع
 سرج نوق ماله اشغام اذن نينه وقت اثنان
 لكي اذ لي ذن من لى نيكه تيسره كاهن
 و قد نود البره و اياه عن الكوفيتين و ابي ع
 و ربح بالهوق على ذلك بالاشارة الى الخ
 سواء اعرا بيتا و بيتا او الاشارة فيه تكون
 نوق ما و اشغاهما و الباقون كروى عنهم ذلك
شئى و دنى كلناك اجرتك فى مكسوت
 يا مغموم او سس قال قارى و وقف ايدجك

يشاهد لى و دنى تالى حروف ممتدات و غسل
 ايدجك كسر لى و غسل ايدجك كسر فاعده به
 مياقت اوله كسر و نغير به و غسل
 ايدجك كسر اوله و مثال لغيره كسر
 ثوابه كسر كسر **امنا** **ايهل دنى** ذن مستدر
 مثال الاله الا الله و الله اكبر و بوني
 بالكل كسر و فيون مغلوله هه عا ابر
 اعا بغير يون صلواتك مسكره و عا ابر
 فجر و عا ايدجك و المقلد سزل و عا
 مستبج ايدجك ان سنا الله عاقل اوله ان
 نيتلري الله تعالى و نيتده معيول
 دن

اَيْلَاكَ مِنْ كَيْفِ كَوْنِ ذُو كَيْفِي اِنْ كَوْنِ مِثَالِ
 سَمْعِي وَبِشَاءِ قُدِيرِ اِنَّا فَتَحْنَا لَكَ كِبْرِيَا
 ذُو سَمْعٍ ذَكَرْنَا اِنَّا اَحْيَيْنَا قَتْلَهُ وَارْتَضَيْنَا
 فِدْيَتِي هَاوِيَا نَبْعُدُهُ فَيُجْعَلُ مِثْلَهُ وَاحْرَاكَ
 حَارَ صَفَاةً وَرَبَاةً اِسْتِخْرَامِ ذُو سَمْعٍ ذَكَرْنَا
 مِثْلَ بَعْضِهَا وَفَرَحْنَا وَكُنْتُمْ فَاغْمُ فَاغْمُ
 الْحَقِّ وَتَمَّ يَكُنِ الَّذِي اِسْتِخْرَامِ الْعَلَاةِ فَارْتَضَيْنَا
 هَاوِيَا قُدِيرِ ذُو سَمْعٍ مِثْلَهُ اِنْ اَسْتِخْرَامِ
 يَا مَكْسُورًا اَوْ اِسْمَهُ دَرَسْتِ ذَكَرْنَا
 مِثْلَ فَرَحْنَا اِسْمًا وَفَرَحْنَا اِسْمًا اَوْ اِسْمًا
 وَمِنْ حَالِهِ فَايَادِي اِسْمًا اَوْ اِسْمًا اَوْ اِسْمًا

نَوْمِ اَيْدِيهِ يَعْنِي بِنِ صَوْتِ ضَعِيفِ اِسْتِخْرَامِ
 قَتْلَتِي اِسْمًا اَيْدِيهِ مِثْلَ اَوْ اَوْ اَوْ اَوْ اَوْ
 فَايَادِيهِ وَرَبَاةً اِسْمًا اَوْ اِسْمًا اَوْ اِسْمًا
مِثْلَ الْعَالِيَيْنِ وَيُقَرَّبُ مَعْنَاهُ مِثْلَ
 مَكْرَمِ مِثْلَ حَرْفِ اَوْ اَوْ اَوْ اَوْ اَوْ اَوْ اَوْ
 مِثْلَ سَمْعٍ اَوْ اَوْ اَوْ اَوْ اَوْ اَوْ اَوْ اَوْ
 وَبِجَانِ هُوَ الْحَقُّ وَفَاغْمُ مِثْلَ خَيْرِي وَفَاغْمُ
 اَلتَّوْفِيقِ طَلُو ذُو سَمْعٍ اِسْمًا اَوْ اِسْمًا
 اِسْمًا اَوْ اِسْمًا اَوْ اِسْمًا اَوْ اِسْمًا اَوْ اِسْمًا
 كَلِمَاتُ اَلْحَرْفِ فِي مِثْلِهِ اَوْ اِسْمًا اَوْ اِسْمًا
 وَفَقَّ اَيْدِيكَ اَيْ طَلُو اَيْدِيهِ اِسْمًا اَوْ اِسْمًا

اَيْلَاكَ

حذره فذره وانك مصفاه ودر **است** **س** **ا** **ك** **ك** **ك** **ك**
 حرف ثبتيه كى اصل بر **ك** **ط** **ع** **ز** **ح** **ر** **ف**
 ذره **ه** **ا** **ن** **ا** **ل** **ت** **ي** **خ** **ز** **ج** **ز** **ر** **ا** **ف** **ا** **ل** **ك** **ي** **م** **خ** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا**
 حذره **ا** **ن** **ا** **ل** **ك** **ي** **م** **خ** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا** **ل** **ك** **ي** **م** **خ** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا**
 مخرج **س** **ط** **ع** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا** **ل** **ك** **ي** **م** **خ** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا**
ط **ع** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا** **ل** **ك** **ي** **م** **خ** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا**
ا **ن** **ا** **ل** **ك** **ي** **م** **خ** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا** **ل** **ك** **ي** **م** **خ** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا**
م **خ** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا** **ل** **ك** **ي** **م** **خ** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا**
ح **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا** **ل** **ك** **ي** **م** **خ** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا**
ح **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا** **ل** **ك** **ي** **م** **خ** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا**
ي **ع** **ن** **ي** **ع** **ل** **م** **م** **ق** **ا** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا** **ل** **ك** **ي** **م** **خ** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا**
م **خ** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا** **ل** **ك** **ي** **م** **خ** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا**
م **خ** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا** **ل** **ك** **ي** **م** **خ** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا**

مطبقه او الكسبه در دست در كذا ن مثال
 فعلوه و اخوه و ابيه و قبه و عايله
 اجمع فتان محمد الله و ماله اتمام
 اذن له و هم ائمه له ابي و جهله و اذ
 مثال الاماء من يعنى ابي نوبله
 تفصيل اذ له او ابا ابي اخوان قوله
 و ابن عجا صه و مطحف بيسير ح
 اذ غام او قوله ان اتمام او ن ينه
 اما بكل كتم بعفوا اجمع فتا اخيون
 ن محمد الله بوانه و جله جائش دفون له
 الله و يا انوه و ابي **ا** **ف** **ن** **ي** **م** **ح** **ا** **ب** **ت** **م** **خ** **ز** **ح** **ر** **ف** **ا** **ق** **ط** **ب** **ا**

مخ و هدر

وَايْتِيْتَانِ اَوْ حَسْبِيْنِيْنِ **اَيْدِي** **مُخْرَج** **دَلِيل**
 وَرَكْبَتَانِ تَاوَلِ الْخِرَابِيَهَ وَكَفَّ وَتَقَاتَرُ كَرَبْتَانِ
 تَادِشْتَارُ اَجْرًا نَهْدَةً وَكَفَّ اَصْرًا سَمْتَانِ **فِي طَعْنٍ**
 اَيْ تَاوَلِ اَنَّكَ الْكُزْبِي صَوْلِيْتَانِ لَتَوْرَانِ كُزْ
 اَيْ اَلْاِمَامُ اَمِيْرُ الْمُؤْمِنِيْنَ عَزَّ وَجَلَّ نَهَى اللّٰهَ عَنَّهُ
 صَوْلِيْتَانِ وَنَعْمَ صَاغِدَانِ كُتُوْرَانِ دِي خَالِيَا
 اَكْسِيْدَانِ دِي خَالِيَانِ **دَر** **اَتَا** تَاوَلِي صَادِ مُخْرَجِيْتَانِ
 كُتُوْرَانِ سَمْتَانِ اَوْ اَوَسْتَانِ يَا ذَا اَلْاَوْفَسَكَه
 مَهْمِسِيْدَ صُلْعَةً اَوْ اَلْوَرَّ يُعْقِي غِيَانِ دُنُوْسْت
 اَوْ لَنْ نَسَاكَه خَلَا صَدَه كَلُوْرَانِ مَسْتَاكَه
 اِلَّا مَا اَصْفَحْتَنَ نَعْمَ اَوَالِغُغُوبِ وَصَبِيْحَا

دِيْنِ لِي عَاكَدِي كَا فَاكِي مَوْضِعِيْلَانِ اَكْسِيْدَانِ
 اَلْوَرَّ دِيْنِ لِي اَلْتَبِيْحِي **مُخْرَج** **دَر** **مَاغَا**
 وَدَلِ اَنْ اَسْتَنْدَانِ اَوْ نَجْرَ طَعْنٍ مَسْأَلَةٍ **مُخْرَجِي**
 يُوَافِجُ خَلْفَه شَيْخِي دِيْنِ لِي وَدِيْحِي
 اَيْ اِيَهَ كِي كَدِيْنِ قَاوَمِيَهَ جِيْمِ تَاْمَعْلِي اَيْ جَاكِي
 مَشِيْدَانِ مُخْرَجِي اَيْ دِيْدِي يُعْقِي قُوْرِيْتِي اَوَالِ
 كَلْمِ جَانِ يُعْقِي مَرَّ جَانِ كِيْسِيْدَانِ **دَر** **دِيْحِي**
 تَاوَلِيَهَ وَاجْتِيْدَانِ كَدِيْلِي تَا لِقَطْرٍ اَوْ جَانِ خَالِيَانِ
 سِيْمَانِ دِيْنِ دَهْدَه يُعْقِي اَلْاَكْبَانِ صَالِيَهَ وَنَسَاكَه
 مَشِيْدَانِ وَدِيْتَانِ اَعَاكِي اَلْاَكْبَرُ الْغُغُوبِ
 كَبِيْرُ اَكْبَرِي يَا اِيَاهَ كُلَّه مَسْأَلَةٍ اَسْتَبِيْرُ

وَايْتِيْتَانِ

بواووج حريف اوج طند بل انما يجي
 وقر و ابوجور و قوطي مع بواووج حريف مجر
 طند بل بواووج حريف لثوي دير لثوي لثوي
 ديك ديش انك لثوي مكل انون برجي اوك ديش
 ديدن وعليا دن اوج حروف عوم قال
ت د ط بواووج حروف نعلي دين ان الاكوان
 كم دل در طامه يقى دن عند خيجو **نصف**
 والطور والتين والتين **ان ان ابي** مخراج
 دل ان جندن در نشا لثوي فندن اوج حرف
 طفر **مشال** نفظ بواووج حروف
 ن ابي دين ان فانس ابي مالك مذكور

والا العناني وادي مر الله نظره بيق كلو
 طيلد دن انا الفج بين ده ايقاق صداره دن
 نظر مفسا سنده كلو زومشال وجوه يوه ميده
 ناخذت ف نغمه سنوروا و نغمه النعب
اما الكثر نده بغنين اخلافه **ابن** كثره ابو
 عز في كساي دج هم الله بغنين خااه موز
اما اباقي فنان ج يغنين صداه نور لث
سك زنجي مخراج دل ان جندن تاو لثوي كاسه
 ذك اعلا دن ل طفر مخراج لام اشتر عندن
 ن طفر **ان ابي** مخراج نون اشتر عندن
 نا طفر **اما** سينيده واهبابي ح

بواووج

او ان او بچي مخرج اول او جندن اكي اول ديش
 ان اسنده و علمو يند اوج طر مشل ن س
من بواج خرقه اسلي و ز اول او ان دن و بچي
 مخرج علوي و بيلد مر فوندن سبلي طر د افانك
 بعايندن ف طر او ان بشي مخرج اكي
 سلفانك ان اسنده ف اكي حن ف طر مثال
ب او ان الت بچي مخرج اكي طر ما و
 ان اسكان ملشرا عندن ه طر او ان مخرج
 بچي عندن و حشس مدن كلور اوج مند صب
 دني اوله كره او ان يدي بچي جندن **ا** س
 جميع ف اوج ايدن كنتم مخرج ايله مقصنا

ا جندن ظاي ناكه حاد دن هر ق ا اوله و انش
 ماله صبه الكيات في مخرج الطار فالوجو
 في صبه الايات طار ماعه اذالك فرهي علام
ب سطل الفايظ الطاروم شو ط لظاهي
 ف اطار الفلعي و طار ماعه اذالك فرهي علام
 لظان لظم القبط طر بظنر العلق ه اعط ا بچي
 باطرا و صغلا ما ه فز الله بي نل دن قايدي كاد
 حنير الخال و ساسم بچي طر ف ا بچي
 نالي صا اذ ان صبه يان او فسته موعسد ماله
 او ان باجل كبحر ابي مرانه طاي صا اذ افسه
 مغيره صلا اذ بچي مزال بيان او لدهي

اوان

بِاسْمِكَ عَمَّا كَرِهَ مَخْرَجَ بِاسْمِكَ الْحَرَمِ
 اَوْ حَوْرٍ يَنْكُرُ مَخْرَجًا مِنْ كَثْرَةِ اَنْ
 اَوْ اَلَمْ يَنْ يَجْعَلْ اِي كَيْفِ كَرِهَ سَهْ قَبُولِ الْاَشْر
 فَكَيْفَ كَيْفِ عَالِي يَنْ حَتَّى يَنْ مَخْرَجًا يَنْ مَخْرَجًا
 حَقِيقَةً كَيْفَ قَبُولِ اِي يَنْ كَرِهَ تَبِيْعًا
 كَلَوْنَ التَّجْوِيْدِ بِطَابِئِ الْوَقُوْفِ وَمَخْرَجًا
 مَخْرَجِ الْحَرَمِ فِي ذِي سَرَاوِي فِي كَيْفِ يَنْ كَيْفِ
 بِسْمِ مَعْتِ اِي دُنْ مَخْرَجًا — مَخْرَجًا سَهْ مَخْرَجًا
 وَرَجْعًا وَشَيْءًا فِي اَنْ تَخْرَجَ وَاجْتَابَ اَوْ اسْتَعْلَا
 وَمَسْتَفِيْلًا وَمَدَّ لِيْنًا وَمَخْرَجًا وَفَعَلِي
 وَمَخْرَجًا وَمَكْرَجًا وَمَسْتَفِيْلًا وَمَخْرَجًا

اِيْنِ كَيْفِ قَارِي اَوْ مَخْرَجًا كَيْفِ وَفَعَلِي اِيْنِ اِيْنِ
 كَسْرًا دَدَ حَتَّى كَوْنِ مَخْرَجًا طَوْدَ قَارِيْنًا فَعَلِي
 اِيْنِ اِيْنِ يَعْطِي طَوْدَ قَارِيْنًا يَنْ كَسْرًا عَمَّا
 الْخَفِي سَوْضًا كَيْفِ مَسْتَفِيْلًا فَاَوْ كَلِمَةً اِيْنِ اَوْ وَفَعَلِي
 اِيْنِ كَيْفِ مَخْرَجًا اِيْنِ اَوْ كَسْرًا اِيْنِ اَوْ
 فَفَعَلِي اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ
 اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ
 يَنْ كَسْرًا اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ
 اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ
 اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ اِيْنِ

بسم

أَنْ يَأْتِيَكُمُ بَيْتُكَ فَيُفَرِّقَ بَيْنَ الْوَالِدَيْنِ
 أَوْ الْوَالِدِ وَالْبَتُولَةِ أَوْ الْمَرْءِ بِأَيْمَانِهِ
 يَأْتِي كُلَّ هَذِهِ أَعْرَاسُهُ مِنْ بَيْتِهِ أَوْ مِنْ
 أَوْ زَوْجِهِ نَبِيَّانِ أَوْ بَيْنَ بَيْنَهُمَا فَرَأَى ذَلِكَ
 لِحُكْمِ آتِيَتِهِ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَوَقْتُ قِرَائَةِ
 عَائِلَتِهِ وَوَسْمَتِ الْوَالِدَيْنِ أَوْ بَيْنَهُمَا مِنْ حُرْفِ
 حَقَائِقِ حَقِّ الْوَالِدَيْنِ مَسْأَلَةٌ فَبَيْتُهُ أَوْ اسْتِغْنَامُ
 وَوَسْمَتِ الْوَالِدَيْنِ مِنْ دُونِ وَقْتُ الْوَالِدَيْنِ بَيْنَهُمَا
 وَقْتُ الْوَالِدَيْنِ الْخَاسِرِ وَقْتُ الْوَالِدَيْنِ أَوْ الْوَالِدَيْنِ
 بَيْنَهُمَا بِيَوْمِهِمْ وَأَمَّا مَا جَاءَ فِي حُرْفِ
 يَعْزِي تَأْتِي تَأْتِي أَوْ جَاءَ كَمَا كُنْتَ كُنْتَ كُنْتَ

وَمَنْ يَأْتِيَهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ
مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ أَوْ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ
 ثَلَاثَ لَدُنْ فِي مَسْأَلَةٍ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ كَمَا
بِشَخْصِيَّةٍ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ كَمَا كُنْتَ كُنْتَ كُنْتَ
بِأَيْ يَدَيْهِ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ كَمَا كُنْتَ كُنْتَ كُنْتَ
 طَرَحَ لَدُنْ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ كَمَا كُنْتَ كُنْتَ كُنْتَ
 مَعْرُوفٌ وَوَقْتُ الْوَالِدَيْنِ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ
 مَلَاقَةُ الْوَالِدَيْنِ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ كَمَا كُنْتَ كُنْتَ كُنْتَ
 يَأْتِي كُلَّ هَذِهِ أَعْرَاسُهُ مِنْ بَيْتِهِ أَوْ مِنْ
 حُرْفِ حَقِّ الْوَالِدَيْنِ مَسْأَلَةٌ فَبَيْتُهُ أَوْ اسْتِغْنَامُ
وَأَمَّا مَا جَاءَ فِي حُرْفِ يَعْزِي تَأْتِي تَأْتِي
أَوْ جَاءَ كَمَا كُنْتَ كُنْتَ كُنْتَ

فِي الْوَالِدَيْنِ

كَيْ سَيَأْتِي الْإِيَّاهُ فَاتَّخِذْهُ أَنْ يَسْتَدْرِكَ بَيْنَ يَدَيْكَ
 وَجِئْتَنِي وَأَنْ تُدْرِكَ بَعْضِي دُونَكَ وَكَلِمَةُ
أَيُّهَا الْوَالِدُكَ وَتَسْتَدْرِكُ مِنْ حَالَتِكَ وَصَلَانَتِكَ
 مِثْلَ الرَّحِيمِ الْجَمِيدِ كَيْ يُعْنَى الرَّحِيمُ
 مَعْنَى كَسْرٍ لَهُ قَصْرٌ أَوْ نُونٌ وَصَلُّ الْإِنْسَانِ
 دُونَ سِتْرِهِ أَيْ خَالَتْ وَقَفْتُمْ مَطْوَلٌ قَصْرٌ
 مَبْنُوعٌ سَقَطَ بَيْنَ الْفَتْحِ وَالْكَسْرِ الْيَجِيءُ فِيهِ نُونٌ
 ذَاتُ الْفَتْحِ وَبَعِي وَبِشْرُكَ أَنْ تَقْبُولَ كَسْرَهُ
 لَعْنٌ وَنُونٌ فِي الْهَاطِلِ وَحَرْفُ الْوَاوِ نُونٌ وَقَفْتُمْ
 اسْتَكْرَاهُ لِحْنٌ دَرْ أَيْ أَو الْوَالِدُكَ دَرْ اسْت
 دَوْلَةٌ رَ حَالَتُكَ وَقَفْتُمْ وَصَلَانَتُهُ مِثْلَ

مَرَّ عَلَى سِرِّهِ نَجْوَاهُ بِحَرْفِ الْوَاوِ مِنْ عَائِدَاتِ الْإِنْسَانِ
 سُنَّ عَتَبَاهُ وَرَسَدَهُ مَعْرُوفٌ أَوْ لَوْ رَ لِحْنٌ جَوْلُ
 أَوْ لَوْ مِثْلَ وَأَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْعُونَكَ أَنْ
 وَفَاتِ الْهَيْبِ فَتُعْبِدِيهِ فِي الْفَلْتَةِ سَطْوِي كَيْ
يُعْنَى تَأْتِي قَدْ أَنْ يَجِيءَ بَيْنَ يَدَيْكَ أَوْ قَدَمَيْكَ مَقْصُودٌ
كَامِلٌ أَوْ لَوْ رَ وَالْأَوَّلُ لَمْ يَنْكَبْهُ تَفْسِيرُهُ
 كَلِمَةٌ رَ وَفِي قَوْلِ الْقُرْآنِ أَنْ تَنْتَبِلَ أَيُّ شَيْءٍ فِيهِ
 وَدُونَ أَيْ اسْتَكْرَاهُ شَيْءٌ مَعْنَى اسْتَكْرَاهُ
 بِالْكَسْرِ كَلِمَةٌ وَفِي حَرْفِ الْوَاوِ نُونٌ مِنْ قَدَمَيْهِ
 يُدْعَى إِلَيْهِ وَبِشْرُكَ سَلَّ مَعْنَاهُ أَنْ يَتَّعَبُكَ الْكَلِمَتَيْنِ
يُعْنَى أَيُّهَا كَلِمَةٌ بِلِ بِنُونٍ تَأْتِي وَأَدْرِكُ كُلَّ

كَيْ

وَيَا حُودُ يَا حُودُ وَيَا حُودُ هَلْ جَاءَ اسْمُكَ بِعِيَا
 مَدَّ اسْمِكَ قَالِ لَّا أَوْ كَثُرَ النَّبَاتُ وَارْفَعْ
 أَوْ لَوْ أَنَّ اسْمَ اللَّهِ بِإِلَهِ صِيغَتِكَ إِذَا اسْتَفْسَدَ
 مَعْنَى تَعْيِينِهِ أَوْ لَوْ كَثُرَ اسْمُكَ بِتَكْرِيرِ اسْمِهِ
 كَلِمَةً أَنْ لَّا تَعْنِي الظَّافِقُ فَتُسَمَّى الْعَيْبُ وَأَنْ
 سَمَّاهُ عَمْرُؤَ يَعْنِي لِأَهْمِيَّتِكَ أَوْ لِأَنَّكَ لَمْ تَكُنْ
 لِأَعْنِي قَالُوا لَا هَعْبُتُ سَأَلْتُ مَنْ أَدْنَى دُونَ
أَمَا بَيْتٌ مَعْنِي بِيَوْمِ كَيْفَ بَدَأَ اسْمِي هَذَا
 سَأَلْتُ أَوْ نَزَلْتُ أَوْ سَأَلْتُ وَأَنْتَ دُونَ يَوْمِ كَيْفَ
 كَيْفَ بَدَأَ اسْمُكَ دُونَ كَيْفَ صِيغَتِكَ أَنْ تَسْأَلَ
 يَوْمَ بَدَأَ اسْمِي **أَمَا** بَدَأَ اسْمِي لَمْ يَكُنْ سَلَامٌ

الَّتِي حَيَّيْتُ الْجِدَّ لِتَبْتُ كَيْفَ الَّتِي حَيَّيْتُكَ مَعْرُوفٌ
 كَثُرَ اسْمُكَ الْجِدُّ نَأَى الْعَيْنُ وَتَحَالَاتُ وَقَفْنَهُ
 وَصَالِحُهُ يَا حُودُ اسْمُكَ كُنْ دُونَ وَيَا حُودُ
 الَّتِي حَيَّيْتُكَ بِاسْمِكَ يَعْنِي الَّتِي حَيَّيْتُكَ حَاسِبِي
 حَالًا وَفَسَدَ كُنْ دُونَ وَيَا حُودُ الْجِدُّ دُونَ
 يَعْنِي الْجِدُّ نَأَى مَعْنَى صِيغَتِكَ أَوْ فَسَدَ كُنْ
 دُونَ وَيَا حُودُ الْجِدُّ دُونَ يَعْنِي الْجِدُّ نَأَى
 دُونَ وَيَا حُودُ الْجِدُّ نَأَى دُونَ وَيَا حُودُ كُنْ دُونَ
 وَيَا حُودُ الْجِدُّ نَأَى دُونَ وَيَا حُودُ كُنْ دُونَ
 وَيَا حُودُ كُنْ دُونَ وَيَا حُودُ كُنْ دُونَ
 وَيَا حُودُ كُنْ دُونَ وَيَا حُودُ كُنْ دُونَ

وَيَا حُودُ

اَلْمُرْسَلِينَ وَالْحَيُّ يَوْمَئِذٍ شَهِيدٌ
 صَوْرَةٌ وَلَنْ يَكْفُرَ بِآيَاتِ اللَّهِ قَدْرَتِ كُلِّ شَيْءٍ
 نُقْدًا اَيْتِي بِهِ كَثِيرًا لَمْ يَكُنْ اِيَّاهُ شَيْخًا
 دُرٌّ وَدَحِيٌّ مَعِيَ اَبْلٌ حُضْرَتٌ نَسُوهُ صَلَّيْ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ عَلَى اَنَّكَ فُضَيْلًا مَوْزُونَ
 اَمَّا سُنِّيَانُ نَضِي اِنَّهُ عِنْدَهُ هُوَ اَنَّكَ اَنْفَلِي
 هُوَ اِيَّيْ يَعْزِي بِحَبِّ اِيَّاهُ اَسْكِدْ اَوْ اَوْرِي
 وَدَحِيٌّ اَبْلٌ كَثِيرٌ حَسْبُ سَهْبٍ مَرَّوَةٌ رَاجٍ
 دَتِ اِنَّكَ اَبْلٌ بِحَبِّ اَجْدَتِ اَلْقَطْبُ اَوْ فَرِحَ اَحْز
 اَلْقَطْبُ سَهْبٌ اَبْلٌ اَبْلٌ اَبْلٌ اَبْلٌ اَبْلٌ اَبْلٌ
 تَحْرَجُ دُونَ سُنِّيَانُ مَعِيَ اَبْلٌ حُضْرَتٌ نَسُوهُ

عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَيُّ يَوْمَئِذٍ شَهِيدٌ
 وَالْمُرْسَلُونَ قَدْرَتِ كُلِّ شَيْءٍ
 كَثِيرًا لَمْ يَكُنْ اِيَّاهُ شَيْخًا
 دُرٌّ وَدَحِيٌّ مَعِيَ اَبْلٌ حُضْرَتٌ
 نَسُوهُ صَلَّيْ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ
 عَلَى اَنَّكَ فُضَيْلًا مَوْزُونَ
 اَمَّا سُنِّيَانُ نَضِي اِنَّهُ عِنْدَهُ
 هُوَ اِيَّيْ يَعْزِي بِحَبِّ اِيَّاهُ
 اَسْكِدْ اَوْ اَوْرِي هُوَ اِنَّكَ
 اَنْفَلِي هُوَ اَبْلٌ كَثِيرٌ حَسْبُ
 سَهْبٍ مَرَّوَةٌ رَاجٍ دَتِ
 اِنَّكَ اَبْلٌ بِحَبِّ اَجْدَتِ
 اَلْقَطْبُ اَوْ فَرِحَ اَحْز
 اَلْقَطْبُ سَهْبٌ اَبْلٌ

اَلْمُرْسَلِينَ

بِرَبِّهِ الْوَالِدِ كَافِيَةً فِي رِيبَتِهِ الْوَالِدِ الْوَالِدِ
 وَرَبِّي بَأْسًا كَيْفَ تَعْرِفُكَ كَيْفَ بُولُوا مِنْ مَنَابِتِ
 بِأَسْمِهِ وَرَبِّي كَثِيرًا سَمِيحًا بِرَبِّهِ سَمِيحًا وَرَبِّي
 وَرَبِّي أَنْ مَرَّتْ بَيْنَ وَرَبِّي أَنْ أَسْتَنْتَهُ قَلْبِي خَيْرًا مَعْلُومًا
 وَرَبِّي حَقٌّ سَمِيحًا تَعَالَى كَالْقَلْبِ الْوَالِدِ الْوَالِدِ
 قَدْ أَيْبَى بُولُوا سَمِيحًا الْوَالِدِ الْوَالِدِ الْوَالِدِ
 مَلِكًا مَرْمُومًا وَرَبِّي قَالَتْ أَيْبَى حَلَا
 لَسْنَا بِرَبِّهِ خَالِعَتِ لَيْتَهُ بِنِي فِي تَجْمِيعِ أَمْتِ مَحْبُوبَةٍ
 وَرَبِّي أَنْ تَسَاءَلْتُ اللَّهَ تَعَالَى فِي بَابِ الْوَالِدِ الْوَالِدِ
 غَضًا اللَّهُ تَعَالَى بِخَالِعَتِهِ الْوَالِدِ الْوَالِدِ
 وَالْكَافِيَةَ لَيْتَهُ قَالَتْ آمِينَ وَالْكَافِيَةَ الْمَسْتَلِيمِينَ

قَطْبِ دَجْدِ قَلْبِ كَلْبِهِ قَاتِلُهُ
عَنْبِي بُولُوا كَيْفَ تَعْرِفُكَ كَيْفَ بُولُوا مِنْ مَنَابِتِ
حَرْفِ الْوَالِدِ الْوَالِدِ الْوَالِدِ الْوَالِدِ الْوَالِدِ
بِأَسْمِهِ وَرَبِّي كَثِيرًا سَمِيحًا بِرَبِّهِ سَمِيحًا وَرَبِّي
أَسْمًا بَأْسًا كَيْفَ تَعْرِفُكَ كَيْفَ بُولُوا مِنْ مَنَابِتِ
 يَعْنِي تَالِي وَرَبِّي أَرْجَاكَ أَنْ بُولُوا بُولُوا كَيْفَ
 دُنْ عَالِي مَعْرُوفًا سَمِيحًا مَرْمُومًا قَدْ
 قِيَّاسًا دَوْلَةً أَسْمًا بُولُوا قَالَتْ أَيْبَى
 قَاتِلُهُ عَمْرُؤُ الْوَالِدِ الْوَالِدِ الْوَالِدِ الْوَالِدِ
 بُولُوا كَيْفَ تَعْرِفُكَ كَيْفَ بُولُوا مِنْ مَنَابِتِ
 بِيَانًا كَيْفَ تَعَالَى تَالِي مَعْدَايَتِ وَرَبِّي قَاتِلُهُ

سورة

عَمَلٌ سَيِّئٌ

كَتَبْتُ بِحَسْبِ حَقِّهِ
 فِي كِتَابِ تَقْوَى
 وَهُوَ مِنْ كِتَابِ
 تَقْوَى
 وَهُوَ مِنْ كِتَابِ
 تَقْوَى
 وَهُوَ مِنْ كِتَابِ
 تَقْوَى

اَجْمَعِينَ آمِينَ يَا رَبِّي الْعَالَمِينَ وَنُورًا حَسَمَ
 الدُّنْيَا اَجْمَعِينَ بِحَسْبِ حَقِّهِ
 المَلَكُ الْمَجِيدُ - وَعَنْ يَدِ مَنْصُفِ الْعَبِيدِ اَحْمَدَ
 بنِ مَعْطُوفِ غَمُّرٍ اَشْتَدُّ لَهُ وَوَالِدِهِ وَاحْتَمَى
 الرِّهَابُ وَالِيَهُ وَسَلَامُ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ اَجْمَعِينَ آمِينَ
 يَا رَبِّ الْعَالَمِينَ سَلَّمَ - اَنَا نَاظِرٌ فِي كِتَابِ الْقَبْرِ
 بِجَرْمَةٍ كَلَامِ الْمَجِيدِ اَتَعَوُّدُ اِلَيْكَ يَا اَللّٰهُ اَيْت
 وَالْعَصْرُ اِنْ اَنْتَ اَشْرَكَ طَبَعَ عَلَى الْمَعَاصِي وَالْاَنْبَاءِ
 اِلَى الرَّحْمٰنِ عَسَى اَنْ يَنْبِذَكَ عَلَى الْاِجْتِاجِ عَجُو
 النَّبِيِّ الْمَعْطُوفِ سَيِّدِ الْاَنْبَاءِ وَاللّٰهُ اَمْرًا مَعْلُومًا
 جَامِعًا لِقُرْآنِ الْاَنْبَاءِ مَعْلُومًا مِنْ صَوْلَا الْاَلْبَابِ اَحْمَدُ
 خَرِيبًا فِي اَوَّلِ شَهْرِ رَجَبِ فِي ١٠٧٤ هـ



KAYNAKÇA

- ADALI, Oya, **Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler**, TDK Yay., Ankara 1979.
- Ahmed Bin Muhammed Gazali, **Et-Tecrîd Fî Kelimeti't-Tevhîd Risâlesi ve Şerhi**, (Çev.: El-Hac Üs Seyyid Muhammed), Kitsan Yay., İstanbul (tarih yok).
- AKALIN, Şükrü Halûk, “+IA- Ekinin Çatı Ekleriyle Kullanılışı Konusundaki Görüşler ve Ekin Yabancı Kaynaklı Kelimelere Getirilişi Üzerine”, **Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim 1993)**, TDK Yay., Ankara 2004, s. 92-99.
- AKGÜL, Ahmet, **Abdullah Sıdkî Divanı (İnceleme, Metin, Dizin)**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2011.
- ARAT, Reşit Rahmeti, **Edib Ahmed B. Mahmud Yükneki Atabetü'l-Hakayık**, TDK Yay., Ankara 1992.
- ARAT, Reşit Rahmeti, “Türkçe Metinlerde e/i Meselesine Dair”, **Makaleler**, C. I, (Haz.: Osman Fikri Sertkaya), TKAE Yay., Ankara 1987, s. 334-341.
- ATABAY, Neşe-KUTLUK, İbrahim-ÖZEL, Sevgi, **Sözcük Türleri**, TDK Yay., Ankara (tarih yok).
- BANGUOĞLU, Tahsin, **Türkçenin Grameri**, TDK Yay., Ankara 2007.
- BİLGEGİL, Kaya, **Türkçe Dilbilgisi**, Dergâh Yay., İstanbul 1984.
- CAFEROĞLU, Ahmet, **Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü**, TDK Yay., Ankara 2011.
- COŞKUN, Volkan, **Türkçenin Ses Bilgisi**, IQ Yay., İstanbul 2008.
- ÇETİN, Abdurrahman, “Tecvid”, **DİA**, TDV Yay., İstanbul 2011.
- DEMİRCAN, Ömer, **Türkiye Türkçesinde Kök-Ek Birleşmeleri**, TDK Yay., Ankara 1977.
- DEVELİ, Hayati, **Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar**, TDK Yay., Ankara 1995.
- DEVELİ, Hayati, “-sA Eki Nedir? Kip mi, Zarf-fiil mi?”, **İlmî Araştırmalar**, I. C., İstanbul 1995, s. 89-94.

- DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi, Ankara 2004.
- DİLÇİN, Cem, **Yeni Tarama Sözlüğü**, TDK Yay., Ankara 1983.
- DUMAN, Musa, “Klasik Osmanlı Türkçesi Döneminde i/e Meselesine Dair”, **Makaleler-Eski Türkiye Türkçesinden Osmanlı Türkçesine**, Kesit Yay., İstanbul 2008, s. 41-74.
- ERASLAN, Kemal, **Eski Türkçede İsim-Fiiller**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1980.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican, **Kutadgu Bilig Grameri-Fiil**, Gazi Üniversitesi Yay., Ankara 1984.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican, **Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi**, Akçağ Yay., Ankara 2005.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican “Türkçede Emir ve İstek Kipi Üzerine”, **Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim 1993)**, TDK Yay., Ankara 2004, s. 61-66.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican, “Geniş Zaman Ekine Dair Bazı Düşünceler”, **Makaleler (Dil-Destan-Tarih-Edebiyat)**, Akçağ Yayınları, Ankara 2007, s. 359-363.
- ERGİN, Muharrem, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yay., İstanbul 2004.
- GABAİN, A. Von, **Eski Türkçenin Grameri**, (Çev.: Mehmet Akalın), TDK Yay., Ankara 2007.
- GENCAN, Tahir Nejat, “Türkçede Geniş Zaman Kipi”, **I. Milletlerarası Türkoloji Kongresi-Tebliğler**, İstanbul 1979, 325-330.
- GENCAN, Tahir Nejat, **Dilbilgisi**, TDK Yay., Ankara 1979.
- GÜLENSOY, Tuncer, **Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü**, I. C., TDK Yay., Ankara 2011.
- GÜLSEVİN, Gürer, “-sA Şart Gerundiumu Üzerine”, **Türk Dili Dergisi**, TDK Yay., Ankara 1990, s. 276-279.
- GÜLSEVİN, Gürer, “Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-Fiiller”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 5, 2000, s. 122-143.

- GÜLSEVİN, Gürer, “Türkçede ‘Sıra Dışı Ekler’ ve Eklerin Tasnif-Tanımlama Sorunu Üzerine”, **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı**, Ankara 2004, s. 1267-1284.
- GÜLSEVİN, Gürer – BOZ, Erdoğan, **Eski Anadolu Türkçesi**, Gazi Kitabevi, Ankara 2004.
- GÜLSEVİN, Gürer, **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**, TDK Yay., Ankara 2007.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin, **Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.
- HATİBOĞLU, Vecihe, **Türkçenin Ekleri**, TDK Yay., Ankara 1973.
- HENGİRMEN, Mehmet, **Türkçe Dilbilgisi**, Engin Yay., Ankara 2005.
- HERKMEN, Dilek, “Eyle- Yardımcı Fiili”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yaz 2010, S. 3., s. 238-249.
- İLKER, Ayşe, **Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil**, TDK Yay., Ankara 1997.
- KANAR, Mehmet, **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, Say Yay., Ankara 2010.
- KANAR, Mehmet, **Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, Derin Yay., İstanbul 2003.
- KARABACAK, Esra, “Olmak Fiili Üzerine”, **Zeynep Korkmaz Armağanı**, TDK Yay., Ankara 2004, s. 235-248.
- KARAHAN, Leylâ, “Fiil Terimi Üzerine”, **Türk Dili Üzerine İncelemeler**, Akçağ Yay., Ankara 2011, s. 245-248.
- KARAHAN, Leylâ, “Zarf-Fiil Eklerinde Genişleme Eğilimi ve -sA(r) Ekinin Yapısı”, **Türk Dili Üzerine İncelemeler**, Akçağ Yay., Ankara 2011, s. 192-200.
- KARAHAN, Leylâ, “Fiil-Tamlayıcı İlişkisi Üzerine”, **Türk Dili Üzerine İncelemeler**, Akçağ Yay., Ankara 2011, s. 249-253.
- KARAHAN, Leylâ, “Görülen Geçmiş Zaman Eki ‘-DI/-Dİ’nin Tarz ve Bağlama Fonksiyonuna Dair”, **Türk Dili Üzerine İncelemeler**, Akçağ Yay., Ankara 2011, s. 186-191.
- KARAHAN, Naciye, **Eski Anadolu Türkçesinin Selçuklu Dönemine Ait Bazı Eserlerde Birleşik Fiiller (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Isparta 2012.

- KARTALCIK, Vedat – GÜMÜŞ, İnan, “Burdur Ağzında Çok Şekilli Kelimeler”, **SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Mayıs 2012, S. 25., s. 179-184.
- KOÇ, Nurettin, **Yeni Dilbilgisi**, İnkılâl Kitabevi, İstanbul 1990.
- KOMİSYON, **Dini Kavramlar Sözlüğü**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara 2006.
- KORKMAZ, Zeynep, “Türkiye Türkçesinde ‘İktidar’ ve ‘İmkân’ Gösteren Yardımcı Fiiller ve Gelişmeleri”, **TDAY-B**, 1959, s. 107-124.
- KORKMAZ, Zeynep, “Türkiye Türkçesindeki -madan / -meden < -madın / -medin Zarf-Fiil (Gerundium) Ekinin Yapısı Üzerine”, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar**, I. C., Ankara 2005, s. 151-159.
- KORKMAZ, Zeynep, **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, TDK Yay., Ankara 2007.
- ÖNER, Mustafa, “Türkçede İsimden Fiil Yapımı Üzerine Notlar”, **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, C. 3, S. 1, Mart 2006, s. 60-76.
- ÖZKAN, Abdurrahman, “Türkçede Fiil-Tamlayıcı İlişkisi ve Fiillerin İstem Değiştirmesi”, **Arayışlar-İnsan Bilimleri Araştırmaları**, S. 1, Isparta 1999, s. 125-143.
- ÖZKAN, Abdurrahman, “Mehekkü’l-İlim ve’l-Ulema İsimli Eserde Dudak Uyumu”, I. **Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu (23-26 Ekim 2007) Bildirileri**, Isparta 2008, s. 479-496.
- ÖZKAN, Abdurrahman, **Mehekkü’l-İlim Ve’l-Ulemâ (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler-Tıpkıbasım)**, Fakülte Kitabevi, Isparta 2009.
- ÖZKAN, Abdurrahman, **Şirvanlı Mahmud-Tarih-i İbn-i Kesir Tercümesi (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)**, *TDK Yay.*, Ankara 2009.
- ÖZKAN, Mustafa, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filiz Kitabevi, İstanbul 2000.
- ÖZKAN, Mustafa, “Tarihî Türkiye Türkçesi Metinlerinde İstek Eki -A / -E’nin Kullanılışı Üzerine”, **Uluslararası Eski Türkiye Türkçesi Toplantısı Bildirileri**, TDK Yay., Ankara 2007, s. 83-113.

- ÖZTÜRK, Deniz, **Türkiye Türkçesinde Anlamca Kaynaşmış-Deyimleşmiş Birleşik Fiiller**, TDK Yay., Ankara, 2008.
- SERTKAYA, Osman Fikri, “Bolsungıl Tep Tediler”, **Uluslararası Türk Dili Kongresi**, TDK Yay., Ankara 1988, s. 135-142.
- SEV, Gülsel, **Etmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller ve Tamlayıcılarla Kullanılışı**, TDK Yay., Ankara 2001.
- ŞEMSEDDİN SAMÍ, **Kâmûs-ı Türkî**, Çağrı Yay., İstanbul 2006.
- TAM KARABAŞ TECVİDİ**, Âlem Yay., İstanbul 2010.
- TEKİN, Şinasi, “Türkçede -mA- Olumsuzluk Eki İle -DİK+ Eki Nereden Geliyor” **İştikakçının Köşesi Türk Dilinde Kelime ve Eklerin Hayatı Üzerine Bir Deneme**, Simurg Yay., İstanbul 2001, s. 43-58.
- TEKİN, Talat, “Olumsuzluk Eki -ma/-me’nin Etimolojisi Üzerine”, **Makaleler I-Altayistik**, Grafiker Yay., Ankara 2003, s. 247-252.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, **Eski Türkiye Türkçesi**, Akçağ Yay., Ankara 2005.
- TUNA, Osman Nedim, “Türkçede Transitive-Causative ‘Geçişli-Ettirgen’ Fiiller Bunlarla İlgili Morfoloji ve Öğretim Meselelerinin Çözümü”, **Türk Dili Ve Edebiyatı Dergisi**, C. 24-2, 1980-1986, s. 381-428.
- TURAN, Zikri, “Eski Anadolu Türkçesinde ol- Cevherî Fiili”, **TDAY-B**, Ankara 1996, s. 265-289.
- TÜRKÇE SÖZLÜK**, TDK Yay., Ankara 2009.
- YILDIZ, Osman, **Ahvâl-i Kıyâmet (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler)**, Şûle Yay., İstanbul 2002.
- YILDIZ, Osman, “Dâsitân-ı Sultân Mahmûd Mesnevisi’nde Fiiller”, **SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Mayıs 2007, s. 129-150.
- YILDIZ, Osman, **Yûsuf u Zelîhâ (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler)**, Akçağ Yay., Ankara 2008.

YILDIZ, Osman, “Ahval-i Kıyamet’te Dudak Uyumu”, **Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, *Volume 5/1*, Winter 2010, s. 105-136.

YILDIZ, Osman, “Eski Anadolu Türkçesindeki Yeterlilik Fiillerinin Fonetik Durumu”, **Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, *Volum 7/4*, Fall 2012, s. 233-252.

YILDIZ, Osman, **Yüksek Lisans Ders Notları**, Isparta 2012-2013 Eğitim-Öğretim Dönemi.

İnternet Kaynakları

<http://www.arabic-keyboard.org/> (19.03.2012)

<http://www.tdk.gov.tr/> (20.03.2012)

<http://193.255.138.2/takvim.asp> (18.03.2012)

http://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=28090 (16.03.2011)

http://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=128703 (16.03.2011)

<http://www.holyquran.net/books/gathered/9.html> (11.02.2012)

<http://islamqa.info/ar/ref/14035> (12.02.2012)

<http://www.iid-alraid.de/hadeethlib/Books/07/book364.htm> (15.02.2012)

<http://www.al-eman.com> (20.02.2012)

<http://www.alshirazi.com/compilations/teatqs/wtqg/part4.htm> (20.02.2012)

ÖZ GEÇMİŞ

İnan GÜMÜŞ

Kişisel Bilgiler

Doğum Yılı: 11.05.1987
Doğum Yeri: Datça
Yazışma Adresi Anadolu Mah. Yurt Evleri F Blok Kat: 4 Nu.: 10 ISPARTA
E-Posta inangumus@sdu.edu.tr ; inangumus@hotmail.com

Eğitim Bilgileri

2008-2013 **Sosyal Bilimler Enst., Türk Dili ve Edeb. ABD (Y. Lisans)**

Süleyman Demirel Üniversitesi (Isparta)

2004-2008 **Fen-Edebiyat Fak., Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Lisans)**

Süleyman Demirel Üniversitesi (Isparta)

Yabancı Dil İngilizce (ÜDS: 41,25)

Yayınlar

1. KARTALCIK, Vedat; GÜMÜŞ, İnan, “Burdur Ağzında Çok Şekilli Kelimeler”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 25, Mayıs 2012, s. 179-184.

Projeler

1. “Burdur ve Yöresi Ağız Araştırması”, 109K514 numaralı TÜBİTAK Projesi’nde Bursiyer (Yürütücü: Prof. Dr. Osman YILDIZ)